

— PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM —
— V PÍSKU —
— V ROCE 2013 —

— PÍSEK 2014 —

ISBN 978-80-86193-43-4

VÁŽENÍ PŘÁTELÉ A PŘÍZNIVCI PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA V PÍSKU !

Předkládáme Vám zprávu o práci našeho muzea v roce 2013 s podrobným popisem činnosti jednotlivých oddělení a také studiemi, které vzešly z badatelské činnosti našich pracovníků. Dovolte mi, abych se v úvodu pokusil o krátkou rekapitulaci všeho, co se ve zmíněném roce v muzeu událo. Hned na počátku je třeba zmínit velký úspěch - třetí místo v soutěži Gloria musaealis v kategorii Muzejní výstava roku získala stálá expozice otevřená v roce 2012 v Protivíně. Naše muzeum uspělo mezi 34 přihlášenými a cena byla písecké delegaci předána 16. května za účasti ministryně kultury v Českém muzeu hudby v Praze.

Tuto expozici navštívilo v sezóně, která trvá od května do října přes dva a půl tisíce návštěvníků, v rámci protivínských slavností jsme pro návštěvníky připravili komentované prohlídky, kterých se zúčastnilo 160 osob. Pro lepší informovanost občanů o výstavách - uskutečnily se dvě - umístilo město Protivín na náměstí před budovou Památníku vitrínu. O vzruch v protivínském muzeu se na konci května postaral anonym, který krátce před 14. hodinou oznámil na linku 158, že v Památníku je umístěn předmět, který může ohrozit zdraví a životy lidí. Na místo ihned vyjeli místní policisté, posílení kolegy z Vodňan, policejním psovodem a kriminalistickým technikem. V Památníku nebylo nic nalezeno, a provoz byl obnoven. Před 17. hodinou se telefonát opakoval, kdosi oznámil, že za pár minut dojde v muzeu k výbuchu. Okolí budovy bylo uzavřeno a stejný policejní tým opět nic nenalezl. Přibližně za půl hodiny se podařilo zajistit a usvědčit muže (roč. 1981), který se notně opilý pohyboval v okolí muzea. Svým činem prý chtěl na sebe upozornit. Také v další pobočce muzea - Památníku Adolfa Heyduka - jsme se setkali s nepříjemnou věcí, když totiž neznámý pachatel odcizil další z měděných okapových svodů na fasádě domu. Nahradil ho tedy obyčejný plechový, který snad již nebude lákat sběrače ušlechtilých kovů. V Heydukově památníku klesl počet návštěvníků zhruba o jednu třetinu. Zde je třeba hledat ještě jiné formy, které přivedou další zájemce o tuto úžasnou památku, která však je opomíjena především pro své umístění mimo centrum města, kde se turisté většinou pohybují. Kromě běžného provozu se v expozici uskutečnilo v rámci nedělních literárních odpolední šest pořadů. Od počátku sezony se počaly vstupenky prodávat v systému Colosseum a výše vstupného byla sjednocena na 40 a 20 korun ve všech pobočkách Prácheňského muzea. Poslední pobočka muzea - pozorovací věž v NPR Řežabinec - prošla rekonstrukcí, při níž byla vyměněna nahníla prkna ve směru na rybník, obnoveny izolace i nátěry. Tradičně došlo i na opravu některých lávek. V létě se zde uskutečnil již 37. ročník kroužkovací ak-

ce „Acrocephalus“, o němž samostatně pojedná kolega Dr. Jiří Šebestian. Mimo několika exkurzí se zde na podzim konal Festival ptactva.

Během roku uskutečnilo muzeum pro návštěvníky řadu akcí. Jednak to bylo úctyhodných 36 výstav, dále 28 přednášek, šest literárních pořadů a dva křty nových knih. Několik přednášek či besed se uskutečnilo ve spolupráci s Městskou knihovnou. Novinkou byly dvě Výstavy jednoho dne, podpořené z grantového programu města Písku. Uskutečnily se na parkánech, krásném prostoru nad řekou, který dosud nebyl veřejností využit. Díky pochopení Jiřího Žáčka z Městského úřadu byl celý prostor opraven a návštěvníci ke vstupu použili branku od řeky. Vzhledem ke kolísavému počasí mohly být parkány pod širým nebem využity jen na první výstavu (20. 6.), na níž byly prezentovány obrazy zemřelého umělce a kdysi pracovníka píseckého muzea Miloslava Růžičky, druhá výstava (19. 9.) se uskutečnila v náhradním prostoru - Přednáškovém sále. Zde vystavoval písecký výtvarník Jiří Řeřicha. O řadě dalších prezentací, v nichž byli zastoupení písečtí i přespolní umělci, ale i o výstavách muzejního charakteru, se zmíní dále kolegové, jen si dovoluji zdůraznit, že redaktor Jan Gabriel označil zářijový počín našeho muzea - expozici děl Romana Erbeny v Galerii - za jeden z vrcholů výstavní sezony v rámci celé republiky. Výrazně se zvýšil - a to zhruba o sto procent - počet účastníků pedagogických programů, připravovaných Mgr. Marcelou Drhovskou. Občas se jich účastní i dě-

Marie Retková a PhDr. Vlastimil Vondruška při křtu knihy Msta písecké panny. Foto V. Komarová

Zájem návštěvníků o vystavenou královskou korunu byl velký. Foto V. Komarová

ti z mateřských škol a my si tak vychováváme novou generaci budoucích pravidelných návštěvníků.

K dalším zdařilým akcím patřily tradičně mineralogická burza, vítání ptačího zpěvu, kroužkování ptáků či festival ptactva. K letní slavnosti na Kamenném mostě jsme připravili mimořádnou krátkodobou výstavu z našich sbírek nazvanou „Kamenný most ve výtvarném umění“. Velmi zdařilá byla pětidenní výstava kopie svatováclavské koruny českých králů, zapůjčená ze státního hradu Karlštejna při příležitosti odhalení pamětní desky, o níž ještě bude řeč. Korunu, vystavenou v jedné z pyramidových vitrín v rytířském sále, shlédlo za tak krátkou dobu téměř tři a půl tisíce návštěvníků. O ostrahu se postarali zdarma členové skupiny historického šermu píseckého Domu dětí a mládeže „Klíč a meč“ pod vedením Mgr. Milana Malíka, kteří za velkého zájmu veřejnosti sloužili v dobových úborech. Policie ČR zdarma zajistila mimořádnou ostrahu objektu. Také letošní Muzejní noc se velmi vydařila. Tentokrát byla ve znamení barokní poutní slavnosti se sv. Janem Nepomuckým a byla navázána na výstavu, kterou o tomto světcu a úctě Píseckých k němu připravil Mgr. Jan Adámek. Uskutečnila se v pátek 17. května a začala již v 18,30 hod, kdy od muzea vyšlo procesí za zvuků barokních nástrojů souboru Ritornello a hlasů Chrámového sboru z Klokot u Tábora k svatojánské soše na Kamenném mostě, kde se uskutečnila pobožnost.

Úklid sněhu s novou frézou. Leoš Bolardt a Lukáš Faktor. Foto V. Komarová

V prostorách celého muzea i na nádvoří pak proběhla řada akcí, jako svatojánský jarmark, barokní šerm, tance i kázání, zazněla kramářská píseň i svatojánské litanie a kejklř Vojta Vrtek předváděl své kousky včetně ohňové show. Mimo tradiční hospůdky byly k dispozici i svatojánské likéry a svatojánská vína. Muzejní noc navštívilo 1030 osob.

Celková návštěvnost expozic, výstav, vernisáží, přednášek a dalších akcí, pořádaných muzeem, zůstává prakticky stejná jako v roce předcházejícím. Přesněji zvýšila se o celých 17 (!) osob a činí tak 28 467 návštěvníků. Podle informací, které máme z řady jiných muzeí, galerií či památkových objektů, kde zaznamenaly pokles, můžeme ještě hovořit o úspěchu. Počet návštěvníků samozřejmě není nekonečný, ale musíme se pokusit v letech následujících o jeho zvýšení v řádu několika tisíc. V závěru roku jsme zavedli další novinku, kterou bychom chtěli propagovat muzeum mezi další cílovou skupinou - Prácheňské muzeum má své stránky na Facebooku. K propagaci využíváme velmi často média, a to jak místní tisk, kde se pravidelně objevují informace o našich jednotlivých akcích, tak i rozhlas a televizi, které v průběhu roku o aktivitách muzea odvysílaly několik reportáží. Pro základní informace o muzeu jsme ve vyšším nákladu vydali propagační materiál o expozicích, který se využívá na veletrzích a je distribuován do hotelů, infocenter apod. Na sezonu 2013 vyšly také muzejní noviny, nazvané „12 zastavení po Jihočeském kraji“, jež byly zdarma distribuovány

do velké části jihočeských domácností. Pod redakcí odboru kultury JČKÚ se na nich podílely všechny zřizované organizace. Muzeum se ocitlo též v centru zájmu bulvárních médií, a to když se jejich redaktori dozvěděli, že v Rytířském sále proběhla 11. září večer pečlivě utajená svatba. Své ano si před oddávajícími řekli populární herečka Veronika Freimanová a ing. arch. Vladimír Bouček, autor expozic muzea. Pikantní je, že se před několika lety právě v tomto sále seznámili. Do hlavní zpravodajské relace České televize jsme se dostali díky reportáži o kamenném kříži, který od poloviny 19. století stál na kraji obce Velký Vír a v roce 1960 skončil spolu s touto vsí na dně Orlické přehrady. Za dohledu zpravodajské kamery tento kříž objevili a vylovili potápěči a předali ho do sbírek našeho muzea.

V Rytířském sále proběhl 19. června slavnostní křest historického románu „Msta písecké panny“ od jednoho z nejprodávějších autorů historické literatury, a to jak populárně naučné, tak beletristické, Vladimíra Vondrušky. Samo muzeum také vydalo několik publikací: drobné katalogy k výstavám Františka Trávníčka, Václava Rožánka a Jiřího Škocha, tradiční výroční zprávu s odbornými přílohami nazvanou Prácheňské muzeum v roce 2012, a obsáhlý katalog ke svatojánské výstavě, který je

Z literárních odpolední v Památníku Adolfa Heyduka. Připomínka 90. výročí básníkovy výročí.
Foto L. Bolardt

dvojazyčný, česko-německý. Podobně je do tisku připraven rozsáhlý katalog, vydaný k výstavě středověkých kamnových kachlů. Společně s Městskou knihovnou Písek vydalo muzeum též publikaci Čtení z Písku, která byla součástí stejnojmenné výstavy.

V neděli 3. listopadu odpoledne byla péčí našeho muzea slavnostně odhalena na hradbách pod Rytířským sálem v Podskalí pamětní deska, která v latině a češtině připomíná pobyty českých středověkých pamětníků na píseckém hradě. Iniciátorem celé akce byl kolega Mgr. Jan Adámek, do carrarského mramoru vysekal text Aleš Liška. Deska je vkusně orámována božanovským pískovcem a její rozměry jsou účtyhodné - 178x 83 cm. Osazení na hradby byl malý zázrak - jak po stránce úřední, tak technické!

V průběhu roku jsme úspěšně pokračovali ve spolupráci s německými partnerskými městy Wetzlar a Deggendorf, kterou jsme za pomoci Mgr. Magdaleny Myslivcové ze Společnosti pro česko-německou spolupráci započali. A tak jsem seznámil prostřednictvím přednášek zájemce v obou městech s jihočeskými vánočními i velikonočními zvyky. Recipročně přijel přednášet do Písku archivář Erich Kandler o deggendorfském mostě přes Dunaj a ředitelka wetzlarských muzeí Dr. Anja Eichler o unikátní sbírce evropské bytové kultury v tamním paláci Papius. V květnu odjela početná delegace našich pracovníků na několikadenní návštěvu wetzlarských muzeí (se zastávkou v Norimberku a Würzburgu) a v říjnu podobně navštívili deggendorfská muzea. V Městském muzeu shlédli mimo jiné výstavu Poklady Prácheňského muzea v Písku, která byla otevřena 8. září v rámci bavorsko-českého kulturního týdne a trvala až do 6. ledna následujícího roku. Výstava představila zhruba tři stovky sbírkových předmětů ve dvaceti okruzích a byla nepochybně dobrou propagací našeho muzea v zahraničí. Mimo tyto zahraniční exkurze zavítali naši pracovníci i na jiná pracoviště, zejména na návštěvy do muzeí v Olomouci a v Táboře, aby se inspirovali nově otevřenými oceněnými expozicemi.

Do sbírkového fondu muzea přibýlo v roce 2013 1051 sbírkových předmětů. K nejvýznamnějším patří dřevěná plastika Sv. biskupa od píseckého řezbáře Matěje Patáka z roku 1897, soubor náradí z dílny píseckého zlatníka a rytce Václava Webra, odznak Bruslařského klubu v Písku z konce 19. stol., Rudý prapor PO ČSM z období kolem roku 1958 či soubor grafik a ex libris Josefa Váchala - poslední část sbírky již dříve zakoupené. V souvislosti s dokončením rozsáhlého výzkumu v Albrechticích nad Vltavou obohatila archeologickou podsbírku řada nálezů.

V říjnu jsme přišli o dobrého souseda, s nímž jsme dlouhodobě pěstovali přátelské vztahy na bázi vzájemné spolupráce - Obchodní akademie se odstěhovala do budovy zemědělské školy. Objekt bývalých vojenských kasáren zatím osiřel, podařilo se nám vypůjčit si tři učebny na tradiční mineralogickou burzu v prosinci, ale rádi bychom se ucházeli o část prázdných prostor pro potřeby depozitářů a dalšího technického zázemí. O osudu budovy ale zatím není rozhodnuto, i když se uvažuje přestěhovat tam po roce 2022 druhou část městského úřadu.

Na trvalý odpočinek odešel v říjnu konzervátor muzea Jiří Kloboučník, který zde pracoval od 1. října 1970, tedy celých 43 let. Byl to poslední příslušník tzv. staré gardy muzejníků, jak na něj v další části této publikace vzpomíná dlouholetý kolega Dr. Karel Pecl. Ten věnuje stať i RNDr. Jiřímu Šebestianovi, CSc., který v roce 2013 oslavil své padesátiny. Významného životního jubilea se dožila i ekonomka muzea Eva Stellnerová, která u nás pracuje již od 1. dubna 1992. Jménem celého kolektivu bych jí rád při té příležitosti popřál hodně pohody, kterou ona sama všude rozdává. Na místo Jiřího Kloboučníka nastoupil Petr Náděje (1963), vyučený mechanik, který vystudoval Soukromou střední uměleckoprůmyslovou školu v Písku se zaměřením na konzervování a restaurování. Ten také převzal správu podsbírký mobiliáře sv. Trojice. Podsbírkou historických hudebních nástrojů po J. Kloboučníkovi spravuje etnograf Mgr. Jan Kouba a funkci preventisty požární ochrany a bezpečnosti práce vykonává Jitka Čuková.

Ve zprávě za minulý rok jsem uvedl, že jsme na nádvoří vysadili čtrnáct nových stromů - jeřábů černých. Bohužel v průběhu roku 2013 nám z neznámých příčin dva jeřáby zašly a museli jsme je nahradit novými. Věříme, že se dobře ujmou a porostou spolu s ostatními, tak aby dělaly radost příchozím návštěvníkům našeho muzea.

Oslavenkyně Eva Stellnerová, ekonomka muzea. Foto V. Komasová

*PhDr. Jiří Prášek
ředitel muzea*

CENTRÁLNÍ EVIDENCE SBÍREK

Mgr. Jan Adámek

Úvodní tabulka informuje o stavu sbírek ke 31. 12. 2013 tak, jak je veden v evidenci ministerstva kultury. Jedná se o položky, nikoliv počty kusů, kterých je několiknásobně více. V některých podsbírkách (což se týká zejména podsbírký archeologické), se pod jediným číslem chronologické evidence mohou nalézat řádově stovky až tisíce kusů. Podsbírký označené* náleží do takzvaného konzervačního fondu - jde tedy o uzavřené celky, kde až na výjimky nedochází ke změnám.

podsbírka	počet položek chronologické a systematické evidence	podsbírka	počet položek chronologické a systematické evidence
<i>archeologická</i>	19 626	<i>militária</i>	509
<i>mobiliář kostela S. Trojice*</i>	100	<i>numizmatická</i>	18 234
<i>archeologie Protivín*</i>	429	<i>Památník A. Heyduka - mobiliář*</i>	296
<i>etnografická</i>	8 020	<i>Památník A. Heyduka - obrazy*</i>	88
<i>fotografie, filmy a jiná média</i>	10 074	<i>umělecká grafika</i>	1 615
<i>geologická</i>	2 148	<i>umělecká kresba</i>	683
<i>geologická systematická</i>	691	<i>umělecká plastika</i>	153
<i>geologická, jiné předměty</i>	40	<i>uměleckoprůmyslové práce</i>	1 166
<i>historická</i>	12 242	<i>výtvarného umění</i>	2 478
<i>hudební nástroje</i>	55	<i>zoologická - bezobratlí</i>	1 824
<i>knihy</i>	36 276	<i>zoologická - bezobratlí exotičtí</i>	125
<i>knihovna A. Heyduka*</i>	3 394	<i>zoologická - obratlovci</i>	64
<i>knihovna I. Beneše*</i>	6 291	<i>zoologická - obratlovci exotičtí</i>	1
<i>knihovna J. Malého*</i>	5 230	<i>celkem položek</i>	131 852

Rámcový přehled o 27 výše uvedených podsbírkách poskytují stránky Ministerstva kultury na adrese <http://ces.mkr.cz/cz/sb.php?evc=PMP/002-04-24/094002>, kde jsou základní údaje o nich (obsahová a chronologická skladba fondů a jejich stručná historie a také kvantitativní rozsah) doprovázeny také ilustračními fotografiemi.

Následující tabulka poskytuje přehled o periodických inventurizacích. Každá podsbírka musí být celá inventarizována v průběhu deseti let. Správce sbírky je povinen příslušnou část inventarizace provádět každoročně (zpravidla jde o 10%, minimální množství je stanoveno na 5% předmětů). Celkem bylo v průběhu roku zrevidováno 14 947 položek.

č. příkazu	název podsbírky	rozsah revize	revize prováděna od - do
1/13	fotografie, filmy, videozáznamy	HF 1 - HF 2000	19.8. - 2.12.
2/13	historická	K+S 10001 - K+S 10700	1.10. - 20.12.
3/13	uměleckoprůmyslové práce	H 701 - H 800	19.11. - 17.12.
4/13	výtvarné umění	VU 1 - VU 240	7.10. - 13.11.
5/13	další - umělecká kresba	UK 181 - UK 270	19.8. - 30.9.
6/13	další - umělecká grafika	UG 851 - UG 1000	25.6. - 10.8.
7/13	další - umělecká plastika	UP 41 - UP 80	10.5. - 20.6.
8/13	další - zoologická - bezobratlí	E 731 - E 913	4.12. - 19.12.
9/13	další - zoologická - bezobratlí exotičtí	EE 51 - EE 63	4.12. - 19.12.
10/13	další - zoologická - obratlovci	V 91 - V 96	4.12. - 19.12.
11/13	další - zoologická - obratlovci exotičtí	celá podsbírka	4.12. - 19.12.
12/13	knihy	L 57911 - L 60982; L 149001 - L 150000	15.8. - 20.11.
13/13	numismatická	HN 2001 - HN 4000	20.11. - 15.12.

14/13	další - knihovna I. Beneše	KB B1 - KB B650	16.12. - 17.12.
15/13	další - knihovna J. Malého	KM B 3800 - KM B 4185	16.12. - 17.12.
16/13	další - knihovna A. Heyduka	podle protokolu	16.12. - 17.12.
17/13	další - Památník A. Heyduka - obrazy	AH VU 1 - AH VU 10	13.12.
18/13	jiná - Památník A. Heyduka - mobiliář	AH UP 297 - AH UP 309; AH UP 1 - AH UP 30	13.12.
19/13	etnografická	HE 1 - HE 700	13.11. - 12.12
20/13	militária	HM 301 - HM 350	2.12. - 13.12.
21/13	další - hudební nástroje	celá podsbírka	1.11. - 30.11.
22/13	geologická	G 701 - G 900	11.11. - 13.12.
23/13	další - geologická systematická	GS 1 - GS 10; GS 456 - GS 505	11.11. - 13.12.
24/13	jiná - geologická, jiné předměty	GJ 1 - GJ 10	11.11. - 13.12.
25/13	archeologická	A 20001 - A 20562; A 1 - A 2000	říjen
26/13	další - archeologie Protivín	AP 51 - 100	prosinec
27/13	další - mobiliář kostela Sv. Trojice	celá podsbírka	prosinec

V průběhu roku 2013 bylo pod 277 přírůstkovými položkami zapsáno do sbírek 1051 kusů předmětů a jejich souborů a částí. Významná část akvizicí pochází díky příznivcům muzea z darů - viz níže uvedený přehled. Zbývající část byla získána díky výzkumné a dokumentační činnosti pracovníků muzea. Za nákupy předmětů zapsaných do konce roku byla vydána částka 58 146,- Kč.

Přehled darů Prácheňskému muzeu

přír. č.	předmět	dárce
1-2/13	erodovaný střep z období zemědělského pravěku a zlomek z tuhované zásobnice z doby železné	D. Hlásek, Písek
9/13	dámská pudřenka ze 30tých let 20. století	R. Černíková, Písek
10/13	soubor 13 kusů lesnického náčiní	Ing. M. Pulicar, Kluky
11/13	dámské svatební šaty z vyšívaného tylu	Ing. B. Wüpperová, Písek
13/13; 15-16/13	kovový křížek s reliéfy Ukřižovaného a P. Marie Svatohorské, kolem r. 1800, od Krašovic u Písku; sumka na náboje a obojek pro vojenského psa, z výzbroje německé armády za II. světové války	P. Hošna, Zlivice
20-21/13	dvě olejomalby Vojtěcha Říhánka z roku 1924: „Pohled na město Písek od Václavských skal“ a „Burketova ulice v Písku“	Akad. mal. D. Říhánek, Písek
23-25/13	tři alba soutěžních a osobních fotografií Antonína Velinského A. Velinský, Písek z 60tých let 20. století	

26/13	soubor fotovýbavy určené k fotografování živočichů	RNDr. K. Pecl, Písek
27-29/13	tři vzorky leštěné křemenné žiloviny	F. Kloud, Strakonice
30/13	chryzotilový azbest	D. Kříž, Křemže
31-32/13	opál a křemenná žilovina	V. Lopata, Tukleky
35-37/13	soubor archeologických nálezů z pravěku a vrcholného středově od Oslova a dva soubory nálezů z doby bronzové od Oldřichova	J. Fröhlich, Písek
38-57/13; 59-63/13	soubory fotografií z činnosti Lidového divadla v Písku, 60tá léta 20. století	D. Rothbauerová, Praha
126/13	pozvánka na Dožínky v Pohoří, 1913	J. Fröhlich, Písek
128/13	sedací vana z poloviny 20. století	J. Havlan, Písek
132-138/13	soubory fotografií s různými píseckými událostmi a osobnostmi ze 40. - 60. tých let 20. století	D. Rothbauerová, Praha
145-157/13	soubor různých osobních průkazů dárcových	J. Kloboučník, Písek
164/13	exposimetr Exposimet II, Metra Blansko, 1965	A. Velinský, Písek
165-166/13	fotoalbum ze slovenských hor a soubor krabic s diapozitivy z různých evropských lokalit z pozůstalosti turisty Josefa Vokatého z Písku z 50tých let 20. století	M. Brožová, Písek
170-172/13	různé osobní průkazy dárkyně	J. Bolardtová, Písek
174-185/13	soubor různých osobních průkazů a dokladů dárcových	M. Malík, Písek
188/13	soubor středověkých i novověkých archeologických nálezů z návrší Velké Pecky v Píseckých horách	J. Fröhlich, Písek
192/13	pánské plátěné spodky s výšivkou z počátku 20. století	M. Kubíčková, Písek
221-223/13	archeologické nálezy od Podolí I, Smrkovic a Pasek, převážně z 15. století	J. Fröhlich, Písek
224/13	kovový závěsek ve tvaru nožky z doby železné, část jehlice a fragment zvonku od Krašovic u Písku	P. Hošna, Zlívce
225-230/13	soubor různých archeologických nálezů převážně z doby bronzové	L. Císařovský, Semice
231/13	bronzová záponka z mladší doby železné	J. Kolpek, Písek
232/13	zlomek bronzového turbanu ze starší doby železné od Semic	K. Podhorský, Myšelec
233/13	domovský list města Protivína na jméno Jan Vaňata, 1930	J. Vaňata, Protivín
234/13	soubor fotografií z pohřbu legionáře Aloise Smoly v Protivína, 1933	H. Hroudová, Protivín
235/13	dva snímky automobilu z protivínského pivovaru, 1919-20	V. Keřlíková, Protivín
236/13	zásobnice na obilí z Horního Ostrovice vyrobená z kmene stromu	J. a E. Pospíšilovi, Olomouc
238/13	nášlapný zouvák	V. Keřlíková, Protivín

240/13	benzínový vaříč Phoebus z 20. - 30. let 20. století, používaný J. Růžicková, Písek v Opařanech	
271/13	pamětní plaketa Československé obce legionářské	Z. Říha, Písek
272/13	křemen z Velké u Milevska	D. Kříž, Holubov
273/13	křemenná žilovina ze Zbonína	F. Kloud, Strakonice
274-275/13	ametyst od Horažďovic a palygorský od Velkých Hydčic	A. Červený, Horažďovice
276/13	eklogit z rakouského Kupplerbrunn	Z. Běhal, Kolín

Akvizice roku

Nespornou hlavní akvizicí roku 2014 se stal soubor grafických listů a ex libris Josefa Váchala z období let 1909 - 1962.

Souborem 405 grafických listů, černobílých a převažujících barevných dřevorytů, který velmi výrazně rozšířil již stávající sbírku Váchalova díla v Prácheňském muzeu, byl završen několikaletý nákup ze soukromé sbírky. Grafické listy doplňují dvě bromostříbrné fotografie Josefa Váchala a jedna jeho karikatura, vytvořená J. Hlinovským.

Současná sbírka děl Josefa Váchala, jež své dětství a mládí prožil v Písku, se tak stala ve své mnohosti a různorodosti jednou z největších v České republice.

PŘEDNÁŠKY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Cyklus historie		návštěvnost
Leden	„Itálie na kole“	
	přednášející: František Šesták	51
	Všední den v internačním táboře na Písecku po druhé světové válce“	
Únor	přednášející: Mgr. Michael Sekyrka	28
	„Středověké opevnění města Písku“	
	Přednášející: PhDr. Vladislav Razím	61
Březen	„Toulky českou Kanadou a Jindřichohradeckem“	
	Přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský	22
	Svatyně za hradbami barokních měst“	
Duben	Přednášející: Mgr. Martin Gaži	26
	„Die geschichte der Degendorfer Donaubrücke“	
	Přednášející: Erich Kandler	19
	„Návrat krále Šumavy“	

Říjen	Přednášející: Jan David Žák „Sbírka byla její život“	58
	Přednášející: Dr. Anja Eichlerová „Svatováclavská koruna českých králů“	12
Listopad	Přednášející: Andrej Šumbera „Život a dílo Jakuba Bursy“	49
Prosinec	Přednášející: Ondřej Fibich „Na pomezí rodné krajiny a vnitřní svobody básníka“ přednášející: Marie Kostohryzová	34 19

Cyklus přírodověda

Únor	„Krajiny na Čimelicku a Orlicku“ Přednášející: Ing. Marie Pavlátová	71
Březen	„Himaláje a Patagonie - krajiny věčného ledu?!“ Přednášející: Doc. Ing. Jiří Novák, CSc.	64
Duben	„Aljašská a severní Kanada“ Přednášející: Miloslav Martan	51
Květen	„Beseda s botanikem RNDr. Václavem Větvičkou“	98
Říjen	„Návrat divokých koní“ Přednášející: Mgr. Jaroslav Šimek, PhD.	11
Listopad	„Příroda a lidé východní Austrálie“ Přednášející: Ing. Jiří Vlček	37
Prosinec	„Indonésie - země bez hranic“ Přednášející: Ing. Zbyšek a Jarmila Čížmařovi	30

Cyklus výtvarné umění a jiné

Březen	„Jihočeská krajina Jana Cimbury“ Přednášející: PhDr. Jan Jaroš	45
	„Život s knihami“ Přednášející: Jana Klusáková	26
Říjen	„Umění v surovém stavu - Jan Křížek, 1919 - 1985“ Přednášející: PhDr. Anna Pravdová	7
Listopad	„Zdeněk Dvořák - zapomenutý abstrakcionista“ Přednášející: PhDr. Hana Rousová	7
	„Beseda s prof. M.C.Putnou“	36

VÝSTAVY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Galerie PM

David Bartoň : „Jako nikdy“, obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	2. 3. - 31. 3.
„Paříž, má láska“, fotografie Jaroslava Hübla (kurátorka Irena Mašíková)	6. 4. - 28. 4.
„Výběr nejlepších prací z VIII. mezinárodního Bienále kresby Plzeň 2012“ (kurátor Jan Kotalík)	3. 5. - 2. 6.
František Trávníček - „Retrospektiva“, grafika (kurátorka Irena Mašíková)	6. 6. - 30. 6.
„Vyšší odborná škola restaurátorská V Písku 1993 - 2013“ (kurátorka Irena Mašíková)	10. 7. - 25. 7.
Jiří Voves - Stopy času“, obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	3. 8. - 29. 8.
Roman Erben: „Events a jiné drobné akce“ obrazy, grafika (kurátorka Irena Mašíková)	5. 9. - 29. 9.
„Obrazový svět pozdního středověku Gotické kamnové kachle na Písecku“ (kurátor Jaroslav Jiřík)	6. 10. - 28. 11.
Jan Schmid: „Plakáty pro Ypsilonku“ (kurátor Jan Kotalík)	6. 12 - 31. 12.

Malé výstavní síně PM

„Čtení z Písku - objevte literární tváře regionu“ (kurátorky - Věra Matoušová a Zdeňka Kvasničková)	5. 3. - 31. 3.
„V krajinách Provence“ - Lenka Horňáková Civade akvarely a pastely (kurátorka Irena Mašíková)	7. 4. - 28. 4.
„Arena Sancto-Joannea. Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému (kurátor Jan Adámek a Jan Kouba)	4. 5. - 30. 6.
„Čeští panovníci“, dřevorezby Jarmily Haldové (kurátorka Irena Mašíková)	5. 7. - 1. 8.

„Dvě tváře ženy - půvaby a krása I. pol. 20. století ze sbírek Mileny Drtinové“ (kurátor Jan Kouba)	4. 8. - 1. 9.
„Václav Rožánek - obrazy“, výstava ke 100. výročí narození (kurátorka Irena Mašíková)	6. 9. - 29. 9.
„Karel Steiner - prchavý svět polaroidu“, fotografie doprovodná výstava Mezinárodního festivalu studentských filmů, Písek 2013 (kurátorka Irena Mašíková)	5. 10. - 3. 11.
„Jiří Škoch - fotografie“, k 70. výročí narození autora (kurátorka Irena Mašíková)	7. 11. - 1. 12.
„Renata Štolbová - Madony a andělé“, obrazy (kurátorka Klára Koubová)	4. 12. - 31. 12.

Chodba knihovny PM

„Jan Hinais - obrazy“ (kurátorka Irena Mašíková)	1. 3. - 31. 3.
„Paříž Roberta Desnose a Jiřího Slavíčka“ Gustav Klaban - fotografie (kurátorka Irena Mašíková)	6. 4. - 28. 4.
„Jan Vávra - fotografie“ výstava k 60. výročí narození (kurátor Jan Kotalík)	4. 5. - 2. 6.
František Tomík: „Zaves Enonach Odbe“ kresby, monotypy a deskové obrazy (kurátor Jan Kotalík)	4. 6. - 30. 6.
„Bohuslav Hejl - kresby a pastely“ (kurátorka Irena Mašíková)	3. 7. - 28. 7.
„Lydie Šloufová - malba a tapiserie“ (kurátorka Irena Mašíková)	31. 7. - 1. 9.
„Václav Rožánek“, výstava ke 100. výročí narození (kurátorka Irena Mašíková)	6. 9. - 29. 9.
„Robert Krekule - barevná fotografie Soumrak nad Tábořem - Krajina Písecka“ (kurátor Jan Kotalík)	3. 10. - 31. 10.
„Očima skauta“, výstava fotografií 3. skautského střediska Stínadla Písek (kurátorka Dana Kozáková)	3. 11. - 30. 11.

„Josef Kostohryz - básník v rodném kraji“
(kurátorka Věra Matoušová) 4. 12. - 31. 12.

Rytířský sál PM

„Kamenný most ve výtvarném umění“
doprovodný program k Letní slavnosti na píseckém mostu
(kurátorka Irena Mašíková) 12. 7. - 14. 7.

„Matka Vojtěcha - služebnice Boží,
statečný svědek víry“
(kurátor Jan Adámek) 31. 7. - 22. 8.

Vystavení kopie Svatováclavské koruny
zapůjčené ze státního hradu Karlštejn
(kurátor Jiří Prášek) 31. 10. - 4. 11.

„Vánoční stojánky“
(kurátor Jan Kouba) 3. 12. - 31. 12.

Jednodenní výstava v PM

„Miloslav Růžička - obrazy“
hradní parkán
(kurátorka Irena Mašíková) 20. 6.

„Jiří Řeřicha - obrazy“
přednáškový sál PM
(kurátorka Irena Mašíková) 19. 9.

Památník města Protivína

„Štěpán Mareš, Štěpán Mareš a Štěpán Mareš“,
výtvarná forografie
(kurátor Jiří Šebestian) 1. 5. - 4. 8.

„Žena na starých pohlednicích“
(výběr ze sbírky pohlednic Jaroslava Bouška)
(kurátor Jiří Šebestian) 6. 8. - 31. 10.

PŘEHLED NÁVŠTĚVNOSTI

Prácheňské muzeum

<i>Placené vstupy</i>	<i>osoby</i>
plné vstupné - dospělí	4 805
snížené vstupné - děti, důchodci, studenti	5 751
školy (permanentní vstupenky)	1 496

školy - s pedagogickým programem	1 501
přednášky	910
badatelé knihovna	151
Celkem platících návštěvníků	14 614

<i>Volné vstupy</i>	
badatelé (konzultace)	263
Muzejní noc, Dny otevřených dveří, mateř. školy, aj.	4 877
průvodci skupin, asistence	220
vernisáže	2 322
Celkem neplatících návštěvníků	7 682

Památník města Protivína

<i>Placené vstupy</i>	<i>osoby</i>
plné vstupné	392
snížené vstupné	1 287
Celkem platících návštěvníků	1 679

<i>Volné vstupy</i>	
Celkem neplatících návštěvníků	952

Památník Adolfa Heyduka

<i>Placené vstupy</i>	<i>osoby</i>
plné vstupné	194
snížené vstupné	217
školy (permanentní vstupenky)	208
Celkem platících návštěvníků	619

<i>Volné vstupy</i>	
Celkem neplatících návštěvníků	134

Pozorovací věž Řežabinec

<i>Volné vstupy</i>	
Festival ptactva, akce Acrocephalus	410
exkurze	71
Celkem návštěvníků	481

Ostatní

Přednášky pracovníků	2 306
-----------------------------	--------------

Návštěvnost celkem /osoby	28 467
----------------------------------	---------------

ODDĚLENÍ SPOLEČENSKOVĚDNÉ

Vedoucí: Mgr. Jan Kotalík

Pracoviště dějin středověku

Mgr. Jan Adámek

Souběžně s činností historika středověkých dějin J. Adámek pracoval jako správce Centrální evidence sbírek (viz výše na str. 9). Zde kromě průběžného vedení přírůstkové knihy zajišťoval pravidelnou komunikaci s centrální evidencí sbírek při ministerstvu kultury. Působil též jako tajemník Poradního sboru pro sbíratelskou činnost.

Je také dlouholetým správcem numismatické podsbírky a vedoucím muzejní knihovny (viz zpráva za příslušné oddělení na str. 31).

Pro měsíce květen a červen připravil společně s kolegou Janem Koubou náročnou výstavu „Arena Sancto-Joannea. Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému“. K výstavě byl vydán tištěný dvojjazyčný katalog všech exponátů, jemuž předcházely tři kapitoly, dokumentující podrobně a vůbec poprvé nepomucenskou úctu v Písku. V historii píseckého muzea jde vůbec o první úplný odborný katalog, který doprovází vlastní výstavu. Nepomucenské téma bylo také motivem Muzejní noci, připravované opět ve spolupráci s J. Koubou, který také o obou událostech podrobně informuje na s. 140.

V srpnu zajišťoval pracovník putovní výstavu „Matka Vojtěcha - služebnice Boží. Statečný svědek víry“.

Někdejší písecký hrad, jehož pozůstatky jsou součástí muzejní areálu, byl od poloviny 13. až do počátku 15. století místem častých pobytů českých králů. Aby tato skutečnost vstoupila v širší povědomost, inicioval Jan Adámek vytvoření kamenné pamětní desky a organizoval práce s její tvorbou spojené. Výsledkem je do hradby městského opevnění (v prostoru pod tzv. Rytířským sálem) zasazená deska z cararského mramoru, vložená do bloku z božanovského pískovce, nesoucí vysekaný dvoujazyčný nápis: AEDIBVS HVIVS CASTELLI REGES VENCESLAVS I PRZEMISLAVS II IOANNES CAROLVS IV ET VENCESLAVS IV MANEBANT / VE ZDECH TOHOTO HRADU POBYÝVALI KRÁLOVÉ VÁCLAV I. PŘEMYSL II. JAN-KAREL IV. A VÁCLAV IV. s letopočty připomínajícími první královskou návštěvu MCCXLIII a rok umístění memoriální desky MMXIII. Dílo vytvořil Aleš Liška ze Smrkovic. Slavnostní odhalení desky v neděli doprovázela v gotickém hradním sále instalovaná několikadenní výstava repliky svatováclavské královské koruny z hradu Karlštejna.

Historik J. Adámek se také podílel na projektu „Jan Hus roku 1415 a 600 let poté“ uskutečňovaného v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI). V roce 2013 byly práce zaměřeny zejména na dokončení prací na panelech putovní mezinárodní výstavy.

Ve dnech 21. - 22. listopadu se účastnil mezinárodní konference „Městský far-ní kostel v českých zemích ve středověku“, pořádané Archivem hlavního města Prahy v přednáškovém sále Clam-Gallasovského paláce na níž proslavil příspěvek „Utrakvistická perioda duchovní správy písecké městské farnosti“.

V průběhu roku obsloužil několik desítek badatelů - konzultovány byly především problémy z oblasti pomocných věd historických, regionálních a církevních dějin.

Bibliografie za rok 2013

Knižně:

- *Arena Sancto-Joannea. Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému / Píseker Bürger verehren den Hl. Johannes von Nepomuk*, vydalo Prácheňské muzeum v Písku, 160 str. [ISBN 978-80-86193-39-7]

Pracoviště etnografie

Mgr. Jan Kouba

V průběhu roku bylo do Podsbírky etnografie zapsáno 44 nových předmětů. Periodickou inventuru provedl pracovník u Podsbírky militaria, ve které zrevidoval 100 sbírkových položek. Od dosavadního správce J. Kloboučnicka převzal podsbírku hudebních nástrojů, která má 48 předmětů ve druhém a 7 záznamů v prvním stupni evidence. V rámci přebírání pak vykonal i kompletní revizi této podsbírky. Řadu předmětů ze všech tří podsbírek zadal ke konzervaci a k restaurování - v tomto případě i externím pracovníkům. Etnograf rovněž na požádání prováděl zájemce po píseckých i protivínských expozicích, na jejichž dobrý stav v průběhu roku dohlížel; měl několik přednášek mimo muzeum a poskytl odborné konzultace zhruba šedesáti badatelům. Sbírkové předměty zapůjčil na výstavy do písecké Sladovny, Strakonice, Blatné, Hluboké nad Vltavou, Prachatic a Volyně.

Za expozici Protivín: Město - krajina - lidé vybudovanou v Památníku města Protivína, na jejímž vybudování se etnograf spolu s kolegou Z. Dudou podílel, získalo Prácheňské muzeum třetí místo v kategorii výstava roku soutěže Gloria musaealis. Tuto expozici v průběhu roku pracovník nadále doplňoval o dosud nerealizované prvky. Jako pomocný kurátor spolupracoval s J. Adámkem na výstavě *Arena Sancto-Joannea: Úcta Písečanů ke svatému Janovi Nepomuckému*. V rámci této akce zajistil program a hladký průběh Muzejní noci, na jejíž realizaci získal grant ve výši 55 000 Kč. Kurátorsky zařadil výstavu *Dvě tváře ženy - půvaby a krásy I. pol. 20. století* sběratelky Mileny Drtinové z Prahy, která v srpnu představila v Malých výstavních síních velké množství starožitných módních doplňků. V průběhu roku připravil pro německé partnerské město Deggendorf výstavu *Schatze aus dem Prachiner Museum in Písek*, jenž se konala od září až do začátku roku 2014. Na výstavu

vybral spolu s J. Práškem více než 300 sbírkových předmětů, které v městském muzeu Deggendorf následně i nainstaloval. Na závěr roku etnograf přichystal ve spolupráci s externí kurátorkou Mgr. Klárou Koubovou výstavu malířky Renaty Štolbové *Madony a andělé* a do Rytířského sálu opět sběratelskou výstavu *Vánoční stojánky*. Ty z velké části zapůjčila Mgr. Petra Richterová z Prachatic, řadu z nich ale dodali na výzvu muzea i sami návštěvníci.

Spolupracoval také na instalaci pamětní desky na hradbu městského opevnění. Zprostředkoval partnerství Prácheňského muzea v Písku s projektem Etnofolk, což je unikátní portál o lidové kultuře ve střední Evropě spravovaný Etnologickým ústavem Akademie věd ČR. Zúčastnil se exkurze do německého Wetzlaru i Deggendorfu. Za Prácheňské muzeum v Písku spolu s dalšími kolegy odborně zaštiťoval nově připravovanou expozici ve špýcharu v Ražicích. Na konci roku asistoval při vyzdvižení žulového kříže ze zatopené obce Velký Vír.

Bibliografie za rok 2013

Články:

- *Expozice Protivín: Město - krajina - lidé. Cíle, předpoklady, realizace*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012. Písek 2013*, s. 69 - 75 (s Z. Dudou). [ISBN 978-80-86193-38-0]
- *Bohatá řeka: historicko - dokumentační výstava o řece Otavě*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012. Písek 2013*, s. 75 - 76. [ISBN 978-80-86193-38-0]

Pracoviště kulturních dějin

Mgr. Jan Kotalík

Své pracovní zaměření v roce 2013 orientoval J. Kotalík (jako každoročně) na práci s podsbírkou HF, dále na realizaci výstavních plánů, na pomoc badatelům, na spolupráci s různými institucemi a na další činnosti, které plynou z potřeb organizace.

Přírůstky podsbírky HF katalogizoval i nadále prostřednictvím počítačového programu DEMUS. Uložení sbírkových předmětů v depozitárních prostorách průběžně kontroloval po celý rok s cílem dalšího optimálního zkvalitnění. V tomto smyslu projevil odpovídající snahy v přípravě „Koncepte rozvoje organizace na léta 2014-2020“.

Jako předcházející rok plnil J. Kotalík funkci jednoho z editorů vydání muzejní publikace „Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012“. Pomáhal při přípravě vybraných výstav (např. „Obrazový svět pozdního středověku - Gotické kamnové kachle na Písecku“) a akcí („Muzejní noc“). Samostatně realizoval rozsáhlejší výstavy: „Výběr nejlepších prací z VIII. mezinárodního bienále kresby Plzeň 2012“ a „Jan

Schmid: Plakáty pro Ypsilonu“. Pro tuto výstavu osobně připravil vybraným školním hromadným návštěvám komentované prohlídky. Z dalších výstav - jím připravených a realizovaných - lze uvést též prezentaci díla píseckého fotografa Jana Vávry konanou při příležitosti jeho šedesátých narozenin a autorský profil výtvarníka Františka Tomíka s názvem „Zaves Enonach Odbe“. Mimo Prácheňské muzeum pomáhal při otevření některých jiných místních výstav (např. v kavárně „Avion air“).

V průběhu roku studoval řadu fotografických materiálů v Okresním archivu a zabýval se doplňováním údajů souvisejících s regionální kulturně-historickou tematikou včetně dějin fotografování v Písku a jeho okolí. Kromě jiného spolupracoval na přípravě publikace historika fotografie Pavla Scheuflera: „Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918“, jež vyšla koncem roku 2013 (Nakladatelství AMU, Praha).

J. Kotalík také příležitostně prováděl návštěvníky v expozicích a výjimečně i po píseckých památkách. Pro potřeby prezentace akcí muzea celoročně připravoval na základě informací od kolegů měsíční programy. Společně s dalšími spolupracovníky navštívil při jarním vícedenním zájezdu partnerské město Wetzlar v Německu. První říjnovou sobotu se zúčastnil zájezdu KÚ v Českých Budějovicích s cílem návštěvy „Muzejní noci“ ve vybraných rakouských muzeích („Lange Nacht der Museen“). V rámci práce vedoucího oddělení vedl i evidenci docházky pro potřeby ekonomického oddělení muzea. Jako většina pracovníků muzea plnil J. Kotalík dle rozpisu také týdenní dozorčí službu.

Pracoviště nových a nejnovějších dějin

Mgr. Zdeněk Duda

Náplní činnosti pracoviště je správa a rozvoj podsbírky historická, dokumentující a ilustrující politické, hospodářské a sociální dějiny města Písku (částečně i bývalého okresu) především druhé poloviny 20. století, vlastní vědeckovýzkumná činnost a systematická prezentace podsbírky prostřednictvím výstavních, přednáškových a dalších projektů, včetně zpřístupňování podsbírky formou odborných konzultací badatelům i široké veřejnosti.

Podsíbka historická se prostřednictvím darů, nákupů i vlastní sběratelské činnosti rozrostla během roku o 1633 předmětů (117 přírůstkových čísel). Významnou akvizicí je soubor fotografií dokumentující aktivity píseckého Lidového divadla a městskou výstavbu v šedesátých letech 20. století (dar Dagmar Rothbauerové). Podobně významným přírůstkem je soubor 9 alb a 83 krabic s diapositivy (různá místa a lokality v ČR a SR, středovýchodní a jižní Evropa) z pozůstalosti známého píseckého turisty Josefa Vokatého (dar Marie Brožové). Do podsbírky byl dále také například zapsán Rudý prapor Okresní Pionýrské organizace ČSM v Písku, Putovní štít přespolečného běhu Hradištěm ze 40. let 20. století či memoriální deska upomínající

na pobyty českých panovníků na píseckém hradě. Akviziční činnost se systematicky soustředila na vyhledávání a sběr členských průkazů a legitimací nejrůznějších organizací, odborů a jednot z doby nedávno minulé.

V rovině systematické evidence bylo vytvořeno 453 nových inventárních čísel (K+S 12 211 - K+S 12 663). Již z tohoto výrazně nadstandardního údaje je zřejmé, že tvorba nových záznamů systematické evidence byla hlavní náplní pracoviště v příslušném roce. Zpracována byla většina z nově získaných akvizic. Ve čtvrtém čtvrtletí bylo v rámci pravidelné periodické kontroly revidováno cca 5 % podsbírk, tj. 700 inventárních jednotek.

Badatelům z řad vědecké i široké veřejnosti bylo poskytnuto na čtyřicet konzultací, a to převážně v oblasti regionálních dějin a reálií (zvláště fotodokumentace událostí z konce války v květnu 1945 na Písecku a okupace ze srpna 1968). Konzultována byla i témata takzvaných dějin všedního dne a náboženských dějin 18. až 20. století.

K vědeckovýzkumným úkolům pracoviště patřila především dokumentace (současných) podob turistiky na Písecku (nové akvizice, přednášky) a dále studium dějin města Protivína ve 20. století, a to i v souvislosti s průběžným doplňováním a popularizací nové historické expozice v Památníku města Protivína. Studována byla role ideologie a propagandy v české kultuře 20. století. Publikované výstupy jsou doloženy níže.

Prezentační aktivity byly zaměřeny především na představování a popularizaci nové expozice *Protivín: město - krajina - lidé*, a to jak formou komentovaných prohlídek, tak také např. při prezentaci vítězů XI. ročníku Národní soutěže Gloria musaealis 2012 v rámci slavnostního Národního zahájení Festivalu muzejních nocí 2013.

Bibliografie za rok 2013

Knižně:

- *Písecká beatifikace 15 mučedníků práce, pokroku a věčného boje proti starému a zpuchřelému* 28. října 1948, in: Ivan Malý a kol., *Společnost a kultura v Českých zemích 1939-1949*, Praha 2013, s. 220-232. [ISBN 978-80-7036-391-1]

Studie:

- *Služ, rozhlase náš, našemu městu poctivě jako ten buben. První hlášení městského rozhlasu v Protivíně*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012*, Písek 2013, s. 58-62. [ISBN 978-80-86193-38-0]

Zprávy:

- *Expozice Protivín: Město - krajina - lidé. Cíle, předpoklady, realizace*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012*, Písek 2013, s. 69-75. [ISBN 978-80-86193-38-0] (společně s J. Koubou)

Recenze:

- Jiří Hanuš (ed.), *Eseje o povaze církevní historiografie*, *Studia theologica* 15, 2013, č. 1, s. 236-241. [ISSN 1212-8570]

Pracoviště výtvarných sbírek a výstavní činnosti

Irena Mašíková

Do výtvarné sbírky se podařilo zakoupit poslední položku grafických listů Josefa Váchala, které byly postupně během let získávány z velké písecké soukromé sbírky. Jedná se o 405 ks ex libris a drobné grafiky. Sběrka Josefa Váchala v Prácheňském muzeu se tak stala svojí růzností a kvalitou děl nanejvýš pozoruhodnou. Zakoupeny byly rovněž dva obrazy píseckého malíře Miloslava Růžičky a jeden obraz dostalo muzeum darem. V závěru roku byl zakoupen obraz píseckého malíře Vojtěcha Říhánka, s dnes již vzácným dokumentárním zobrazením Podolského mostu a ještě stojícího Řetězového mostu se starou řekou Otavou před zatopením Orlickou přehradou.

V rámci pravidelných revizí sbírek provedla kurátorka dílčí revize všech spravovaných pěti výtvarných podsbírek.

Ze sbírkového fondu zadala k restaurování celkem tři portrétní olejomalby a zadány byly obrazy k restaurování z muzejní expozice na pavlání, kterou kurátorka opatřila novými popiskami a dílčí drobnou úpravou stávající expozice.

Do restaurátorského atelieru Ivy Petrové putovaly i obrazy J. Z. Quasta pro připravovanou výstavu v závěru roku 2014.

Zároveň kurátorka ve spolupráci s píseckým restaurátorským atelierem vitrají a sklomalb Moniky Zborníkové -Vintrové, zadala k restaurování tři sklomalby a jednu malbu na porcelánu malíře J. Z. Quasta pro již výše jmenovanou výstavu. V průběhu celého roku spolupracovala s muzejní fotografkou Václavou Komasovou, ve zhotovování fotodokumentace děl J. Z. Quasta ze sbírek zámků, muzeí ČR a sbírek soukromých sběratelů. Zároveň organizačně spolupracovala s autory odborných textů, které bude obsahovat katalog připravovaný pro Quastovu výstavu. Předběžně pracovala na přípravě zápůjček z organizací a soukromníků, odkud si bude Prácheňské muzeum zapůjčovat díla J. Z. Quasta pro výstavu v roce 2014.

Ve spolupráci s partnerskými muzei poskytla I. Mašíková k zápůjčkám obrazy a grafiky pro muzeum ve Volyni, Galerii Klatovy/Klenová a výběr obrazů pro výstavu v písecké Sladovně.

Rovněž tak ve spolupráci s muzejní pedagožkou Marcelou Drhovskou spolupracovala konzultačně na přípravách doprovodných programů výstav.

V průběhu roku pravidelně zadávala informační a autorské texty, popřípadě rozhovory s autory pro písecký týdeník i deník a webové stránky Píseckého světa. Pravidelně zadávala zhotovení plakátů, pozvánek a bannerů pro zveřejňování muzej-

ních výstav. V úspěšné žádosti o grantový příspěvek získala od města Písek finanční podporu na vydání katalogu k jubilejní výstavě Václava Rožánka.

Ve spolupráci s kolegy muzeí poskytla odborné konzultace, popřípadě obrazový materiál, v rámci přípravy jejich muzejních projektů.

I. Mašíková organizačně připravila pro cyklus muzejních přednášek celkem tři přednášky o výtvarném umění a dvě kulturně poznávací.

Ve výstavním programu roku 2013 uvedla kurátorka v galerii muzea v březnu výstavu „Jako nikdy“ malíře Davida Bartoně, jehož obrazy figurovaly ve stejnojmenném úspěšném filmu Zdeňka Tyce. V dubnu zahájila výstavu píseckého fotografa Jaroslava Hübla s názvem „Paříž má lásku“, v červnu jubilejní výstavu k šedesátinám píseckého výtvarníka Františka Trávníčka, v červenci výstavu prací studentů k 20. výročí trvání písecké Soukromé restaurátorské školy a v měsíci srpnu autor-skou výstavu obrazů malíře Jiřího Vovsa, kterou zahájil prof. Jiří Šetlík - nestor české historie výtvarného umění. V září ve spolupráci se Stanislavem Dvorským připravila rozsáhlou výstavu českého autora žijícího v Mnichově Romana Erbeny.

Ve výstavním prostoru malé galerie v přízemí muzea v měsíci dubnu uvedla výstavu české malířky a spisovatelky žijící ve francouzské Provence, Lenky Hornákové Civade, rodačky z Prostějova. V letním červencovém měsíci si mohli návštěvníci muzea prohlédnout zajímavou výstavu dřevorezby českých panovníků autorky Jarmily Haldové z Orlických hor. V září zahájila kurátorka výstavu ze sbírek muzea u příležitosti 100. výročí narození píseckého malíře Václava Rožánka, v říjnu výstavu fotografií českého fotografa žijícího v Paříži Karla Steinera s názvem „Prchavý svět polaroidu“. Výstava byla zároveň doprovodným programem Mezinárodního filmového studentského festivalu Písek 2013. V následujícím měsíci listopadu zahájila I. Mašíková výstavu píseckého fotografa Jiřího Škocho u příležitosti jeho 75. výročí narození.

V chodbě knihovny instalovala I. Mašíková v březnu výstavu obrazů píseckého autora Jana Hinaise, v dubnu výstavu fotografií Paříže Gustava Klabana, doprovázenou textem nesoucím téma názvu výstavy „Paříž Roberta Desnose a Jiřího Slavíčka“. V červenci představila kresby píseckého výtvarníka Bohuslava Hejla. V srpnu obrazy a textilní tapiserie plzeňské výtvarnice Lydie Šloufové a v září monotypy Václava Rožánka, které byly součástí výroční výstavy v malé galerii v přízemí muzea.

V průběhu roku připravila I. Mašíková společně s ředitelem muzea PhDr. Jiřím Práškem dvě jednodenní výstavy, které se setkaly s velmi příznivým ohlasem veřejnosti. V měsíci červnu byly vystaveny obrazy píseckého již zesnulého malíře Milo-slava Růžičky, které zapůjčil jeho syn Martin Růžička a jejichž prezentace se uskutečnila na venkovní terase hradních parkánů. Druhá výstava z důvodu nepříznivého počasí byla instalována v přednáškovém sále muzea, ve které se představil písecký malíř Jiří Řeřicha.

Kromě muzejních výstav zahájila I. Mašíková výstavu fotografií s názvem „Portrét“ v písecké galerii Avion fotografovi Jaroslavu Hüblovi, kterému kurátorsky spolu s Helenou Fenclovou připravila výstavu fotografií „Paříž má láska“ i v plzeňském Muzeu hudby. V Městské knihovně v Písku J. Hüblovi rovněž uvedla křest jeho nové knihy fotografií „Pařížské návraty“.

V měsíci květnu v pobočce muzea v Památníku v Protivíně, zahájila I. Mašíková společně s kolegou RNDr. Jiřím Šebestianem, CSc. výstavu fotografií tří generací Marešů z Protivína.

V Památníku Adolfa Heyduka, v rámci literárních odpolední, I. Mašíková uvedla jako doprovodný program výstavy Lenky Hornákové Civade její autorské čtení z nové knihy“ Praha - Paříž prioritaire“, kterou společně se svojí francouzskou přítelkyní spisovatelkou Anne Delaflotte žijící v Praze napsaly.

V podzimním čase uvedla v Památníku Adolfa Heyduka autorské čtení a besedu s PhDr. Jaromírem Zeminou, předním českým historikem umění a velkým příznivcem muzea, s názvem „O všudypřítomnosti poesie“. Zároveň představila i jeho novou knížku básní, fotografií a textů „Knižka zimního času“.

V průběhu celého roku pracovala I. Mašíková na organizačních přípravách výstav roku následujícího - zejména na výstavě J. Z. Quasta, výstavě Jihočeská krajina a dalších.

Bibliografie za rok 2013

Články:

- *Výběr z výstav Prácheňského muzea, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012, s. 78 - 96 [ISBN 978-80-86193-38-0]*
- *Co mají společného malíř tiché krajiny David Bartoň a písničkář Jiří Schmitzer?, Písecké postřehy č. 9*
- *Malířce v Čechách voní mák a v Provence zase levandule, Deník 22. 4.*
- *Písecký skaut Miloš Blažek oslavil devadesátiny, Písecké postřehy č. 17*
- *Vystavují tři generace Štěpánů Marešů, Deník 9. 5. (s L. Kolářovou)*
- *Výstava Romana Erbena je poctou životu a výsměchem civilizaci, Písecké postřehy č. 36*
- *Prchavý svět polaroidu, Deník 4.10*
- *Jaromír Zemina bude hostem nedělního literárního odpoledne, Písecké postřehy č. 45*
- *Velká gratulace míří z Písku za moře, Písecké postřehy č. 46*
- *Poznejte sochaře Zdeňka Dvořáka, zapomenutého abstrakcionistu, Písecké postřehy č. 47*
- *Odešel vzácný člověk, Písecké postřehy č. 50*

ARCHEOLOGICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D.

Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D. (0,9 úvazku), Mgr. Martin Pták (0,6 úvazku), Mgr. Tereza Šálková (0,5 úvazku)

V roce 2013 pracovali archeologové ve stejném složení jako v předchozím roce. Jejich hlavním úkolem bylo dokončení záchranného výzkumu v obci Albrechtice nad Vltavou z předchozího roku, kde v ploše „C“ prozkoumali zaniklou středověkou a novověkou parcelu s novověkou usedlostí a středověkou kovárnou. Archeologové zde čelili nejen postupující stavbě, ale i krajně nepříznivému počasí v deštivém měsíci červnu, kdy bylo nutno ze sond vyčerpávat až 35 m³ vody denně. Přes paletu protivenství se podařilo záchranný výzkum dokončit.

Ostatní terénní akce měly spíše formu dohledů nebo drobných krátkodobých výzkumů. Jmenujme např. výzkum parkánové hradby při ústí Nerudovy ulice v Písku, dohledy s menšími zjištěními při výstavbě ČOV a kanalizace v Čimelicích, dále vodovodu v obcích Chlaponice - Drhovle - Paměťce, řezy terénem při pokládce plynovodu a teplovodu na různých místech v Písku, byly též dokumentovány situace při rekonstrukci Třídy Národní svobody, například u Kamenného mostu, či kamenné chrliče rekonstruovaného mostu v Dobeví. V závěru roku pak archeologové ověřovali místo nálezu dvou bronzových sekerek, patrně z rozvlečeného depotu v Putimi.

Velmi důležitým počinem bylo proplavení obrovského množství půdních vzorků, odebraných pro archeobotanické analýzy, které bylo provedeno díky pomoci Zemědělského a obchodního družstva Kluky. Bylo zde proplaveno cca sedm set vzorků z Albrechtic nad Vltavou a z dalších výzkumů.

V měsících červenci až září archeologové připravovali výstavu „Obrazový svět pozdního středověku. Gotické kamnové kachle na Písecku“. Tato výstava byla slavnostně otevřena vernisáží dne 5. října a trvala do sklonku listopadu (viz samostatná zpráva).

Archeologové rovněž poskytovali řadu konzultací studentům a zájemcům z řad veřejnosti a rovněž pracovali v rámci Jihočeské archeologické komise.

Jaroslav Jiřík věnoval podstatnou část své aktivity plnění povinností vyplývajících ze smluv s investory při zajišťování archeologických dohledů a výzkumů a podílel se na realizaci většiny z výše uvedených akcí. Dle časových možností se věnoval zpracování nálezů z daného roku. Pracovník se významnou měrou podílel na přípravě výstavy „Obrazový svět pozdního středověku. Gotické kamnové kachle na Písecku“. Mimo rámec svých povinností muzejního archeologa vedl posledním rokem grant GAČR č. P405/11/2511 (s J. Vávrou a M. Kuchaříkem).

Konference a veřejné prezentace:

- *Du royaume goth au Midi mérovingien. XXXIve journées internationales d'archéologie mérovingienne de l'AFAM, pořádané Université Toulouse 2 - Le Mirail k 1600 výročí příchodu Vizigótů do města s referátem nazvaným „Visigoths and the Central European populations in the 5th century AD. The example of Prague - Zličín“*
- *Revitalizace, zachování a utváření kulturní identity nativních amerických indiánů konané na Ústavu etnologie FF UK Praha (bez referátu)*
- *(další prezentace společně s M. Ptákem a T. Šálkovou uvedeny níže)*

Martin Pták se významně podílel na realizaci všech výše uvedených terénních akcí. Dále přispěl při laboratorním ošetření nálezů, které byly získány v průběhu předchozích let (např. Heřmaň). Nadále pokračoval v cílené prospekci a prováděl namátkovou rekognoskaci v jižních a jihozápadních Čechách. Opět se významně se podílel na realizaci výzkumu Jihočeské univerzity na raně středověkém hradišti sv. Ján v Netolicích (vedoucí J. Beneš). Dále se podle možností účastnil prospekci a drobných sondáží na Bechyňsku (projekt O. Chvojky) a výzkumu halštatské mohyly v Rovné u Strakonice (výzkum ARUP). V roce 2013 byl zapojen do projektu Linecká stezka (s H. Hojerovou a V. Vondrovským). Též je jako odborný pracovník účasten na GA ČR č. P405/10/0556 „Archeologie přemyslovských Čech“.

Konference, workshopy a veřejné prezentace:

- *Workshop k vrcholně a pozdně středověkým keramickým souborům III; Panská Lhota u Jihlavy; s referátem: Vybrané jihočeské keramické soubory 12. -13. století*
- *Archeologická prospekce a nedestruktivní archeologie v Jihočeském kraji, kraji Vysočina, Jihomoravském kraji a Dolním Rakousku; s referátem: Archeologická prospekce v okolí Kolince v letech 2005-2012: příspěvek k poznání vývoje osídlení v Pošumaví (s J. Eignerem a T. Šálkovou); Vodní díla v oboře u Netolic (s K. Paclíkovou a M. Preuszem)*
- *Výroční schůze České archeologické společnosti - jihočeské pobočky; Strakonice; s referáty: Výzkumy archeologického oddělení Prácheňského muzea v Písku v roce 2012 (s J. Jiříkem a T. Šálkovou); Výzkum na raně středověkém hradišti Na Jánu v Netolicích v sezoně 2012 (s J. Benešem); Bedřich Dubský a jeho publikace*
- *23. pracovní setkání Archeologická pracovní skupina východní Bavorsko/západní a jižní Čechy/Horní Rakousko; Kostenz; s posterem: Versuch um Dendrodattierung einer mittelalterlichen Goldmühle neben Pisek (s E. Koppovou, J. Fröhlichem, E. Stehlíkovou, T. Šálkovou a J. Jiříkem)*
- *Workshop k vrcholně a pozdně středověkým keramickým souborům IV; Panská Lhota u Jihlavy; s referáty: Experimentální výpal keramiky v Podsrpu u Strakonice; Nové nálezy reliéfních dlaždic z hradu v Písku (s J. Bumerlem a J. Jiříkem)*

- *19th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists, Plzeň, s posterem: The project of Rosenbergs regent Jakub Krčín of Jelčany and Sedlčany. The most famous Czech builder of ponds in the mirror of archeology of early modern period in South Bohemia (s M. Preuszem, V. Burianem a K. Paclíkovou)*

Bez referátu se dále zúčastnil konferencí: Archeologie a veřejnost, Nečtiny; Rekonstrukce a experiment v archeologii, Deštné v Orlických horách; Archeologie a onomastika, Cheb

Tereza Šálková, stejně jako oba předchozí pracovníci, přispěla k realizaci všech muzejních akcí. Byla hlavním organizátorem plavení vzorků sedimentů v Klukách. Rovněž přispěla k laboratornímu zpracování archeologických nálezů. Pokračovala ve svém doktorandském studiu na Přírodovědné fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, v rámci kterého se zapojila do řešení grantového projektu GA-JU Bioarcheologie jižních Čech, PAPAVER - Centre for human and plant studies in Europe and Northern Africa in the postglacial period a GACR Prior the Neolithic. V rámci činnosti Jihočeské univerzity se rovněž účastnila prospekci na Bechyňsku a Českobudějovicku a výzkumu halštatské mohyly v Rovné (St).

Konference, workshopy a veřejné prezentace:

- *9. konference environmentální archeologie 2013; konaná v Českých Budějovicích, s referáty: Středověká studna v Písku Na Bakalářích (s P. Houfkovou, J. Jiříkem, L. Kovačikovou, J. Novákem, M. Ptákem, M., T. Beštou, A. Čejkovou, E. Myškovou); a dále přednáškou Organické materiály z mohyly starší doby železné ze Zahrádky na Českokrumlovsku (s P. Houfkovou, J. Novákem, T. Bezděkem, H. Šulákovou, L. Kovačikovou, H. Březinovou, K. Farkašovou, P. Koníkem, J. Pavlou, E. Myškovou, T. Beštou, J. Johnem, O. Chvojka, J. Michálkem)* Schůze České archeologické společnosti (jihočeské pobočky), konaná ve Strakonici s referáty: Výzkumy Prácheňského Muzea v Písku v roce 2012 (s M. Ptákem a J. Jiříkem); Mohyla ze starší doby železné ze Zahrádky (okr. Český Krumlov) (s P. Houfkovou, J. Novákem, T. Bezděkem, H. Šulákovou, L. Kovačikovou, H. Březinovou, K. Farkašovou, P. Koníkem, J. Pavlou, E. Myškovou, T. Beštou, J. Johnem, O. Chvojka, J. Michálkem)
- *16th Conference of the International Work Group for Palaeoethnobotany, Soluň (Řecko), s postery: Organic material from the Hallstatt period tumulus at the site Zahrádka (south Bohemia) (s P. Houfkovou, L. Kovačikovou, J. Novákem, J. Johnem, O. Chvojka, O. aj. Michálkem); Archeobotanical evidence of human impact within the area of Pisecké mountains, Czech Republic (s P. Houfkovou, M. Ptákem, J. Jiříkem, J. Baudyšovou, T., Beštou, V. Komárkovou, K. Kodýdkovou, Z. Vaněčkem, E. Stehlíkovou, A. Majerem, J. Benešem, J., M. Divišovou); Of Alder Carr, Beaver and Man (s A. Bernardovou, P. Houfkovou, J. Novákem, O. Chvojka)*

- 19th EAA European Association of Archaeologists, Plzeň (Česká republika), s posterem: *Evidence for Increase in Social Complexity in the Early Bronze Age in South Bohemia - Case study: The Vrcovice Hillfort* (s D. Hláškem, O. Chvojkou, L. Kovačikovou, P. Menšíkem, P. Netolickým)
- Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich, Kostenz (Německo), s přednáškou a posterem *Archäobotanische Untersuchungen in vorgeschichtlichen Siedlungen Südböhmens* (s O. Chvojkou a P. Zavřelem); *Attempt to dendrochronological dating of the medieval gold-ore processing mill founded in Stará Pazderna location* (s M. Ptákem, E. Stehlíkovou, E. Koppovou, J. Fröhlichem)

Podobně jako v minulých sezonách je i tentokrát potřeba poděkovat také řadě studentů a spolupracovníků účastnících se terénních akcí a zpracování. Externí archeoenviromentální analýzy byly zadány Mgr. Petře Houfkové, RNDr. Janu Novákovi, Ph.D. a Mgr. Tomáši Beštovi. Za všechny účastníky terénních výzkumů je možno jmenovat Bc. Jiřího Bumerla, Jana Vávru, ml., Bohumila Filipského, Mgr. Jana Elišku, Kláru Červenkovou, Mgr. Dana Hláška, Miloslava Lidínského, Mgr. Pavla Šnorka, Mgr. Ladislava Rytíře.

Byla provedena revize části archeologické sbírky (2.562 inv. č.) a části sbírky Protvín (50 inv. č.).

Bibliografie Jaroslava Jířka za rok 2013

Články:

- *Nové archeologické nálezy od Kamenného mostu v Písku*. In: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012*, s. 44-48 (s V. Šimotou a V. Benešem). (ISBN 978-80-86193-38-0)
- *New Discoveries of the Late Roman and Migration Period in Bohemia*. In: *Chytráček et all. (Hrsg.), Archeologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich, 21. Treffen, 22. bis 25. Juni 2011 in Stříbro. Fines Transire, Jhg. 21, Rahden, s. 49-55 (ISSN: 1868-2308).*
- *The Migration Period Burial Site in Prague-Zličín, Czech Republic*, *Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters, Jahrgang 40, s. 1-25* (s J. Vávrou, M. Kuchaříkem, I. Jarošovou, M. Viškovou, P. Kubálkem). (ISSN 0340-0824)

Bibliografie Martina Ptáka za rok 2013

Články:

- *Buršice 1948: Ojedinelý nález renesančního kachle s motivem biblické Salome?*, *Sborník prací z historie a dějin umění. Klatovy, s. 241-247* (s M. Knížkovou).

Recenze:

Michal Lutovský. *Jižní Čechy v raném středověku, Vlastivědný sborník Muzea Šumavy VII. Sušice.*

KNIHOVNA A STUDOVNA

Vedoucí: Mgr. Jan Adámek

Studovna, Příruční a Regionální knihovna, knihovny pozůstalostní

Zdena Kvasničková, Mgr. Věra Matoušová

Studovna s knihovnou poskytovaly své služby veřejnosti pět dní v týdnu. V průběhu roku bylo obslouženo 309 badatelů z řad veřejnosti a mnohokrát využili služeb studovny kolegové z muzea. Zodpovězeno bylo několik desítek odborných dotazů a požadavků na meziknihovní výpůjční službu. Dále byly uspořádány vzdělávací přednášky pro veřejnost a pedagogicko-knihovnické programy pro žáky základních a středních škol.

Obohatili jsme knihovní fondy. Do Příruční knihovny přibýlo 284 knih, do Regionální knihovny 99 knih. Na nákupy byla vynaložena částka 91 498,- Kč. Některé přírůstky byly získány díky výměně či darům spřátelených kulturních institucí. Ze soukromých osob patří poděkování panu Kenneth Patecky za publikaci *Traversing Worlds - The Life of James Patecky 1883-1964*.

Zahájili jsme revizi knihovního fondu Regionální knihovna a jako každoročně proběhly pravidelné revize sbírkových knihovních fondů Jaromíra Malého, Ivo Beneše a Adolfa Heyduka.

Pokračujeme v realizaci projektu ČTENÍ Z PÍSKU (<http://www.ctenizpisku.cz>), na kterém spolupracujeme společně s Městskou knihovnou Písek. V rámci 1. výzvy grantového programu města Písku na podporu kultury v roce 2013 jsme uspěli a připravili výstavu „Čtení z Písku - objevte literární tváře regionu“, kterou provázely doprovodné akce jak pro školy, tak pro veřejnost. V měsíci listopadu pak proběhl křest publikace Čtení z Písku. Bližší informace si můžete přečíst v oddílu Akce muzea. Pro rok 2014 chystáme opět přednáškový cyklus, tentokrát doplněný tvůrčí dílnou na téma od knihtisku k webu.

Pro měsíc prosinec byla do prostor Chodby knihovny připravena výstava „Josef Kostohryz - básník v rodném kraji“. Tento básník, spisovatel, překladatel, intelektuál evropského rozhledu Josef Kostohryz se narodil 25. prosince 1907 v Křenovicích. Sponzorem výstavy byla Nová tiskárna Pelhřimov. V roce 2014 je instalována v prostorách obecní knihovny v Bernarticích.

Bibliografie za rok 2013

Věra Matoušová

Články:

- *Procházka literárním městem, Písecký deník, 14. 11. 2013, s. 9.*
- *Výstava o Josefu Kostohryzovi, Písecké postřehy, 4. 12. 2013, s. 11.*

Pracoviště historické knihovny

Mgr. Jan Adámek, Zora Mauleová (0,66 úvazku)

V minulém roce bylo dokončeno uspořádání sbírky map, která obsahuje tištěné mapy různé kvality a hodnoty od 18. do 20. století. Předběžný soupis map tištěných do poloviny 19. století byl před rokem publikován na tomto místě. Prozatímní soupis všech uložených map je k dispozici alespoň v „papírové“ verzi na pracovišti.

Všech více než šest tisícovek tisků do roku 1850, uložených v samostatném depozitáři, bylo označeno lokačními značkami, korespondujícími s lokacemi uvedenými v katalogu, přístupném na webových stránkách muzea. Nevděčné práce se ujala Z. Mauleová.

Po zveřejnění katalogu tisků do roku 1850 si také historická část knihovny našla své badatele - jde zejména o odborné pracovníky archivů, muzeí a Národního památkového ústavu.

Započalo také zpracovávání fondů tzv. staré muzejní knihovny (tvořené fakticky z největší části někdejší knihovnou píseckého gymnasia) do programu Clavius, aby i tyto knihy vešly do centrálního, veřejně dostupného katalogu.

Správce celé podsbírky J. Adámek je současně profesně vytížen na pracovišti dějin středověku a zároveň je správcem Centrální evidence sbírky - o těchto jeho činnostech je referováno v této ročence samostatně.

Pracoviště se i v tomto roce podílelo na významném projektu nazvaném „Příprava a vydání Repertoria rukopisů 17. a 18. století z muzejních sbírek v Čechách III (P-S)“ jehož řešitelem je Ústav českého jazyka a teorie komunikace (vedoucí Mgr. Alena Andrllová-Fidlerová, Ph.D., spoluřešitel Mgr. Tomáš Bernhardt). Po ukončení projektu, plánovaného do let 2011 - 2015 tak bude i zajímavý soubor našich rukopisů adekvátním způsobem publikován. V současnosti jsou již všechny rukopisy zpracovány a dochází pouze k revizím údajů. Jakmile budou uvolněny výsledky této práce, bude jejich katalog zpřístupněn také na muzejním webu.

ODDĚLENÍ PŘÍRODNÍCH VĚD

Vedoucí: RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

Pracoviště zoologie

RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

V oblasti péče o sbírky proběhla v zoologickém oddělení zákonem požadovaná periodická revize 10 % sbírkových předmětů ze všech čtyř zoologických podsbírek (bezobratlí, bezobratlí exotičtí, obratlovci a obratlovci exotičtí). Při této revizi bylo fyzicky zkontrolováno 203 inventárních čísel systematické evidence, pod který-

mi bylo zapsáno 555 sbírkových předmětů. Vedle péče o sbírky spolupracoval zoolog s CITEM Brno na testování nové verze programu pro evidenci muzejních sbírek Demus.

Pod dohledem zoologického oddělení proběhly mimo jiné i tyto větší a nákladnější akce: výměna oken v horním patře pozorovací věže, nový nátěr dolního patra věže a nová výstavba odchytových lávek a instalace varovných cedulí „vstup na vlastní nebezpečí“ v národní přírodní rezervaci Řežabinec, Řežabinecké tůňě a přepojování elektrických okruhů s trvalým provozem v Památníku Protivín.

V oblasti prezentační zoolog zorganizoval a připravil jako kurátor výstavy „704520“ (Štěpán Mareš, Štěpán Mareš a Štěpán Mareš) a „Žena na starých pohlednicích“ (Jaroslav Boušek) v Památníku Protivín. Spolupracoval také na výstavě „Čižba - umění jemné a líbezné“ (Národní zemědělské muzeum Ohrada).

Stěžejní částí výzkumu ptačího společenstva národní přírodní rezervace Řežabinec, Řežabinecké tůňě je již od roku 1980 bodový transekt a tak i letos provedl zoolog každý měsíc jedno sčítání. Pravidelnost a dlouhodobost umožňuje srovnání vývoje ptačího společenstva v době hnízdění a také zhodnocení významu rezervace pro protahující a zimující ptáky.

Neinvasivními metodami typu sčítání nelze získat všechny potřebné znalosti o ptačím společenství rezervace. Proto od roku 2003 probíhá také výzkum rezervace metodou CES (zkratka pochází z anglického Constant effort sites = Místa s konstantním úsilím). Při této metodě dochází k pravidelnému „nabírání“ vzorku ptačí populace odchytem do stále stejného množství sítí stojících na stále stejných místech jedenkrát v každé dekádě během celé hnízdní sezóny. Touto metodou lze postihnout populační vývoj i skrytě žijících druhů, které sčítání neinvasivními metodami nezachycuje a lze zjišťovat i řadu dalších údajů jako např. podíl mláďat přežívajících do dalších let, přežívání dospělých ptáků, věrnost hnízdišti, atd. V roce 2013 bylo provedeno dalších deset odchytů metodou CES.

Třetí metodou výzkumu ptačí populace v NPR Řežabinec, která probíhá pravidelně již od roku 1977, je letní kroužkovací akce *Acrocephalus*, kterou začal dr. Pecl a nový zoolog ji vede od roku 2003 (viz samostatný příspěvek v odborné části).

Podklady získané komplexním výzkumem rezervace slouží při osvětově výchovném využití rezervace, dále jako podklady pro orgány ochrany přírody (např. ke zpracování plánů péče pro obhospodařování rezervace) a zobecněné získané poznatky bývají publikovány v mezinárodních vědeckých časopisech.

Zoologické pracoviště vyhledali v roce 2013 čtyři badatelé, dalších 27 badatelských konzultací proběhlo po e-mailu, telefonu nebo při osobní návštěvě badatele v muzeu (návštěvy bez konkrétního bádání na sbírkových předmětech). Badatelé byli profesionální zoologové (UK Praha a AOPK České Budějovice), konzultace byly vesměs s vysokoškolskými studenty. Vedle toho zoolog odpovídal na asi dvacet telefonických a e-mailových dotazů veřejnosti.

Zoolog muzea i nadále pracoval ve Společnosti pro výzkum a ochranu fauny - Zoogeos Bohemia a jako předseda Zoologické komise Asociace muzeí a galerií (AMG), zúčastňoval se pravidelně zasedání senátu AMG a podílel se také na přípravě výjezdního zasedání Zoologické komise v Lužických horách (18. - 20. 9.).

V roce 2013 muzejní zoolog úspěšně dokončil dálkové studium muzeologie v pokročilém kurzu Muzejní propedeutiky AMG a obhájil diplomovou práci s výborným hodnocením. Dále zoolog dokončil kurz ochrany přírody, složil závěrečné zkoušky a stal Stráží ochrany přírody a krajiny České republiky.

Výsledky vědecko-výzkumné práce prezentoval zoolog přednáškou „Vliv počasí na počty a kondici rákosníků na Řežabinci“ na 32. aktivu spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea (Kostelec nad Černými lesy 15. - 17. 11.).

V rámci dlouhodobého sledování Ptačích oblastí evropské soustavy ochrany přírody Natura 2000 působí zoolog jako koordinátor v Ptačích oblastech (dále jen PO) Řežabinec, Českobudějovické rybníky a Hlubocké obory a jako člen skupiny v PO Údolí Otavy a Vltavy, Novohradské hory a Šumava. V roce 2013 se monitoring zvláště chráněných druhů začal provádět v kvadrátech - čtvercích odvozených od zeměpisných souřadnic o velikosti asi 11 x 12 km. Zoolog PM prozkoumal celkem 17 takových čtverců od Orlíku po Šumavu. Dále opět koordinoval monitoring zimování orla mořského v PO Českobudějovické rybníky a také se opět zapojil do projektu Mezinárodního sčítání zimujících vodních ptáků.

Jako vedoucí Skupiny pro výzkum chřástalů polního při České společnosti ornitologické koordinoval zoolog celorepublikový výzkum tohoto ptáka z Červeného seznamu celosvětově ohrožených druhů. Sám pak prováděl monitoring, odchyt a kroužkování chřástalů v PO Novohradské hory a PO Šumava (pravý břeh Lipna). I nadále se podílel na práci Jihočeského ornitologického klubu - Jihočeské pobočce České společnosti ornitologické. Jako recenzent posuzoval zoolog v roce 2013 jeden článek pro periodikum České společnosti ornitologické - Sylvia. Po celý rok také pracoval jako člen představenstva Společnosti spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze a v listopadu byl znovu zvolen na další dvouleté období.

V rámci programu osvětové výchovné činnosti muzea zajistil zoolog muzea sedm přednášek cestovatelsko-přírodovědného cyklu.

Muzejní noc letos opět proběhla i v pobočce PM v Protivíně a to velmi úspěšně. Bylo to zejména zásluhou paní Piklové, které velmi děkujeme nejen za tuto akci.

Další aktivitou zoologa byly přednášky a exkurze. Mimo jiné proběhla další přednáška o Ptactvu města Písku v hotelu U kapličky, dvě exkurze spojené s přednáškou pro ZŠ Protivín.

Pokračovala i spolupráce se sdělovacími prostředky. Mediálně nejúspěšnější byl příspěvek v cyklu České televize Historie.cs o historii rybníkářství (Už se rybník nahání). Zprávy o zoologickém dění v Prácheňském muzeu proběhly soukromými i veřejnoprávními televizními i rozhlasovými stanicemi, regionálním i celostátním tiskem i zpravodajskými internetovými servery. Pokračovala i pravidelná spoluprá-

ce s paní redaktorkou Jitkou Cibulovou-Vokatou z Českého rozhlasu České Budějovice a jejím pořadem Máme rádi zvířata.

Z přímo ornitologických akcí pořádaných PM pro veřejnost ve spolupráci s Českou společností ornitologickou proběhlo v Písku jarní Vítání ptačího zpěvu (12. 5. 2013). Na sraz v neděli v šest hodin ráno přišlo tentokrát asi patnáct účastníků a nikdo snad nelitoval.

O prvním víkendu v říjnu byl opět organizován již tradiční Evropský festival ptactva. V NPR „Řežabinec, Řežabinecké tůně“. Tentokrát se uskutečnil v sobotu 5. října a kromě obou zoologů PM se na něm podíleli ještě další členové Jihočeského ornitologického klubu. K pozorovací věži na Řežabinci přišlo 105 zájemců, z toho bylo 17 dětí. Během akce bylo pozorováno celkem 1915 ptáků 56 druhů. Nejpočetnějšími pozorovanými druhy byly špaček obecný, kachna divoká a lyska černá. V průběhu akce bylo navíc okroužkováno devět jedinců čtyř druhů ptáků.

Pravidelným úkolem zoologa je i odborný dohled nad provozem expozice se živými rybami „Ryby a rybářství“. Technicky zajišťuje provoz expozice živých ryb i po odchodu do důchodu pan J. Kurz, kterému za to patří veliký dík. Za podporu a spolupráci děkujeme i rybářům z Prvního českého rybářského spolku v Písku - především panu hospodáři Lechnýřovi a pánům Bělemu a Bartošovi.

Bibliografie za rok 2013

Články:

- *Výsledky 36. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012*, s. 62-68 [ISBN 978-80-86193-38-0]
- *Libreto výstavy: Co lítá po Písku aneb Zdali víte Písečáci, jací jsou ve městě ptáci*, in: *Deset let Školy muzejní propedeutiky. Sborník absolventských prací žáků Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky 2008-2012. Ročník VI.-X. (Buriánková M., Komárková A. a Slezáková J., eds.) Asociace muzeí a galerií ČR, Praha 2012*, s. 160-175 [ISBN 978-80-86611-53-2]
- *Významné ptačí území Řežabinec - „národní park“ Písecka*, in: *Ptačí svět* 20, č. 2/2013, s. 6-7 [ISSN 1801-7525]
- *Lovecká vášeň ohrožuje nejen řežabinecké husy*, in: *Ptačí svět* 20, č. 3/2013, s. 21 [ISSN 1801-7525]

Pracoviště geologie

Ing. Jaroslav Cícha

Jako každý rok spočíval značný podíl činnosti pracoviště v pracích spojených se zpracováním a katalogizací sbírkových vzorků - jejich čištění, sbírková úprava

a preparace, zpracování v chronologické a systematické evidenci, fotodokumentace. V systematické evidenci byl kompletně zpracován soubor vltavínů vystavený v expozici „Nerostné bohatství“. V závěru roku proběhla povinná periodická inventarizace v rozsahu cca 10 % předmětů z geologických podsbírek.

Ke sbírkové evidenci je používán geologický modul programu pro evidenci muzejních sbírek Demus01. Pro CITeM (Centrum pro informační technologie v muzejnictví) - provádělo pracoviště v souvislosti s nástupem vyšších verzí operačního systému Windows testování nové verze geologického modulu Demus10. Veškeré digitálně zpracované záznamy systematické evidence včetně fotodokumentace jsou formou on-line katalogů prezentovány na internetu, a to vlastním řešením založeným na aplikaci ProMuS (geo.prachenskemuzeum.cz).

Sběrná, dokumentační a průzkumná činnost v terénu se zaměřila především na některé pegmatitové lokality Písecka i širšího regionu jižních Čech. Významné byly práce na venkovní geologické expozici na Flekačkách (viz samostatný příspěvek) - v první polovině roku probíhalo vyhledávání vhodných ukázek hornin v terénu, ve druhé pak samotná tvorba expozice. Společně s pracovníky mineralogicko-petrografického oddělení Moravského zemského muzea v Brně byla podniknuta desetidenní poznávací a studijní cesta do alpské oblasti Val Malenco v severní Itálii.

Specializací pracoviště je rovněž výzkum a dokumentace krasu v mramorech moldanubika. Ve spolupráci se Správou jeskyní ČR a Českou speleologickou společností pokračovaly dlouhodobé práce na průzkumu a záchraně krasových jeskyní v lomu na Vápenném vrchu u Černé v Pošumaví, včetně složitých jednání s majitelem lomu, firmou Kamenolomy ČR. Na semináři ke 150 výročí objevu Chýnovské jeskyně byl prezentován nový model vzniku hrncovitých prohlubní („obřích hrnců“) v Chýnovské jeskyni a některých dalších jeskyních moldanubika, založený na působení kondenzační koroze v kapsách stlačeného vzduchu pod vodní hladinou.

Po celý rok poskytoval geolog muzea badatelům i dalším zájemcům konzultace ke geologické problematice, určoval donesené mineralogické a petrografické vzorky a na požádání skupinám podával odborný výklad v expozici. Pro upomínkový prodej v muzejní prodejně byly zajištěny adjustované ukázky některých typických píseckých minerálů. Koncem roku pracoviště zorganizovalo již 18. ročník „Předvánoční burzy minerálů“, jediné akce tohoto druhu v jižních Čechách, za tradičně velké účasti návštěvníků i vystavovatelů. Geolog muzea se rovněž zúčastnil některých společných muzejních akcí, jako Muzejní noci nebo cest do partnerských měst Wetzlaru a Deggendorfu.

Bibliografie za rok 2013

- *Typy fluid v křištálech z křemenné žíly od Hutí u Bechyně. - Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku 19, s. 158-161 (s P. Pořádkem a M. Slobodníkem). [ISSN 1212-6209]*

- *Chemistry of xenotime-(Y) from beryl-columbite pegmatites of the Písek region (Czech Republic) - In Mitteilungen der Österreichischen Mineralogischen Gesellschaft 159, Graz, Austria (s E. Švecovou, R. Čopjakovou a Z. Lososem). [ISSN 1609-0144]*

EKONOMICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Eva Stellnerová

Dana Kozáková, Irena Karvanová, Lenka Bolardtová, Petra Hodoušová, Petra Samcová, Marcela Drhovská

Všechny pracovnice ekonomického oddělení zajišťovaly dobrý chod návštěvníckého provozu, staraly se zejména o vstřícný přístup k návštěvníkům, prodej vstupenek a zboží v pokladně a muzejním obchodě. Za pomoci brigádníků - dozoru expozic byla zajištěna i bezproblémová prohlídka expozic PM. V tomto roce byl zaznamenán i zvýšený nárůst návštěv škol, které využily pedagogický program. Průvodcovské a správčenské služby v pobočce Památníku A. Heyduka obstarala Lenka Bolardtová a v Památníku města Protivína Věra Piklová. Nemalou pomoc na tomto oddělení (dozor expozic v muzeu i v Památníku města Protivína, zástup za dovolenou) poskytla Jarmila Kotalíková.

Ekonomka E. Stellnerová zajišťovala chod muzea po personální a účetnické stránce, předávala zpracovaná data zřizovateli a příslušným úřadům, zpracovávala veškeré poskytnuté granty. Za ekonomické oddělení se účastnila porad a školení ekonomů PO Jihočeského kraje a dbala o průběžné a rovnoměrné čerpání rozpočtu.

Na ekonomickém úseku proběhly tři vnější kontroly (FÚ České Budějovice, ÚP Písek a OSSZ Písek - bez závad.)

Hospodaření muzea v roce 2013:

	Náklady (v Kč)
Spotřeba materiálu	1.094 020,49
Spotřeba energie	636 769,-
Spotřeba plynu	470 930,10
Spotřeba energie + plyn Sladovna	141 993,-
Spotřeba vodné	109 085,-
Prodané zboží	146 279,34
Opravy a udržování	140 741,14
Cestovné	202 056,-
Náklady na prezentaci	18 440,-
Ostatní služby	2 015 699,87
Mzdové náklady	7 868 748,-
Zákonné sociální pojištění	2 637 256,-
Zákonné sociální náklady	74 541,-

Ostatní soc. náklady	203 000,-
Jiné ostatní náklady	290 255,30
Odpisy dlouh. nehmotného a hmotného majetku	282 040,-
Náklady z drobného dlouh. majetku	366 437,24
Kurzové ztráty	8 221,33

Náklady celkem: 16 734 036,81 Kč

	Výnosy (v Kč)
Tržby z prodeje služeb	371 450,-
Tržby za prodané zboží	146 752,-
Tržby z prodeje služeb (archeologové)	267 249,-
Tržby - ostatní odborné služby	368 551,-
Tržby z nájmu a pronájmu	46 930,-
Úroky	179,61
Příspěvky a dotace na provoz	15 453 000,-
Příspěvky - granty	479 099,-
Ostatní výnosy - čerpání úč. darů	2 000,-
Kurzové zisky	13 661,41

Výnosy celkem: 17 148 692,41 Kč

Výsledek hospodaření - zisk 414 655,60 Kč

Muzejně - pedagogická činnost

Mgr. Marcela Drhovská

V roce 2013 bylo mateřským, základním a středním školám nabídnuto dvanáct doprovodných programů a akcí, z toho devět nových, vztahujících se k aktuálním výstavám v daném roce. Celkem tyto aktivity přilákaly 2632 dětských návštěvníků.

Novinkou tohoto roku se stalo doprovázení výtvarných výstav. Přestože muzeum nedisponuje speciální prostorou pro výtvarné dílny, bylo možné odstartovat pilotní programy díky spolupráci s kolegy z pracoviště údržby a restaurátorského pracoviště. Děti a studenti tak mohli tvořit přímo mezi obrazy v Galerii a v Malých výstavních síních. Těchto programů se zúčastnilo 473 žáků.

Návštěvnický nejúspěšnějšími výstavami z pohledu muzejní pedagogiky se staly výstavy „Čtení z Písku“ a „Obrazový svět pozdního středověku - Gotické kachle na Písecku“. Na doprovodné programy k „Čtení z Písku“ přišlo 730 dětí, na besedy v Přednáškovém sále, koordinované kolegyní Věrou Matoušovou, 1087 žáků. Doprovodné programy k druhé výstavě absolvovalo 531 dětských návštěvníků.

V květnu prezentovala muzejní pedagožka edukační činnost Prácheňského muzea na sympoziu zaměřeném na téma „Zpřístupnění muzejních sbírek nedospělým a handicapovaným“ konaném v Domě umění Jihomoravského muzea ve Znojmě.

TECHNICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Jitka Čuková

Na začátku roku se práce všech pracovníků technického oddělení soustředila na přípravu nové návštěvnické sezony. Bylo nově obloženo schodiště v expozici Ryby a rybářství a vymalovaly se vybrané prostory muzea. Do vstupní haly byla pořízena nová křesla s konferenčním stolem. Během roku byla vyměněna radiostanice dálkového přenosu elektrické zabezpečovací signalizace. K usnadnění úklidu po vernisážích byla v kuchyňce instalována myčka nádobí.

Byly provedeny všechny předepsané revize a zaměstnanci byli proškoleni v oblasti požární ochrany a bezpečnosti práce. Školení absolvovali také všichni řidiči referentských vozidel.

Za pomoci specializovaného pracoviště Policie Písek zajistila J. Čuková zvláštní elektronickou ochranu velmi úspěšné výstavy Svatováclavské koruny. Koncem roku se zúčastnila prodejního veletrhu knih „Zámek plný knih“ v Pardubicích, kde byly s úspěchem prodány i nabídnuty do komisního prodeje publikace ze skladu muzea. Pravidelně doplňovala publikace do muzejního obchodu, o kterých také vedla evidenci. Starala se o vedení pokladny, evidenci a kontrolu majetku muzea a zpracovala roční inventarizaci.

Koncem měsíce září tohoto roku se změnilo personální obsazení technického oddělení. Na zasloužený, ale jistě i nadále činorodý odpočinek odešel dlouholetý konzervátor, pamětník a dobrá duše muzea, pan Jiří Kloboučník. Patří mu obdiv za jeho dlouholeté zkušenosti v oboru a za roky strávené v muzeu upřímný dík. Na uvolněné místo nastoupil pan Petr Náděje, který se oboru věnoval dlouhou dobu v soukromé sféře.

Fotodokumentační pracoviště

Václava Komarová

V uplynulém roce bylo na pracovišti zhotoveno 4921 digitálních snímků a naskenováno 805 snímků.

Začátkem roku se fotografa zapojila do úklidu v muzeu (mytí oken). Zdokumentovala velkou sbírku J. Váchala - na 400 kusů grafik. Připravila fotografie pro výstavu Čtení z Písku a v průběhu výstavy dokumentovala všechny doprovodné akce s ní spojené. Během celého roku dokumentovala muzejní sbírky (etnografie, novodobých dějin, výtvarného umění, archeologie, kulturních tradic, knihovny aj.).

Jako každý rok fotografovala všechny akce pořádané muzeem (vernisáže, výstavy, komentované prohlídky, muzejní noc, instalování pamětní desky na hradby, křest knihy J. Vondrušky aj.) Zdokumentovala také všechny akce muzejní pedagogiky připravené pro školky a školy. Připravila fotografie pro katalog výstavy Arena

Sancto-Joannea a pro katalog k výstavě gotických kamnových kachlů. Po celý rok připravovala fotografie obrazů, vitráží z kostelů a dalších předmětů pro katalog J. Z. Quasta. V tomto bude pokračovat i v příštím roce. Do archivu Prácheňského muzea byla uložena dokumentace lesního hřbitova, přestavby na Fügnerově náměstí, archeologického výzkumu u pošty, výměny stromů na nádvoří muzea, literárního odpoludne v Památníku A. Heyduka aj. Fotografa také skenuje staré skleněné negativy, svitkové filmy a kinofilmy a ukládá je v digitální podobě do muzejního archivu. Závěrem roku dokumentovala burzu minerálů.

Pracoviště restaurování a konzervace

Petr Náděje

V prvním období po nástupu do pracovního poměru (1. října) proběhlo vyklizení dílny a její reorganizace.

Do konce roku byla zrestaurována mandolína italského typu z roku 1801, dále pak restaurování nožíků z umělecko-průmyslové sbírky, zrestaurování dvou kusů obrazů (kombinace korek-papír) a jejich ráků. Pro zápůjčku na výstavu do strakonického muzea byla zrestaurována cínová mísa. Další činnost spočívala v konzervaci, čištění a ošetření předmětů dle požadavků správců jednotlivých sbírek. P. Náděje fotograficky zdokumentoval průběh všech provedených prací.

Dále se podílel na údržbě pozorovací věže v NPR Řežabinec.

Restaurátor spolupracoval při výrobě modelu kamen pro výstavu Gotických kamnových kachlů, na výstavu vánočních stojánků zajistil opravy a ošetření vystavovaných předmětů.

Restaurátorské pracoviště

Jan Vondrášek

Z počátku roku byly práce zaměřeny především na konzervaci předmětů v expozicích a pobočkách A. Heyduka a Protivíně. Pro pobočku Protivín byla vybavena nábytkem kancelář a šatna. Na výstavu o sv. Janu Nepomuckém se prováděla konzervace 28 kusů plastik. Dále pro potřeby výstav byly vyrobeny stojany na obrazy. V Památníku A. Heyduka se provedla oprava laviček a obložení balkonu a konzervace knihovny. V září se restaurátor zúčastnil odborného semináře v Hodoníně, zaměřeného na nové metody a technologie v oblasti konzervování a restaurování. V NPR Řežabinec se prováděla údržba pozorovací věže a lávek. Dále byla provedena úprava kuchyňky. Pro potřeby výstav byly vyráběny různé podstavce a sokly

pro vystavované exponáty. Pro výstavu gotických kamenných kachlí bylo zhotoveno zátiší kolem černé kuchyně.

Pracoviště údržby a autoprovozu

Leoš Bolardt, Lukáš Faktor

Pracovníci se po celý rok starali o údržbu muzea a poboček muzea, Památníku města Protivína a Památníku Adolfa Heyduka, ale i o údržbu a provoz autoparku.

Podíleli se na výstavách v muzejní galerii. V březnu to byla výstava „Jako nikdy“ David Bartoň (obrazy) - v dubnu „Paříž má lásku“ Jaroslav Hübl (fotografie) - v červnu František Trávníček výstava k 60. narozeninám - v červenci Vyšší odborná škola restaurátorská - v srpnu „Doteky času“ Jiří Voves (obrazy, kresby, objekty) - v září „Events a jiné drobné akce“ Roman Erben (kresby, obrazy, grafika, asambláže) - v říjnu a listopadu „Obrazový svět pozdního středověku“ gotické kachle na Písecku - v prosinci „Plakáty pro Ypsilonu“ Jan Schmid.

V malých výstavních síních se podíleli na výstavách: v březnu „Čtení z Písku“ literární tváře regionu - v dubnu „Civade“ Lenka Horňáková (obrazy z Provence) - v květnu a červnu „Arena Sancto - Ioannea“ - v červenci „Čeští panovníci“ Jarmila Haldová (dřevěné reliéfy) - v srpnu „Dvě tváře ženy“ Milena Drtinová (půvaby a krásy I. pol. 20. století) - v září „Václav Rožánek“ výstava k 100. výročí narození (obrazy) - v říjnu „Prchavý svět polaroidu“ Karel Steiner (fotografie) - v listopadu „Jiří Škoch“ (fotografie) - v prosinci „Madony a andělé“ Renata Štolbová (obrazy).

V prosinci se také podíleli na výstavě vánočních stojánků v Rytířském sále.

V květnu se význačným dílem zapojili do přípravy a realizace muzejní noci. Také spolupracovali na výstavách jednoho dne, které se uskutečnily na parkánech a v přednáškové síni - v červnu to byla výstava obrazů Miroslava Růžičky a v září obrazy Jiřího Řeřichy. Leoš Bolardt se podílel na výstavě uspořádané v partnerském městě Deggendorf v Německu. Leoš Bolardt i Lukáš Faktor se na jaře zúčastnili čtyřdenní poznávací cesty do muzeí partnerského města Wetzlar. V listopadu na nádvoří muzea vyměnili dva uschlé stromy za nové, pro které dojeli do školky v Litomyšli. V závěru roku pomáhali při přípravě mineralogické burzy.

SEKRETARIÁT, PREZENTACE

Lenka Nádějová

V roce 2013 se L. Nádějová podílela na přípravě semináře Muzejních nocí, ke kterému byla zpracována i prezentace muzea. Dále pak spolupracovala na společných projektech příspěvkových organizací Jihočeského kraje - jednalo se především o propagační tiskoviny pro sezónu 2013. Za finanční podpory z grantu Česko-ně-

mecké společnosti byl zpracován nový prezentační materiál muzea. Pro Památník města Protivína byly navrženy a realizovány nové informační panely a také grafika pro potřeby muzea - plakáty, pozvánky a jiné. Na tomto pracovišti je také zajišťována agenda ISBN a povinných výtisků, smlouvy (Intergram, OSA), vedení statistických údajů a e-spisovna.

Další činnost pracoviště spočívala v běžné administrativě, poštovní službě, spoluprací se zřizovatelem, Centrem kultury Písek, Destinačním managementem Písek, médií a dalšími.

Byly prováděny pravidelné aktualizace a editace webových stránek muzea. Návštěvnost stránek v roce 2013 vzrostla v průměru na 72 uživatelů denně.

Jan Adámek

POČÁTKY PÍSECKÉHO KOSTELA SVATÉ TROJICE DO ROKU 1619

Hřbitovnímu kostelu Svaté (Nejsvětější) Trojice v Písku, jenž již po několik desetiletí neslouží svému původnímu účelu, byla dosud věnována pozornost spíše okrajová.¹ Ambicí tohoto příspěvku je pokusit se o zpřesnění chronologie výstavby kostela a také svatyně jemu předcházející.

Uveďme rovnou, že jediným pevným časovým údajem pro založení kostela (a zároveň také okolního hřbitova), který dnes máme k dispozici, je pamětní nápis na tympanonu jeho jižního portálu:

LETHA · 1549 · TOTO / MISTO KV · POHRZEBV · TI= / EL · MRTWEYCH · GEST · WYWOLENO / TENTO · PAK · KOSTEL · ZALOZIEN A / STAWEN · GEST · WE GMENO · SWATE / A POZIEHNANE · TROGICZE · LEHA(!) · 1576

Textu nápisu po zásluze věnovala vždy důslednou pozornost regionální literatura, omezující se však pouze na jeho přepis.² Z hiátu mezi založením hřbitova a kostela logicky vyplývá, že současně chrámové stavbě musela předcházet stavba jiná, sloužící jako provizorium zejména pro konání pohřebních obřadů. Josef Soukup³ klade vznik této předpokládané sakrální stavby ještě před založení hřbitova. Stavbu prozatímní dřevěné svatyně, ovšem po roce 1549, dokládá August Sedláček⁴, s odvoláním na zprávu z roku 1637, dochovanou v pamětní knize píseckých dominikánů.⁵

Je tedy patrné, že starší literatura nepokročila o mnoho dále, než k pouhému komentování informací obsažených v nápisu na portálu.

1) K dějinám kostela dosud nejpodrobněji August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III. Dějiny zvláštních částí*, Písek 1913 - Kapitola VI. Kostel Sv. Trojice, s. 127-134; námi sledovanému období je ovšem vymezeno místo pouze na prvních dvou stránkách. Nejpodrobnější popis uveřejnil Josef SOUKUP, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Píseckém*, Praha 1910, s. 233-241. Kostelu a zejména okolnímu hřbitovu se věnoval Antonín SVOBODA (pod šifrou Sda; na základě materiálu shromážděného Janem Hille), *Písecký hřbitov u Nejsv. Trojice*, Písek, bez r. (1934), 16 str.; Jaroslav KUDRNÁČ, *Pietní park (bývalý hřbitov u Sv. Trojice). Památník města Písku. Dějinný doklad vývoje města od středověku do současnosti*, Písek 1983, 64 str.

2) Upozorňovat zde na tyto drobné, občas chybné edice, by nebylo nijak užitečné.

3) *Soupis památek*, s. 233: „Hřbitov s kostelem založen po r. 1549 na místě, kde byla dřevěná kaple Proměnění Páně a při pustém mlýně zahrada ...“.

4) *Dějiny III.*, s. 127n.

5) *Národní knihovna, Sběrka rukopisů - Memorabilia Conventus Sanctae Crucis Pisecensis*, sig. XV.C.1 (dále jen *Memorabilia Conventus*).

Detail tympanonu jižního portálu kostela Sv. Trojice s pamětním nápisem o založení hřbitova a kostela. Foto J. Adámek

Důležitá zjištění ke kostelní stavbě samotné přinesla dokumentace jejího zdiva, odkrytého do výšky asi tří metrů po celém vnějším obvodu při obnově po povodni v roce 2002.⁶ Tehdy bylo prokázáno, že celá stavba vznikla jednotně, bez dodatečného půdorysného zvětšování.⁷ Změny byly zaznamenány pouze u oken, kdy okna měla původně nížeji položený parapet, jak v presbyteriu, tak v lodi. Západní dvojice protějškových oken lodě byla navíc dodatečně mírně posunuta východním směrem.

Mimo pozornost dosud zůstávaly jaksi mimoděk zaznamenané informace o kostelu, rozptýlené v píseckých městských knihách, zejména v knize kšaftů.⁸ Rozbor těchto zpráv poskytuje důležité záchytné body ke stavebnímu vývoji kostela.

Přes jednoznačné znění pamětního nápisu o založení hřbitova roku 1549 je možné, že již předtím tu existovalo pohřebiště, používané při morových ranách. Doklady pro takovou domněnku jsou ovšem nepřímé. Celým pozemkem, rozlohou asi ještě větší, než je nynější hřbitov, mohlo město volně disponovat již od roku 1515. Dne 6. srpna toho roku totiž král Vladislav II., listinou vydanou během pobytu v Šoproni, vyhověl prosbě Píseckých a daroval jim naproti

6) Jan SOMMER, *Písek. Kostel Nejsvětější Trojice. Dokumentace vnějších líců zdiva*, Monudet MD02120302, Praha 2003, 12 str.

7) Samozřejmě s výjimkou drobné barokní sakristie, připojené v ose kostela k východní stěně závěru presbyteria.

8) SOKA Písek, fond AM Písek, sig. Kn 6 - *Knihy barvy kaštanové 1538 - 1693 (dále KBK)*; *jednotlivosti obsahuje také Knihy trhová 1536 - 1590 (dále KT) sig. Kn 5*.

Podskalskému mlýnu „mlýniště i s tou zahradou k tomu příslušející“.⁹ Při obnově píseckého kláštera dominikánů, ve snaze vybavit jej dostatečným majetkovým zázemím, daroval mu roku 1631 obnovitel a tehdejší zástavní držitel města Don Martin de Hoeff Huerta také kostel Sv. Trojice s jeho majetkovým příslušenstvím.¹⁰ Písečtí se tomu pochopitelně bránili a dominikáni zase nechtěli přijít o část příjmů tak potřebných pro chystanou obnovu jejich klášterního kostela. Označit svatotrojický kostel jako historický majetek kláštera před rokem 1419, kdy byl klášter zničen, nebylo možné. Převor Antonín Ribbas se však nějak dopátral, že prý již před založením kostela a hřbitova, se v těchto místech mělo pohřbívat zvláště za morových epidemií - „*praesertim tempore pestis*“.¹¹ Odtud samozřejmě mohl být jen krok k tomu, že se jednalo o tradiční morové pohřebiště, jehož počátky snad doufal vztáhnout až do časů před zánikem kláštera. To sice netvrdil, ale Písečtí možné nebezpečí vytušili, a proto se ve své odpovědi ze 3. srpna 1637 zevrubněji vyjádřili jak k počátkům této nekropole, tak k problému morových pohřbů. Napsali, že stavba kostela se hřbitovem byla započata před 55(!) roky¹² a byla umožněna na základě odkazů a almužen mnoha osob, jak to dosvědčují městské knihy. Pamatují si, že od rodičů slyšeli vypravovat, že kdysi stála na hřbitově malá, ze dřeva postavená kaple, zasvěcená Proměnění Páně. Ta zanikla poté, co byl vystaven větší kamenný chrám, nicméně na památku oné kaple byl pod věží zvonice umístěn kamenný oltář (tedy původní oltářní kámen z této kaple), jak je nyní k vidění. Předtím, dříve než byl vyzdvižen tento hřbitov, byla těla zemřelých pochovávána u farního kostela, nebo u kostela sv. Václava za hradbami. Na to se pamatuje jedna již stará a vetřá osoba, šafářka Anna, jejíž zemřelá bába, když nebylo možno ji pohřbít ve městě kvůli moru, při němž mnozí zemřeli, byla pochována u sv. Václava.¹³ Radní si tedy dali záležet, aby prostřednictvím uvedeného svědectví doložili, že před založením hřbitova tu žádné morové pohřebiště neexistovalo - ve skutečnosti se však o žádný důkaz nejedná.

9) Jaromír ČELAKOVSKÝ - Gustav FRIEDRICH (edd.), *Privilegia královských měst venkovských v Království českém z let 1420 - 1526*, Praha 1948, č. 647, s. 1153-1156.

10) K okolnostem blíže SEDLÁČEK, *Dějiny III.*, s. 104n, 128.

11) *Memorabilia Conventus. Puncta conventus ratione donationis D. Don Martini etc D. Dominis Commissariis oblata ab eodem*, fol. 89v.

12) To je ovšem v rozporu jak s dobou založení kostela tak i hřbitova, správně by mělo být napsáno před 61 roky. Taková chyba ve výpočtu je, vzhledem k důležitosti argumentace pro navrácení majetku, dosti těžko pochopitelná. Zdá se, že písečtí radní přepsali nějakou písemnost, připravenou již roku 1631 (tehdy opravdu uplynulo 55 let od založení kostela), kdy o svatotrojický kostel přišli a opomněli nyní výpočet aktualizovat.

13) Srov. *Memorabilia Conventus, Responsio unaque informatio consulis et senatus civitatis Piseensis in causa donationis domini supremi Don Martin de Hoeffhuerta*, fol. 92r (stará fol. 80): „... 3. Templum post maenia(!) S. Trinitatis cum suo caemiterio ante annos 55 aedificari caeptum fuit, et ex iis impensis, quos plerique pii homines contulerunt, via eleemosinae et testamentorum, uti codices nostrae civitatis demonstrant, erectum ...“

Z vyjádření Píseckých je zřejmé, že kostelík Proměnění Páně, předcházející stavbě kamenného kostela, stál ještě nějaký čas po dokončení nového kostela a tedy na jiném místě než novostavba. Z následujícího výkladu zároveň vyplývá, že tu logicky stál již před založením hřbitova roku 1549, kdy byl zřejmě položen základ prvního kamenného kostela. Je reálné, že dřevěná svatyně byla postavena nedlouho po zisku pozemku v roce 1515. Sama její výstavba musela mít nějaký důvod a též patrocinium Proměnění Páně se pro její funerální funkci zdá být dosti příznačné.¹⁴ Jistě již v této době hřbitovy jak u děkanského kostela P. Marie tak u sv. Václava trpěly značným nedostatkem místa a využití nového prostoru mimo městskou zástavbu a přece v její blízkosti by v případě epidemií bylo dobře pochopitelné.

Chrámová stavba, zasvěcená Sv. Trojici, musela stát již před uváděným rokem 1576, nejpozději roku 1551, kdy je kostel poprvé zmíněn v testamentu Doroty Hlávkové jinak Kavkové z píseckého předměstí¹⁵. Tamtéž je také zmíněno záduší u Sv. Trojice, takže kostel již tehdy disponoval vlastním majetkem, spravovaným kostelníky. Ti jsou doloženi, bohužel ojedinele, roku 1558, kdy úřad vykonávali „kostelníci Svaté Trojice“ Bartoš Černeš a Matouš mydlář.¹⁶ Šlo tedy již o svatyni, která mohla splňovat určité nároky alespoň do poloviny sedmdesátých let 16. století, tedy do výstavby současného kostela. Zdá se tak, že první kostel byl zbudován zároveň se založením hřbitova a to již jako stavba kamenná. Při archeologickém výzkumu bylo totiž pod dlažbou ve východní části lodi, kolmo k jejím stěnám, zjištěno torzo přes metr silné zdi, tedy velmi blízké síle, jakou má nynější obvodové zdivo. Toto základové zdivo bylo vzdáleno 165 cm od východního zakončení lodi.¹⁷ Protože průzkumem je zároveň doloženo, že roku 1576 a později nebyl kostel půdorysně rozšiřován,¹⁸ musí být tato zeď starší. Ta-

Nos quidem id recordamur, quod nobis a nostris parentibus dictum erat, quod olim in hoc caemiterio parva capella ex lignis constructa fuerit, tituli Transfigurationis Christi. Postquam autem id maius templum ex lapidibus aedificatum fuit, haec capella esse dehiit(!), nichilominus infra turrin campanilis est unum altare lapideum in memoriam veteris capellae, quod nunc etiam visitur. Antea vero, priusquam id caemiterium erectum fuit, cadavera mortuos in civitate penes ecclesiam parochialem, sive etiam extra muros penes templum s. Venceslai sepelivi solebant. Cuius rei recordatur una senex et decrepita persona, Anna villica, cuius avia mortua, cum locum sepulturae in civitate habere non posset propter pestem, in qua plurimi e vita excedebant, cadaver dictae suae aviae apud s. Venceslaum sepelivit.“

- 14) Jen jako zajímavost zmůžeme, že svátek Proměnění Páně je liturgicky slaven 6. srpna, což je zároveň denní datum darovací listiny krále Vladislava II. z roku 1515 - úvahu o možných souvislostech tu ale nechme stranou.
- 15) Viz tabulka Odkazy, řádek č. 1. Skutečnost, že uvedených 5 kop míšenských je odkázáno „k Svaté Trojici, na opravu kostela“ nutně neznamenala, že by kostel přímo opravu potřeboval, nýbrž se jednalo o běžnou formulaci, kdy byly finanční prostředky určovány na opravu či stavbu a tvořily součást zádušního jmění.
- 16) Tabulka Odkazy, č. 12.
- 17) Zpráva o archeologickém průzkumu v roce 1980, vedeném archeoložkou píseckého muzea Evou Koppovou, není toho času k nalezení; alespoň některé údaje z ní však uvádí Jiří FRÖHLICH, *Písecko v zrcadle archeologie*, Písek 1997, s. 152.
- 18) SOMMER, *Kostel*, s. 7n.

Krucifix z roku 1544 byl zřejmě objednáán pro dřevěný kostelík Proměnění Páně, odkud byl přenesen do svatotrojického kostela.
Foto V. Komarová

to starší stavba, západním směrem snad půdorysně totožná s dnešní,¹⁹ je tak oním prvním svatotrojickým kostelem, k němuž směřovala řada donací.

Nebylo by logické, kdyby kvůli údajnému nedostatku finančních prostředků, jak jej předpokládá Sedláček²⁰, přetrvávalo předpokládané dřevěné provizorium, ale zároveň mezitím stavěna zděná zvonice v jihovýchodním koutě hřbitova, dokončená nejpozději roku 1559, kdy byl do krypty její přízemní kaple pochován blíže neznámý člen rodu Eichhornů z Reichenbachu.²¹

S tím, jak se postupně lepšila finanční situace města a s přibývajícími odkazy ke kostelu, zřejmě sílila myšlenka na výstavbu většího a reprezentativnějšího hřbitovního kostela, pod jehož dlažbou nalézali místo pro svůj věčný spánek významní měšťané i šlechta. Logicky se čekalo na nashromáždění takového množství finančních prostředků, které by umožnilo alespoň hrubou stavbu provést naráz. Od roku 1551 do roku 1576, kdy byla novostavba založena, víme dnes o 43 odkazech ve výši od jedné do 100 (resp. 200) kop míšenských grošů, které mohly do pokladny svatotrojického záduší přinést až 618 kop, tedy 37080 míšenských grošů.²² To jsou ovšem pouze příjmy z testamentů, o průběžných a zřejmě i četných darech a případně dalších příjmech žádné informace dnes k dispozici nejsou, neboť kostelnická registra se nedochovala. Jedinou zprávou o jiném typu příjmu, je zisk odúmrti, tedy majetku propadnuvšího královské komoře. Na prosbu Píseckých totiž král Ferdinand I., listem daným v Augsburgu 9. května 1555, povolil použít takovouto odúmrt ve výši 400 tolarů na stavbu kostela a hřbitova.²³ Již zde je však řeč o znovuvystavení kostela.²⁴

Zdá se, že doba zahájení stavby nebyla jistá ještě ani na konci roku 1574, když ve čtvrtek po sv. Lucii (16. prosince) sepsal svou rozsáhlou a na odkazy k církevním institucím bohatou závěť Jiřík Šišňavej, žijící na píseckém předměstí. Odkázal totiž

19) Při výstavbě započaté v roce 1576 zřejmě došlo k tomu, že dosavadní stavba byla odbourána až na úroveň terénu a na starých základech, kde byly využitelné, vyrůstala novostavba. Stejným způsobem bylo totiž postupováno při radikální přestavbě (respektive nové výstavbě) píseckého kostela sv. Václava - k tomu viz Jan ADÁMEK - Jan SOMMER, *Neznámá renesanční stavební fáze kostela sv. Václava v Písku*, in: Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 2000, Písek 2001, s. 31-37; Jiří FRÖHLICH, *Archeologický výzkum kostela sv. Václava v Písku*, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 26, 2013, s. 171-182.

20) *Dějiny III.*, s. 127.

21) Jan ADÁMEK - Jiří FRÖHLICH, *Písecké náhrobníky z 13. - 18. století*, Písek 1996, s. 16n, vyobrazení na s. 27.

22) Podrobný přehled v tabulce Odkazy, pod č. 1 - 43. Do tohoto součtu nejsou zaneseny odkazy podmíněné (nejčastěji úmrtím dědiců), v tabulce viz č. 1, 14 (zde značná suma 500 kop míš. odkázaná Václavem Litmírem z Háje, žijícím na píseckém předměstí), 31; naopak je započten odkaz podmíněný zahájením stavby kostela, v tabulce č. 41c.

23) Viz SEDLÁČEK, *Dějiny III.*, s. 127, bez udání pramene; v Sedláčkově kartotéce k píseckým dějinám (SOKA Písek, fond AM Písek, *Sedláčkova Regesta 1470 - 1680*) nalezneme odkaz na zdroj: *Arch. gub. P 92 - 34. K. k. Finanzarchiv, Böhmen 1555*; originál nebyl nyní dohledáván.

24) Alespoň podle znění Sedláčkova regestu (citace viz předchozí pozn.): „zu Wiedererbauung der Kirche und Begräbniss“.

na výstavbu kostela 100 kop,²⁵ ale pro případ „*když by kostel staven byl*“, zvýšil svůj odkaz o dalších 100 kop míšenských.²⁶ O zahájení stavby, tedy založení kostela, roku 1576 nezpochybnitelně informuje výše uvedený nápis v tympanonu jižního portálu. Samotný portál byl osazen dodatečně,²⁷ avšak zřejmě jen s malým zpožděním a jistě před dokončením celé stavby, jak o tom svědčí samotné znění nápisu, totiž že „*založen a staven jest ... léta 1576*“. Kdyby byl portál osazen až po dokončení celé stavby, dalo by se předpokládat, že se to projeví také ve znění nápisu. Nebo kdyby byla stavba dokončena ještě v roce 1576, což není pravděpodobné, nebyla by asi řeč o založení i stavbě.

Nový kostel byl zbudován jako jednolodní, s odstupněným presbytářem s trojbokým závěrem. Loď osvětlují dvě dvojice protilehlých oken, presbytář dvě protilehlá okna a jedno v ose závěru. O původně pravděpodobně jediném okně v západním průčelí informace chybí. Parapety oken v lodi i presbytáři byly vyzděny nezvykle nízko - už půldruhého metru nad terénem; špalety původně užších oken v presbyteriu byly opatřeny kvádrovými armaturami.²⁸ Z polohy parapetů lze usuzovat, že také záklenky oken byly níže, podobně jako byly nejspíše nižší i obvodové zdi. Loď byla přístupná hned trojicí portálů - dvěma protilehlými v severní a jižní stěně a dalším v západní stěně. Jižní portál byl záhy opatřen poměrně honosným mramorovým²⁹ ostěním. Silně stlačený oblouk klenby vstupu je lemován pilastry nesoucími odstupněnou římsu, na níž je usazen zajímavě utvářený tympanon, sestávající ze dvou diagonálně postavených stylizovaných delfínů, podpírajících vavřínový věnec s vloženým štítem se znakem

Náhrobník Anny Řečické z roku 1582 - nejstarší z dochovaných náhrobních kamenů z kostela Sv. Trojice. Kresba F. Doubek (archiv Prácheňského muzea)

25) Tabulka č. 41a.

26) Tabulka č. 41c.

27) Srov. SOMMER, *Kostel*, s. 4 a 8.

28) *Tamtéž*, *passim*.

29) Za určení materiálu portálů děkuji kolegovi Jaroslavu Cíchovi.

města Písku - stavebníkem kostela. Pod věncem, mezi těly delfínů, se nalézá nápisová tabule s již výše citovaným textem. Pilastry, spočívající na nepravém vysokém postamentu, i záklenek jsou pokryty vegetabilním dekorem, provedeném v nízkém reliéfu. Protilehlý severní portál, který byl nejspíše velmi prostý, byl asi dosti záhy zazděn. Západní hrotitý portál je opatřen ostěním z albitizované žilné žuly s jednoduchým okosením. Stylově nevýrazné ostění mohlo vzniknout v dlouhém časovém úseku od poloviny 13. do 15. století a bylo tu použito druhotně.³⁰ Snad již bylo součástí stavby prvotního svatotrojičského kostela. Stavba jistě netrvala dlouho. Práce byly již nějaký čas hotovy, když byla pod chrámovou dlažbou, při jižní patě triumfálního oblouku,³¹ pohřbena paní Anna Řečická, manželka novoměstského měšťana Jana Kahouna, zesnulá 9. září 1582.³²

V právě popsané podobě však kostel nesetřval dlouho. Snad jen několik let po dokončení novostavby bylo rozhodnuto o jejím zaklenutí. Ke stěnám lodi byly připojeny čtyři nosné přízdební pilíře, nesoucí hřebínkovou hvězdicovou klenbu. Zaklenutí umožnilo zvýšení oken a tedy i posunutí jejich parapetů výše do již obvyklejších tří metrů. Západní dvojice protějškových oken v lodi musela být zároveň mírně posunuta směrem k východu, aby nekolidovala s výběhy kleneb. Posun více k ose klenebního pole však nebyl možný kvůli vstupním portálům. Proměnou prošla také okna v presbyteriu, jež byla kromě posunu vzhůru ještě poněkud rozšířena.³³ Malířská výzdoba byla velmi střízlivá - omezila se na hřebínky klenby pokryté motivem vlnovce a hrany okenních a vstupních špalet, ozdobené palmetovými pásy. Třífigurové Ukřižování, vymalované na jihovýchodní stěně závěru, vzniklo snad s jistým časovým odstupem. Tři doposud zachované malované rámce na stěnách lodi asi dotvářely kompozici epitafů, jejichž hojnější výskyt lze ve hřbitovním kostele očekávat. Zevně byl kostel opatřen sgrafitovou výzdobou, jejíž zbytky byly patrné ještě roku 1726.³⁴

Časové zařazení těchto prací je problematické. Předpokládáme-li, že závisely na postupně získávaných finančních prostředcích, pak se mohly vázat na odkazy druhé poloviny osmdesátých let.³⁵ Další, ještě o něco málo vyšší odkazy prvního decennia 17. století se vůči tvarosloví klenby jeví již jako nepravděpodobné.³⁶ Odkazy a další příjmy však samozřejmě nemusely být užívány jen na výstavbu, ale

30) SOMMER, *Kostel*, s. 4.

31) Lokalizace dle Drahotín Václav BEZDĚKOVSKÝ, *Některé nápisy v král. kraj. městě Písku*, Památky archaeologické a místopisné. Díl III., Praha 1859, s. 333. Náhrobní kámen publikovali naposledy ADÁMEK - FRÖHLICH, *Písecké náhrobníky*, s. 17n, vyobrazení na s. 31.

32) Její náhrobní kámen mohl být sice vytvořen s jistou časovou prodlevou, ale tělo zde spočinulo jistě krátce po úmrtí. Třebaže pohřeb mohl být uskutečněn i v rozestavěném kostele, lze s takovým řešením počítat spíše u plánovaných významných nekropolí.

33) SOMMER, *Kostel*, *passim*.

34) Srov. SEDLÁČEK, *Dějiny III.*, s. 130.

35) Viz zejména graf Přehled odkazů.

36) SOMMER, *Kostel*, 8.

také na vybavování chrámu příslušným mobiliářem. Jeho nejvýznamnější součástí, hlavní oltář, však byla financována převážně ze soukromých zdrojů. Díky částečně dochovanému memoriálnímu nápisu na severovýchodní stěně závěru presbyteria víme, že hlavní oltář v nově přestavěném kostele byl posvěcen až 13. prosince 1617; jeho fundátorem byl vzdělaný písecký měšťan Václav Vroutecký.³⁷ Nelze vyloučit, že až do té doby byl využíván oltář, jistě již nereprezentativní, zachovaný z původního kostela.³⁸

Oltář se však do našich dnů nedochoval,³⁹ podobně jako zbytek mobiliáře z předbělohorského vybavení kostela.⁴⁰ Jedinou výjimkou může být nevelká plastika

37) K nápisu i životu zakladatele podrobně Josef HEJNIC, *Nová nápisná památka v Písku*, Jihočeský sborník historický XLIX, 1980, s. 62-69.

38) Pokud k zaklenutí kněžiště došlo ještě s odstupem od klenutí lodi, jak uvažuje SOMMER, *Kostel*, s. 8, pak by časový odstup mezi touto úpravou a pořízením nového oltáře nemusel být nijak velký. Ten mohl zpočátku i v novém kostele ještě vyhovovat, ale po jeho zvýšení a zaklenutí byl již nevhodný minimálně z propočetního hlediska.

Pro nedostatek informací nelze vyloučit ani to, že dosavadní oltář byl bez retabula, čemuž by nepřímo mohlo napovídat řešení závěru presbyteria, kdy je provedeno okno pouze v jeho ose (které by retabulum do značné míry zakrývalo) a boční stěny závěru naopak okna postrádají. Také se zdá, že v sedmdesátých letech mohlo město vlivem svého děkana směřovat od utrakvistické konfese k luteránství (Zikmund WINTER, *Život církevní v Čechách. Kulturně-historický obraz z XV. a XVI. století. Svazek první, Praha 1895, s. 204, 348*). Tomu mohla odpovídat střízlivá podoba oltáře.

39) Jistě však byl reprezentativní, opatřený malbami, jinak by nástěnný pamětní nápis (srov. pozn. 37) neuváděl, že „*VVenCsLaVs hasCe DICat pICtas VVraVteCIVs aras*“. Podle mínění SEDLÁČKOVA, *Dějiny III.*, s. 130, poznámka pod čarou, se Vrouteckého oltář nalézal na svém místě až do pořízení nového roku 1725. Podobu hlavního oltáře zachycuje inventář z roku 1710 (SOKA Písek, fond. AM Písek, sig. Ak 323, *Kniha zádušní chrámu Páně Nejsvětější Trojice při Král. městě Písku na spisování oučtů zádušních od léta 1710 do 1743*), odkud Sedláček bez udání zdroje čerpá. Zde je popsán „*Velký oltář, na němž obraz Nejsvětější Trojice a Panny Marie klečící. Dole město Písek namalované. V hořejším dílu téhož oltáře obraz Krista Pána Vzkříšení*.“ Chybí zde ovšem údaj o tom, že by se mělo jednat o Vrouteckého oltář z roku 1617. Ikonograficky není sice pochyb, že oltář byl pořízen pro písecký hřbitovní kostel Sv. Trojice, že by však šlo o výše zmíněný oltář, není moc pravděpodobné. Lehké podezření působí přítomnost P. Marie, což však nemusí být zásadní. Bylo by asi s podivem, kdyby svatotrojický kostel nebyl za válečných událostí let 1619-20 vyřabován, podobně jako děkanský kostel. Uvedený inventář z roku 1710 eviduje také portatile hlavního oltáře s ostatky sv. papeže a mučedníka Lucia a sv. mučednice Juliány z roku 1665 (registruje i Sedláček). Byť v případě portatile se může jednat pouze o rekonsekraci oltáře v tomto roce, je pravděpodobnější, že právě tehdy došlo k pořízení popisovaného oltáře náhradou za zničený nebo ukradený oltář Vrouteckého.

40) Stranou je v této souvislosti nutno ponechat šest deskových obrazů z původně většího mariologického cyklu (Prácheňské muzeum v Písku, sig. VU 1834/1-6), které sice mohly být namalovány i kolem roku 1600, ale jejich využití je představitelné pouze v katolickém kostele, jakým svatotrojický v tomto období nebyl. Za konzultaci datace vzniku děkuji Štěpánu Váchovi z Ústavu dějin umění Akademie věd ČR.

Ukřížování z roku 1544.⁴¹ Dodnes tak zůstávají pouze přemístěné náhrobní desky. Kromě již zmíněného náhrobníku Anny Řečické, jsou to desky Anny z Karlovic († 25. IV. 1591),⁴² Alexandra Loka z Netky († 1591)⁴³ a píseckého primátora Samuela Radimila Horského - Montana († 21. X. 1603)⁴⁴ a malý bronzový epitaf téhož,⁴⁵ v současnosti instalovaný v kostele. Údajný náhrobek píseckého děkana zemřelého roku 1598 je dnes nezvěstný.⁴⁶

Kostel nebyl jedinou stavbou nově založeného hřbitova. Funkčně jej totiž doplňovala nevysoká zvonice při jihovýchodním okraji areálu, s někdejší kaplí Proměnění Páně v přízemí.⁴⁷ O stavbě zvonice se předbělohorské městské písemnosti nezmiňují, ale stála asi již roku 1559,⁴⁸ kdy byl do krypty pod kaplí pohřben člen rodu Eichhornů z Reichenbachu. Snad se tedy mohl finančně podílet na budování zvonice, pod níž zřídil rodové pohřebiště.⁴⁹

Stavba však primárně sloužila jako zvonice, neboť zvonů bylo užíváno při pohřebním konduktu a dalších příležitostech. Asi nelze pochybovat, že s nějakým zvonom či zvony se počítalo již od počátků hřbitova, zprávy však chybí. Dodnes se však dochoval zvon z dílny slavného Briekého z Cinperka, ulitý roku 1575.⁵⁰ Podrobný nápis na něm informuje, že „*tento zvon kostelu Svaté Trojice na Písek nákladem svým*

41) Dnes ve sbírkách Prácheňského muzea v Písku, sig. HE 4394. Ze 78 cm vysokého, kdysi třífigurového Ukřížování, dnes chybí figury P. Marie i sv. Jana, jejichž existenci prozrazují polygonální zápustky po stranách kříže. Ukřížování snad pocházelo z blízkého kostelíka Proměnění Páně, odkud bylo při jeho rozebrání přeneseno. Ve svatotrojickém kostele je doloženo již nejstarším inventářem z roku 1710, kdy stálo, tehdy ještě kompletní, na hlavním oltáři - SOKA Písek, fond AM Písek, sig. Ak 323: „*Na velkém oltáři (krucifix) dřevěnej větší s statuí Panny Marie a svatého Jana.*“

42) ADÁMEK - FRÖHLICH, *Písecké náhrobníky*, s. 18, 20, vyobrazení na s. 33.

43) *Tamtéž*, s. 20, 22, vyobrazení na s. 37.

44) *Tamtéž*, s. 22, vyobrazení na s. 39.

45) *Tamtéž*, s. 23, vyobrazení na s. 43.

46) *Tamtéž*, s. 58.

47) Patrocinium kaple, přenesené na ni ze zaniklého dřevěného kostelíka, je doloženo až nejstarším dochovaným inventářem z roku 1710 (cit. v pozn. 41): „*Pod touž zvonící, aneb věží, kaple ke cti Proměnění Pána Krista založená*“. Převzetí patrocinia vysvětluje Jiří PRÁŠEK (*Písecké 2. tisíciletí*, Písek 2000, s. 66) tak, že někdejší dřevěný kostelík stával na jejím místě. Za současného stavu vědomostí však není možné tuto hypotézu potvrdit.

48) Tvrzení SOUKUPOVO, *Soupis*, s. 240, že zvonice byla postavena nákladem Anny Kahounové roku 1575, nenalézá oporu v pramenech.

49) Viz výše a též pozn. 21. K podobě dnes nepřístupné krypty asi nejpodrobněji článek (J. Hille?) *Objevení staré gotické kaple na píseckém hřbitově*, otištěný 19.(?) září 1930 v Lidových novinách. Zmíněný náhrobní kámen, dnes instalovaný při jižní stěně kaple, byl tehdy objeven in situ v podlaze hned za vstupem do kaple. Valeně klenutá dlážděná krypta byly tehdy zcela prázdná, až na cínový Korpus z kříže. Omítka na stěnách i klenba byla zdobena škrábanými ornamenty. Je zajímavé, že náhrobník zakrývajícím vstup do krypty, kde se počítalo s opakovanými pohřby (což dokládá čtveřice otvorů v náhrobníku, v nichž byly uloženy kotvy pro vyzdvížení a také existence větracího okénka), neoznačoval společné rodové pohřebiště, ale jeho dnes v podstatě nečitelný opis se vztahoval ke konkrétní osobě.

50) V současnosti je zavěšen ve zvonici píseckého kostela Povýšení Svatého Kříže.

vlastním udělati jest poručila“ Anna Kahounová, vdova po píseckém měšťanu Jiřím Kahounovi, jenž je i s členy rodiny pochován při téměř kostele.⁵¹ Také v Anni-
ně testamentu⁵² stojí: „*A na zvon k témuž kostelu sto kop míšenských dávám*“; zá-
roveň odkázala také dvacet kop na vystavění svatotrojického kostela a po dokončení
jeho výstavby měl k témuž chrámu její dědic, syn Jan, odevzdat na vosk ještě čty-
ři kopy míšenských grošů. Je však zajímavé, že zvon byl odlit již roku 1575, zatím-
co poslední vůle Anny Kahounové je datována až následujícího roku 1576 v pondě-
lí po neděli Reminiscere (tedy 19. března) a do městských knih byla zanesena poté,
co vstoupila v platnost jejím úmrtím téhož roku, ve středu po Květné neděli (tedy
18. dubna). Na zvon však existuje ještě jeden odkaz ve stejné výši, který učinil 16.
prosince roku 1574 Jiřík Šišňavej, o němž již byla řeč. Jiřík zemřel následujícího
roku někdy před zanesením testamentu do městských knih, k němuž došlo 11. srp-
na nebo 14. dubna 1575.⁵³ V testamentu stojí: „... *na zvon též k Svaté Trojici odka-
zuji 1^c kop míšenských na ten způsob, aby od chudých lidí od téhož zvonu nic brá-
no nebylo, krom což by za práci zvoníkovi uloženo bylo*“.⁵⁴ Zdá se tak, že ve stejnou
dobu byly do zvonice opatřeny zvony dva. Pokud by se totiž oba účelové odkazy

ODKAZY KE KOSTELU SV. TROJICE DO ROKU 1619

	Jméno testátora	Rok odkazu	Výše odkazu	Účel odkazu	Poznámka	Citace
1	Dorota Hlávková jinak Kavková (z předměstí)	1551	4 kopy	k sv. T. na záduší	v případě úmrtí jejího syna Vavřince i jeho dětí 8 kop ke kostelu sv. T.	KBK f. 41r
2	Jan Keršlík ze Smrkovic	1552	2 kopy	k sv. T. k záduší		KBK f. 44v
3	Anna Hladkejch	1553 (kšaft 1552)	5 kop	k sv. T. na opravu kostela		T 46r
4	Václav Chamrada	1554	10 kop	k sv. T.		KBK f. 51r-v
5	Markyta Prošková	1554	2 kopy	k sv. T.		KBK f. 51v
6	Anna Hánová	1554	20 kop	k záduší sv. T.	má vydat syn Jan	KBK f. 53r

51) Edici nápisu naposledy otiskl Jiří PRÁŠEK, *Historie píseckých zvonů*, Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích XXIX/1992, s. 8, č. 13.

52) Tabulka č. 43b.

53) Vklad do městských knih byl učiněn ve čtvrtek den památky sv. Tiburcií; 11. 8. byl slaven svátek sv. Tiburcia mučedníka, 14. dubna pak svátek Tiburcia, Valeriána a Maximina, mučedníků - oba ve čtvrtek.

54) Tabulka č. 41b.

7	Jakub Mikšův	1554	5 kop	k záduší sv. T.		KBK f. 53v
8	Jiří lazebník	1554	10 kop	k sv. T.	z první splátky za lázeň	KBK f. 58v
9	Anna Dejmalka	1555	32 kop	k záduší sv. T.	má vyplácet ve splátkách Jan Maroun	KBK f. 54r-v
10	Jan Tichava	1555	10 kop	k záduší sv. T.		KBK f. 56r-v
11	Václav barvíř	1555	5 kop	k záduší sv. T.		KBK f. 57r-v
12	Jiřík lazebník	1558	6 a půl kopy gr.	přijali kostelníci sv. T.	kostelníci Bartoš Černej a Matouš mydlář	KT W26
13	Alžběta Dobíková (z předměstí)	1558	6 kop míš.	ke kostelu sv. T.		KBK f. 62v-63r
14	Václav Litmír z Háje (z předměstí)	1558	20 kop míš.	k sv. T.	mají být vypláceny ročně po 5 kopách; v případě úmrtí jeho dětí před zletilostí má být ke sv. Trojici vydáno 500 kop míš.	KBK f. 64r-v
15	Anna Hánová	1558	10 kop	ke kostelu sv. T.	mají vydat dcera Marta s manželem Josefem	KBK f. 65r
16	Anna, Hesteřina dcera (dcera Jana Řřhovic)	1559	1 kopa míš.	k sv. T.		KBK f. 66r
17	Anna, Filipova vdova	1559	5 kop míš.	k sv. T.		KBK f. 66v-67r
18	Jakub koželuh	1560	5 kop míš.	k sv. T.	má vydat manželka Alžběta	KBK f. 69v
19	Jan Ceplecha	1561 (křaft 1559)	7 kop míš.	ke kostelu sv. T.	má vydat manželka Markyta	KBK f. 70v
20	Jan Protivínskej	1562	15 kop míš.	ke kostelu sv. T.		KBK f. 72r-v
21	Pavel sládek	1562	16 kop míš.	ke kostelu sv. T.	má vyplácet Vavřinec Kocian po 2 kopách ročně	KBK f. 72v
22	Martin Vlach	1562	7 a půl kopy míš.	ke kostelu sv. T.	pojištěno na domě vedle fary	KBK f. 73r
23	Anna Mikšová (vdova po Jakubovi Mikšovic)	1562	40 kop míš.	ke kostelu sv. T. na opravu a na jiné potřeby		KBK f. 74r-v

24	Dorota Vokounová (vdova po Matěji Vokounovi)	1564	5 kop míš.		má vydat vnučka Anna	KBK f. 77r-78r
25	Kateřina Jíšová	1565	1 a půl kopy míš.	k sv. T.	má vydat manžel Jan	KBK f. 80r
26	Anna Šebestová	1565	5 kop míš.	na opravu kostela sv. T.	má vydat manžel Zikmund	KBK f. 80v
27	Petr kobloučník	1565	50 kop míš.	k sv. T. na opravu kostela	poručníci mají pamatovat na přednostní vydání prostředku k záduší	KBK f. 81r-v
28	Duchek Hruška	1566	5 kop míš.	k sv. T. na opravu kostela		KBK f. 83r
29	Václav Vlček (z předměstí)	1568	2 kopy míš.	k sv. T.		KBK f. 87r
30	Jan Smaha (z předměstí)	1569	1 kopa míš.	k sv. T.	má vydat manželka Marta	KBK f. 86r
31	Petr Volynský	1570	*		10 kop míš. z manželčina podílu v případě její smrti	KBK f. 88v
32	Matěj Brázda (z předměstí)	1570	5 kop míš.	ke kostelu sv. T.	má vydat manželka Markyta	KBK f. 91v
33	Jan Jíša	1571	30 kop míš.	ke kostelu sv. T.	má vydat manželka Anna po 7 kopách ročně	KBK f. 92r
34	Jan Sklonka	1571	2 kopy míš.	ke kostelu sv. T.	má vydat manželka Dorota	KBK f. 93r
35	Háta (z předměstí)	1571	3 kopy míš.	k sv. T. na opravu kostela		KBK f. 94r
36	Jiřík Škrabka	1572	3 a půl kopy míš.	ke kostelu sv. T.	z gruntu Mikšovskýho	KBK f. 96v-97v
37	Tomáš Prošek	1573	2 kopy míš.	ke kostelu sv. T.	mají vydat manželka a dcera Regina	KBK f. 100r
38	Anna barvířka, vdova	1573	5 kop míš.	ke kostelu sv. T.		KBK f. 100v
39	Kateřina mlynářka	1574	10 kop míš.	k záduší a kostelu sv. T.		KT Z24
40	Jan Hanzl Fejfar	1574	4 kopy míš.	ke kostelu sv. T.	má vydat manželka Dorota	KBK f. 103r

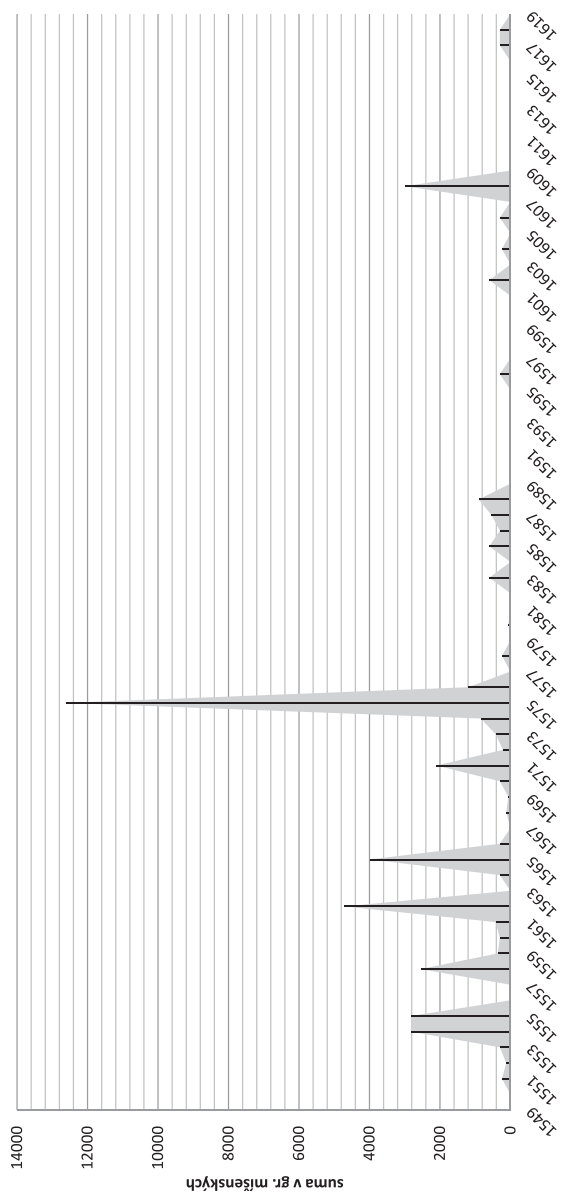
41a	Jiřík Šišňavej (z předměstí)	1575 (kšaft 1574)	100 kop míš.	ke kostelu sv. T. na předměstí píseckém, na stavení téhož kostela		KBK f. 104r-106r
41b			100 kop míš.	na zvon těž k sv. T.	na ten způsob, aby od chudých lidí od téhož zvonu nic bráno nebylo (kromě poplatku zvoníkovi za práci)	
41c			170 kop míš.	k sv. T., když by kostel staven byl	z předchozí částky vydat 30 kop a ve splátkách vydat dalších 170 kop	
42	Matouš Janček (Janeček), mlynář	1575	10 kop míš.	ke kostelu sv. T.		KT Z59
43a	Anna Kahounka (vdova po Jiříkovi Kahounovi)	1576	20 kop míš.	na vystavení kostela sv. T. zde v předměstí	má vydat syn Jan	KBK f. 106v-107v
43b			100 kop míš.	na zvon k témuž kostelu		
43c			4 kopy míš.	když se kostel dostaví u sv. T., na vosk k témuž kostelu		
44	Vondra, bratr Martina kožišníka	1578	4 kopy	k sv. T.		KT Z28
45	Tomáš Červenskej (z předměstí)	1580	1 kopa míš.	ke kostelu sv. T.	má vydat manželka Anna	KBK f. 111r
46	Jeroným Koloušek	1583	10 kop	ke kostelu sv. T.		KBK f. 115v-116v
47	Jeroným Koloušek	1585	10 kop míš.	k záduší ke sv. T.		KT W70
48	Pavel Hruška	1586	5 kop míš.	k záduší sv. T.	má vydat manželka Kordula	KBK f. 117r-v
49	Anna Mžíková	1587	2 kopy míš.	k záduší sv. T.	mají vydat Jiřík Kmotrovic s manželkou Ludmilou	KBK f. 119v
50	Jan barvíř (toho času Jeho Císařské Milosti rychtář)	1587	5 kop míš.	k záduší sv. T.	má vydat manželka Regina	KBK f. 122r-v

51	Jan Turenskej	1587	2 kopy míš.	k záduší sv. T.		KBK f. 123r-v
52	Urban lazebník	1588	15 kop míš.	k záduší k sv. T. na předměstí za mostem	má vydat manželka Lidmila po 5 kopách ročně	KBK f. 124v-125v
53	Václav Svatoš	1596	5 kop	k záduší sv. T.		KBK f. 131r-132r
54	Jiřík Praumovský	1602	10 kop	ke kostelu sv. T.	má vydat manželka	KBK f. 143r-144v
55	Anna Hamáková	1604 (kšaft 1603)	4 kopy míš.	k chrámu Páně sv. T., kdež odpočívati budu		KBK f. 148r-150r
56	Jan Dlesk	1606 (kšaft 1605)	5 kop	k záduší sv. Trojice na opravu chrámu Božího		KBK f. 155r-v
57	Viktorin Aletin	1608 (kšaft 1607)	50 kop míš.	k záduší sv. T.	má vydat Zikmund Švantle	KBK f. 164v-169v
58	Mikuláš Rulík	1617	5 kop	k záduší sv. T.	mají vydat děti	KBK f. 175r-v
59	Petr Pekařovic	1618 (kšaft 1615)	5 kop míš.	ke kostelu sv. T.		KBK f. 177v-180r

spojily na pořízení zvonu jednoho, jistě by byl Jiřík jmenován v pamětním nápisu na zvonu, neboť jeho odkaz 100 kop míšenských byl stejně vysoký, jako odkaz Anny Kahounové. Oba zvony tak mohly být objednány naráz, což by vysvětlovalo, proč zvon fundovaný Annou Kahounovou byl odlit ještě před jejím odkazem, s nímž však mohlo již být počítáno.

Pro přehlednost závěrečné shrnutí. Asi nedlouho po zisku zahrady na předměstí roku 1515, začali Písečané příležitostně používat její plochu jako pohřebiště při morových epidemiích a za tím účelem zde vystavěli dřevěný kostelík zasvěcený Proměnění Páně. V roce 1549 tu byl zřízen regulérní farní hřbitov a vzápětí postaven kamenný kostel Svaté Trojice a snad i opodál stojící věž zvonice. Krátce poté byl již nepotřebný kostelík Proměnění Páně rozebrán a oltární menza z něho přenesena do přízemí zvonice, kde byla nejspíše až později zařízena kaple, nesoucí na paměť zaniklého kostelíka jeho patrocinium. Roku 1576 byl založen nový svatotrojický kostel, který na původním místě nahradil nevyhovující kostel dosavadní. Tato novostavba pak byla ve druhé polovině osmdesátých let 16. století upravována, zejména vložním kleneb.

Přehled odkazů ke kostelu Sv. Trojice v letech 1549 - 1619

LISTY O VÍNĚ, SILNICÍCH A CLU KORESPONDENCE MEZI MĚSTY PÍSKEM A ČESKÝMI BUDĚJOVICEMI Z PRVNÍ POLOVINY 16. STOLETÍ

I. ÚVOD

Studium dochované korespondence významnějších českých měst patří zejména v posledních letech k poměrně vyhledávaným formám poznávání dějin raného novověku, a to zdaleka ne jen pro městské prostředí. Autor tohoto příspěvku připravil v minulém roce malou edici listů, které si mezi sebou vyměnili během první půle 16. věku představitelé Českých Budějovic a Vodňan, korespondenci dalších jihočeských měst už dříve vydávali například archiváři Vlastimil Kolda, Vlastimil Svěrák či Miroslava Ctiborová.¹ Bohatství budějovického archivu posloužilo i k přípravě následující edice, zahrnující dochované případy písemného styku mezi Českými Budějovicemi a Pískem.

Z fondu Archiv města České Budějovice byly vyčerpány dva základní zdroje, obsahující korespondenci odesilatelskou a přijímeckou. Listy odeslané z Budějovic do Písku, respektive jejich koncepty, lze nalézt v konceptáři, zachovaném ovšem až od roku 1538.² Misivy opačného směru existují v originálním doručeném čistopisu, a sice v tzv. Chronologické řadě.³ Pro doplnění stojí za zmínku ještě jeden list odlišné provenience, který se dočkal edičního zpřístupnění už počátkem 20. století: pochází z 21. října 1511 a písecká rada v něm žádá o vyslání budějovického písaře k zaznamenání výsledku jakýchsi škůdců, kteří seděli v Písku ve vazbě.⁴

Podarilo se zachytit texty celkem 19 (včetně posledního zmíněného tedy 20) misivů, které během první poloviny 16. století putovaly z Českých Budějovic do Písku anebo opačným směrem. Nejstarší pochází z roku 1502, poslední je datován 1548. Již samotný počet nasvědčuje, že písemný styk nebyl nikterak intenzivní, ač musíme samozřejmě počítat se ztrátami archivního materiálu. Pro srovnání: ze stejného časového úseku je doloženo 68 listů, které si Budějovičtí vyměnili s městem Tábořem, a 52 s představiteli města Vodňan, přičemž lze ve všech případech předpokládat proporcčně zhruba stejné druhotné ztráty.

-
- 1) KOVÁŘ, Daniel (ed.): Listy dobrého přátelství. Korespondence mezi Českými Budějovicemi a Vodňany z první poloviny 16. století. Vodňany a Vodňansko, č. 9. 2013, s. 79-120. Zde zájemce najde i odkazy na předchozí edice, publikované povětšinou na stránkách sborníku Táborský archiv.
 - 2) Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města České Budějovice, kniha č. 288, Kniha konceptů z let 1538-1550.
 - 3) Týž fond, Stará spisovna, Chronologická řada.
 - 4) SCHULZ, Václav (ed.): Listy do Budějovic zaslané z let 1405-1526. Archiv český, XXI. díl, Praha 1903, s. 260, č. 223.

Příčina omezeného korespondenčního styku nejspíše spočívá ve vzájemné geografické poloze jednotlivých měst, která spoluurčovala jejich vztahy. Vodňany byly pro Budějovické nejbližším královským městem, obě strany si tudíž často poskytovaly právní pomoc - šlo především o fyzickou přítomnost a svědectví konšelů při různých právních aktech druhého města, přičemž vyžádání účasti radních tvoří důležitou část obsahu korespondence. Z těchto těsnějších vazeb potom vyplynuly i některé finanční vztahy, zejména půjčky, které Budějovičtí poskytli Vodňanským, a jejichž splácení bylo rovněž častým námětem dopisů. Vztahy Českých Budějovic k Táboru vyplývaly do určité míry z polohy Tábora na cestě do Prahy, kam budějovičtí vyslanci jezdili na sněm anebo za úředními povinnostmi. Korespondence Budějovických s Táboreskými proto častěji pojednává záležitosti širšího dosahu, týkající se dění v království.

Mezi Pískem a Českými Budějovicemi existovaly, soudě podle množství listů, poněkud volnější kontakty. Po stránce obsahové se dochovaná korespondence týká jednak zájmů veřejných (obecních), jednak v menší míře záležitostí soukromých: tuto druhou kategorii reprezentují přímluvné dopisy ve věci vymáhání pohledávek (č. 1, 2 a 10) anebo za propuštění obstaveného zboží (č. 8 a 9 přítomné edice). Mísivů, zasílaných ve veřejných záležitostech, jsou ve sledovaném vzorku tři čtvrtiny. Nepřekvapí, že se z velké části týkají sporů o trasy obchodních komunikací a vybírání cla, jedné z nejobavějších otázek ve vztazích mezi středověkými a raně novověkými městy a šlechtou. V několika listech jde o neuskutečnou schůzku v Bavorově se správcí rožmberského dominia kvůli silnicím (č. 13-15). Mnohem závažnější charakter má korespondence ve věci smlouvy mezi městy Pískem a Prachaticemi, která byla Budějovickým trnem v oku, ale přesto je z listů znát snaha o smírné, přátelské řešení (č. 11, 12, 17 a 18). Stejný počet dopisů byl ovšem věnován daleko příjemnější záležitosti, to když si Písečtí chtěli „pro potřebu obecní“ zakoupit dobré uherské víno, a obrátili se proto do Českých Budějovic, kde se s vínem tradičně obchodovalo (č. 3-6). Jednou Budějovičtí žádali, aby byla v Písku veřejně oznámena změna termínu jarmarků (č. 7), jindy o zveřejnění nového královského majestátu na silnici (č. 16). Na rozhraní mezi veřejnou a soukromou záležitostí je stížnost na poranění budějovického kata, jenž byl do Písku zapůjčen (č. 19).

Ediční poznámka: Texty listů byly transkribovány podle zásad, obvyklých pro vydávání novověkých písemných pramenů, s přihlédnutím k některým zvláštnostem jazykového stylu korespondence.⁵ Upozornit lze mj. na některé pravopisné odchylky od moderní češtiny, které by případně mohly být považovány za překlep (např. „chcme“ místo „chceme“, „poslav po něj“ místo „pro něj“). V zájmu lepší srozumitelnosti byla doplněna chybějící interpunkce a užita velká počáteční písmena dle současného úzu.

5) Základní pomůckou je ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol.: Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Praha 2002.

Zvláštní přístup si vyžádalo zejména přepisování konceptů, v nichž písař při koncipování konečného znění škrtal či měnil mnohá slova, části vět nebo i celé pasáže. Většinou však šlo o drobné vsuvky, opravy nebo stylistické úpravy, jež neměly na smysl sdělení zásadnější vliv. Protože by edici zbytečně zatížily a znepráhlednily, nebyl na ně zpravidla brán zřetel a text je zde přepsán v konečném „čistém“ znění. Ponechána byla slova nebo celé části vět, písařem později přeškrtnuté, které se v čistopisu nejspíše neobjevily, ale které mohou mít určitý význam či pozměnily původní smysl sdělení (je na ně upozorněno prostřednictvím ~~přeškrtnutého textu~~). Kvůli úspoře místa, času a psací potřeby obsahují budějovické koncepty rovněž značné množství zkratk běžně se opakujících slov nebo celých frází, u nichž předpokládáme, že v čistopisu byly (snad až na výjimky) rozepsány v úplném znění. Jedná se především o zkrácený zápis koncovek, písaři srozumitelné kontrakce slov a podobně; častá je například zkratka zdvořilostního oslovení „Vaším Milostem“. Důsledným editorským vyznačováním takových zkratk by text ztrácel na přehlednosti, proto jsou rozepsány bez zvláštního upozornění. Slovně je zde vyjádřena početní jednotka „kopa“, pro niž se v rukopise užívala obvyklá grafická značka.

Protože jde o úplnou edici textů, jsou záhlavní registry pouze úsporné, s výjimkou částečně rekonstruovaného listu č. 16. Pod registrem se v závorce nachází zkrácený odkaz na pramen, údaj o jazyku a v případě originálu také záznam o ověření pečeti.

Zkratky:

- ChŘ = Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města České Budějovice, Chronologická řada.
- Konceptář 1538-1550 = Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města České Budějovice, kniha č. 288, Kniha konceptů z let 1538-1550.

II. EDICE

1.

1502, prosinec 12., Písek

Purkmistr a rada města Písku se přimlouvají, aby představitelé města Českých Budějovic pomohli píseckému Židu Davidovi urovnat se s budějovickým měšťanem Ramschisslem⁶ a dalšími. V záležitosti jistého Alše a koupě dědictví podá David bližší zprávu ústně.

6) Pravděpodobně Matyáš Ramschissl, příslušník majetného měšťanského rodu, doloženého v Českých Budějovicích od počátku 15. století. Kolem roku 1500 v důsledku finančních obtíží zabředl Matyáš do dluhů u židovských lichvářů; jedním z nich mohl být právě i písecký David. Viz zejm. STERNECK, Tomáš: Ramschisslové ve středověkých Budějovicích. Staré Budějovice, č. 3, 2008, s. 21.

Obr. 1: Koncept listu purkmistru a radě města Písku v budějovickém konceptáři (30. ledna 1545).

Slovutným a vysoké opatrnosti, pánom purgmistru a radě města Budějovic, přátelom a sousedom našim milým

Službu naši vzkazujem, slovutní a vysoké opatrnosti, páni přátelé a sousedé milí. David Žid náš zpravil nás, že z rozkázanie Jeho Milosti Královské o své věci nejednu do města vaše opatrnosti přijeda, chtěl svých věcí pojednati, zvlášť což se pana Ramšisle dotýče, a že jemu to k konci jíti nemohlo etc. I ještě úmysl má po hodech prvotně příštích vypraviti se i s sirotkem, z příčiny pana Ramšisle i také jiných vašich měšťan, a o ty své potřeby chtěl přátelsky jednati, i slušné srovnanie chtěl vzeti, by jediné svým mohl jist býti. A také zpravil nás, což se pana Alše dotýče, kdež jest psal panu Oswaldovi, že by chtěl kúpati to dědictvie, že by se rozhněval, že jemu dlouho dáno není věděti. A když týž Žid náš v městě Vašich Opatrností bude, chce Vaši Milost toho všeho ústně zpraviti, kterak a čím se to konečně rozešlo. I z těch příčin prosil nás k Vaším Opatrnostem za přímluvu, aby Vaše Milost ráčili se k tomu přičiniti, aby na nekonečnosti ty věci déle nestály. I prosíme, milí páni a přátelé, že ráčíte s panem Ramšislem mluvit, aby z strany své k srovnání se měl, a na jistém aby mezi nimi postaveno bylo, a aby pan Ramšisl sebe k dalším nesnázem a nákladům, a Žida našeho k pracem nepřipravoval, neb Žid náš již by dále na nekonečnosti státi nechtěl. I věříme Vaším Milostem, že se k tomu ráčíte přičiniti, když Žid náš v městě Vaše Opatrnosti bude. A také žádal nás k vám za přímluvu, což se jeho věcí dotýče, kteréž sú jemu pobrány, prosíme Vaše Milosti, že ráčíte s ním o ty věci slušně uhoditi, Vaše Milost to pro nás a pro naše zvláštnie zaslúžení učiniece. Odpovědi žádáme listem Vaše Opatrnosti po témž poslu. Datum Piesca feria II ante sancte Lucie anno XV^oII^o

Purgmistr a rada města Piesku
(ChŘ, sign. 1502/11; česky, orig., papír, uzavírací pečeť pod papírovým krytem)

2.

1541, květen 14., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic sdělují, že se nepodařilo získat vyjádření budějovického kloboučníka Jana Studničky, jenž údajně dluží píseckému soukeníku Václavu Chrumovi 17 kop. Studnička nyní není doma.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Piesku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, zdravie i jiného všeho dobrého Vaším Milostem rádi přejem. Kdež jste nám psanie učiniti ráčili o Jana Studničku kobloučníka, že by spolusúsedu vašemu Václavovi Chrumovi soukeníkovi XVII kop, kšaftem odkázaných, dlužen byl, abychom téhož Studničku k skutečnému zaplacení toho dluhu přidrželi. I hned jsme takovou věc rychtáři našemu k opatření poručili, kterýž poslav po něj posla svého, doma ho nenašel, a čeled jeho pověděla, že přes pole odšel. I tudy věděti nemuozem, co týž Studnička

k tomu říká, sic bychom se chtěli k vám v tom i jiném rádi přátelsky a sousedsky zachovati. Datum v Budějovicích Českých v sobotu před s. Žofijí léta etc. XV^c XLI°.

Purgmistr [a rada města Českých Budějovic]
(*Konceptář 1538-1550, fol. 77a; česky*)

3.

1542, prosinec 9., Písek

Purkmistr a rada města Písku žádají budějovického měšťana Martina Lapačku, aby jim pro potřebu jejich obce prodal asi půl fudru⁷ uherského vína, případně víno obstaral u někoho jiného v Českých Budějovicích. Žádají o sdělení ceny a případné zjednání formana, který by víno přivezl.

Slovutnému panu Martinovi Lapačkovi, měšťaninu města Českých Budějovic, příteli našemu milému

Službu svú vzkazuju, slovutný pane Martine, příteli náš milý. Za to vás žádáme přátelsky, že nám prodáte dobrého vína uherského nádoby jednu, nemohla-li by menší býti, ale puol fudru. Pakli byste v domu svém vína svého na ten čas neměli, že nám tu v Budějovicích u kohožkolivěk optáte a nám k ruce a pro potřebu obce naší koupíte, a zač byste nám je dáti chtěli, aneb zač by kúpeno bylo, věříme, že nám to skrze své psaní po tomto poslu oznámíte, a my peníze bez meškání vám odeslati chceme. A mohl-li by hned u vás forman optán a zdednán býti, ješto by nám to víno přivezl, také žádáme, že nám oznámíte. Kdež jsme k vám té celé a důvěrné naděje, že to k žádosti naší učiníte, a my dobrým přátelstvím chceme se vám toho rádi odměniti. Přitom vám oznamuju, že panu purgmistru, pánuom vašim činíme psaní na ten čas, žádající za to, aby ráčili v tom pání přátelé naši dobří býti, tak aby to víno skrze osobu vaší nám způsobeno býti mohlo. Za odpověď po tomto poslu žádáme. Dán na Písku v sobotu po památce svatého Mikuláše léta etc. XLII.

Purgmistr a rada města Písku
(*ChŘ, kart. 6; česky, orig., papír, rozlomená uzavírací pečeť, z převážné části zachovaná*)

4.

1542, prosinec 9., Písek

Purkmistr a rada města Písku oznamují, že požádali budějovického měšťana Martina Lapačku, aby jim prodal anebo pro ně zakoupil asi půl fudru vína. Žádají představitele města o přímluvu u Lapačky v této věci.

Slovutné a vzácné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Českých Budějovic, pánuom přáteluom a sousedům našim milým

7) Stará objemová jednotka na víno: jeden fudr neboli vůz = 32 česká vědra (po 46,50l) = 14,88 hl.

Obr. 2: List purkmistra a rady města Písku ze 17. prosince 1546.

Službu svú vzkazujem, slovutné a vzáctné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí. Vaším Milostem oznamujem, kterak skrze žádost přátelskú toho hledáme při panu Martinovi Lapačkovi, spoluměštěninu Vašich Milostí, aby pro potřebu obce naší jednu nádobu vína dobrého, nemohla-li by menší nádoba býti, ale puol fudru, z domu svého prodal, a nebo jinde tu v Budějovicích objednal. Protož Vašich Milostí, pánuov a přátel našich milých přátelsky žádáme, a jsme té důvěrné naděje, že ku panu Martinovi přátelsky se ráčíte přimluviti, aby nám k žádosti a pro naši potřebu buď z domu svého nám vína prodal, a nebo neměl-li by doma, od jiného, kdež by naléztí mohl co příhodného, tu v Budějovicích koupil nám k ruce. A k Vaší Milosti jsme také důvěrnosti té cele, i za to prosíme, že v tom ráčíte býti páni přátelé naši, aby to víno nám způsobeno a kúpeno v městě Vašich Milostí býti mohlo. A my Vaším Milostem chcem každé přátelství nám možné k vuoli a žádosti Vašich Milostí rádi učiniti. Dán na Písku v sobotu po památce svatého Mikuláše léta etc. XLII

Purgmistr a rada města Písku⁸

(ChŘ, kart. 6; česky, orig., papír, uzavírací pečeť odpadla)

5.

1542, prosinec 11., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic oznamují, že ve městě je nyní nedostatek vína. Pouze u jednoho měšťana byly zjištěny dva sudy, z nichž jeden může přenechat Píseckým. Necht Písečtí někoho pošlou k ochutnání a koupi.

Slovutné a vzáctné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Písku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné a vzáctné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, Vaším Milostem zdraví i jiného všeho dobrého rádi přejem. Psanie, které jste nám i panu Martinovi Lapačkovi, spolusúsedu našemu, učinili o sud vína ku potřebě Vašich Milostí, tomu jsme porozuměli. I v pravdě, ~~páni přátelé a sousedé~~, že bychom žádost vaši v tom rádi naplnili, ale že i při městě našem mimo lidskou naději nedostatek vína tohoto času jest. Avšak proto u jednoho souseda jsú dva sudy veliké, kterýž by jednoho Vaším Milostem dohoditi chtěl. Protož zdanie naše jest, ráčíte-li koho z sebe k nám vbrzce poslati, aby těch vín koštoval, a bude-li moci, i stržil, že my, pokudž co při tom Vaším Milostem poslúžiti muožem, chceme rádi učiniti. Datum v Budějovicích v pondělí před s. Lucijí léta 1542.

Purgmistr a rada města Budějovic Českých

(Konceptář 1538-1550, fol. 104a; česky)

8) V orig. „Piiesku“.

6.

1543, prosinec 28., Písek

Purkmistr a rada města Písku oznamují, že vyslali píseckého souseda Pavla Skálu do Českých Budějovic zakoupit náklad vína, a žádají, aby mu Budějovičtí byli v této věci nápomocni.

Slovutné a vzácné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Českých Budějovic, pánuom přáteluom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné a vzácné opatrnosti, páni přátelé naši milí. Oznamujem Vašim Milostem, že Pavla Skálu, spolusouseda našeho, vysíláme do města Vašich Milostí, aby nám a pro potřebu obecní fúru jednu vína koupil. Protož Vašich Milostí přátelsky žádáme, pokudž by týž Pavel, listu tohoto ukazatel, k Vašim Milostem v též potřebě utekl, a Vašich Milostí za přátelství na místě našem žádal, že v tom ve všem, bylo-li by Vašim Milostem možné, ráčíte se přátelsky k němu zachovati, to učiníce pro takovůž nebo k tomu podobnú odměnu, kterůž bychom my Vašim Milostem na žádost též rádi učiniti chtěli. Dán na Písku v pátek den památky svatých Mláďátek léta XV^c XLIII

Purgmistr a rada města Písku
(ChŘ, kart. 6; česky, orig., papír, uzavírací pečeť odpadlá)

7.

1544, květen 20., České Budějovice⁹

Purkmistr a rada města Českých Budějovic žádají, aby byla na trzích veřejně oznámena změna termínu budějovických jarmarků. Letní jarmark, nedávno přeložený z neděle po Božím Těle na pondělí, se bude konat opět v neděli; důvodem je, že se snížila návštěvnost bohoslužeb. Zimní jarmark proběhne vždy na sv. Martina, ať tento svátek připadne na kterýkoli den.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Písku,¹⁰ pánuom přáteluom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé naši milí, Vašim Milostem zdravie i jiného všeho dobrého rádi přejem. A při tom oznamujem, jakož od nedávných časuov, zdali tudy lidem pohodlí se státi mohlo, a překážky v službě Boží v neděli aby neměli, jarmark letní v městě našem na pondělí přeložen jest, ale poněvadž se porozumívá, že malé neb téměř žádné náboženství v touž neděli od lidu tak dobře domácího jako přespolsního se nachází, nébrž menší čest a chvála se v týž den sváteční děje, nežby lidé

9) List stejného znění byl 20. května rozeslán městským radám do Černovic, Českého Krumlova, Jindřichova Hradce, Kaplice, Klatov, Písku, Soběslavi, Strakonice, Tábora a Vodňan. V konceptu je proto plným textem zaznamenán pouze text listu Tábořským, pod nímž jsou vyjmenovány další adresáti; čistopisů bylo pak nejspíše vypraveno všech deset.

10) V konceptu „Hradiště Hory Tábora“.

obchoduov a prací svých hleděli, protož z slušných příčin na tom jsme se snesli, aby týž jarmark letní tu neděli po Božím těle u nás držán býval, nyní i na časy budoucí. Těž i druhý zimní, na kterýkoli den svatého Martina se treťi, aby ten den jarmark u nás držán byl. Protož Vašich Milostí žádáme, že těchto časuov u vás ve dni trhové tu voobec oznámiti poručiti ráčíte, aby lidé o tom vědomost jmajíc, tím se spraviti mohli a na omylu žádném nebyli. Datum v Budějovicích v úterý Křížových dnuov léta etc. XV^c XLIII°.

Purgmistr a rada města Budějovic Českých

(*Konceptář 1538-1550, fol. 167a; česky*)

8.

1544, červen 27., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic se na žádost budějovického měšťana Jana pasíře přimlouvají, aby byla propuštěna Janova manželka, obstavená v Písku kvůli projetí píseckého myta.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Písku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, zdravie i jiného všeho dobrého Vašim Milostem rádi přejem. Jan pasíř, spolusused náš, vznesl na nás, kterak manželka jeho pro projetí majta vašeho jest při právě vašem obstavena, žádajíc nás k Vašim Milostem za přimluvu. Kdež my, poněvadž jest nás prve, když o Balthazara Plankle Vašim Milostem psanie učiněno, za též nežádala, až teď teprva Vašich Milostí žádáme, že jí to též dle dobrého přátelství a sousedství, jakž i Balthazarovi pro naše touž měrou odplacenie prominúti a propustiti ráčíte, poněvadž týž Jan pasíř praví, že toho na časy potomní dopustiti nechce. Datum v Budějovicích feria VI post Johanis Baptiste Anno 1544.

Purgmistr [a rada města Českých Budějovic]

(*Konceptář 1538-1550, fol. 158a; česky*)

9.

1544, červen 28., Písek

Purkmistr a rada města Písku oznamují, že na základě přímlyvy Budějovických navrátí zabavený majetek manželce budějovického pasíře Jana. Pasířova žena při cestě z Českých Budějovic do Strakonice nejela nařízenou silnicí přes Písek, a vyhnula se tak placení cla. Písečtí pojezdni jí náklad zabavili, ale k obstavení nedošlo. Pasíř i jeho manželka slibují, že příští už se clu vyhýbat nebudou.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Budějovic Českých, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí. Psaní, kteréž jest od Vašich Milostí nám učiněno, v němž se přimlúvati i žádati ráčíte,

aby manželka Jana pasíře, souseda vašeho, byla z obštávky pro projetí cla našeho propuštěna, tomu jsme vyrozuměli. I Vaším Milostem oznamujem, že k též manželce Jana pasíře žádnou obštávkou nebylo jest přikročeno, než že jest ona z města vašeho Budějovic k Strakonicuom silnicí starou, vysazenou podle výsad našich, skrze město naše nejela, a tu cla našeho nedala, i z té příčiny nám statček, s kterýmž silnice vysazené a cla našeho pominula, skrze vyslané naše, kteříž k opatrování a obhajování silnic vyslání byli, v moc naší jest vešel. Kdež pro takový výstupek její, proti spravedlnostem našim učiněný, nemělo by jemu pasíři neb manželce jeho to promínuto a vráceno býti, ale poněvadž vždy připovídají potom se toho více nedopouštěti, Vaším Milostem k žádosti to činíme a ten statček nám propadený jim zase navracujeme. Dán na Písku v sobotu u vigilji svatých Petra a Pavla apoštoluov Božích léta XV^c XLIIII

Purgmistr a rada města Písku

(ChŘ, kart. 6; česky, orig., papír, přitištěna uzavírací pečeť pod papírovým krytem)

10.

1544, září 12., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic žádají, aby Písečtí během jarmarku umožnili budějovickému měšťanu Janu Migalovi obstavit Severina Fišara z Veveří anebo jiného poddaného Petra Malovce. Severin Fišar totiž přes opakované upomínání dluží Markétě, vdově po budějovickém měšťanu Jiříku Šerhaklovi, 35 kop grošů míšeňských, zatímco Severinův bratr Vojtěch jí už stejnou sumu vrátil. Markéta proto zplnomocnila Migala, aby dluh na jejím místě vymáhal.

Múdrým a opatrným pánuom purgmistru a radě města Písku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, múdří a opatrní páni přátelé a sousedé naši milí, Vaším Milostem zdravie i jiného všeho dobrého rádi přejem. Jakož Markéta, někdy Jiříka Šerhake spolusúseďa našeho manželka, dluhu pravého a spravedlivého LXX kop míš. u Severina a Vojtěcha, bratří Fišaruov z Veveří, jměla, kteréžto sumy polovici na díl svojoj Vojtěch Fišar jest spravil a zaplatil. Ale po častém napomenutie, nemo-húc dílu svého na Severinovi Fišarovi dobýti, vzdala jest dobrovolně spravedlnost svú slovutnému Janovi Migalovi, spolusúsedu našemu, jemu to mocně poručivši k zisku i k ztrátě, aby on na místě jejím mohl upomínati, i to všecko, což podle práva náleží, učiniti. Protož jest nás týž Jan Migal žádal, abychom toto psanie Vaším Milostem učinili, pokudž by teď nyní o jarmarce téhož Severina aneb koho jiného poddaného pana Petra Malovce v městě vašem našel a jej právem obstaviti pro ten dluh chtěl, abyšte toho dopustiti a jemu radní a pomocní býti pro touž odměnu ráčili. Datum v Budějovicích v pátek před Povýšením svatého Kříže léta etc. XLIIII°.

Purgmistr a rada města Budějovic Českých

(Konceptář 1538-1550, fol. 171b; česky)

11.

1545, leden 30., České Budějovice

Purkmistr, rada a všecka obec města Českých Budějovic žádají, aby Písečtí odvolali svého mýtného, kterého nedávno dosadili do Prachatic, aby zrušili novou smlouvu, uzavřenou mezi městy Pískem a Prachaticemi o vybírání cla, a aby opět jako dřív vybírali clo v Písku. Vinou smlouvy totiž Budějovickým uniká vlastní zisk z celních poplatků, neboť mnoho formanů jejich město mívá, ačkoli podle budějovických privilegií tudy mají projíždět vždy, vezou-li zboží z Rakouska nebo od Jindřichova Hradce k Písku nebo opačným směrem.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě i vši obci města Písku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, zdravie i jiného všeho dobrého Vašim Milostem rádi přejem, přitom oznamujem, že smlúva, kterou jste s Prachatickými teď času nedávno minulého udělali o vybírání cla, kteréž by se v městě vašem vybírati jmělo, a na to jste i majtného svého tu v Prachaticích posadili, jest nám na těžkosti a ke škodě města našeho, nebrž i na újmu cla, též i privilegií našich. Protož toho na vás žádáme, abyšte vy odtud z Prachatic toho majtného svého vyzdvihli, a tu smlúvu zrušíc, formany zase na tu silnici starodávni obraceli, a zase clo své v městě vašem, tak jakž od starodávna bývalo, podle vajsad svých vybírati dali, aby nám silnice a clo naše, poněvadž každý rok do komory Jeho Milosti Královské, pána našeho najmilostivějšího, sumu znamenitú dáváme, neucházelo od těch formanuov a kupcuov, kteří s vozy a náklady svými ~~do~~ z Rakous a k od Hradce¹¹ Jindřichova k Písku a zase od Písku do Rakous a k Hradci Jindřichovu jedúce, prvotně a ne jinudy než na město naše obraceti se a jezdití jmají. Ješto tím posazením majtného vašeho v Prachaticích nám na silnici a na cle našem proti výsadám našim schází, že formané jinudy jedou, krom města vašeho, a tudy pro takovou smlúvu vaši s Prachatickými učiněnou, škodu a újmu na duochodech a clech nésti musíme. A na to od vás světlé a neukryté odpovědi, jíž bychom se zpravití mohli, podle zřízení zemského žádáme. Datum v Budějovicích v pátek před Matkú Boží Hromničnú léta etc XV^c XLV.

Purkmistr a rada i všecka obec města Budějovic Českých
(*Konceptář 1538-1550, fol. 146b; český*)

12.

1545, únor 6., Písek

Purkmistr a rada města Písku odpovídají, že smlouvu s Prachatickými o vybírání cla rušit nebudou a svého mýtného v Prachaticích ponechají. Smlouva byla sjednána s královým souhlasem a týká se i příjmů královské komory.

11) Původně „Hradczy“, koncovka dodatečně opravena na „-e“.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě i vší obci města Českých Budějovic, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, zdra-
ví dlúhého a v něm všeho dobrýho žádajíc Vašim Milostem přáli bychom věrně rá-
di a přejeme. Jakož nám psaním vašim oznamujete, kterak by ta smlúva, kterúž jsme
my s Prachatickými o vybírání cla udělali, a na to i mýtnýho svýho tu v Prachaticích
posadili, vám na těžkost a ke škodě byla, přitom žádajíc, abychom odtud z Pracha-
tic toho mýtnýho našeho vyzdvihli, a tu smlúvu zrušíc zase clo své v městě našem
vybírati dali, tak jakž psaní vaše šře obsahuje. Páni přátelé a sousedé milí, ozna-
mujem vám, že z příčin slušných ten úmysl náš není, abychom na žádost vaši túž
smlúvu, s povolením Jeho Milosti Královské učiněnú, v níž se i důchodu Jeho Mi-
losti Královské dotýče, rušiti a mýtnýho svýho, kterýhož na ten čas v Prachaticích
máme, vyzdvihnúti měli. Protož věříme, že taková věc vám do nás obtížna nebude,
neb my jistě na tom jsme, v každým možným přátelství k vám se sousedsky chova-
ti. Dán na Písku v pátek den svatě Doroty léta od narození pána Krista tisícého pěti-
stého čtyřicátého pátého.

Purgmistr a rada i všecka obec města Písku
(ChŘ, kart. 7; česky, orig., papír, přitištěna uzavírací pečeť pod papírovým krytem)

13.

1546, květen 14., Písek

Purkmistr a rada města Písku oznamují, že na 16. června mají domluveno jednání v městečku Bavorově s krumlovskými správci rožmberského domu, a sice v záležitosti silnice, která vede z Rakouska a z Moravy přes České Budějovice k Písku. Pokud Budějovičtí uznají, mohou také k této schůzce vyslat zástupce z rady.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Českých Budějovic, pánuom přáteluom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné a vzáctné opatrnosti, páni přátelé naši mi-

Obr. 3: Sekretní pečeť města Písku, přitištěná na listu ze 14. května 1546.

lí. Oznamujem Vaším Milostem, že z příčiny té silnice, kteráž z Rakús a z Moravy k městu vašemu Českých Budějovic, a odtud k městu Písku jde, máme shledání jmíti v městečku Bavorově s pány správci Jich Milostí pánův z Rožmberka krumlovskými, v středu po svatém Duše najprv příští. I poněvadž (jakž my se nadějeme) spravedlnosti vaší také se tu dotýče, vidělo-li by se Vaším Milostem k tomu dni a shledání z prostředku vašeho vyslati, a vedle uznané potřeby při tom se co přimlúvati, to se při vuoli Vašich Milostí zůstavuje. A toto psaní naše, z dobrého přátelství k Vaším Milostem učiněné, věříme, že Vaším Milostem obtížné nebude. Odpovědi žádáme. Dán na Písku v pátek před svatú Žofijí léta XV^c XLVI

Purgmistr a rada města Písku
(ChŘ, kart. 7; česky, orig., papír, přitištěna uzavírací pečeť pod papírovým krytem)

14.

1546, květen 15., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic děkují za zprávu o tom, že představitelé města Písku se mají sejít 16. června v Bavorově se správci rožmberského zboží k jednání o silnice, vedoucí z Rakous a Moravy k Českým Budějovicím a odtud k Písku. Brzy oznámí své stanovisko.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Písku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, zdravie i jiného všeho dobrého přáli bychom Vaším Milostem rádi. Psaní, které jste nám přátelské učiniti ráčili, oznamujíc, že by shledanie vaše se pány správci Jich Milostí pánuov z Rožmberka krumlovskými v středu po svatém Duše najprv příští v Bavorově býti jmělo o silnice z Rakous a Moravy k městu našemu a odtud k Písku ~~v městečku Bavorově~~ etc., tomu s vděčností jsme porozuměli a z takového přátelského oznámenie Vaším Milostem děkujem. A jakž najspráve o to se sejdúc společně rozmluvíme, Vaším Milostem úmysl svojo nebo psaním nebo skrze osoby vyslané ~~což najspráve moci bude býti~~ oznámiti chceme a o to společně rozmluvenie jmíti chceme. Datum v Budějovicích v sobotu den s. Žofije léta etc. XLVI°

[Purkmistr a rada města Českých Budějovic]
(Konceptář 1538-1550, fol. 207b; česky)

15.

1546, červen 10., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic ujišťují, že se kdykoli zúčastní společného jednání, když nyní ze svolaného setkání v Bavorově sešlo. Pavel Skála doručí Píseckým opis artikulu z budějovického majestátu na silnice z Rakouska a na Moravu. Žádají o zaslání opisu smlouvy, uzavřené mezi městy Pískem a Prachaticemi.

Slovutné a vzáctné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Písku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné a vzáctné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí. Psanie Vašich Milostí, že z toho společného shledanie v městečku Bavorově sešlo, jsme přijali. A bude-li kdy toho potřeba na jiný čas, k žádosti vaší chcme se volní najíti dáti. Podle zuostání Vašich Milostí s vyslanými našimi o artikul z majestátu našeho o silnice Rakouskú a Moravskú poslové naši nyní v Praze vypsání dali jsú panu Pavlovi Skálovi, jeho aby Vašim Milostem dodal. Ač jsme se nadáli, že při tomto poslu vašem přips smlúvy, s Prachatickými učiněné, že nám poslati ráčíte, ale poněvadž to snad v zapomenutie přišlo ~~poněvadž se~~, a tu se nic jiného neobmajšle, než tak dobře dobré Vašich Milostí jako naše, ještě bychom toho byli vděční, pokudž možné jest, že nám jí poslati ráčíte, abychom sobě i Vašim Milostem tím gruntovněji prospěchu a dobrého užitečného pohledati mohli. Datum v Budějovicích ve čtvrtek před svatým Vítem léta etc. XLVI°

[Purkmistr a rada města Českých Budějovic]

(Konceptář 1538-1550, fol. 209b; česky)

16.

1546, říjen 18., České Budějovice¹²

Purkmistr a rada města Českých Budějovic oznamují purkmistru a radě města Písku, že král - kromě potvrzení budějovických majestátů na silnice - ustanovil, aby každého, kdo by napomáhal formanům projíždět zakázanými cestami, stejně jako rychtáře, kteří by na žádost budějovických pojezdých nebo představitelů města odmítli obstativ provinilé formany, postihla pokuta ve výši 20 hřiven stříbra do královské komory. Učinil tak proto, že byl zpraven o nesnázích, s nimiž se potýkají budějovíčtí pojezdí, kteří jsou při obhajování silnic často ohroženi na životě. Některé z majestátů výslovně stanovují, že kupci se zbožím, kteří směřují z Písku k Rakousům či k Jindřichovu Hradci, ale i naopak z Rakous nebo od Jindřichova Hradce k Písku, jsou povinni projíždět přes České Budějovice. Budějovíčtí chtějí předejít tomu, aby byl někdo trestán výše zmíněnou pokutou. Žádají proto, aby toto ustanovení bylo provoláno při trhu v Písku, kde bude shromážděno mnoho lidí z okolí, a sice podle přiložené cedula v následujícím znění: „Purkmistr a rada města Budějovic Českých oznámíti dávají, že jest krále Jeho Milosti přísné poručenie, aby všickni formané

12) Úplné znění listu jako takového není zachováno, jeho obsah však lze poměrně spolehlivě zjišťovat. V konceptu se nachází zkrácený koncept listu z 18. října, adresovaného purkmistru a radě města Písku (fol. 223b); ten ovšem ve své úvodní pasáži odkazuje na sdělení, které bylo 14. října odesláno hejtmantu Bechyňského kraje Jáchymovi z Hradce a na Hradci („psáno jako panu Hradeckému po též notuli“) a jehož koncept najdeme na fol. 221b-222a. Pod konceptem pro Písecké jsou zaznamenány ještě další adresáty, jimž byla stejná žádost o zveřejnění odeslána: purkmistrům a radám měst Plzně, Týna nad Vltavou a Vodňan (s poznámkou, že „do takového každého listu vložena cedula k provolání v tato slova ...“). Přibližné znění dopisu Píseckým bychom snad mohli rekonstruovat, ale šlo by o zbytečnou fabulaci.

a kupci, jak od starodávna bývalo, podle svobod a majestátův Budějovských k nim do města jezdili a jinudy neprojížděli. A žádný jich aby neprovázel, nefedroval ani obhajoval pod pokutou dvaceti hřiven stříbra králi Jeho Milosti do komory. Též také, který by koli rychtář na formany a kupce proti jich skladu a výsadám jinudy projíždějící práva stavního přijíti a Budějovským práva dopomáhati nechtěl, že v touž pokutu a nemilost královskou i skutečné trestání upadne. Protož o tom vědouce, aby se každý před škodami vystříhal“.

[Purkmistr a rada města Českých Budějovic]

(Konceptář 1538-1550, fol. 221b-222a a 223b; česky)

17.

1546, prosinec 15., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic oznamují, že vyvolali soudní jednání s městem Pískem ve věci smlouvy s Prachatickými o vybírání cla. Domnívají se, že smlouva odporuje výsadám měst Budějovic i Písku, a žádají proto, aby Písečtí zahájení soudu neodkládali. Doufají také, že jim budou poskytnuty opisy píseckých privilegií, pokud bude třeba.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Písku, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, Vašim Milostem zdraví i jiného všeho dobrého rádi přejem, a nepochybujem, že v dobré paměti jmíti ráčíte vznešení skrze vyslané naše ~~z-strany~~ k vám z strany smlúvy mezi vámi a Prachatickými o silnice a cla vybírání, kterak by nám věc nesnesitelná byla, toho při té smlúvě nechati, přitom že i puohonové na vás že jsú sepsaní. I poněvadž se tím déle prodlévati nemuože, než aby ti puohonové od úřadu vyšli, kteří k žádné těžkosti, ale mnohem více k dobrému vašemu a zlepšení živnosti v obci vaší se vztahují, a poněvadž proti vašim i našim výsadám a majestátuom ta smlúva jest, vás za to přátelsky žádáme, když by ~~k tomu puohonu~~ na ten puohon a na tu při přišlo, aby procuratorovi vašemu se poručilo hojemství nebrati, nežli hned ku při přistúpiti. A pokudž bychom my jakých vajpisuov neb privilegií vašich k té při potřebovali, ty aby nám bez puohonuov dle dobrého přátelství k soudu ~~zemskému~~ položeny byly. A potom, kteráž by koli strana, buďto vy, a nebo my, právo obdržela, abychom se ze škod nevinili. A tudy mohl by se nějaký prostředek najíti, jak bychom obojí ~~při svobodách~~ a obdarování našich s menší prací a náklady užívati mohli. I což by v těch třech artikulích úmyslu Vašich Milostí bylo, za to přátelsky žádáme, že dle zachování dobrého sousedství nám to psaním svým ~~po těchto vyslaných našich~~ oznámíte ráčíte. Datum [v] Budějovicích feria IIII post Lucie Anno 1546.

[Purkmistr a rada města Českých Budějovic]

(Konceptář 1538-1550, fol. 231a; česky)

18.

1546, prosinec 17., Písek

Purkmistr a rada města Písku odpovídají na list, v němž Budějovičtí sdělovali, že na město Písek vznesli soudní žalobu kvůli smlouvě o clo mezi Píseckými a Prachatickými, a žádali, aby Písečtí zahájení soudu neodkládali a předložili jim opisy privilegií. Představitelé města Písku chtějí vše ponechat na soudní jednání a podřídit se tomu, co jim bude podle práva nařízeno.

Slovutné opatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Budějovic Českých, pánuom přáteluom a souseduom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné opatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, Vašim Milostem zdraví i jiného všeho dobrého rádi přejem. Jakož nám skrze psaní oznamovati ráčíte, kterak by puohonové od úřadu původem Vašich Milostí na nás vyjítí měli, z příčiny smlúvy mezi Prachatickými a námi o clo naše učiněné, přitom toho žádati ráčíte, když by na tu při přišlo, abychom hojemství nebrali, a pokudž byste vejpisův privilegií našich k té při potřebovali, aby Vašim Milostem bez půhonův od nás kladený a potom i škody z obů stran mezi námi aby pominuty byly, tak jakž psaní Vašich Milostí obšírněji v sobě zavírá. Páni přátelé a sousedé naši milí, pokudž by nám možný a slušně náležitý bylo, chtěli bychom ku potřebě a žádosti Vašich Milostí volnost v tom ukázati, ale z příčin jistě hodných a slušných podle psaní a žádosti Vašich Milostí toho nemůžem vykonati, ani kterakkoli jináč se toho dotýkati, než pokudž bychom pořadem práva od Vašich Milostí k čemu vedení a přípravě byli, v tom se tak zachovati chceme. Dán na Písku v pátek před svatým Tomášem apoštolem léta XV^c XLVI

Purkmistr a rada města Písku
(ChŘ, kart. 7; česky, orig., papír, přitištěna pečeť pod papírovým krytem, uzavírací pečeť odpadla)

19.

1548, srpen 11., České Budějovice

Purkmistr a rada města Českých Budějovic se pohoršují nad tím, že pomocník píseckého rychtáře bez příčiny zranil budějovického kata, kterého na žádost Píseckých z 31. července vypravili do Písku. Podle práva žádají proto o zaslání 50 kop grošů míšeňských k vyručení této osoby.

Slovutné vopatrnosti, pánuom purgmistru a radě města Písku, pánuom přáteluom našim milým

Službu svú vzkazujem, slovutné vopatrnosti, páni přátelé a sousedé naši milí, téhož zdraví i jiného všeho dobrého přáli bychom Vašim Milostem věrně rádi. Kdež jsme na žádost psaní vašeho, jehož datum v outerý před památkou svatého Petra v vokovách, rychtáři našemu, mistra popravního při osobách vašich naschválě vy-

slaných vystrojiti poručili, i zprávu toho jistou jmáme, jak týž mistr popravní od služebníka rychtářství vašeho bez příčin hodných raněn, na zdraví svým skažen a do města našeho tak ohavený přiveden jest. Ješto v pravdě téhož se nenadějíc, těžkost nad tím nemalou slušně jmíti přičinování sme. Protož, páni a přátelé milí, bez pochyby, jak obyčej a za právo v zemi České vám vědomé jest, totiž osoby takové pod padesáte kopami míšeňskými vyručiti a je, jakž i psaní vaše ukazuje, opatrujíc, zase dopraviti. Z kteréhož jak pak koli sešlo, žádáme, že nám tudíž sumu peněz dotčenou, jak obyčej a právo jest, dle spravedlnosti vypraviti ráčíte. Odpovědi, kterůž bychom se spraviti mohli, žádajíce. Dán v Budějovicích v sobotu dne svatého Tiburci léta etc. XLVIII

Purgmistr a rada města Budějovic Českých
(*Konceptář 1538-1550, kniha č. 288, fol. 345b-346a; český*)

Václav Vlček

OTÁZKA AUTORSTVÍ DŘEVOŘEZBY SV. JANA NEPOMUCKÉHO Z DĚKANSKÉHO KOSTELA V PÍSKU

Mezi 4. květnem a 30. červnem 2013 proběhla ve Výstavních síních Prácheňského muzea mimořádná výstava: *ARENA SANCTO - JOANNEA* s podtitulem *Úcta Písečanů ke sv. Janu Nepomuckému*. Osobně ji považuji za nejzdařilejší výstavní projekt píseckého muzea posledních let. Za to můžeme poděkovat autorům Mgr. Janu Adámkovi a Mgr. Janu Koubovi. A zasvěcené úvodní slovo současného nejpopovlaňšího znalce v oboru prof. dr. Jana Royta rovněž bylo pro účastníky vernisáže mimořádným zážitkem.

Prvému sálu dominoval model svatojánského sousoší pocházející z návesní kapličky v Topělci (katalog č. II 12), který muzeu daroval v roce 1951 písecký Děkanský úřad. Mne však zde mimoto nejvíce zaujala ve druhém sále před oknem stojící polychromovaná dřevorezba sv. Jana (katalog I 5) v téměř životní velikosti. Představuje světce v klasickém postoji kontrapostu, oblečeného do kanovníckého roucha - v černé tunice, bílé rochetě se zlaceným lemem a poměrně neobvyklou bílou hermélínovou mozzettou (krátká kožešinová pláštěnka bez rukávů) při dolním okraji s výrazně plasticky zdůrazněnými černými ocásky hranostajů.¹ Jsou zvláště patrné visící na pozvednuté pravé ruce držící mučednickou ratolest. Levá ruka přitisknutá k hrudi drží o levé rameno opřený, relativně velký kříž s Kristem, k němuž upírá soucitný bolestný pohled. Plastika kompozice vychází z Rauchmillerova a Brokoffova předobrazu bronzového zpodobnění sv.

1) Neměl jsem možnost zkoumat původnost vrchní polychromie, zdá se, že pod ní jsou starší vrstvy. Současně nelze vyloučit, že řezbář měl v úmyslu „královským hermélínem“ zdůraznit úctu a význam zobrazovaného.

Sv. Jan Nepomucký z děkanského kostela v Písku. Foto V. Komasová

Jana vztyčeného na Karlově mostě již v roce 1683. Dřevořezbu jsem znal z děkanského kostela, umístěnou tehdy na konzole na západní stěně severní lodi pod kruchtou, ale teprve v přímém kontaktu jsem poznal co mne nyní tak hluboce zaujalo.

V posledních letech jsem zkoumal širší souvislosti čimelických Hammerů s Dobrou Vodou u Březnice. Dle regionálního historika Jana Tomana, přišel Jan K. Hammer² na pozvání prácheňského hejtmana Karla B. Bissingena do Čimelic z Dobré Vody. Ta byla v té době součástí majetků Jana Josefa Jeníška z Újezda a na Březnici, k nimž patřilo i panství Hradiště u Blovic s dalšími vesnicemi.³ Před rokem jsem navštívil Blovice a prohlédl si monumentální pískovcové sousoší Krista na kříži se sv. Máří Magdalenou v Bohušově, v parčíku za řekou proti hradištskému zámku. Plastika je na patě kříže signována „F. T. 1727“.⁴ V literatuře dosud bylo různě odvozováno a připisováno autorství sochařům od Lazara Wiedmana a O. F. Quitainera, F. Thürmera k Františku Tollingerovi z Litoměřic a jeho dílně (v roce 1727 byl ale již deset let po smrti). Rozhodující zásluhu pro zjištění autorství této barokní skulptury má ale Bohumír Lifka archivním zdokumentováním podrobného rozpisu nákla-

-
- 2) Jan Toman zjistil, že dle svatebního záznamu v čimelické matrice ze 17. února 1737 „*po trojích ohládkách oženil se poutivý mládenec Jan Hammer z královského města Plzně, profest své řezbář, s poutivou pannou Dorotou Hospodskou ze Smilkova*“. Oddávajícím byl kaplan Věnceslav Merkl, družbou Franc Preniš, družičkou Kateřina Hulešová, svědkem řečník Václav Huleš z Rakovic. Z tohoto manželství se narodil ještě v Rakovicích 25. 9. 1738 syn Jan Václav. Již na Hvíždalce v Čimelicích 2. 3. 1740 syn František a tamtéž 30. 7. 1741 syn Ignatius. Datum úmrtí Jana Hammera neznáme.
- 3) Jan Josef Jeníšek byl člověk uměnímilovný a osvícený. V Březnici si držel „zámeckého malíře“ Antonína Jana Vlnase, jemuž jako svému poddanému dal v roce 1709 zhostný propouštěcí list z poddanství, aby se mohl vyučit umění malířskému (viz Ludvík FÜRST, *Březnický sborník 1965*, s. 27.) Ve své poslední vůli ze 4. 1. 1726 propustil z poddanství všechny obyvatele městečka Březnice a Dobré Vody. V Dobré Vodě postavil v roce 1709 hostinec a v roce 1716 novou lázeňskou budovu u léčivého pramene z kaple sv. Máří Magdaleny. Nedaleko březnického zámku postavil v roce 1725 moderní pivovar, na jehož atiku nechal zhotovit sochy svých dvou patronů sv. Jana Křtitele a sv. Josefa. V Hradišti u Blovic nechal v roce 1704 přestavět tvrz na zámek, později upravený do novogotické podoby. Před rokem 1710 pořídil do gotického kostelíka ve Žďáru u Blovic nový vrcholně barokní oltář sv. Václava, zaznamenaný O. J. BLAŽÍČEKEM v *Sochařství baroku v Čechách* na s. 114, ale bez autorského připsání. To byly zřejmě předpoklady, které umožnily v Dobré Vodě vzniknout kolonii umělců pracujících pro místní chrámy, ale i pro širší okolí. Ta pak v obecném povědomí a i v regionální literatuře byla spojována s rodinou Hammerů. Teprve v roce 1997 vydal dr. Jiří ŠTOVIČEK vlastním nákladem útlu publikaci *Dobrá Voda u Březnice kaple - historie lidé*, ve které na s. 34 píše: „*Z popudu březnických jezuitů byla v Dobré Vodě koncem 17. století založena kolonie uměleckořemeslné výroby dosti širokého sortimentu. Tvořili zde řezbáři, sochaři, malíři a dokonce i varhanář... V Dobré Vodě žilo několik rodin umělců řemeslníků po několik generací. Připomínají se zde rody Hammerů, Tylerů a Turnovských. Nejznámější byl Ignác Hammer. Narodil se v Čimelicích 30. 7. 1741, od roku 1756 žil v Dobré Vodě kde i 1. 6. 1801 zemřel.*“ To byly dosti chudé informace, které bude nutno co nejdříve doplnit rodopisnými údaji Tylerů a Turnovských z příslušných matrik. Prozatím se domnívám, že František Turnovský byl nejstarší a Tyler ve věku asi jako Jan Hammer, ostatní o generaci mladší.
- 4) K tomu podrobně Václav VLČEK, *Ještě k autorství sousoší Kalvarie v Bohušově u Blovic*, Jižní Plzeňsko XI, 2013, s. 139 - 148.

František Turnovský, Kalvárie v Bohušově u Blovic s detailem autorské signatury, 1727. Foto V. Vlček

dů stavby maltézského kostela sv. Jana Křtitele (prováděné z iniciativy velkopřevora Gundakara Poppa z Dietrichsteinu dle plánů Bartolomea Scottiho) v letech 1733 až 1737 na hřbitově v Radomyšli.⁵ Pohled na hlavní oltář v poutním kostele sv. Jana Křtitele v Radomyšli stvrzuje, že byl určitě vůdčí uměleckou osobností v dobrovodské dílně v první třetině 18. století. Jsem přesvědčen, že v ní s největší pravděpodobností vznikla nejpozoruhodnější řezbářská díla obou březnických kostelů, hlavního oltáře ve Žďáru, Bubovicích a Horosedlech u Mirovic.

V Blovicích na náměstí v parčíku stojí pískovcová socha sv. Jana Nepomuckého na poměrně vysokém soklu, kde je nepochybně původní datování „1707“. Celkové pojetí kompozice respektuje sochu sv. Jana Nepomuckého z Karlova mostu. Pravou uvolněnou nohou se opírá v kontrapostu o zvýšenou podložku, při čemž koleno výrazně vypíná hluboké řasení rochet. Levou žilnatou rukou „chová“ ukřižovaného Krista a pravou přidržuje patu kříže s atributem palmové ratolesti mučedníka. Moz-

5) Stavební výlohy byly publikovány v jeho knize *Radomyšl. Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*, vydané až v roce 1993, šest roků po smrti autora. Zde na s. 193 o roce 1736 mimo jiné píše: „...řezbář František Turnovský za práci na hlavním oltáři (obdržel) 191 zl. 26 kr. a společně s truhlářem ještě 50 zlatých.“ Ze záznamů o roce 1737 pak cituji ze s. 194: „... řezbář velkého oltáře byl z Dobré Vody (dobrovodský) a dělal také čtyři oltáře postranní, za něž dostal 438 fl. 33 kr.“, čímž je doložena Turnovského tvorba v Dobré Vodě.

Sv. Jan Nepomucký v parku na náměstí v Blovičích. Foto V. Vlček

Sv. Jan Nepomucký v chrámu sv. Ignáce a sv. Františka Xaverského v Březnici. Foto V. Vlček

Sv. Jan Nepomucký v kostele sv. Rocha na hřbitově v Březnici. Foto V. Vlček

zetta s kapucí je plasticky plnější, se zdůrazněnými trásněmi „ocásků“ při dolním okraji, s robustním střapcem na hrudi. Hlava je otočená vlevo.

Markantní je však nápadná až portrétní shoda se sv. Janem z počátku 18. století, stojícím ve výklenku u oltáře sv. Dominika a Kateřiny Sienské při severní straně lodi chrámu sv. Ignáce a Františka Xaverského v Březnici. Podobný je zde, avšak v městském hřbitovním kostele sv. Rocha, v podživotní velikosti řezaný a polychromovaný sv. Jan Nepomucký, datovaný na soklu rokem 1719. Stojí ale v obráceném kontrapostu, ve vrcholně barokně rozevlátém rouchu, s charakteristickou, shora popsanou mozzettou. Mimořádné je jeho vroucí vyjádření adorace Bolestného Krista, držení na poměrně velkém kříži. Na písecké výstavě jsem si uvědomil, že jde o práce jednoho mistra tvořícího v prvních čtyřech dekádách 18. století v Dobré Vodě u Březnice - tehdy na panství Jana Josefa Jeníška z Újezda.⁶ A signatura monogramu F. T. na sousoší v Bohušově snad dostatečně napovídá, že to s největší pravděpodobností může být, na rozdíl o generaci mladšího Jana, v literatuře (mimo Bohumíra Lifky) dosud neuváděný František Turnovský.⁷ A jak souvislosti nasvědčují, jedno jeho dílo je i v Písku.

6) Janem Josefem Jeníškem postavený pivovar nedaleko březnického zámku byl ozdoben velkým aliančním znakem s erby jeho dvou manželek: Kateřiny Wratislavové a Reginy Sofie z Trauttmannsdorfu. Atiku stavby zkrášlil sochami sv. Josefa a sv. Jana Křtitele (dnes v havarijním stavu, kde s ohledem na povrchovou korozi pískovce v podstatě chybí detaily), jejichž modelace je blízká bohušovské Kalvárii.

7) Vlastní jméno řezbáře či sochaře Turnovského s označením křestního jména pouze J. se objevuje poprvé v *Uměleckých Památkách Čech T/Ž* (čtvrtý díl z roku 1982) na s. 235 (Vinařice u Loun) a dále v dodatcích na s. 510 u Malého Boru, (v rejstříku je ale psáno celé křestní jméno Jan) kde je J. Turnovský uváděn jako autor hlavního oltáře z roku 1790. Nápadná zde je podobnost postav světců s figurami prací dílny Ignáce Hammera, a zvláště shodné jsou vázy s vázami jeho oltáře v děkanském kostele v Táboře je tedy pravděpodobné, že pracoval rovněž v dobrovodské dílně a mohl být (?) synem Františka Turnovského. V letech 1740-41 studoval v březnickém jezuitském gymnasiu zřejmě s ním totožný Jan Turnovský, o kterém lze předpokládat, že vytvořil v roce 1775 hlavní oltář v děkanském kostele sv. Petra a Pavla v Horažďovicích - viz Karel NĚMEC, *Dějiny města Horažďovic*, 1936, s. 46. To se dozvíme až po průzkumu příslušných matrik.

ZÁPISY PÍSECKÉHO CECHU KOŽEŠNÍKŮ O PAMĚTIHODNÝCH UDÁLOSTECH V LETECH 1840-1857

Když si v roce 1844 šest píseckých mistrů (pět kožešníků a jeden řemenář) z místního kožešnického cechu založilo novou cechovní knihu neboli řečeno tehdejší terminologii „rejstřík“,¹ vyhradili v ní prvních 28 stran, aby do nich zapisovali rozličné „*pamětihodné věci*“. V následujícím roce pak v devíti bodech zpětně vylíčili události z let 1840-1845, které podle jejich názoru stály za zaznamenání „*pro naše budoucí spolubratry počestného řemesla kožešnického*“. V pamětních zápisech se pak plynule pokračovalo od roku 1845 až do počátku roku 1848. Poté zřejmě ve vedení rejstříku nastala menší prodleva a teprve v 50. letech 19. století, patrně v roce 1855,² byla dodatečně dopsána obecná pasáž o průběhu revolučních let 1848-1849, po níž následovaly ještě záznamy o píseckých zajímavostech z let 1854-1857. Z původně vyčleněných 28 stran (strany 2-29 podle původního číslování) se pisatelům nakonec podařilo zaplnit pouze strany 2-11, další strany 12-29 zůstaly prázdné.

Vedle pamětních záznamů rejstřík sloužil i k zapisování běžné agendy píseckého kožešnického cechu. Na stranách 30-34 tak nalezneme zápisy z let 1845-1850 o přijímání a propouštění učedníků a tovaryšů a také o některých příjmech a vydáních cechovní pokladny. Strany 82-87 pak obsahují výpisy z cechovních generálií dotýkajících se kožešníků. Naproti tomu zcela bez záznamů jsou strany 35-81 a 88-91.³

Rejstřík má rozměry 24 x 38,5 cm a obsahuje celkem 90 číslovaných stran (číslo 2-91 podle původní paginace). Původně byl zřejmě opatřen vazbou, která se však nedochovala. Papír rejstříku je poměrně hrubozrnný a bez filigránů, pisatelé používali inkoust černé barvy. Jediným jazykem zápisů je čeština.

Podle paleografického rozboru se na vedení rejstříku podíleli celkem tři písaři, jež můžeme označit jako A, B a C. V úvodu knihy jsou vypsána jména šesti mistrů, kteří stáli u jejího založení. Byli to první starší cechu Jan Pixa, druhý starší Vojtěch Beneš, Karel Čapek, Kajetán Beer, řemenář František Otto a Karel Holý (neboli všichni tehdejší mistři kožešnického cechu), mezi nimiž také můžeme s jistotou určit dva pisatele pamětních zápisů.

Písařem A byl Jan Pixa, jemuž se údajně v Písku pro časté klení přezdívalo „Sakra-Pixa“.⁴ Pixa však na úvodní druhé straně rejstříku pouze nadepsal titul a dále při-

- 1) Státní okresní archiv (dále SOKA) Písek, Archiv města (dále AM) Písek, sig. C 77, kart. 970.
- 2) Líčení událostí z let 1854 a 1855 plynule navazuje na zápisy o roce 1848 a celá tato pasáž působí dojemem, jako by byla napsána najednou.
- 3) Rejstřík měl zřejmě nahradit starší cechovní knihu, která byla založena v roce 1786 a do níž se zapisovalo až do ledna 1844. Během roku 1847 se ale cechovní mistři k této starší knize vrátili a v jejím vedení se pak nepřetržitě pokračovalo až do roku 1857. SOKA Písek, sig. C 79, kart. 970, „Kniha cechu kožišnického v k. k. městě Písku“ 1786-1857.
- 4) Viz Malý, Jaromír (ed.): *Paměti prof. K. Ningra. Písecké vzpomínky*. Písek 1932, s. 204-205.

Ukázka rukopisu písaře A (Jana Pixy) v zápise o bouři a krupobití dne 20. července 1857. SOkA Písek, AM Písek, sig. C 77, kart. 970, pag. 9

pojil svůj podpis a jména čtyř dalších mistrů (Čapka, Beera, Otta a Holého). Poté až na straně 8 začal sepisovat „Pamětnost roku 1848“, ale omezil se pouze na úvodní větu („Dne 11. března tohoto dne panovalo v Praze velký napnutí, nemalé obávání. Svobodomyslní obyvatelé Prahy se takto usnesli.“) a do dalšího líčení se již nepustil, zřejmě kvůli značné choulostivosti tématu. Jeho rukou byly konečně sepsány všechny záznamy týkající se roku 1857 na stranách 9-11.⁵

Písařem B byl Vojtěch Beneš, který sepsal většinu textu na stranách 2-7 o událostech z let 1840-1848, samozřejmě s výjimkou nadpisu a pěti podpisů na straně 2, jejichž autorem byl Jan Pixa. Benešovou rukou byly také pořízeny záznamy o vnitřních záležitostech kožešnického cechu z let 1845-1850 na stranách 30-34 a výtahy z cechovních generálií na stranách 82-87.⁶

Nepodařilo se identifikovat pouze písaře C, který je autorem líčení o letech 1848-1849 (od věty „V Praze se dělaly všelijaký pikle.“) a poté ještě zápisů o letech 1854 a 1855. S jistotou můžeme vyloučit Františka Otta, jehož rukopis byl výrazně jiný,⁷ v případě dalších tří mistrů Karla Čapka, Kajetána Beera a Karla Holého pak nemáme k dispozici vzorky jejich písma.⁸ Můžeme se však domnívat, že písař C byl

- 5) Je to zřejmé hlavně z porovnání se zápisy z let 1856-1857 v cechovní knize z let 1786-1857, jejichž pisatelem byl prokazatelně tehdejší první starší cechu Jan Pixa. Srov. SOkA Písek, AM Písek, sig. C 79, kart. 970.
- 6) Typickou ukázkou Benešova písma představují také zápisy z let 1851-1853 v cechovní knize z let 1786-1857, které jsou navíc opatřeny i jeho podpisem. Viz SOkA Písek, AM Písek, sig. C 79, kart. 970.
- 7) Máme k dispozici Ottovy vlastnoruční kvitance o dodávkách řemenářského zboží píseckému magistrátu z 30. listopadu 1843, 7. května 1844, 5. února 1845 a 20. února 1852 (psané úhledným kurentem), které však rukopisům v rejstříku neodpovídají. Srov. SOkA Písek, AM Písek, sig. Otto VI, kart. 1352.
- 8) Srov. SOkA Písek, AM Písek, sig. D II Beer, kart. 1089; sig. D II Čapek, kart. 1120; sig. D II Holý, kart. 1183.

zřejmě spíše mladšího věku. Na rozdíl od Pixy a Beneše, kteří psali ještě po staru německou novogotickou kurzívou neboli kurentem, totiž již používal modernější humanistické písmo neboli latinku.⁹ To by nejpravděpodobněji ukazovalo na Kajetána Beera, jenž v roce 1855 dosáhl teprve 40 let, zatímco Karel Čapek tehdy měl již 52 let a Karel Holý dokonce 59 let.¹⁰ Jistotu však v této věci pochopitelně nemáme. Zde je třeba poznamenat, že v polovině 50. let 19. století, kdy byl příslušný zápis písařem C vyhotoven, tvořili kožešnický cech ti samí mistři jako v roce 1844, snad jen s výjimkou Vojtěcha Beneše, který se ve městě již od roku 1854 neměl zdržovat. Mezi lety 1844-1857 pak nebyl do cechu přijat žádný nový mistr.¹¹ Nemůžeme konečně ani vyloučit, že písařem C mohl být kupříkladu nějaký radikálnější naladěný tovaryš nebo snad i student (či bývalý student), neboť písař C měl pro studentstvo a jeho působení v roce 1848 zjevné sympatie.

Alespoň v případech zápisů pořízených Vojtěchem Benešem můžeme konstatovat, že se na jejich konečném vyznění nepodílel pouze jejich pisatel, ale i ostatní mistři kožešnického cechu, a šlo tak o kolektivní dílo. Bezespору to platí o velmi detailním popisu dvou slavnostních podniků píseckých ostrostřelců, jimiž bylo svěcení spolkového praporu v roce 1843 a účast sboru při položení základního kamene mostu v Podolsku v roce 1847. V daném období byl totiž členem měšťanského ostrostřeleckého sboru pouze jediný člen kožešnického cechu, a sice František Otto,¹² který zřejmě Vojtěchu Benešovi poskytl většinu informací o průběhu obou akcí.

Samotný rejstřík byl znám již Augustu Sedláčkovi, který jej při pořádání městského archivu opatřil signaturou C 77 a zařadil mezi písemnosti píseckých cechů.¹³ Ve svých dějinách Písku ale Sedláček žádné údaje z rejstříku nepoužil. Důvody neznáme, zápisy píseckých kožešníků však přinášejí informace k několika dosud neznámým skutečnostem místní historie (nepokoje v Písku a Strakoniciích v souvislosti s vývozem obilí v roce 1847, písecké slavnosti v roce 1848, zvláště pak rekviem sloužené u sv. Václava za studenty padlé při svatodušních nepokojích, informace o počasí a úrodě v letech 1842-1844 a 1846-1848 či poněkud nejistá zpráva o údajné návštěvě arcibiskupa v Písku v roce 1842). Pro řadu událostí, jako bylo svěcení ostrostřeleckého praporu v roce 1843, velká povodeň v roce 1845 či slavnostní klade-

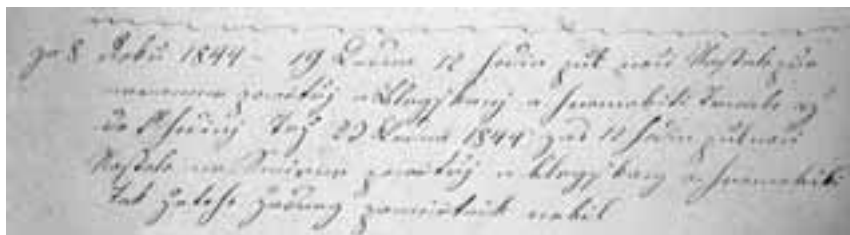
9) K vývoji písma v českých zemích v 19. století srov. Kašpar, Jaroslav: *Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím. I. svazek - Textová část*. Praha 1987, s. 82-84, 113-120; Hlaváček, Ivan - Kašpar, J. - Nový, Rostislav: *Vademecum pomocných věd historických*. Jinočany 1997³, s. 79-88.

10) Viz poznámky č. 19, 20 a 22.

11) Srov. SOKA Písek, AM Písek, sig. C 78 a C 79, kart. 970.

12) Viz Pitsch, Anton Karl - Patzelt, Joseph: *Handbuch der Prager priv. Bürger Corps und der gesamten Schützen-Corps im Königreiche Böhmen für das Jahr 1847*. Prag 1847, s. 165-166, kde je jmenný seznam píseckých ostrostřelců na rok 1847.

13) V inventárním seznamu k fondu AM Písek Sedláček rejstřík popsal takto: „C 77. Pamětní kniha téhož [kožešnického] cechu, obsahující i všelijaké místní paměti.“ Časový rozsah knihy ale nepoznamenal.

Ukázka rukopisu písaře B (Vojtěcha Beneše) v zápise o „pověří a blejskání a hromobití“ v lednu 1844. SOkA Písek, AM Písek, sig. C 77, kart. 970, pag. 4

ní základních kamenů k stavbě mostu v Podolsku v roce 1847 a písecké školy v roce 1857, pak obsahují řadu zajímavých a zatím nikde neuváděných detailů. Jistou slabinou zápisů je jejich datování, zvláště pro dobu před rokem 1848 se pisatel Vojtěch Beneš většinou omezil pouze na uvedení příslušného roku. Pokud výjimečně zaznamenal i konkrétní den, pak se zpravidla zmýlil (to je případ popisu povodně v roce 1845 či slavnosti na Podolsku v roce 1847). To svědčí o tom, že zápisy byly pořizovány až s jistým časovým odstupem po popisovaných událostech.

Většina zápisů se pochopitelně dotýká Písku a jeho blízkého okolí, z událostí přesahujících rámec regionu si všímají nejprve jmenování arcivévody Štěpána „českým králem nebť vejvodou“ v roce 1843. Je asi příznačné, že na rozdíl od českých stavů, kteří arcivévodův nový úřad „zemského šéfa“ vnímali jako jasné porušení zemských práv,¹⁴ prostí píseckí měšťané Štěpánův příchod do Čech přivítali s nadšením, jak je zřejmé i z titulů, jimiž jej obdařili.

Vůbec nejrozsáhlejší část zápisů představuje vyličení bouřlivých let 1848 a 1849, a to nejen v Písku, ale především v Praze a i na jiných místech rakouského císařství. Nutno poznamenat, že tato pasáž je v řadě bodů poněkud zmatená. Například k „vyhlášení“ konstituce mělo podle neznámého pisatele dojít již 11. března 1848, k vypuknutí pražských bouří hned následujícího dne, 12. března, k abdikaci Ferdinanda I. a následnému uvedení Františka Josefa I. na trůn až po bitvě u Világose, k odvezení Karla Havlíčka Borovského do „pevnosti“ dokonce ještě v roce 1848 apod. Pro současné čtenáře však můžou být tyto záznamy cenné i jako doklad o ošidnosti lidské paměti či jako svědectví o tom, jakým způsobem byly revoluční roky traktovány na provinčním českém městě v polovině 50. let 19. století. Nevíme ovšem, zda jejich poměrně radikální vyznění bylo typické pro většinu tehdejší písecké měšťanské společnosti, nebo vyjadřovalo pouze osobní názor autora (písaře C). Na druhé straně totiž známe i hodnocení z pera píseckého ševcovského mistra Karla Tomáše Mlejnků, jenž ve svých pamětech z let 1812-1874

14) Srov. Bělina, Pavel - Hlavačka, Milan - Tinková, Daniela: *Velké dějiny země Koruny české. Svazek XI. a 1792-1860*. Praha - Litomyšl 2013, s. 267.

označil události roku 1848 za „*hrozný časy, smutný*“, kdy „*sedláci nechtěli robotovat a pány [ze] zámků vyháněli*“.

Porovnáme-li zápisy kožešníků s dosud známými píseckými prameny vyprávěcí povahy z 19. století, pak se svým stylem, chronologickým řazením i výběrem témat (popisy rozličných slavností, živelných pohrom, neobvyklých klimatických úkazů, významných staveb apod.) nejvíce blíží již zmíněným Mlejnkovým pamětem,¹⁵ jejichž líčení také v řadě bodů doplňují a prohlubují. I proto si tento zajímavý pramen k píseckým reáliím poloviny 19. století bezesporu zasluhuje zpřístupnění formou edice.

V ní byl celý text transkribován podle pravidel platných pro novověké české dokumenty,¹⁶ jazykově a pravopisně neobvyklá slovní spojení však byla navíc přidána do poznámek pod čarou v původním transliterovaném stavu. Seznam zkratk v textu a použitých edičních značek, stejně jako převody starých měrných jednotek následují za edicí.

Edice

Pamětní zápisy píseckých kožešníků v cechovní knize („rejstříku“) z let 1844-1857.

Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. C 77, kart. 970.

[pag. 2] Zřízení rejstřík v roku 1844 od a za mistry <post> počestného řemesla kožešnického.

Johann Pixa, starší.¹⁷

15) Originál Mlejnkových pamětí je uložen v SOkA Písek, AM Písek, kn. 805. Jejich edici pořídil „Zv.“ [Kopecký, Theodor]: *Z pamětní knihy Karla Tomáše Mlejnk, mistra ševcovského*. Otavan, 8, č. 1-2, 16. února 1924, s. 33-34, č. 3-5, 12. května 1924, s. 72-74.

16) Srov. Štoviček, Ivan a kol.: *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. - 20. století pro potřeby historiografie*. Praha 2002, s. 53-57.

17) Kožešnický mistr Jan Pixa (* 23. března 1811 Písek, Město čp. 151 - † 30. listopadu 1902 Písek, Město čp. 55). Řemeslu se vyučil roku 1824 v Písku, za mistra byl přijat roku 1833. V letech 1840-1843 se připomíná jako druhý starší, v letech 1843-1847 a 1854-1857 již jako první starší píseckého kožešnického cechu. Roku 1834 zdědil po otci Tomášovi dům čp. 151 na Drlíčově, jehož majitelem byl až do roku 1864. Roku 1847 se také stal majitelem domu čp. 25 na Velkém náměstí. K jeho životu viz Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOA Třeboň), Sběrka matrik Jihočeského kraje (dále Sběrka matrik), Farní úřad (dále FÚ) Písek, kn. 12, Matrika narozených (dále N) 1801-1815, pag. 357-358; kn. 37, Matrika oddací (dále O) 1826-1847, fol. 102; kn. 62, Matrika zemřelých (dále Z) 1902-1909, fol. 40; SOkA Písek, AM Písek, sig. C 75, C 76, C 78 a C 79, kart. 970; sig. D II Piksa, kart. 1376-1377; kn. 816, Hlavní kniha I [1799-1880], fol. 82v; kn. 817, Hlavní kniha II [1799-1880], fol. 100.

Adalbert Benesch, druhý starší.¹⁸

Kadl Čapek.¹⁹

Kaj[e]tán Ber.²⁰

Franz Otto.²¹

Kadl Holý.²²

Pročež sme sobě umínili pro naše budoucí spolubratry počestného řemesla kožešnického jim zde pamětihodné věci uvést i a poznamenati, a to sice:

1.

Roku 1841 byl založen tak nazvaný vojenský špitál a roku 1843 byl docela vystavěn.²³

-
- 18) Kožešnický mistr Vojtěch Beneš. Vyučil se roku 1823 v Pelhřimově, kde také roku 1830 získal mistrovské právo. V letech 1830-1838 provozoval kožešnické řemeslo ve Zbraslavicích v čáslavském kraji, odkud odešel do Písku. Rozhodnutím píseckého magistrátu ze 7. února 1838 byl přijat za zdejšího měšťana a kožešnického mistra. V cechu byl v letech 1843-1847 druhým starším a v letech 1847-1854 prvním starším. Funkce se vzdal k 11. březnu 1854 „z příčiny, že on v Písku neostává“. Viz SOkA Písek, AM Písek, sig. C 76, C 78 a C 79, kart. 970; sig. D II Beneš, kart. 1090.
- 19) Kožešnický mistr Karel Čapek (* 18. října 1802 Veselí nad Lužnicí - † 26. září 1883 Písek, Pražské předměstí čp. 1). V učení byl v letech 1816-1819 ve Veselí nad Lužnicí, poté byl pět let na vandru (z toho tři roky v Jindřichově Hradci) a roku 1824 mu bylo uděleno mistrovské právo v Písku. SOA Třeboň, Sběrka matrik, FÚ Veselí nad Lužnicí, kn. 7, N 1792-1813, fol. 48; FÚ Písek, kn. 36, O 1784-1826, fol. 258; kn. 59, Z 1873-1884, fol. 365; SOkA Písek, AM Písek, sig. D II Čapek, kart. 1120.
- 20) Kožešnický mistr Kajetán Beer (* 7. srpna 1815 Stádlec - † 31. ledna 1871 Písek). Do Písku přišel s rodiči v roce 1818, mezi lety 1830-1834 se ve městě vyučil kožešníkem a poté působil jako tovaryš jeden měsíc v České Lípě, devět měsíců v Mirovicích, jeden rok v Praze, šest měsíců v Českých Budějovicích, čtyři měsíce ve Vídni a nakonec tři roky a čtyři měsíce v Písku. Za mistra byl v Písku přijat roku 1840, v letech 1847-1848 se připomíná jako druhý cechovní starší. V letech 1855-1858 byl držitelem domu čp. 73 na Budějovickém předměstí. Viz SOA Třeboň, Sběrka matrik, FÚ Stádlec, kn. 2, N 1793-1816, pag. 103; FÚ Písek, kn. 37, O 1826-1847, fol. 179; kn. 58, Z 1863-1873, fol. 291; SOkA Písek, AM Písek, sig. C 75, C 77 a C 78, kart. 970; sig. D II Beer, kart. 1089; kn. 817, Hlavní kniha II [1799-1880], fol. 266v.
- 21) Řemenářský mistr František Otto (* 17. října 1815 Písek, Město čp. 154 - † 20. dubna 1886 Písek, Pražské předměstí čp. 127). V roce 1840 vykonal v Písku mistrovskou zkoušku a byl kooptován do kožešnického cechu, neboť řemenáři neměli ve městě vlastní organizaci. V letech 1851-1855 je doložen jako druhý starší cechu. Roku 1837 zdědil rodný dům čp. 154, roku 1865 zakoupil dům čp. 127 na Pražském předměstí. Viz SOA Třeboň, Sběrka matrik, FÚ Písek, kn. 12, N 1801-1815, pag. 567-568; kn. 37, O 1826-1847, fol. 187; kn. 60, Z 1884-1892, fol. 102; SOkA Písek, AM Písek, sig. C 75 a C 79, kart. 970; kn. 817, Hlavní kniha II [1799-1880], fol. 109r; kn. 828, Hlavní kniha XIII [1799-1880], fol. 128r.
- 22) Kožešnický mistr Karel Holý (* 13. května 1796 Písek, Město čp. 29 - † 10. května 1868 Písek, Město čp. 164). V učení byl v letech 1813-1816, poté byl jako tovaryš na vandru jeden rok ve Vídni, jeden rok v Brně, půl roku ve Vratislavi (dnešní Wrocław) a tři čtvrtě roku v Praze. Mistrovské právo obdržel v Písku v roce 1822. Roku 1833 se připomíná jako druhý starší cechu a v letech 1840-1843 jako první starší. Viz SOA Třeboň, Sběrka matrik, FÚ Písek, kn. 11, N 1784-1801, pag. 187; kn. 58, Z 1863-1873, fol. 207; SOkA Písek, AM Písek, sig. C 75, C 78 a C 79, kart. 970; sig. D II Holý, kart. 1183.
- 23) Ke stavbě nového vojenského špitálu (špitálských kasáren), která byla nařízena 1. srpna 1840 dvorskou radou a dokončena na jaře roku 1843, viz Sedláček, August: *Dějiny královského města Písku nad Otavou. Díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*. Písek 1912, s. 164.

Za 2.

K. k. město Písek, se roku 1841 stará dlažba v celém městě vyzdvihla a nově se všade zplanýrovalo a srovnalo. Pak se dělaly hlavní kanály přes rynek a ve vyšších ulicích a z každého domu. Dyž [!] byly kanály hotové, tak se začalo celé město s pražskými dlaždicemi dláždit. Roku 1845 bylo docela celé město nově vydlážděno.²⁴

Za 3.

Roku 1842 se začala silnice z k. k. města Písku k Táboru dělati.²⁵

Za 4.

Roku 1842 Jeho osvícenost knížecí arcibiskup pražský²⁶ konal mši svatou v městě Písku v 7 hodin ráno, ku kterémžto [!] službám božím byly pozvány všechny písecké ouřední osoby.

[pag. 3] Za 5.

Roku 1840 ve zdejším píseckém městě byly nově voblečený městský šicové²⁷ aneb tak nazvaná městská karda [!] a roku 1843 byla svěcená nová šicovská²⁸ fangle aneb kouroule [!] u svatého Václava.²⁹ K této fangli za pána kmotra byl Jeho Milost p. p. baron Schrenk,³⁰ krajskej³¹ k. k. města Písku, též za paní kmotru byla Milost paní krajská

24) Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 150-153 uvádí, že nové dláždění města započaté v roce 1841 bylo definitivně ukončeno až v roce 1846, kdy novou dlažbu dostal Drlíčov.

25) Ke stavbě silnice viz Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 157-158; Roubík, František: *Umělá výstavba jihočeských státních silnic v 18.-19. století*, Jihočeský sborník historický (dále JSH), 41, 1972, s. 78-79; Ludvík, Lubor - (Prášek, Jiří): *Písecké ulice, náměstí, samoty a komunikace*. Písek 1998, s. 148-149.

26) Alois Josef svobodný pán z Schrenku na Notzingu a Egmatingu (* 24. března 1802 Zbenice - † 5. března 1849 Praha), v letech 1838-1849 arcibiskup pražský. Srov. Kettner, Jiří: *Dějiny pražské arcidiecéze v datech*. Praha 1993, s. 218; Wurzbach, Constantin: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Bd. 31. Wien 1876, s. 298-299. Ve farní kronice jsou zmiňovány pouze dva písecké pobyty arcibiskupa Schrenka, a sice 14. až 15. října 1840 a 25. dubna 1845. O návštěvě v roce 1842 se nepíše ani v kronice píseckého gymnázia, vyloučit ji však nemůžeme, mimo jiné i proto, že arcibiskup byl bratrem tehdejšího krajského hejtmana. Srov. SOKA Písek, AM Písek, kn. 375, opis farní kroniky pro roky 1747-1893 pořízený A. Sedláčkem, fol. 99; Gymnázium Písek, kn. I/1, Pamětní kniha (1778) 1814-1903, pag. 90-106.

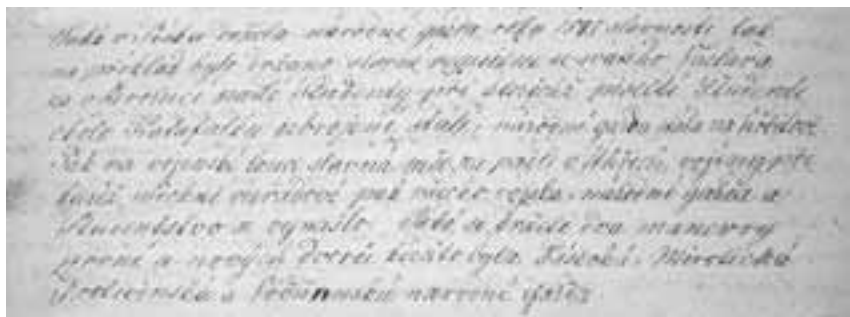
27) Ostrořfělci. V orig. „schicové“ (od německého der Schütze/die Schützen).

28) V orig. „schicovská“.

29) Slavnost svěcení nového ostrořfleckého praporu v předměstském kostele u sv. Václava se konala 2. října 1843. K dataci viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 375, fol. 99; Měšťanský sbor ostrořfělců (dále MSO) Písek, Památní kniha (1737) 1860-1876 (1911), pag. 15.

30) Josef svobodný pán z Schrenku na Notzingu a Egmatingu (* 28. prosince 1797 Zbenice - † 14. listopadu 1873 České Budějovice), starší bratr pražského arcibiskupa a v letech 1840-1850 prácheňský krajský hejtman. Srov. Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 348; Wurzbach, C.: *Biographisches Lexikon* 31, s. 299-300.

31) V orig. „kreiskej“.

Ukázka rukopisu neurčeného písáře C v zápise o píseckých událostech roku 1848. SOKA Písek, AM Písek, sig. C 77, kart. 970, pag. 9

komisařka Kroupka,³² kterážto bohatou pentlí tento praporec obdarovala. K této slavnosti byly pozvány všechny ouřadní osoby, totiž vojanský oficíři, vod krajského ouřadu a vod slavného magistrátu a vod Kamaral [!] Amtu,³³ všickny kněží a profesoři a učitelové a venkovský ouředníci. První začátek byl takto: pře[d] tím dnem, co se světla ta fangle, navečer ve 8 hodin byl hranej capenštrajch³⁴ s tureckou muzikou po celém městě, obzláště [!] u pánůch kmotrů. Ráno 5 hodin byl tak revers a v 9 hodin se vymaširovalo k s[vatému] Václavu a v 10 hodin se začala fangle světít a trvalo to do 12 hodin. Pak se tloukly cvoky, všechny ouřadní páni a pak šicové.³⁵ Po skončení té slavnosti se maširo-

32) Róza (Rosa) Kroupová, dcera pražského bankéře Jana Toscaniho. Její první manžel, Karel Kroupa (* 1799 - † 26. listopadu 1853 Strakonice) je v letech 1837-1839 připomínán jako 3. krajský komisař a v letech 1840-1845 jako 2. krajský komisař u prácheňského krajského úřadu. Mezi lety 1851-1853 pak byl okresním hejtmánem ve Strakonici. Není bez zajímavosti, že 10. dubna 1855 se vdova Róza Kroupová ve věku 37 let provdala v českobudějovické biskupské kapli za 57 let starého a dosud svobodného Josefa Schrenka, prezidenta krajské vlády v Českých Budějovicích, bývalého prácheňského krajského hejtmána a také jejího spolukmotra při svěcení ostrostřeleckého praporu v Písku roce 1843. Viz SOKA Písek, MSO Písek, Památní kniha (1737) 1860-1876 (1911), pag. 15; *Schematismus des Königreiches Böhmen für das Jahr 1838*. Prag [1837], s. 47; *Schematismus ... 1840*. Prag [1839], s. 61; *Schematismus ... 1841*. Prag [1840], s. 59; *Handbuch des Königreiches Böhmen für das Jahr 1845*. Prag [1844], s. 65; Špiritová, Alexandra: *Slovník představitelů státní správy v Čechách v letech 1850-1918*. Praha 1993, s. 101; SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Strakonice, kn. 41, Z 1848-1864, fol. 168; FÚ České Budějovice (sv. Mikuláš), kn. 63, O 1850-1860, fol. 168.

33) C. k. okresní kamerální správa (K. k. Kammeral-Bezirks-Verwaltung), která v Písku sídlila v letech 1833-1855. Nejpozději od roku 1837 se nalézala v domě čp. 66 v dnešní Nerudově ulici. Srov. Brzobohatý, Jan: *Finanční správa v českých zemích v období let 1850-1918 s přihlédnutím k vývoji v první polovině 19. století*. Sborník archivních prací, 26, 1976, s. 26-27, 100-101; Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 143 a 199; *Schematismus für das Königreich Böhmen auf das Jahr 1834*. Prag [1833], s. 245-246.

34) Čepobití (Zapfenstreich), večerní bubnování či troubení

35) V orig. „šicové“.

valo s tou novou fanglí na vostrov³⁶ a večer ve 8 hodin byl drženej bál pro ty všechny ouřadní pány a šicové.³⁷ Tancovalo se do 11 hodin, pak se začala trachta [!], co jen menovaného bylo, šicové ale jen k posluhování těm hostům byli. Při tom byla vod³⁸ 8 hodin až do 12 hodin v celém městě lomenace [!].³⁹ Na druhý den odnesli šicové fangli z vostrova na Velkej rynek před radní dům a dali ji do radního domu a tu starou vzali a nesli j[i] k s[vatému] Václavu a dali ji na oltář a byla držená mše svatá. Po skončení se mašírovalo domů a navečer se začal bál jen pro zvané šice a jejich ženy. Trvalo to až do rána pěkně v tichosti a ten třetí den eště co bylo, eště⁴⁰ se snědlo a vypilo.

[pag. 4] Za 6.

Roku 1842 bylo přenáravné sucho celý léto,⁴¹ takže se mnozí⁴² hospodářové museli dobytka zbavit, neměli to čím krmit, pastva žádná nebyla, bylo všecko vyhozený [!] a slámy bylo velmi málo a hrozná drahota z toho povstala pro lidi i dobytek.

Žito bylo z [!] strych za 20 f. w. w.

Pšenice byla strych za 25 f.

Ječmen⁴³ byl strych za 16 f.

Hrách byl strych za 21 f.

Voves byl strych za 12 f.

Brambory byly strych za 6 f.

Maso hovězí bylo libra za 20 kr.

Maso vepřový bylo libra za 26 [kr.]

Maso skopový bylo libra za 24 [kr.]

Maso telecí bylo libra za 30 [kr.]

Přitom všechny handle zůstaly stát a všechny⁴⁴ řemesnické [!] obchody byly mrtvé, bylo tuze zle pro všechen lid.

Za 7.

Roku 1843 byla převelmi hojná ouroda, takže mnozí hospodářové neměli ani místa, kam obilí dát. Museli dělat zdrovna [!] z obilí hromady za stodolma, však ale ta

36) Městský (též Střelecký) ostrov na Otavě, kde byla střelnice a restaurace. Dnes se zde nalézá Restaurace Na Ostrově.

37) V orig. „schitcové“. Tento tvar byl posléze používán v celém líčení slavnosti.

38) V orig. „wot“.

39) Je míněna iluminace neboli slavnostní osvětlení.

40) V orig. „ežte co bilo, ežte“.

41) Na velké sucho v roce 1842 si zavzpomínal i František Rudolf Bezděka (* 29. prosince 1788 Březnice - † 19. března 1871 Písek): „A na Písku, co paměti lidské nestačí, přes řeku Votavu se za mostem suchou nohou přes tenké praménky chodilo. To jsem já sám viděl, neb jen malými stružkami voda šla, které se lehounce překročily.“ Viz Bezděka, F. R.: *Královské město Písek*. Písek 1887, s. 206.

42) V orig. „mnosi“.

43) V orig. „getčmen“.

44) V orig. „wssetcki“.

ouroda byla jen na slámu, klasy byly moc prázdné. Poněvadž byly přílišné deště a větry, vobilí moc ulehlo, tak bylo prázdné. Bylo přece draho dost.

Za 8.

Roku 1844 - 19. ledna 12 hodin půlnoci nastalo přenáravné povětří a blejskání a hromobití. Trvalo až do 1. hodiny. Těž 23. ledna 1844 zas 12 hodin půlnoci nastalo nesmírné povětří a blejskání a hromobití, takže toho žádný pamětník nebyl.

Za 9.

Roku 1844 - 4. ledna dostali Čechové svého českého krále J. M. C. Štěpána⁴⁵ do Prahy za českého krále nebt vejvoda [!].⁴⁶

[pag. 5] Roku 1845 byla přenáravná a stálá zima, takže ledy teprva [!] šly až po velkonočních svá[t]cích za 3 dni s převelmi velikou vodou, že žádného pamětníka nejn[!] takové vody, jak beztoho na mnohých místech poznamenána jest.⁴⁷ Začátek té vody byl jest takový: dopoledne šly ledy, ty nešly just s velkou vodou. Po ledách bylo ticho, voda se zmenšila, lidé byly ubezpečený, že už bude ticho. Každý se svýma věci do domů zas přistěhoval, též na samém večeru začala voda přibíjet a přibíjela pořád,⁴⁸ vod⁴⁹ 11 hodin do dvou hodin bylo nejvěč[!] [!], lidé ale byli v tom oumyslu, že to tak zlý nebude, poněvadž už byly ledy pryč. Tak to z věč[!] [!] dílu ulehlo a voda je překvapila, že potom nemoch [!] žádný ze stavení v celej Portiči⁵⁰ a taky žádný k nim nemoch [!]. Tuď [!] bylo přenáravného pláče a hladu u lidí a prosby o pomoc i tuď [!] nad⁵¹ tím nářekem ustrnul slavný magistrát a nejvíce pan krajskej pan baroun [!]

45) Arcivévoda Štěpán František Viktor Habsbursko-Lotrinský (* 14. září 1817 Pešť - † 19. února 1867 Menton), v letech 1843-1847 „zemský šéf“ (Landeschef) v Čechách (též někdy psán jako zemský správce). Vrchní správou všech politických úřadů v Království českém byl pověřen na základě kabinetního listu z 9. prosince 1843 a dekretu dvorské kanceláře z 31. prosince 1843, fakticky se jí ale ujal až na počátku roku 1844. Do Písku přišla zpráva o Štěpánovo jmenování zemským správcem 9. ledna 1844 a veřejně vyhlášena byla o den později. Dne 16. ledna 1844 se konalo arcivévodovo slavnostní uvítání v Praze. Srov. Wurzbach, C.: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Bd. 7. Wien 1861, s. 150-155; Hamannová, Brigitte: *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*. Praha 1996, s. 376-377; *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*, 19. ledna 1847; Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 154; SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 133, kart. 442, kde úřední tiskoviny ke Štěpánovu nástupu do funkce českého „zemského šéfa“ z let 1843-1844 i k jeho jmenování uherským palatinem a místodržitelem v roce 1847.

46) Spojení „nebt weiwoda“ připsáno dodatečně.

47) Popisovaná povodeň zasáhla Písek 29. března 1845, i když v tomto zápisu je její počátek kladen již k 26. březnu (tři dny po Velikonocích, které roku 1845 připadly na 23. března). Srov. Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 166-167; Bláhová, Marie: *Historická chronologie*. Praha 2001, s. 508-509.

48) V orig. „pořat“.

49) V orig. „wot“.

50) Písecká čtvrt Portyč, v níž byla povodní nejvíce postižena Pěnická (dnešní Čechova) ulice. Srov. Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 166-167.

51) V orig. „nat“.

ze Šrenků.⁵² Nechali přivážet lodě a nechali sbíjet vory a každé měšťan, kerej [!] měl koně, tak je musel dát zapřáhnout do vozu a jezdili tam pro lidi do Portiče a vyváželi je, poněvadž ale to nemohli zmocit ty lidi všecky vyvést, tak kerý [!] tam zůstali a že mohlo [!] tam zůstat, tak se jim tam vozil chleba a housky a to samé jim bylo darovaný vod⁵³ obce. Přitom ale bylo vod⁵⁴ Pána Boha štěstí, že se přece žádnéj neutopil, ale co se dotýče, škodu měli lidi přeci. Mnohej hodnou v těch všech kvartýrách, co se voda dostala, kamna se rozbořily a rozmokly a podlahy se vyzdvihly, zahrady se zanesly pískem. M[!]ynářům také voda někerému [!] celé verky u mlejnů pobrala.

Těž v známost uvádíme, že roku 1845 na rok 1846 velká drahota a hlad⁵⁵ byl, poněvadž se vobilí neurodilo.

Pšenice byla za 22 f. a žito bylo za 17 [f.].

Ječmen byl strych za 12 f. 30 [kr.].

Hrách za 6 f. 30 [kr.].

Voves za 5 f.

Brambory strych 5 f.

A řemesníci [!] neměli žádný obchody, všecko bylo zaražené. S tou drahotou žádné [!] nic nenakupoval.

[pag. 6] Též ve známost uvádíme, že z roku 1846 na rok 1847 přenáravná drahota byla, že koštovalo strych pšenice 33 f. a strych žita koštovalo 28 f.

Strych hrachu koštovalo 30 f.

Strych ječmene bylo 21 [f.].

Strych vovsa bylo 12 [f.].

Strych bramborů bylo 7 [f.].

Z té příčiny taková drahota nastala, poněvadž se [ve] vícech [!] zemích neurodilo, tak zeměpán dovolil vobilí vyvážet. Tak dlouho vyváželi, až se lidi začali pozvihovat [!], začali chytat fůry s vobilím a brali jim to z vozů. V Strakonické akorát vo jarmarce se to stalo, že chytili dva vozy po třech párech zapřažené a tu se stala zhrozná [!] bitva, až krámy rozvalili. A v Písku museli stát vojáci ve bráně, aby se vobilí z trhu nevyváželo. Bylo tak zle, že chudí lidé kupovali votruby a prosívali je a pekli placky a pro řemesníky [!] žádný obchody nebyly, žádnéj nemoch [!] nic kupovat.

52) Krajský hejtman Josef z Schrenku (viz pozn. č. 30). Takto Schrenkovu roli při písecké povodni v roce 1845 popsal jeho současník Václav Krolmus: „*Velkodušný hejtman krajský, Svob. P. ze Schrenku na Notzingu odvážením života svého potravou na lodi vytopencům nešťastným dne 30. v březnu před polednem podal ruky své a od ztráty života všecky šťastně ochránil. Díka srdečná jemu.*“ Viz Krolmus, V.: *Kronyka čili děgepis wssech powodnj poslaupných let suchých a mokrých, aurodných a neaurodných na obilí, owoce a wjna, hladů, morů, a giných pohrom w Králowstwj Českém.* Praha 1845, s. 166

53) V orig. „Wot“.

54) V orig. „wot“.

55) V orig. „hlat“.

Slavnost položení základního kamene řetězového mostu na Podolsku dne 26. května 1847 na litografii vídeňského malíře a grafika Františka Xavera Sandmanna, kterou vydal vlastním nákladem krajský inženýr Ignác Gassner a vytiskl Johann Höfelich ve Vídni. Na řece je dobře patrná připlouvající speciálně upravená loď s arcivévodou Štěpánem na palubě. Ze sbírek Prácheňského muzea

Též ve známost uvádíme, že dne 6. máje 1847 byla velká slavnost.⁵⁶ Na Podolsku byl základ⁵⁷ řetězového mostu, a to sice zakladatel tohoto mostu byl J. M. princ Štěpán,⁵⁸ který založil první kámen. K této slavnosti byla příprava ta. Na píscecké straně stála krásná brána s mnohými nápisy. Stranou té brány na skále stály krásný pyramid⁵⁹ s mnohými erbami a po těch skalách stály takový vysoký fankle [!] a dole u mostu stála píscecká městská karda [!]. Vedle té kardy [!] stáli všicku vůkolní rychtářové na koních a na druhý straně za vodou, co se kámen zakládal, bylo takový lešení. To bylo celý chvojí[m] krásně připravený a na tom lešení byl oltář a vedle oltáře na takových krásných sloupech, že nejní [!] možno vypsát, jak krásný to bylo, a tam seděl Štěpán. Byly ekzorty⁶⁰ [!] a základ⁶¹ a vokolo stá-

56) Chybná datace. Slavnostní položení základního kamene mostu v Podolsku se konalo až 26. května 1847. Srov. Čáka, Jan: *Zmizelá Vltava*. Beroun 1996, s. 199-202; Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 159.

57) V orig. „záklát“.

58) Arcivévoda Štěpán František Viktor. Viz pozn. 45.

59) V orig. „piramit“.

60) Exhorty.

la tábořská karda [!], kerý [!] stáli jako varta všady okolo, aby se tam nemohli lidi hrnout. [pag. 7] Začátek písecký kardy [!] byl jest takový. V 5 hodin ráno dne 6ho máje⁶² vymaširovali z města s celou tureckou⁶³ muzikou a jejich vorřpony⁶⁴ [!] za nima a nevyslovitedlný [!] počet lidu s nima a všicky ouřadníci [!] a všicky vojan- ský oficíři. Málo v Písku zůstalo lida [!] doma. Dyž [!] tam přimaširovalo, bylo 8 hodin, tak tam se postavili na břech [!] k mostu z písecký strany a tábořský už tam stáli na jejich straně a to se muselo čekat, až Štěpán přijede. Tak se čekalo až do 11 hodin, pak dyž [!] ho viděli zdaleka, že jede vod⁶⁵ Tejna,⁶⁶ tu se začalo střílet z mořdýřů [!]. Pak⁶⁷ když přijížděl k mostu, tu písecká karda [!] třikrát vystřelila, pak začala muzika hrát. Písecká muzika přestala, začala tábořská hrát, ale šicové⁶⁸ tábořský nestříleli. Dyž [!] sešel⁶⁹ princ z vody, tu ho všechno duchovenstvo víta- lo a šel na to lešení a tam jest se dělalo, co jest bylo třeba při takových věcech. Pí- seckí šicové přitom furt stříleli. Dyž [!] to odbyli⁷⁰ na druhý straně, tak princ Štěpán sed [!] na šíf a jel na píseckou stranu a šel ke bráně a šicové už u ní stáli, hned⁷¹ mu třikrát zas vystřelili a Štěpán se u nich zastavil a s hejtmanem⁷² asi půl č[t]vrt- hodiny⁷³ rozprávěl a velkou pochvalu mu dal, že se písecká karda [!] tuze dobře vycajchnovala, ale tábořský tuze špatně, ti se mu docela nelíbili. To ná[m] řek do vočí a taky šli písecký šicové v novinách.⁷⁴ Dyž [!] bylo po všem, tak šicové vo- dmaširovali a byli na kvartýrech přes noc po vesnicích jako vojáci. Však ale ne- spali, tancovali celou noc z tý radosti, že byli pochválení, a dne 7ho máje⁷⁵ přima- širovali domů.

61) V orig. „záklát“.

62) Chybná datace, správně 26. května 1847.

63) V orig. „turetskau“.

64) Od německého slova Vorspann (připřež).

65) V orig. „Wot“.

66) Podle Čáky arcivévoda nepřiřpl od Podolska od Týna nad Vltavou, ale až od Kolodějí nad Vltavou. Viz Čáka, J.: *Zmizelá Vltava*, s. 201-202.

67) V orig. „Prak“ [!].

68) V orig. „schicové“. Tento tvar byl posléze používán v celém líčení slavnosti.

69) V orig. „zessel“.

70) V orig. „otbili“.

71) V orig. „hnet“.

72) Velitelem a hejtmanem píseckého ostrořeckého spolku byl tehdy Abund Pompe (* 22. října 1810 - 16. února 1878 Písek. Viz Pitsch, A. K. - Patzelt, J.: *Handbuch ... für das Jahr 1847*, s. 165.

73) V orig. „pul swrt hodiny“.

74) Podrobnou zprávu o slavnosti přinesla 30. května 1847 Bohemia, která se zmínila i o píseckých ostrořeckých a jejich přivítání připlouvajícího arcivévody: „...Pöllerschusse signalisirten die Ankunft des geliebten Prinzen und die auf den Höhenpunkten der Piseker Straße aufgestellten Abtheilungen des Piseker bürgerl. Scharffschützencorps begrüßten das vorübersegelnde Schiff mit Gewehrsalven...“ („Rány z hmoždířů signalizovaly příjezd milovaného prince a oddíly píseckého ostrořeckého sboru postavené na vrcholcích písecké silnice přivítaly okolo plující loď salvami z ručnic.“)

75) Chybná datace, správně 27. května 1847.

Těž v známost dáváme, že od rok [!] 1847ho na rok 1848 bylo obilí v tyto ceně.
Pšenice nejdráž⁷⁶ za 23 f.

Žito 17 [f.].

Ječmen 12 [f.] 30 [kr.].

Voves 6 [f.] 30 [kr.].

Hrách 16 [f.] 30 [kr.].

Bramborů 5 [f.].

[pag. 8] Pamětnost roku 1848.

Dne 11. března tohoto dne panovalo v Praze velký napnutí, nemalé obávání. Svobodomyšlní obyvatelé Prahy se takto usnesli.

<V Praze se dělaly všelijaký pikle. Tu tedy byla>

Rok 1848 jest pro nás velkou památkou. Neb tak jako ve Francousku [!], tak také ovanul duch svobody celou rakouskou říši. Ze všech zemí přišli deputovaní k císaři žádající povolení svobody, a poněvadž jim císař pán žádost jejich potvrditi nechtěl, stalo se zbourení [!] v celé říši. Nejprve vypukla ve Vlaších⁷⁷ strašná revoluce dne 1ního března,⁷⁸ na to teprv dal císař pán⁷⁹ dne 11tého března prohlásiti v celé zemi konstituci aneb svobodu.⁸⁰ Toho dne vlály všude bílý a červený praporce jakožto národní znamení svobody, hned se všude stavěla národní obrana, ku kteréž lid všeho druhu přistoupil, a sice řemeslníci, císařští a vrchnostenští úředníci [!] a zvláště študenti. Nastaly též národní spolky nejen v hlavních, ale i též v menších městech, které jse [!] slovanskou lípou⁸¹ nazývaly. V Praze byla dne 12tého března⁸² na poděkování obdržené svobody držána slavná mše, při kteréž se valný počet obecnstva

76) V orig. „nejdrás“.

77) Vlasy neboli Itálie.

78) V Itálii revoluce vypukla již 12. ledna 1848 v sicilském Palermu. V severoitalských provinciích patřících k habsburské monarchii byl již v únoru 1848 vyhlášen výjimečný stav, za počátek povstání v Miláně je ale považován až 18. březen 1848. Viz Procacci, Giuliano: Dějiny Itálie. Praha 1997, s. 245-250.

79) Císař Ferdinand I. Dobrotivý, jako český král též titulovaný Ferdinand V. (* 19. dubna 1793 Vídeň - † 29. června 1875 Praha), v letech 1835-1848 rakouský císař. Za českého krále korunován 7. září 1836. Viz Hamannová, B.: Habsburkové, s. 106-110.

80) Ferdinand I. přislíbil konstituci až 15. března 1848. Viz Urban, Otto: Česká společnost 1848-1918. Praha 1982, s. 25-27.

81) Přescká filiálka Slovanské lípy byla založena v září 1848, ustavující schůze se konala 1. října, ale spolek se rozešel již na konci roku 1848. Viz Sedláček, A.: Dějiny II, s. 184-187; Novotný, Jan: Slovanská lípa 1848-1849. K dějinám prvního českého politického spolku. Část I. Od založení spolku do svolání sjezdu slovanských lip. Praha 1975, s. 68; Část II. Od sjezdu slovanských lip do zániku spolku. Praha 1976, s. 11.

82) Chybná datace, správně 12. června 1848.

nacházel, a národní garda ozbrojená stála, také většina studentů stála ve zbrani. Po skončených službách božích vystoupil měšťan pražský pan Fastr⁸³ a držel k lidu jadrnou řeč v záležitostech svobody. Odtud táhli v slavném procesí okolo jenerálsko-manda⁸⁴ [!] a národní píseň Hej Slované atd. zpívající. Zde však vystoupil důstojník⁸⁵ s oddělením granátníků chtějící jim cestu zameziti. Lid se však postavil na odpor, při kterémž jeden student od důstojníka poraněn byl. To vidě [!] lid byl velice rozjitřen, počali na bubny vříti, všemi zvony na poplach zvoniti, barikády stavěti, lid se zbíhal a chápal se zbraně. Vindiškrec,⁸⁶ komandant pražské posádky, dal Prahu děly obsaditi a vojska vždy připravena by k obraně býti rozkázal. I požádali měšťané pražští Vindiškrece, aby děla a jiné přípravy byly odstraněny. Nepořídili však ničehož. Pak vyslali studenti z prostředku svého k Windiškrecovi deputaci, aby jim 2000 ručnic a 80 000 ostrých patron a baterie se vším přináležejícím vydány byly. Deputace se vrátila s nepořízenou. Nastaly svátky svatodušní, v Praze bylo veliké rozjitzění. Barikády byly všude vystavěné, kamení do oken nanošeno, na barikádách se objevila národní garda a zvláště studenti a nyní počala záhubná střelba z obojích stran a bylo po celé svátky strašné krveprolití. Vindiškrec poručil z kanónů páliť, čímž Praze velké škody způsobil a mlejn i s vodárnou⁸⁷ zhubil. Študenti chytili na barikádě jejich presidenta hraběte Thuna,⁸⁸ zavedli jej do Klementinu a uzavřeli v sklepe žádatice na něm potvrzení toho, co oni od něj žádali, což když on učiniti přislíbil, jej pak propustili.⁸⁹ Byly deputace vyslaný, nastalo vyrovnávání z obojích stran a byl mír učiněn. Padlých v krvavém svatodušním týdnu počítalo se v Praze ze strany lidu 46, raněných asi 111. Mnoho-li vojska padlo, nebylo veřejně udáno. Praví se, že jich bylo několik set. [pag. 9] Pak by-

83) Petr Fastr (* 29. června 1801 Domažlice - † 19. listopadu 1868 Praha), v roce 1848 nájemce hostince U Zlaté husy na Václavském náměstí, místopředseda Svatováclavského výboru a člen Národního výboru. Srov. Mahler, Oldřich - Broft, Miroslav: *Události pražské v červnu 1848*. Praha 1989, s. 111-114, 120, 131, 134, 140-141, 168, 211; Fastr, Jiří: *Petr Fastr, český revolucionář*. Praha 1948.

84) Budova generálního zemského velitelství v Celetné ulici. Srov. Mahler, O. - Broft, M.: *Události pražské*, s. 83-85, 168-172.

85) Podporučík Emil Jablonský, velitel čtyř granátníků pěšího pluku č. 25 Wocher. Srov. Mahler, O. - Broft, M.: *Události pražské*, s. 170-172; *Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*. Wien 1848, s. 155.

86) Alfred kníže Windischgrätz (* 11. května 1787 Brusel - † 21. března 1862 Vídeň), od roku 1840 do 11. října 1848 velící generál v Čechách, který proslul svým potlačením pražského červnového povstání. Viz Wurzbach, C.: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Bd. 57. Wien 1889, s. 1-39.

87) Staroměstské mlýny a sousední vodárenská věž na pravém břehu Vltavy před Karlovým mostem, které vyhořely po večerním bombardování 16. června 1848. Viz Mahler, O. - Broft, M.: *Události pražské*, s. 238-242.

88) Leopold Lev Thun-Hohenstein (* 7. dubna 1811 Děčín - † 17. prosince 1888 Vídeň), od 6. dubna do 17. července 1848 prezident zemského gubernia v Čechách. Srov. Urban, O.: *Česká společnost*, s. 28 a 54.

89) Thun byl v Klementinu vězněn od 12. do 13. června 1848. Srov. Mahler, O. - Broft, M.: *Události pražské*, s. 184-217.

lo v Praze mnoho profesorů a studentů zajmuto a zavřeno a mnoho k vojenskému stavu odvedeno. Také redaktor českých novin pan Karel Havlíček⁹⁰ byl před soud předvolán a vyslýchán, a poněvadž mu ničehož dokázáno býti nemohlo, že by co proti vládě byl psal, a co mu předložili, ze všeho se zodpovídal, tak ačkoliv svoboda mu dána, přece na pevnost byl zavezen a pensí [!] od císaře mu vysazena byla. Také ve Vídni byla strašná revoluce. Pak ve Vlaších, která skončená byla jenerálem Radeckým.⁹¹ Také v Uhřích bylo velké povstání, jehož náčelníkem byl Košuth,⁹² kterýž všecko stříbro pobrav a papírové peníze nadělav korunovací insignie zakopal, kteréž později nalezeny byly, z Uher do Turek s velkým bohatstvím utekl. Po jeho outěku pak se museli Uhři pod jenerálem Górgaiem⁹³ vzdáti, když je Rusové obklíčili,⁹⁴ čímž se válka skončila. Nato odevzdal císař pán Ferdinand I. vládu nynějšímu císaři Josefu I.⁹⁵

Také v Písku držela národní garda roku 1848 slavnosti, tak na příklad bylo drženo slavné rekviem u svatého Václava za v revoluci padlé studenty, při kterých písčtí studenti okolo katafalku ozbrojení stáli, národní garda stála na hřbitově. Pak na vojenské louce⁹⁶ slavná mše za padlé v Uhřích vojíny, při kteréž všickni ouřadové, pak všecko vojsko, národní garda a študenstvo se vynášlo. Také se držely dva manévry, první u Nových Dvorů,⁹⁷ kdežto byla píscecká, mirotická, protivínská a vodňanská národní garda. Při druhém celý batalion vojska, pak píscecká, strakonická, mirotická, protivínská a vodňanská národní garda se schromáždila [!], totiž v Protivíně.⁹⁸

90) Karel Havlíček Borovský (* 31. října 1821 Borová u Příbyslavi - † 29. července 1856 Praha). K jeho pobytu v „pevnosti“ neboli ve vyhnanství v tyrolském Brixenu v letech 1851-1856 např. viz Morava, Jiří: *C.k. disident Karel Havlíček*. Praha 1991, s. 212-275; Týž, *Havlíček v Brixenu*. Praha - Brno 1997.

91) Jan Josef Václav Antonín František Karel hrabě Radecký z Radče (* 2. listopadu 1766 Třebnice - † 5. ledna 1858 Milán). K jeho životu např. viz Havel, Petr - Romaňák, Andrej: *Maršál Radecký, vojevůdce pěti císařů*. Praha 2000, kde také příslušná bibliografie.

92) Lajos Kossuth (* 19. září 1802 Monok - † 20. března 1894 Turín). Základní údaje k jeho osobě přináší např. Pražák, Richard: *Lajos Kossuth*. Brno 1994, s. 35-58.

93) Uherský generál Artur Görgey z Görgö a Toporce (* 30. ledna 1818 Toporec - † 21. května 1916 Budapešť).

94) Řeč je o bitvě u Világose 13. srpna 1849. Srov. Kontler, László: *Dějiny Maďarska*. Praha 2001, s. 233-235.

95) Císař František Josef I. (* 18. srpna 1830 Vídeň - † 21. listopadu 1916 Vídeň). Vládu po Ferdinandovi I. převzal 2. prosince 1848, tedy mnohem dříve, než došlo k bitvě u Világose. Viz Urban, O.: *Česká společnost*, s. 68.

96) Vojenská louka, kde se cvičilo vojsko a kde se konaly plukovní muštrůvky, se v letech 1764-1855 nalézala východně od předměstí Svatý Václav, přibližně v místech dnešního fotbalového stadionu. Podrobně viz Pešta, Jiří: *Písecké popravky a popraviště v 19. století*. JSH, 81, 2012, s. 221-222, 229-230.

97) Nový Dvůr, 6 km jv od Písku.

98) O „manévrech“ u Protivína se dočteme v kronice písceckých ostrostřelců: „*Ve spojení s c. k. vojskem a národní gardou byl sbor roku 1850 u Protivína dne 29. srpna na výletu. Nepřítele tvořili Protivínští, Vodňanští a Bavorovští gardisté. Vrchní velení nad tím měl c. k. major Bauer od 25. pěšího pluku svobodného pána Woher.*“ Viz SOkA Písek, MSO Písek, Památní kniha (1737) 1860-1876 (1911), pag. 18.

Ostatní léta byla velká drahota a špatný obchody.

Roku 1854 dne 24. dubna byl památný den <našeho> zasnoubení našeho zeměpána⁹⁹ s vévodkyní bavorskou Alžbětou,¹⁰⁰ na kterýchžto den písecká obec základ k školní zahradě na památku položila.¹⁰¹

Roku 1855 přijel jsem [!] biskup,¹⁰² jemuž se velká sláva dělala a který dne 1. září zde biřmoval.¹⁰³ Ostatně byla toho roku velká drahota.

Uvedeme v paměť,¹⁰⁴ že 20. Juli 1857 v 6 ½ hodin večer přišla strašná¹⁰⁵ na Písek bouř [!], kroupy, že na půlnoci¹⁰⁶ vokna se vytlouklo [!], málo jich bylo, kerý [!] neroztlučený vostaly. Tyto kroupy byly tak velký, že některé ¼ libry¹⁰⁷ vážila [!] a obilí vod Pulkratic¹⁰⁸ až k Protivínu, ten štráf, tak stloukly, že nevostala jen ztlučená sláma k shrabání, žít se to nemohlo. Tato škoda byla náramná, poněvadž to bylo už¹⁰⁹ tak zralý. Žita, co byly, ty se zavoryaly s tím, byly také už zasetý. 16. Augusti byly ty pole už zroslý [!] jako zjara.¹¹⁰

[pag. 10] 1857. Pamětní den 18. Augustě [!] narození Císaře Pána spolu s tou slavností činila se památka základ kamene k stavění normálních škol. Tato slavnost by-

99) Císař František Josef I.

100) Alžběta Bavorská (* 24. prosince 1837 Mnichov - † 10. září 1898 Ženeva). Viz Hamannová, B.: *Habsburkové*, s. 56-58.

101) Po zasypání školní zahrady, kterou ve 30. letech 19. století založil kaplan a katecheta Josef Kronberger v městském parkánu a příkopu podél dnešní Komenského třídy, byla nová školní zahrada zřízena na obecním poli západně od Švantlova dvora v těsném sousedství děkanské zahrady. Při položení základního kamene 24. dubna 1854 byly také na počest novomanželů jedním zákem a jednou žačkou vysazeny první dva tzv. „císařské“ stromky. Srov. SOKa Písek, AM Písek - Městský úřad Písek, sig. XI/4/5, kart. 140; Sedláček, A.: *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III. Dějiny zvláštních částí*. Písek 1913, s. 164.

102) Jan Valerián Jirsík (* 19. června 1798 Kácov - † 23. února 1883 České Budějovice), v letech 1851-1883 biskup českobudějovický. K němu podrobně viz Kadlec, Jaroslav: *Jan Valerián Jirsík, biskup českobudějovický*. České Budějovice 1993.

103) Srov. SOKa Písek, AM Písek, sig. B I 164, kde podrobný popis Jirsíkovy návštěvy v Písku. Z této složky vycházel také Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 215.

104) V orig. „f pamnet“.

105) V orig. „prischla straschna“.

106) Půlnocí je v tomto případě myšlen sever.

107) Čtvrtina dolnorakouské (vídeňské) libry odpovídá 0,14 kg (14 dkg).

108) Purkratice, 2 km ssz od Písku.

109) V orig. „usch“ . Tento tvar byl použit i v následující větě.

110) Takto celou událost popsal Karel Mlejnek: „1857. 20. července, když nejlépe žně se vedly, navštívil nás Bůh krupobitím, od Břežnice přes Chlaponice přes Písek až za Budějovice šířky as půl hodině. Následky byly hrozné, nejen že všechny pole byly pleněné, takže z pozůstalého jen skoro hniů a žádné potřebě to nebylo. Zahrady, lesy tak mnoho utrpěly, okna byly všechny od půlnoci a k západu vytráskány i zvěř v lesích pobítá se nalezla. To trvalo od 4 hodin a do 7 hodin odpoledne při 26 stupňů tepla dle barometru.“ Viz „Zv.“ [Kopecký, T]: *Z pamětní knihy Karla Tomáše Mlejnk, s. 73.*

la velmi skvostná. Drželo se procesí s školáky, pak ouřadníci [!], to jest od krajského ouřadu až¹¹¹ do finanční stráže všecky¹¹² i četnictvo. Při tej slavnosti po egzortě [!] stříleli šicové¹¹³, pak se tento základ z prostředků těchto š[k]ol¹¹⁴ stal, jeden kámen, který vytesaný. Uvnitř se dala dřevěná truhlička, do té truhličky plechová, do tý teprv přišly památný listy¹¹⁵ a pamětní peníz, jaký [j]dou, a i flaštička, jaké obilí. Osm¹¹⁶ flaštiček, v každým [!]¹¹⁷ jiný druh,¹¹⁸ a také jak drahý, cena dána, kdež¹¹⁹ to v těchto¹²⁰ listech po vykonaných ceremoniích a od pana profesora Zigmunda¹²¹ přečtené pamětnosti, který si on sám na tom nejvíce nechal záležet.¹²² Za kterých pánů se k tejto stavbě škol¹²³ přišlo, také v tom¹²⁴ listu při tejto slavnosti od pana krajského žádáno, by se tito páni na věčnou památku do listiny zapsali.

Uvedeni: 1. pan krajský¹²⁵ z Mildner,¹²⁶ 2. pan půlmistr [!] Otto,¹²⁷ 3. pan děkan z Písku Tingr,¹²⁸ 4. pan prezident Patera,¹²⁹ 5. pan major,¹³⁰ 6. pan finanční rada,¹³¹ 7. pan gymnaziální¹³² derektor [!] Wintr,¹³³ 8. pan gymnaziální profesor Zigmund, farář v penzi,¹³⁴ 9. pan školní derektor [!] Pič,¹³⁵ 10. vikář [z] Čížový.¹³⁶

Od výboru přítomni a zapsáni: pan doktor Steigl,¹³⁷ pan Vojtěch Nachlinger,¹³⁸ pan Franz Kalina,¹³⁹ pan Jan Pixa mlačí [!].¹⁴⁰

111) V orig. „asch“.

112) V orig. „fschecki“.

113) V orig. „Schicové“.

114) V orig. „schol“.

115) Opis pamětní listiny vložené do základního kamene je uložen v SOKa Písek, AM Písek, sig. Ass 81, kart. 352. Ke slavnosti také viz Malý, J. (ed.): *Paměti prof. Karla Ningra*, s. 72-77; Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 238; Týž, *Dějiny III*, s. 166-167.

116) V orig. „8“.

117) V orig. „f kazdim“.

118) V orig. „druch“.

119) V orig. „gdesch“. Tento tvar byl použit i v následujících větách.

120) V orig. „f techto“.

121) P. Václav Zikmund (* 1. března 1816 Štáhlavice - † 5. října 1873 Praha), v letech 1847-1858 profesor na píseckém gymnáziu. Viz Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 236-239; Malý, J. (ed.): *Paměti prof. Karla Ningra*, s. 68-80; SOKa Písek, Gymnázium Písek, sig. II/2/Zikmund, kart. 26, Zikmundův osobní spis.

122) Přepis celého Zikmundova projevu i básně, kterou k té příležitosti složil, je uložen v SOKa Písek, AM Písek, sig. Ass 81, kart. 352. Celý proslov ještě roku 1857 vydala tiskárna Václava Vetterleho. Srov. Malý, J. (ed.): *Paměti prof. Karla Ningra*, s. 76.

123) V orig. „schkol“.

124) V orig. „f tom“.

125) V orig. „Kriski“ [!].

126) František Karel Miltner (* 21. ledna 1797 Slaný - † 12. listopadu 1874 Karlín), v letech 1855-1862 písecký krajský hejtmán. Viz Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 231-232, 348; Malý, J. (ed.): *Paměti prof. Karla Ningra*, s. 56-59, 145-149.

127) Ignác (Hynek) Otto (* 14. dubna 1802 Písek - † 13. března 1880 Písek), kupec a v letech 1850-1866 starosta města Písku. Viz Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 360; Malý, J. (ed.): *Paměti prof. Karla Ningra*, s. 52-53 (zde mylné datum narození); SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 12, N 1801-1815, pag. 36; kn. 38, O 1847-1863, fol. 71; kn. 59, Z 1873-1884, fol. 211.

Ostatně se udává, po tomto zápisu tato listina byla přiložena k druhejm [!]¹⁴¹ a uza-
vrělo se to do kamene základného [!]. Tři¹⁴² tito páni kladívkem na kámen klepli:
1. pan krajský,¹⁴³ vivat se volalo ve jméno Císaře Pána, 2. pan půlmistr [!], ve jménu
obce vivat se volalo, 3. pan děkan, v jménu Boha O[t]ce i Syna i Du[cha] vivat se vo-
lalo. Po tomto skončení se vedlo procesí do chrámu Páně, kdež přitom 10 kněžů bylo,
bylo požehnání s letanijema.¹⁴⁴ Tato slavnost trvala do 1 hodiny z polodne, kdež se ta-
ky uvádí, že malá vížka¹⁴⁵ v děkanským kostele sundala šindelová [!] a plechová se dá,
kdež se uvádí v těch listinách, že předkové¹⁴⁶ písecký učení mužové byli.

-
- 128) P. Matěj Tinger (* 21. února 1808 Kasejovice - † 8. prosince 1865 Písek), v letech 1847-1865 písecký děkan. K jeho veřejnému působení podrobně viz Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 324-325.
- 129) Jan Patera (* 25. června 1802 Louny - † 23. června 1885 Praha), v letech 1855-1863 prezident krajského soudu v Písku. Viz Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 349; Malý, J. (ed.): *Paměti prof. Karla Ningra*, s. 48 a 244; Národní archiv (dále NA) Praha, Policejní ředitelství I, konskripce, kart. 444, obraz 477.
- 130) Major Ludwig Dagnen (* 1807 - † 1. října 1881 Linec), velitel písecké posádky pěšího pluku č. 11. Majorem jmenován 30. června 1853, kdy byl také převelen od pěšího pluku č. 4 k pěšímu pluku č. 11, 5. července 1859 povýšen na podplukovníka, 29. ledna 1860 pro invaliditu penzionován, roku 1862 nobilitován a obdařen přídomkem von Fichtenhain. Viz *Verzeichnis der Stabsoffiziere 1815 - 1900. 1. Band (A-F)*. Wien 1903, s. 462 (Kriegsarchiv Vídeň, příruční knihovna, rukopis bez sig.); SOKA Písek, AM Písek, sig. Ass 81, kart. 352.
- 131) Finanční rada Josef Jahnů, mezi lety 1855-1866 doložen jako ředitel finančního okresního ředitelství v Písku. Viz SOKA Písek, AM Písek, sig. Ass 81, kart. 352; sig. D II Jahnů, kart. 1202; *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1856. Dritter Theil*. Wien [1855], s. 71; *Hof- und Staats-Handbuch ... 1866*. Wien [1865], s. 400.
- 132) V orig. „Jimmazialni“. Tento tvar byl použit u profesora Zikmunda.
- 133) P. František Winter (* 10. února 1799 Praha - † 25. února 1860 Písek), v letech 1838-1851 prefekt a v letech 1851-1860 ředitel píseckého gymnázia. Viz Sedláček, A.: *Dějiny III*, s. 222-228.
- 134) P. Václav Zikmund. Viz pozn. č. 121.
- 135) Josef Píč, též Pitsch či Pietsch († 27. listopadu 1880 Votice), od roku 1836 učitel a v letech 1843-1868 ředitel na písecké hlavní škole. Viz Sedláček, A.: *Dějiny III*, s. 160-170; SOKA Písek, AM Písek, sig. D II Pitsch, kart. 1384; SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 59, Z 1873-1884, fol. 239.
- 136) V orig. „Wigař Zizowi“ [!]. P. Josef Šulc, též Schulz (* 13. července 1801 Voděradý - † 16. března 1883 Čížová), od roku 1854 děkan čížovský a od roku 1855 vikář písecký. Viz SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Čížová, kn. 20, Z 1833-1855, fol. 170; kn. 22, Z 1877-1902, fol. 65; NA Praha, Archiv pražského arcibiskupství I, inv. č. 2550 a 2551, tištěné katalogy budějovické diecéze 1855 a 1856; Malý, J. (ed.): *Paměti prof. Karla Ningra*, s. 79 a 244.
- 137) Dominik Steigl († 13. října 1867 Písek), v letech 1831-1848 doložen jako krajský ranhojič u prácheňského krajského úřadu, od roku 1847 spolumajitel domu čp. 96 ve Floriánské (Heydukově) ulici. Viz *Schematismus des Königreiches Böhmen für das Schalt-Jahr 1832*. Prag [1831], s. 45; Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 369; SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 58, Z 1863-1873, fol. 190; SOKA Písek, AM Písek, kn. 816, Hlavní kniha I [1799-1880], fol. 299r-v.
- 138) Mistr koželužský Vojtěch Nachlinger (* 26. dubna 1813 Písek - † 26. dubna 1900 Zvěstov), držitel domů čp. 15 (1832-1845), čp. 34 (1848-1850) a čp. 187 (1849-1862), všech na Budějovickém předměstí, dále poloviny domu čp. 136 (1845 - polovina 80. let) a domu čp. 137 (1873-1886), obou ve vnitřním městě. Viz SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 12, N 1801-1815, pag. 447-448; kn. 37, O 1826-1847, fol. 110; kn. 61, Z 1892-1902, fol. 354; SOKA Písek, AM Písek, kn. 817, Hlavní kniha II [1799-1880], fol. 55r-v, 184r-v; kn. 818, Hlavní kniha III [1799-1880], fol. 264r, 356r-v; kn. 836, Hlavní kniha XXII [1799-1880], fol. 246v.

[pag. 11] Se[m] uvádím, jak obilí v ceně¹⁴⁷ bylo. Tento rok byl suchý a obi[lí] tuze pěkný, žito 1 míra za 2 f. 24 kr. v stříbře, pšenice za 4 f., ječmen 2 f. 12 kr., oves za 1 f. 50 kr. Oves skrze sucho je špatný vesměš [!].¹⁴⁸

Vysvětlení zkratk v textu a edičních značek

f. - zlatý (floreus)

f. w. w. - zlatý vídeňské měny (floreus Wiener Währung)

J. M. - Jeho Milost

J. M. C. - Jeho Milost Císařská

k. k. (město) - královské krajské (město)

kr. - krejcar

[!] - upozornění na jazykovou zvláštnost v textu

[pag. XY] - strana (pagina) XY z původního rukopisu

[text] - editorův doplněk

<text> - přeškrtnutý text

Přepočty měrných jednotek

staročeský objemový strych (korec) = 93,587 litru

dolnorakouská libra = 0,56 kg

dolnorakouská objemová měřice (míra) = 64,487 litru¹⁴⁹

-
- 139) Mistr ševcovský František Kalina (* 26. ledna 1803 Písek - † 27. července 1873), v letech 1832-1873 držitel domu čp. 81 na Floriánském (Havlíčkově) náměstí. Viz SOkA Písek, AM Písek, kart. 1233, sig. D II Kalina; kn. 816, Hlavní kniha I [1799-1880], fol. 252v; SOA Třeboň, Sběrka matrik, FÚ Písek, kn. 12, N 1801-1815, pag. 67-68; kn. 59, Z 1873-1884, fol. 10.
- 140) Jedná se o pisatele tohoto zápisu, kožešníka a člena obecního výboru Jana Pixu (viz pozn. č. 17), který o sobě hovoří ve 3. osobě. V protokolech obecního výboru (zastupitelstva) byl již od roku 1853 označován jako mladší (junior) na odlišení od dříve narozeného a služebně staršího Jana Pixy (* 13. listopadu 1802 Písek - † 13. dubna 1881 Písek), který byl v letech 1829-1870 držitelem Drátovského mlýna čp. 5 a 6 na Pražském předměstí a který proslul svými radikálními postoji v letech 1848 a 1849. Srov. SOkA Písek, AM Písek, kn. 2-5, Knihy protokolů obecního výboru a rady 1853-1859; kn. 841, Kniha kontraktů IV 1826-1833, fol. 219r-220r; kn. 829, Hlavní kniha XIV [1799-1880], fol. 8r-v; SOA Třeboň, Sběrka matrik, FÚ Písek, kn. 12, N 1801-1815, pag. 59-60; kn. 59, Z 1873-1884, fol. 253.
- 141) V orig. „g druhegm“.
- 142) V orig. „3“.
- 143) V orig. „Kriski“ [!].
- 144) S litaniemi. V orig. „z letanigema“.
- 145) V orig. „Wischka“.
- 146) V orig. „Pretkowie“.
- 147) V orig. „f zene“.
- 148) V orig. „wesmesch“.
- 149) Viz Hofmann, Gustav: *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*. Plzeň - Sušice 1984, s. 71, 75 a 87.

VÁLEČNÁ BESÍDKA

Dnešní les Amerika byl ještě ve druhé polovině 19. století neutěšeným místem s holinami a občasnými divoce rostoucími stromy. O nápravu se postaral až purkmistr Antonín Pakeš v osmdesátých letech zmíněného věku, a to prostřednictvím lesmistrů Josefa Zenkra (1841 - 1894)¹ a zejména jeho nástupce Karla Knappa (1862 - 1928).² Ten řídil plánovitě zalesňování Píseckých hor a byl vlastně strůjcem onoho známého „moře lesů města Písku“. Jednotlivé plochy zalesňoval s vysoce estetickým citem a vyzbrojen odbornými znalostmi. V jednom ze svých článků o tom píše: „Na vrcholu Vyhliček upraveny jsou dvě hlavní široké aleje. Jedna jde po celém dlouhém hřbetu vrchu tohoto, osázena jest smrkovým špalírem a poskytuje svou polohou a krásným rozhledem do krajiny velice příjemnou procházku. Druhá, krátká, položena jest napříč přes tuto hlavní alej a osázena jest douglasiiemi. Alej tato má v budoucnu tvořiti jednu z nejpříjemnějších promenád lesních... Nedaleko této aleje zřídili jsme Válečnou besídku. Pomník z balvanu s letopočty dnešní světové války obklopený různými stromy, které jednou mají tvořiti zajímavou skupinu.“³

Zatímco tuto stať psal ještě v polovině roku 1917, kdy konec války jakoby se blížil, ale stále nepřicházel, v nové republice již mohl o konečné verzi pomníku napsat: „V roce 1914 povstala světová válka, která měla dle tehdejší verze trvati jen krátko. Když ale v roce 1915 teprve se rozzařila, postavil jsem v tom roce nedaleko douglasiového aleje divoký kámen jako válečný památník, na který jsem netrpělivě dával každý rok přitesávatí nový ročník až do šťastného roku 1918“.⁴

Pomník tvoří přírodní špičatý kámen trojúhelníkového tvaru z drobnozrnné leukokratní žilné žuly, vysoký 175 cm,

Letopočty na pomníku. Foto V. Komarová

1) † Josef Zenker, c. k. lesní rada a forstmistr našeho města atd. Otavan 41, 1894, s. 2-3, dále např. Frič Jan a kol., Velké vzory našeho lesnictví. Praha 1958, s. 126.

2) † Ing. Karel Knapp, Otavan XII, s. 23.

3) Knapp Karel, Pěstování estetiky krajinné v okolí král. Města Písku I. Otavan II, s. 108.

4) Knapp Karel, Příspěvky k dějinám Píseckých lesů. Otavan X, s. 130. Na straně 129 je i malá fotografie tzv. „válečného kamene“.

Válečná besídka. Foto V. Komasová

při základně dosahuje šířky 65 cm. Spočívá na 60 centimetrů vysokém stupni z kamenných kvádrů, na nichž jsou položeny čtyři desky z hrubě opracované středně zrnité žuly⁵. Do kamene jsou hluboce vytesané letopočty. Pomník, připomínající první světovou válku, stojí několik metrů od cesty a někdy bývá docela skrytý kvůli náletovým dřevinám, které však lesníci občas prořezou.

5) Za odborné určení děkuji kolegovi Ing. Jaroslavu Cíchovi.

„MINERÁL“ PÍSEKIT VE SVĚTLE NOVÝCH VÝZKUMŮ

„Ale nejkrásnější písecká báseň je ta o písekitu. Vy neznáte písekit? To je prosím unikátní nerost, jehož jsou Písecké hory jediným světovým nalezištěm. Nevymyslel jsem si ho, najdete ho v Prácheňském muzeu, i s tou básní. Popíska praví, že je to „složitý kysličník niobu, tantalu, titanu, yttria, uranu a thoria“. To je ta báseň. Jako z Athén!“

Martin C. Putna: Báseň o písekitu. Lidové noviny 8. 1. 2014

O existenci písekitu patrně slyšeli mnozí z těch, kteří mají k Písku nějaký vztah. Na jeho jisté popularitě oproti mnoha jiným vzácným minerálům, které i v místech svého objevu do širšího povědomí mimo mineralogickou nebo sběratelskou sféru nikdy nepronikly, má podíl jeho zajímavá historie, relativně snadná rozpoznatelnost pouhým okem, pověst určité tajemnosti podporovaná jeho složitým chemickým složením a radioaktivitou, a také, zvláště pro Písečany, lehce zapamatovatelný název. Již v prvním ročníku sborníku píseckého muzea vyšel článek tehdejšího muzejního geologa J. Macharta „Písekit - vzácný nerost píseckých pegmatitů“ (Machart 1970), shrnující poznatky známé o písekitu před zhruba 45 lety. V této době však úroveň znalostí ještě nedovolovala jednoznačně rozhodnout, zda se skutečně jedná o samostatný minerál. Další pokrok v poznání písekitu umožnil až rozvoj moderních analytických metod, a během posledních let byly realizovány mineralogické výzkumy, které rozhodujícím způsobem přispěly k objasnění jeho podstaty (Novák et al. 2009, Škoda et al. 2010, 2011). Získané výsledky však byly z převážné části publikovány ve vědeckých časopisech dostupných jen poměrně úzké skupině odborníků, a proto se pokusíme, spolu s historií dosavadního výzkumu, zpřístupnit je i širšímu okruhu čtenářů.

Písekit je charakteristickým „minerálem“ písecké pegmatitové oblasti, proslulé mineralogicky významnými pegmatity s berylem, skorylem a Ti-oxidy - niobovým rutilem a ilmenitem (Novák, Cícha 2009). Byl zjištěn v pegmatitových lomech U Obrázku, Nad Novým rybníkem a U Údražského obrázku v Píseckých horách, ve kterých se koncem 19. století těžil živec jako surovina pro keramický průmysl (Cícha 2009). Písekit tvoří nedokonalé tabulkovité krystaly délky až 5 cm a šířky 1-5 mm uspořádané do paprscitých agregátů, nebo samostatná, čočkovitě protažená nepravidelná zrna. Zarůstá do albitu, vzácněji i do turmalínu nebo berylů a typický je pro něj výskyt v asociaci s monazitem-(Ce), xenotimem-(Y), columbitem-(Fe), zirkonem a fluorapatitem. Čerstvý písekit má tmavohnědou až špinavě žlutozelenou barvu, smolný lesk a lasturnatý lom; pokud je výrazně hydratovaný, tvoří šedožlutou, rozpadavou práškovitou hmotu. Je silně radioaktivní, opticky izotropní, má proměnlivou hustotu v rozmezí 4,03-4,57, tvrdost 5,5-6, kolísá i index lomu v intervalu

Paprsčitý agregát silně hydratovaného písekritu v turmalínu, lom U Obrázku. Šířka záběru 10 mm.
Foto J. Cícha

hodnot 1,992-2,015 (Krejčí 1923, Nováček 1936, Bouška 1960). Dlouhodobě působící radiace vyvolaná vysokým obsahem radioaktivních prvků uranu a thoria vede u písekritu k poškození jeho krystalové mřížky a ten se proto vyskytuje v metamiktiním stavu. Metamiktizace znamená přechod látky z krystalického do amorfního stavu a je doprovázená významnými změnami chemických a fyzikálních vlastností. Silně snižuje chemickou stálost minerálu a v jejím důsledku jsou metamiktiní minerály obvykle i hydratované (s obsahem volně vázané vody).

Písekrit poprvé do odborné literatury v roce 1923 uvedl a také pojmenoval písecký mineralog A. Krejčí, který jej popsal z živcových lomů U Obrázku a Nad Novým rybníkem v Píseckých horách (Krejčí 1923). Jeho práce o písekritu vyšla jako úvodní článek prvního ročníku právě založeného Časopisu pro mineralogii a geologii. Tento „minerál“ byl Krejčímu známý již od roku 1884, k jeho publikování se však odhodlal až na sklonku svého života. Důvodem byla skutečnost, že vzhledem ke vzácnosti písekritu se mu dlouho nedařilo získat jej v dostatečném množství potřebném ke studiu a pravděpodobně také nejistota v jeho určení (Cícha 2001), která je zejména při současných znalostech velmi dobře pochopitelná. Krejčí popisuje základní morfo-

logické a fyzikální vlastnosti písekitu a na základě kvantitativní chemické analýzy, kterou pro jeho práci provedl Štěrbá-Böhm, považuje písekit za urano-tantalo-niobát a titanát Ce, Y, Th a Yb. Dochází k závěru, že jde o minerál izomorfní s monazitem, nebo o pseudomorfózu po monazitu, tvořenou kubickým či amorfním minerálem. Pozdější autoři (Nováček 1936, Bouška 1957, 1960) poukazují na některé nesrovnalosti v Krejčího práci a objevuje se dokonce podezření (Bouška 1957, 1960), že Krejčí pro svá morfologická měření namísto písekitu použil krystal monazitu. Krejčího článek proto nelze považovat ani tak za skutečný popis písekitu jako nového minerálu, ale spíše jen za prvé upozornění na jeho výskyt a problematiku.

Ježek (1923) svým studiem upřesnil, že písekit je rentgenograficky amorfní. Později se písekitem zabýval Nováček (1936). Vyvrací Krejčího domněnku, že by písekit mohl být pseudomorfózou po monazitu - oba minerály se vyskytují společně, avšak monazit na rozdíl od písekitu nejeví žádné stopy po přeměně (alteraci) a mezi oběma minerály neexistují žádné přechody. Písekit považuje za samostatný metamiktně přeměněný minerál blízký ampangaběitu (v dnes platné klasifikaci zahrnuje tého pod samarskit-(Y)).

Nejdůkladnější a zatím poslední výzkum písekitu provedl Bouška (1957, 1960) a Bouška a Johan (1972). Cílem bylo vyřešit, zda jde skutečně o samostatný minerál, nebo o některý z již známých minerálů ze skupiny oxidů bohatých Nb, Ta a Ti. Dosud hlavními překážkami pro přesnou identifikaci písekitu byl nedostatek materiálu pro provedení kvantitativní chemické analýzy a hlavně jeho pokročilá metamiktiní přeměna, vedoucí k amorfnosti vůči rentgenovému záření a nemožnosti získat rentgenografická data, která jsou u minerálů potřebná pro poznání jejich krystalové struktury. Aplikoval proto poznatek, že žíháním metamiktiního nerostu při určité teplotě se u něj krystalová struktura opět obnovuje a rentgenografické identifikace je pak již možné využít. Žíhání písekitu při teplotě 600 °C a tlaku asi 300 MPa po dobu 21 dní poskytlo monoklinickou fázi blížící se monazitu. Na základě analýzy elektronovou sondou považují Bouška a Johan (1972) písekit za niobo-tantalát se vzorcem $(Y,Ce,Ca,As,Fe,U)(Nb,Ti,Ta)(O,OH)_4$ blízký skupině samarskitu, nikoli však se samarskitem (nebo jiným známým minerálem) totožný. Dále bylo zjištěno, že agregáty písekitu jsou jemně prorůstány kolumbitem-tantalitem (Bouška 1960). Ani tyto výzkumy neumožnily jednoznačnou identifikaci písekitu, autoři se nicméně kloní spíše k názoru, že jde o samostatný minerální druh. Od té doby panuje v literatuře i mezi odborníky určitý zmatek.

V posledním vydání Strunzových „Mineralogických tabulek“ (Strunz, Nickel 2001), základním světovém přehledu krystalochemické klasifikace minerálů, je písekit uveden jako samostatný minerální druh ze skupiny samarskitu. Stejně je tomu v českém „Encyklopedickém přehledu minerálů“ (Bernard, Rost et al. 1992) nebo novější encyklopedii „Minerals and their Localities“ (Bernard, Hyršl 2006). Autoři zde vycházejí zejména z práce Boušky a Johana (1972), písekit ovšem nikdy nebyl za platný minerální druh oficiálně přijatý. Pro uznávání nových druhů minerálů do mezinárodního

taxonomického systému platí v mineralogii závazná pravidla, odlišná třeba od biologických oborů. Minerální druh může být uznán pouze po schválení Komise pro nové minerály, nomenklaturu a klasifikace při Mezinárodní mineralogické asociaci, a to na základě přesně daných procedur a přísných analytických kritérií. Písekít však tímto způsobem schválen nebyl. V této souvislosti může být zajímavé uvést příklad nerostu „strakonicitu“, popsaného z Mutěnic u Strakonice již v polovině 19. století (Zepharovich 1853). Strakonicit většinou nebyl za samostatný minerál ani vážněji považován a analýza Rosta (1945) jej jasně ztotožnila se znečištěným nontronitem. Písekít je však poněkud jiným případem, neboť problematická identifikace neumožňovala ani jeho jednoznačnou diskreditaci jako samostatného minerálního druhu.

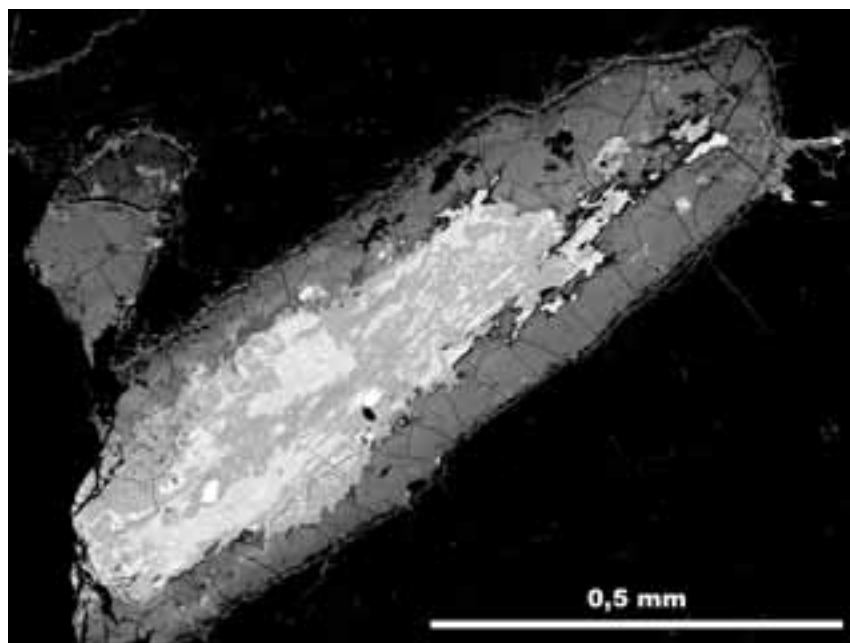
I při dnešních analytických možnostech je studium písekítu vzhledem k pokročilému stupni jeho metamiktické přeměny a hydrataci velmi komplikovaným a nevědným úkolem, který však autoři tohoto článku dlouho pocítovali jako velký dluh naší mineralogie. Po několika pokusech iniciovat jeho moderní výzkum na některých zahraničních pracovištích bylo nakonec, po dostupnosti potřebné analytické techniky i u nás, přistoupeno k výzkumu na pracovišti elektronové mikroskopie a mikroanalýzy Ústavu geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Při analytických pracích bylo využito především elektronového mikroanalýzátoru (mikrosondy), umožňujícího kvantitativní chemickou analýzu a práci v mikroskopickém měřítku. Výzkum přinesl nečekané a výrazně komplikovanější výsledky než předešlá studia.

V jednotlivých zrnech písekítu byly zjištěny čtyři primární minerály ze skupiny Y, REE, Nb, Ta, Ti-oxidů: častější polykras-(Y) a euxenit-(Y) a vzácnější fergusonit-(Y) a samarskit-(Y). Uvedené oxidy jsou však vždy silně alterované (přeměněné) a hydratované, takže je není jednoduché odlišit, a vyskytují se pouze jako nepatrné reliktu o velikosti 10-500 μm v centrech písekítoých zrn. Všechny patří mezi minerály vzácných zemí, tzv. REE-minerály (obsahují lanthanoidy, REE = rare earth elements). Jedná se o prvky s velmi podobnými chemickými vlastnostmi, takže hlavním faktorem určujícím jejich vstup do minerálu je iontový poloměr, který se pozvolna zmenšuje od La k Lu. REE se proto nevyskytují samostatně, ale vždy společně. Zvláštní postavení má yttrium (Y), které sice nepatří přímo mezi vzácné zeminy, ale vzhledem k podobným vlastnostem je k nim často řazeno. Vedle písekítu se z dalších REE minerálů v píseckých pegmatitech vyskytují hlavně fosfáty monazit-(Ce) a xenotim-(Y), které písekít zpravidla doprovázejí, a právě společným výskytem oxidů a fosfátů s vázanými REE jsou písecké pegmatity specifické (Novák et al. 2009).

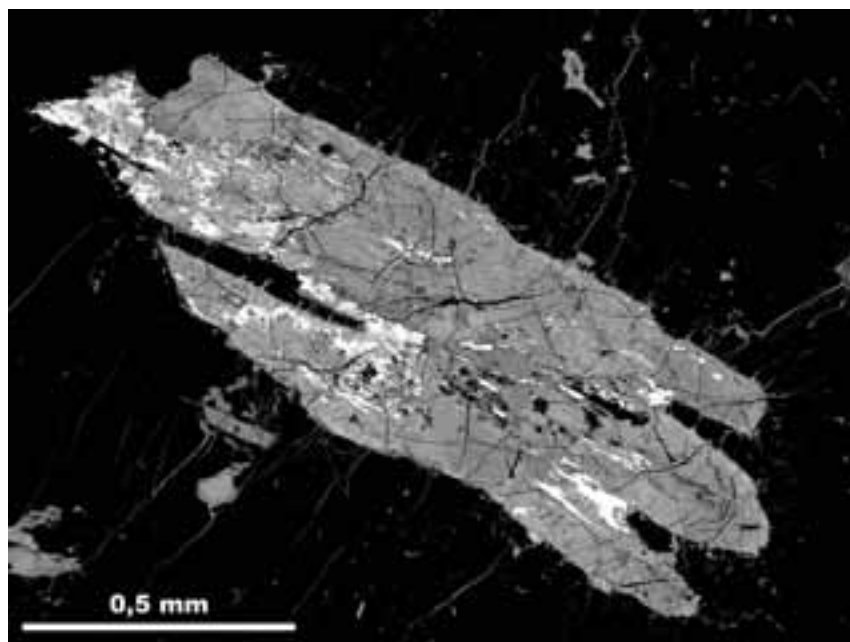
Naprostá část objemu zrn písekítu ovšem podlehla intenzivní hydrotermální alteraci, při které jako produkty rozpadu primárních Y, REE, Nb, Ta, Ti-oxidů vznikly četné sekundární minerály. Jejich druhové složení je ještě mnohem komplikovanější - identifikovány byly xenotim-(Y), columbit-(Fe), zirkon, fluorapatit, farmakosiderit, chamosit, Fe-bohatý smektit, scheelit, ixolit, rutil, zirkonolit, galenit, minerály skupiny pyrochloru, uraninit, monazit-(Nd) a kahlerit/metakahlerit (Novák et al. 2009, Škoda et al. 2010, 2011). Sekundární minerály tvoří jemnozrnnou mikroskopickou směs

s komplikovanými texturními vztahy. Svým vznikem a výskytem jsou často vázány na malé kapsy, které se vyskytují buď jako velmi malé (~ 200 μm), Fe-bohatým smektitem vyplněné pseudomorfózy přímo uvnitř zrn písekity, nebo jako drobné, několik mm^3 velké kapsy, vytvořené v okolním albitu na styku s písekitem a vyplňované směsí Fe bohatého smektitu a chamositu. Lupínkovité agregáty smektitu a chamositu jsou dále v měřítku mikrometrů intenzivně zatlačovány ještě třemi chemicky heterogenními fázemi bohatými U, Nb, Ti, Fe, As a P, které se od sebe liší poměry jednotlivých prvků. Nepatrné rozměry těchto fází již narážejí na limity analytických metod, ale pravděpodobně se nejedná o jednotlivé minerály, nýbrž o nanosměsi, případně amorfní hydratované oxidy, fosfáty-arzenáty a silikáty U, Fe a Ca (Škoda et al. 2011).

Vznik sekundárních minerálů je u písekity výsledkem intenzivní hydrotermální alterace primárních Y, REE, Nb, Ta, Ti oxidů, jejichž metamiktiním charakterem byla alterace umocněná. Alterace se šířila od okraje zrn písekity a podél vnitřních trhlin. Chemické složení alterovaných a nealterovaných částí se značně liší. Typickým rysem sekundárních fází je výrazné obohacení o Ca, Si, As a P a silné ochuzení o Y,

BSE (zpětně odražené elektrony) mikrofotografie zrna písekity. Nejsvětlejší barvou jsou zobrazeny drobné reliktY primárních Y, REE, Nb, Ta, Ti oxidů, které jsou uzavřeny v produktech jejich rozpadu (tmavší odstíny) - v centrální části slabě až středně alterované jádro, po obvodu silně alterovaný lem. Foto R. Škoda

BSE (zpětně odražené elektrony) mikrofotografie zrna písekitu. Nejsvětlejší barvou jsou zobrazeny drobné relikty primárních Y, REE, Nb, Ta, Ti oxidů, tmavšími odstíny alterované části. Foto R. Škoda

REE, částečně i U vzhledem k jejich primárním prekurzorům (Škoda et al. 2011). Vysoký obsah As v některých sekundárních minerálech a jeho absence v primárních Y, REE, Nb, Ta, Ti oxidech ukazuje na účast fluid uvolněných při alteraci arzenopyritu, který je častým akcesorickým minerálem píseckých pegmatitů. Přítomnost farmakosideritu, typického nízkoteplotního alteračního produktu po arzenopyritu, a také asociace kahleritu/metakahleritu, svědčí o nízkoteplotním charakteru procesu hydrotermální alterace písekitu (méně než 150-200 °C), probíhajícího v kyselém prostředí (Škoda et al. 2010, 2011). Výzkum chování prvků při alteraci písekitu může mít i praktický význam při řešení problematiky ukládání radioaktivních odpadů.

Z výše uvedeného je zřejmé, že písekit jako minerál neexistuje. Agregáty písekitu jsou jemnozrnnou mikroskopickou směsí metamiktických primárních minerálů - Y, REE, Nb, Ta, Ti oxidů bohatých U a Th, které prošly nízkoteplotní hydrotermální alterací za vzniku mnoha dalších sekundárních minerálních druhů. Název písekit je proto třeba považovat pouze za historicky vzniklé označení agregátů a zrn se specifickou asociací jemnozrnných, intimně srůstajících mikroskopických minerálů, ty-

pických pro písecké pegmatity. I když výsledky nového výzkumu písekity jsou pro mineraloga velmi zajímavé, pro regionální patrioty mohou znamenat určité zklamání. Útěchu může nabídnout, spokojíme-li se s územím okresu Písek, uranové ložisko Předbořice sz. od Milevska, těžené v letech 1961-1978. Zde byly poprvé na světě popsány hned čtyři skutečné, platné minerální druhy nové pro mineralogický systém: fischesserit (Johan et al. 1971a), hakit (Johan, Kvaček 1971), permingeatit (Johan et al. 1971b) a milotait (Paar et al. 2005). Jde ovšem o velmi vzácné minerály, které se vyskytují jen v mikroskopické velikosti a lze je zjistit pouze analyticky, jejich jména si již tak snadno nezapamatujeme a postrádají onu poezii, která, jak věříme, písekity navzdory provedenému výzkumu zůstane i nadále.

Literatura

Bernard J. H., Hyršl J. (2006): *Minerals and their Localities*. - 2th. ed., Granit, 824 s. Praha.

primární minerály písekity		
polykras-(Y) (Y,Ca,REE,U,Th)(Ti,Nb,Ta) ₂ O ₆	euxenit-(Y) (Y,Ca,REE,U,Th)(Nb,Ta,Ti) ₂ O ₆	samarskit-(Y) (Y,REE,Fe ²⁺ ,Fe ³⁺ ,U,Th,Ca)(Nb,Ta,Ti)O ₄
fergusonit-(Y) YNbO ₄		
sekundární minerály písekity		
galenit PbS	uraninit UO ₂	farmakosiderit KFe ³⁺ ₄ (AsO ₄) ₃ (OH) ₄ ·6-7 H ₂ O
columbit-(Fe) Fe ²⁺ Nb ₂ O ₆	zirkonolit CaZrTi ₂ O ₇	kahlerit/metakahlerit Fe ²⁺ (UO ₂) ₂ (AsO ₄) ₂ ·10-12H ₂ O/-8H ₂ O
ixiolit (Ta,Nb,Sn,Mn ²⁺ ,Fe ²⁺)O ₂	scheelit CaWO ₄	chamosit (Fe ²⁺ ,Mg,Fe ³⁺) ₃ Al(Si ₃ Al)O ₁₀ (OH,O) ₈
rutil TiO ₂	xenotim-(Y) YPO ₄	smektit (Na,Ca) _{0,3} (Al,Mg,Fe) ₂ Si ₄ O ₁₀ (OH) ₂ ·nH ₂ O
zirkon ZrSiO ₄	monazit-(Nd) (Nd,Ce,La)PO ₄	<i>fáze Nb, Ti, Fe, U, As, P</i>
minerály skupiny pyrochloru	fluorapatit Ca ₅ (PO ₄) ₃ F	

Přehled minerálů uplatňujících se ve složení písekity; u názvů psaných kurzívou nejde o minerální druhy

- Bernard J. H., Rost R. et al. (1992):** *Encyklopedický přehled minerálů*. - Academia, 704 s. Praha.
- Bouška V. (1957):** *Revise dosavadního výzkumu písekity*. - Acta Univ. Carol. Geol., 3, 139-145. Praha.
- Bouška V. (1960):** *Příspěvek k poznání písekity*. - Rozpr. Čs. Akad. Věd, Ř. mat. přír. Věd, 70, 1-36. Praha
- Bouška V., Johan Z. (1972):** *New data on Pisekite*. - Lithos, 5, 93-103. Oslo.
- Cícha J. (2001):** *Písecký mineralog a přírodovědec August Krejčí*. - Prácheňské muzeum v Písku - zpráva o činnosti za r. 2000, 52-60. Písek.
- Cícha J. (2009):** *Historie těžby granitických pegmatitů na Písecku*. - In: Cícha J., Novák M. (ed.): *Písecké pegmatity, Minerál Special 2009*, 20-28. České Budějovice.
- Ježek B. (1923):** *Röntgenografický příspěvek k poznání písekity*. - Čas. Mineral. Geol., 1, 69-70. Praha.
- Johan Z., Kvaček M. (1971):** *La hakite, un nouveau minéral du groupe de la tétraédrite*. - Bull. Soc. Franc. Mineral. Cristallogr., 94, 45-48. Paris.
- Johan Z., Picot P., Pierrot R., Kvaček M. (1971a):** *La fischesserite, Ag_3AuSe_2 , premier séléniure d'or isotype de la petzite*. - Bull. Soc. Franc. Mineral. Cristallogr., 94, 381-384. Paris.
- Johan Z., Picot P., Pierrot R., Kvaček M. (1971b):** *La permingeatite Cu_3SbSe_4 , un nouveau minéral du groupe de la luzonite*. - Bull. Soc. Franc. Mineral. Cristallogr., 94, 162-165. Paris.
- Krejčí A. (1923):** *Písekit, nový radioaktivní nerost nebo klamotvar*. - Čas. Mineral. Geol., 1, 2-5. Praha.
- Machart J. (1970):** *Písekit - vzácný nerost píseckých pegmatitů*. - Sborník oblastního muzea v Písku, 1, 20-21. Písek.
- Nováček R. (1936):** *Několik poznámek k mineralogii Písecka*. - Věda přírodní, 17, 228-230. Praha.
- Novák M., Cícha J. (2009):** *Klasifikace granitických pegmatitů Písecka*. - In: Cícha J., Novák M. (ed.): *Písecké pegmatity, Minerál Special 2009*, 8-19. České Budějovice.
- Novák M., Škoda R., Cícha J. (2009):** *„Písekit“ a další minerály vzácných zemín - monazit-(Ce) a xenotim-(Y)*. - In: Cícha J., Novák M. (ed.): *Písecké pegmatity, Minerál Special 2009*, 58-63. České Budějovice.
- Paar W. H., Topa D., Makovicky E., Culletto F. J. (2005):** *Milotaite, PbSbSe , a new palladium mineral species from Předbořice, Czech Republic*. - Canad. Mineralogist, 43, 689-694. Ottawa.
- Rost R. (1945):** *Příspěvek k poznání jílových nerostů*. - Rozpr. II tř. Čes. Akad., 54, 20. Praha.
- Strunz H., Nickel E. H. (2001):** *Strunz Mineralogical Tables*. - 9th. ed., E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, 870 s. Stuttgart.

Škoda R., Novák M., Cícha J. (2011): *Uranium-niobium-rich alteration products after "pískite", an intimate mixture of Y, REE, Nb, Ta, Ti-oxide minerals from the Obrázek I pegmatite, Písek, Czech Republic.* - *Journal of Geosciences*, 56, 317-325. Praha.

Škoda R., Novák M., Gadas P., Cícha J., Heroldová N. (2010): *Hydrothermal alteration of Y, REE, Nb, Ta, Ti-oxide minerals from the Písek pegmatites, Czech Republic: a low-temperature As enrichment.* - *Acta Mineral Petrogr, Abstract Series* 6, 475. Szeged.

Zepharovich V. (1853): *Über einige interessante Mineralvorkommen von Mutěnitz bei Strakonitz in Böhmen.* - *Jb. geol. Reichsanst.*, 4, 695-700. Wien.

Jiří Šebestian

VÝSLEDKY 37. KROUŽKOVACÍ AKCE „ACROCEPHALUS“ V NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACI „ŘEŽABINEC, ŘEŽABINECKÉ TŮNĚ“

Letošní - třicátá sedmá odchyťová kroužkovací akce v mezinárodně významné ornitologické rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“ se uskutečnila ve dnech 21. až 31. 7. 2013. Na louce v ochranném pásmu rezervace opět vznikl na deset dní stanový tábor plný kamarádství a zájmu o přírodu, ve kterém se vystřídal 66 přímých účastníků a asi 200 návštěvníků - zájemců o získání ornitologických zkušeností, praktických dovedností a nových informací o ptácích v rezervaci i mimo ni. A budete-li mít zájem poznat atmosféru v táboře, jste všichni srdečně zváni i v dalších letech - nejbliže od 26. 7. do 6. 8. 2014 - přesné datum konání další akce se můžete dozvědět vždy rok předem na www.rezabinec.ic.cz.

I v roce 2013 bylo již tradičně nataženo 222 metrů nárazových sítí na třinácti stálých stanovištích. Tyto sítě byly od 6:00 do 21:30 pravidelně po hodině kontrolovány, za méně příznivého počasí dle potřeby i častěji (podrobněji o organizaci práce jsem psal ve zprávě za rok 2008, zájemce tudíž odkazují opět na www stránky našeho muzea, kde je - kromě všech ostatních - k dispozici i zpráva za rok 2008).

Co do celkového počtu odchycených ptáků, patřil rok 2013 k těm, kdy je ohroženo odchyťové minimum - letošních 689 nově okroužkovaných znamená těsně pátý nejmenší počet za celou historii odchyťů a velmi dramatický pokles po předchozích téměř rekordních letech, jak ukazuje graf (Obr. 1 na konci článku). Pokles nastal nejen v celkovém počtu odchycených ptáků, ale i v počtu druhů. Letošních 36 odchycených druhů představuje pouhých 72 % obvyklých počtů a je jen o jeden druh vyšší než dosavadní minimum odchycených druhů. Největší poklesy nastaly u ptáků hnízdících na stromech, v keřích či na zemi, jako jsou červenka obecná, pěnice hnědokřídla, tuhyk obecný, zvonek zelený a pěnkava obecná. Některé z těchto „na dešti“ hnízdících druhů, které odchytáváme pravidelně, ale

v menších počtech, jsme dokonce letos neodchytili vůbec např. slavíka modráčka (viz Obr. 2). Stejný pokles je i v počtech odchycených rákosníků a dalších druhů ptáků hnízdících v rákosí. Náš vlajkový druh - rákosník obecný sice zůstal nejčastěji odchytávaným druhem, ale jejich celkový počet je téměř poloviční ve srovnání s minulými roky.

Zapátráme-li po možných příčinách, zjistíme, že v biotopu rybníka k žádným změnám nedošlo, teplotně se jaro pohybovalo také okolo průměru, ale z průměru vybočují srážky. Po suchém březnu a velmi suchém dubnu (81 % a 38 % obvyklých srážek) přišel deštivý květen (161 % normálu) a zejména červen (199 % normálu) a to ještě většina těchto srážek spadla v prvním červnovém víkendů a následovala, jak si jistě vzpomínáte, povodeň, která dorazila vše, co přežilo samotný déšť. Tuto hypotézu podporuje i fakt, že u ptáků hnízdících v dutinách stromů došlo nejen k posunu v pořadí četnosti jejich odchytu směrem vzhůru (sýkora koňadra z obvyklého 9. místa na 5. a sýkora modřinka z 8. na 3. místo - viz Tab. 1), ale dokonce absolutní počty odchycených sýkor byly letos nadprůměrné.

Ale máme i další pozitivní a zajímavé zprávy. Např. - hlavní atrakcí letošního ročníku Akce *Acrocephalus* bylo romantické „labutí jezírko“ (viz Foto 1), které nám příroda připravila hned u cesty na kadibudku, takže jsme se kochali každý den. Celá věc je zajímavá i zoologicky: Proč tyto labutě nezmizely, když začal kolem nich ruch spojený s naším táborem? Odpověď zní: „Nemohly létat!“ Vrubozobí ptáci totiž při pelichání vyměňují všechny letky (hlavní koncová pera) v křídlech najednou. Usadí se na skrytém místě s dostatkem potravy, zbaví se starých letek a pak se živí a živí, dnem i nocí, doslova 24 hodin denně, aby jim nové letky co nejdříve dorostly. Že „naše“ labutě nemají letky, ukazuje detailní fotografie jedné z nich (Foto 2). Určitě vidíte, že tato labuť nemá oblouk křídel nad hřbetem, tak, jak to u labutí obvykle vidáme (viz Foto 3). Onen oblouk vytváří právě letky na koncích křídel. A labutě z našeho jezírka tuto „ozdobu“ neměly.

Druhou zajímavostí byly orchideje. V národní přírodní rezervaci Řežabinec se vyskytuje více druhů našich orchidejí, ale pravidelně zde kvetou jen vstavače májové. Ostatní druhy řadu let nekvetou, a tak když to podmínky dovolí a objeví se květy, je to vždy důvod k obdivu a radosti celého tábora. A právě letos takový rok na Řežabinci nastal (viz Foto 4).

Asi nejradostnější událostí letošního roku byly odchyty bukáčeků malých. Tato malá skrytá v rákosí žijící volavka bývala na Řežabinci v posledních letech slyšet čím dál častěji. Poprvé jsme mladého bukáčka kroužkovali v roce 2004. Tenkrát v táboře byli i šéfové Kroužkovací stanice Národního muzea z Prahy a třeba také ražický pan starosta. Ale až letos se potvrdilo, že bukáčci již na Řežabinci opravdu hnízdí. Do stejného místa jedné sítě se chytila samice bukáčka s hnízdní nažinou, která byla okroužkována v rezervaci v hnízdní době a její mládě (viz Foto 5). Proto je v tabulce 1 uveden jen jeden bukáček, a druhého najdete v tabulce 2, kde je přehled kontrolních odchytů dříve okroužkovaných ptáků. Jak jste si jistě již všimli v tabulce 2,

Foto 1.: Labutí jezero - každodenní zajímavost letošního ročníku Akce Acrocephalus. Foto J. Šebestian.

Foto 2.: Detailní pohled na labuť z jezírka na Řežabinci. Povšimněte si, že této labuti chybí letky na koncích křídel - nemá oblouk z křídel nad hřbetem, který mívají nepelichající labutě (viz Foto 3). Foto J. Šebestian.

Foto 3.: Nepelichající labuť s obloukem křídel nad hřbetem pro srovnání s Foto 2. Foto J. Šebestian.

nejvíce zpětně kontrolujeme samozřejmě ptáky okroužkované na Řežabinci, ale každý rok chytíme i několik ptáků okroužkovaných na jiných místech České republiky a občas i ze zahraničí - i když letos se nám to nepoštěstilo.

A na závěr chci ještě tradičně poděkovat všem, kteří přispěli ke zdárnému průběhu celé Akce Acrocephalus 2013: Děk patří Záchrané stanici Makov, která nám každoročně půjčuje vojenský stan. Velkou pomocí je možnost bezplatného a bezproblémového táboření na soukromé louce Jihočeského kraje, kterou spravuje Školní rybářství Protivín. Velkého pochopení se nám stále dostává i u okolních Obecních úřadů - v Ražicích, Kestřanech a Putimi a také u Policie ČR - obvodního oddělení Protivín. Všem jmenovaným patří velký dík nejen ode mne jako organizátora akce, ale i od všech ostatních účastníků. A naopak můj osobní dík patří všem účastníkům tábora, kteří kromě obvyklých nástrah počasí a všech ostatních obvyklých problémů skvěle zvládli i návštěvnické (a zejména dětské) „nájezdy“. Všichni výše jmenovaní přispěli k získání cenných podkladů důležitých nejen pro budoucí hospodaření rybářů i ochranářů a povinné hodnocení vývoje v Ptačí oblasti Natura 2000, ale i pro zvýšení úrovně poznání o jednotlivých druzích ptáků a také o jejich funkci v rámci celého ptačího společenství. Děkuji proto všem, ať už se osobně zúčastnili nebo jen napomohli zorganizování akce. A tradičně největší dík posíláme dr. Karlu Peclovi, který za to všechno může.

Foto 4.: Letošní rok nás na Řežabinci velmi potěšily orchideje, které po letech opět vykvetly - kruštík široolistý. Foto J. Šebestian.

Foto 5.: Nejzajímavější odchyt letošní Akce Acrocephalus na Řežabinci - bukáček malý. Foto J. Šebestian.

Celkové pořadí	Druh	Dospělí ptáci	Letošní mláďata	Celkem	t.j. %	Celkové pořadí	Druh	Dospělí ptáci	Letošní mláďata	Celkem	t.j. %
1	Rákosník obecný	107	148	255	37,0	19	Červenka obecná	1	2	3	0,4
2	Budníček menší	14	71	85	12,3		Pěnice hnědofídlá		3	3	0,4
3	Sýkora modřínka	9	50	59	8,6		Lejsek šedý	2	1	3	0,4
4	Rákosník proužkovaný	21	36	57	8,3		Blask tlustozobý	1	2	3	0,4
5	Sýkora koňadra	2	37	39	5,7		Sýkora babka		3	3	0,4
6	Rákosník zpěvný	16	22	38	5,5		Strakapoud velký	1	1	2	0,3
7	Pěnice čemohlavá	6	21	27	3,9	24	Drozd zpěvný	2		2	0,3
8	Kos černý	6	8	14	2,0		Mlynářik dlouhoočasy	1	1	2	0,3
9	Pěnice slavíková	4	8	12	1,7		Ťuhýk obecný	1	1	2	0,3
10	Budníček větší	1	10	11	1,6	29	Konipas bílý		2	2	0,3
	Vlaštovka obecná	8	3	11	1,6		Ledňáček říční		1	1	0,1
12	Labuť velká	9	1	10	1,5		Bukaček malý		1	1	0,1
13	Špaček obecný	3	6	9	1,3		Pisák obecný		1	1	0,1
14	Rákosník velký	4	4	8	1,2		Pěnice pokřovní	1		1	0,1
15	Cvrčilka slavíková	1	5	6	0,9		Rehek zahradní		1	1	0,1
	Strnad rákosní	3	3	6	0,9		Zvonek zelený	1		1	0,1
17	Strnad obecný	2	3	5	0,7		Lejsek bělokrký		1	1	0,1
18	Brhlík lesní		4	4	0,6		Pěnkava obecná	1		1	0,1
Celkem při akci "ACROCEPHALUS" 2013 okroužkováno:							36 druhů	228	461	689	100

Tab. 1.: Přehled ptáků nově okroužkovaných při 37. akci „ACROCEPHALUS“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“ ve dnech 21. 7. až 31. 7. 2013. (Vzácnější a méně často chytané druhy jsou výtýšeny tučně.)

Pořadí	Druh	Místo původního okroužkování:										Celkem
		Řežabinec v roce:							Jinde v ČR	Mimo ČR		
		2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007				
1	Rákosník obecný	123	19		1		1	1	12		157	
2	Sýkora modřinka	12									12	
3	Budníček menší	9							1		10	
	Sýkora koňadra	9	1								10	
	Pěnice černohlavá	8	2								10	
6	Rákosník proužkovaný	7	2								9	
7	Rákosník velký	8									8	
8	Rákosník zpěvný	5							1		6	
9	Brhlík lesní	1	1		1						3	
	Kos černý	2		1							3	
	Lejsek šedý	2							1		3	
	Sýkora babka	2			1						3	
	Cvrčilka slavíková	2									2	
13	Sýkora lužní		2								2	
16	Červenka obecná	2									2	
	Pěnice hnědokřídla	1									1	
	Bukáček malý	1									1	
	Slavík modráček		1								1	
	Moudivláček lužní								1		1	
	Strnad obecný			1							1	
	Vrabec polní	1									1	
Celkem zkontrolováno:		195	28	2	3	0	1	1	16	0	246	

Tab. 2.: Přehled již dříve okroužkovaných ptáků, kteří byli kontrolováni při 37. akci „ACROCEPHALUS“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůň“ ve dnech 21. 7. až 31. 7. 2013. (Vzácnější a méně často chytané druhy jsou vytištěny tučně.)

Obr. 1.: Přehled celkových počtů nově okroužkovaných ptáků za 37 let na všech dosavadních akcích „Acrocephalus“. (Pozn.: první 3 roky (1977-1979) probíhal odchyt do menšího počtu sítí)

Obr. 2.: Přehled celkových počtů nově okroužkovaných slavíků modráčků středoevropských za 37 let na všech dosavadních akcích „Acrocephalus“. (Pozn.: první 3 roky (1977-1979) probíhal odchyt do menšího počtu sítí)

FILM V PÍSKU

Konec 19. století přinesl nejen řadu technických vynálezů: některé ulehčovaly dřinu, jiné budily podiv a stávaly se atrakcí, která nabývala leckteré rysy příbuzné s pouťovou podívanou - a také jim byla přisuzovaná obdobná (ne)důležitost. Fotografie se již stávala čímsi běžným, byť ne pro každého dostupným, avšak záznam a předvádění pohybu, jak to dovedl film, poutal stále větší pozornost. Nevyhnulo se tomu ani dnes již bývalé královské město **Písek**.

Zdá se, že v českých (či přesněji rakousko-uherských) zemích se příliš nerozšířil Edisonův automat, kukátkový přístroj zvaný kinetoskop nebo také nickel-odeon („niklák“), v němž se po vhození drobné mince začal samočinně převíjet filmový pás nabízející zhruba půlminutový výjev například boxu nebo jiné lidumilné aktivity. Zařízení tohoto typu našlo své uplatnění až později, přetvořeno na předvádění stereoskopických obrázků - tvořily je dva diapozitivy se záběry pořízenými s nepatrnou úhlovou odchylkou, odpovídající umístění očí, a tím pádem imitující prostorové vidění lidského zraku. Pohled na ně speciálním (dvoj)kukátkem, které je slévalo do jediného objektu, zajišťoval iluzi trojrozměrnosti.

Pokud byly tyto přístroje zpravidla kruhové - nebo do mnohoúhelníku - instalovány vedle sebe v počtu několik desítek (obvyklý počet se udává mezi dvaceti a třiceti), říkalo se jim „**císařská panorama**“. Zprostředkovávaly zejména cestopisná, přírodopisná či uměnovědná témata, takže je hojně navštěvovaly třeba školní výpravy. Předváděné obrázky byly sestaveny do samočinně obměňované sady, jedna sada obsahovala i půlstovku položek.

Avšak v nabídce - šířené přirozeně pokoutně - se rovněž objevovaly pikantní produkce pro pány, například výjevy z „nočního života pařížského“. Nepředstavujeme si nějakou tvrdou pornografii, jednalo se zpravidla o záběry svlékajících se či svlečených žen, postávajících či polehávajících v rádoby koketních pózách, dnes spíše směšných než vzrušujících. Avšak v dobách, kdy i poodhalená dívčí nožka vzbuzovala mocné erotické pnutí, budily takové obrázky nebyvalý ohlas a zajisté i pohoršení, jako doklad mravní zpuštělosti, zlotřile přenášenes na diváky.

V Písku jedna se taková císařská panorama stala už od roku 1909 trvalou součástí tamní kulturní nabídky a vydržela tam - přes konkurenci stále oblíbenějšího biografu - až do 30. let. Zájemci to neměli daleko: nacházela se v centru města pod kostelem v dnešní Janáčkově ulici, v budově pozdější polikliniky. Pokud byste se na vlastní oči chtěli přesvědčit, jak taková císařská panorama vyhlížela a hlavně co v ní bylo možné spatřit, museli byste se vypravit do Brna. Tamní Technické muzeum provozuje jednu stále funkční sestavu včetně dobové programové nabídky.

Zatímco předvádění diapozitivů představovalo schnoucí větev vizuálních produkcí, která posléze zanikla, promítání filmů, od prvopočátku umožňující kolektivní

zážitek ze společného sledování, se naopak rozvíjelo. Je známo, že k nám filmy pronikly filmové projekce jen s několikaměsíčním zpožděním - v Paříži je bratři Lumièrové uskutečnili koncem prosince 1895 a již v následujícím roce je měla možnost poznat celá Evropa, zprvu hlavně velká města či lázeňská střediska. Takže nepřekvapí, že u nás se jednalo o Prahu, Brno, Karlovy Vary nebo Mariánské Lázně.

Písek přišel na řadu v dubnu 1897. Jaká byla v té době nabídka? Vedle jednoduchých situačních žertů to byly pohledy na cizokrajné končiny a jejich zvláštnosti, záběry z přehlídek a slavností, z činností málokdy vídaných či bezmála strašidelných - třeba „kostlivcové“ snímky pořízené tehdy čerstvě objevenými Roentgenovými paprsky.

Šíření prvních filmů, samozřejmě němých, černobílých a kraťoučkých (zpravidla netrvaly déle než jednu minutu), se záhy ujali místní podnikatelé, kteří kočovnický začali objíždět český a moravský venkov. Nalezneme mezi nimi vyučené fotografy, ale často se jednalo o komedianty, lidi s profesí kouzelníka či žongléra, kteří ke svým vystoupením přidávali i pohyblivé obrázky - docela dobrou představu, tak taková „živnost“ mohla vyhlížet, poskytuje Menzelův film *Rozmarné léto*, i když jmenovitě o kinematografu nepojednává.

První kočovní kinematografisté určitě jezdili s podobným vozem, vlastně marinetkou taženou koníkem, později, pokud se vmohli, také autem. Pokud nepoužívali dosti nebezpečnou acetylenovou lampu (takzvané „duryňské světlo“), nutnou elektřinu získávali pro projekční přístroj skrze dynamo poháněné benzínovým motorem - ne všude se mohli připojit na místní elektrický rozvod, jak tomu bylo v Písku.

Třebaže filmový pás uváděli do pohybu točením kliky, potřebovali silný světelný zdroj, který by řádně prosvítil filmová políčka a na projekční plochu vrhal sytý obraz. Ruční obsluha ovšem měla jednu dnes již nespátřitelnou výhodu - promítač mohl libovolně zrychlovat či zpomalovat posuv pásu, a tím zpomalovat či zrychlovat dění na plátně.

Součástí kinematografických představení, promítačem zpravidla komentovaných, aby diváci věděli, na co se vlastně dívají, mohl být i fonograf, reprodukující zvuk, případně hudbu. Někdy však byly přidávány i další „živé“ variétní výstupy, akrobatická či kouzelnická čísla, pěvecké vsuvky apod. Ostatně docela přesnou představu o začátcích filmového podnikání poskytuje jiná Menzelova komedie, *Báječní muži s klikou*. Zbývá doplnit, že ostrážitost během promítání nesměla polevit, protože tehdejší celuloidový pás, na němž se filmové záznamy uchovávaly a který procházel promítačkou, byl prudce hořlavý, navíc stěží uhasitelný, plál dokonce i pod vodou.

Než i v Písku bylo zřízeno stálé kino, navštěvovali jej rozliční kočovní kinematografisté, ať již vyjížděli odkudkoli. Nalezneme mezi nimi pražského Viktora Ponrepa (Písek prý navštívil v letech 1900 a 1904), jemuž náleží pozdější primát prvního stálého biografu v Čechách a jehož jménem je dnes nazváno pražské archivní kino, z bližšího okolí pak protivínského **Karla Malkuse**. Právě on se pokouší v Písku založit stálé kino, avšak pod tím si nepředstavujeme pro to zřízenou budovu, nýbrž ví-

ceúčelový hospodský sál, kde se vedle tancovaček, schůzí a podobných akcí pořádal též filmová představení.

K onomu pamětihodnému skutku došlo v roce 1911: tehdy v hospodě U tří ostrostrfclců, umístěné pod zbytky Putimské brány (dnes tam nalezneme dům skautů), zahájilo provoz kino honosně nazvané The Royal Biograph. Městská rada vydala povolení s kostrbatě sepsanou podmínkou, že „*veškeré obrazy poškozující počestnost tzv. pikantní, jakož i které by i jen svým představením dráždití mohly, dále pak obrazy představující krvavé a hrůzu vzbuzující romány z předvádění úplně vyloučeny jsou.*“ (citát převzatý z knihy Písecké ulice, Písek 1998, s. 88)“

Malkusovo „stálé“ kino však ještě několikrát změnilo své stanoviště: zájemci je mohli nalézt v zahradě u „předměstské“ hospody Na Štychu (její budova už neexistuje, stávala za kamenným mostem na rohu třídy Národní svobody a Pražské ulice - dnes tam nalezneme prosklenou prodejnu starožitností), poté se přestěhovala do hospody U zlatého kola na Malém náměstí.

Ani tento podnik již neexistuje, na jeho místě se rozkládá mohutná rohová budova, někdejší Prodejna pletářského průmyslu. Všechna tato místa se vyznačovala rovnou, nezdvíhanou podlahou, takže diváci mohli mít potíže s dobrým výhledem na filmové plátno, pokud se před ně posadil člověk vyšší postavy. Jak známo, ve skutečném kině jsou řady sedadel stupňovitě zdvižány.

Po první světové válce Malkus definitivně zakotvil v Gregorově ulici, kde otevřel Bio Malkus, avšak kino v příštích letech změnilo několikrát provozovatele (mimo jiné Dělnická tělovýchovná jednota) i název - Sokol, Lido-bio apod. Dnes se na tomto místě tyčí přepychový Hotel Biograf (nahlédl jsem tam, avšak vysoké ceny i prázdnota mě předem odradily), který tak svým názvem upozorňuje na dávno zaslou minulost.

Až do konce 20. let se promítaly filmy němé, k nimž hudbu obstarávala gramofonová deska, klavírista nebo v některých případech i různě velký orchestr. Archivní doklady prozrazují, že konkrétně do tohoto kina roku 1928 přibyl druhý projekční přístroj, díky čemuž odpadly dosavadní přestávky, které si vyžadovalo nasazování dalšího kotouče s filmovým pásem, roku 1931 byla instalována zvuková aparatura. Ještě v témže desetiletí však dochází k ukončení provozu, nepochybně v souvislosti s konkurencí dvou moderněji zařízených kin.

Malkus nebyl jediným zdejším kinematografickým průkopníkem. Druhým píseckým podnikatelem, který si rovněž zjednal filmařskou živnost, byl **Eduard Vaněk**. Také on vystřídal několik dočasných stanovišť (divadlo, sokolovna, též již zmíněná hospoda Na Štychu), než zakotvil na Fügnerově náměstí, kde otevřel kino Edison, později Orbis. Dnes na tomto místě nalezneme modlitebnu českobratrské církve evangelické. Ani toto kino nepřežilo meziválečné období.

Tehdy se píseční diváci dočkali otevření dvou moderně vybavených sálů, speciálně již určených pro promítání filmů. V Tyršově ulici byla k tamější sokolovně přistavěna budova kina Sokol, pozdější Svět. Provoz zahájilo roku 1930 uvedením Bu-

rianovy mimořádně úspěšné komedie **C. a k. polní maršálek**. Na Velkém náměstí bylo zpřístupněno bio Koruna, později přejmenované na Oko.

Obě kina fungovala více než půlstoletí, do doby, než po přestavbě nábřeží byla vybudována a otevřena Portyč. Pro úplnost zbývá dodat, že od 60. let bylo v provozu ještě nekryté Letní kino, dovolující projekce 70mm filmů. Právě tam se natáčela finální „promítací“ scéna z dodnes úspěšné Podskalského taškařice **Trhák** - porvy vichru tam doslova rozervou projekční plochu, až poletují cáry plátna.

Taková je tedy kinematografická tradice Písku, dnes rozvíjená i přítomností filmových učilišť a pořádáním filmových akcí. Kdysi to byly Letní filmové školy, jejichž štafetu dnes převzalo Uherské Hradiště, dvakrát se tu mihnul ambiciózní Festival nad řekou. Naději na větší trvalost snad má mezinárodní festival studentských filmů.

Zdá se tedy, že ve staroslavném městě rozkládajícím se kolem stříbropěnné, kdysi zlatonosné řeky Otavy, ve městě opěvovávaném básníky a vyhledávaném filmaři (Písek a jeho okolí nalezneme ve více než třiceti českých filmech!) bují nadále vášeň pro pohyblivé obrázky. Právě filmovému obrazu Písku, byť často jen spoluvytvářel fiktivní prostor příběhem požadovaný, bude věnována další kapitola.

Jan Jaroš

PÍSEK VE FILMU

Dokumentární postřehy o všelijakých zajímavostech kolem sebe pořizovali filmaři od samotného zrodu kinematografie, jako první u nás Jan Kříženecký. Zájem se však převážně soustředil na Prahu, kde jednak první režiséři žili a jednak se tam nacházelo nejvíce atraktivních památek. Mimo hlavní město se pozornost mužů za kamerou (pod dlouhou dobu se její provoz skutečně zajišťoval onou pověstnou klikou, kterou se musela až do zemlení otáčet) šířila pozvolna a samozřejmě se týkala v první řadě přírodních i stavebních atrakcí. Hojně byly navštěvovány lázně, proslulé hrady a zámky, historická jádra měst, přitahovaly krajové pozoruhodnosti - na jižní Moravě to byly krojované národopisné výjevy, v jižních Čechách zase upoutávaly plochy rybníků.

Například o různých jihočeských lokalitách Čech vznikla už během „němých“ 20. let řada dokumentů včetně souhrnných (například **Cesta kolem republiky**, 1923; **Jižní Čechy**, 1927; **Poznej svou vlast**, 1938), takže není vyloučeno, že se v nich vyskytují zmínky též o jedné z tamních perel, bývalém královském městu Písek, jak známo zrcadlícím se ve stříbropěnné řece Otavě. Ovšem přinejmenším dva tituly byly zasvěceny přímo Písku. Již v roce 1925 natočila pražská firma Favorit snímek **Město v lesích Písek** a učinila tak na objednávku píseckého Klubu čs. turistů. Délka dokumentu se blížila celovečerní metráži, promítání trvalo kolem 55 minut.

O čtyři roky později ještě přibyl patnáctiminutový dokument nazvaný už prostě **Písek** (1929) - už nepředával místopisné informace, nýbrž zkoušel jakousi „pocitovku“, snažil se zachytit náladu píseckých uliček, ať se vinuly středem města nebo přiléhaly k řece. S lyrickými akcenty zvětčuje okouzlení, jaké město v návštěvníku mohlo zanechat. Obraz Písku jako poetického místa, kde se kulturní vyspělost mísí s bubláním splavu a básněmi, pokračuje i nadále.

Například režisér Oleg Reif natáčí v roce 1973 doslovně básnivou poctu nazvanou **A zní vítr stříbrný**, věnovanou nejen městu, ale v neméně řadě též Fráňu Šrámkovi. A následují další: třeba Zdeněk Troška, dnes poutající zájem Kameňáky a Babovřesky, se vyznal ze svého obdivu ve snímku **Hudební Písek** (1992). Z téhož roku pochází i další impresivní výpověď nazvaná **Zlatý Písek**. A pozornost Písek přitahuje podnes, ať již to zaviniily povodně nebo podmanivá krása jeho opraveného zevnějšku.

Písek - jako lokalita zajímavá jak stavebními památkami, tak přírodními krásami - začal lákat i tvůrce hraných filmů. Poprvé se vynořuje v dojemném melodramatu **Hudba srdcí** (1934), kde si „zahrálo“ písecké vlakové nádraží. Písek je tu výslovně jmenován, neboť hlavní hrdinka přijíždí za proslulým houslovým pedagogem Otakarem Ševčíkem, aby se ještě zlepšila v ovládání svého strunného nástroje. Ševčíka si tehdy zahrál Jaroslav Průcha jako laskavého, nicméně přísného pána, který ovšem hrdinčin talent bez zaváhání ocení. A předpremiéra filmu - byť zhruba jen týden před pražským uvedením - se navíc uskutečnila právě v Písku. Kdybyste si nalistovali písecké noviny či časopisy z konce září 1934, možná byste tam objevili nějakou zmínku.

To, že by Písek byl výslovně jmenován jako dějiště, je však spíše výjimka. Častější byly případy, kdy Písek tvořil jen kulisu nějakého fiktivního (někdy bezejmenného) místa, i když občas byly odkazy na reálný stav jasně čitelné. Mám na mysli zejména režiséra Václava Kršku, rodáka z nedaleké Heřmaně (i ta si zahrál v jednom z jeho filmů - **Kde řeky mají slunce**, 1961) a vášnivého píseckého ochotníka. Zvláště přepisy Šrámkových předloh, filmové i televizní, nenechávají nikoho na pochybách, k jakému městu se vztahují.

Další průhledy na Písek přišly až během okupace, kdy filmaři zdůrazňovali malebnost české krajiny i starobylost zdejších památek. V **Ohnivém létu** (1939), poetickém obraze nesnadného dopívání i prvního erotického okouzlení, si vydobyl rozhodující postavení motiv řeky skvoucí se ve slunci. Toto bylo první dílo, které Krška (tehdy ještě společně s Františkem Čápem) natáčel v Písku a jeho okolí. Ohnivě léto vzniklo na základě Krškovy prózy, vydané o několik let dříve.

Další poetický zpěv Pískem inspirovaný přibyl zásluhou filmu **Kluci na řece** (1944), opět režírovaného Krškou, tentokrát ve spolupráci s Jiřím Slavíčkem. Ve filmu jsou zachycena místa dnes již neexistující, zejména zbourané domečky kolem řeky i ostrůvek v ní. Ostatně k Písku, respektive k jedné jeho čtvrti, odkazuje i pojmenování jedné z klukovských part - Portyčáci.

A „písecká“ řeka Otava se pak ještě rozlévala v dalším poetickém Krškově filmu **Řeka čaruje** (1945), jehož realizace započala ještě za války. Tentokrát ovšem malebný jihočeský tok i písecké okolí zastupují jinou lokalitu, a sice Sázavsko, kde hlavní hrdina, předčasně zestárlý a rezignovaný, doslova omládne nejen fyzicky, ale hlavně duševně - dokonce natolik, že jej ani jeho vlastní, notně panovačná manželka nepozná a distancuje se od něho. Také Wassermannova budovatelská komedie **Plavecký mariáš** (1952) částečně zužitkovala píseckou krajinu, aby doplnila sázavské dějiště.

Písek se ovšem mihne, ať již je k rozpoznání či nikoli, i v dalších filmech vyrobených za protektorátu. V Čáповě melodramatu **Noční motýl** (1941) vystupuje písecký hřebčinec a Písek sám se změnil v „posádkové městečko“, jakkoli vytvořené hlavně v barrandovských ateliérech. Okolí Písku zužitkoval rovněž Vladimír Borský v přepisu Tylovy povídky **Paličova dcera** (1941), i když exteriéry převážně natáčel na Českomoravské vysočině. Právě tento snímek lze předložit jako typickou ukázkou zcela fiktivního prostoru poskládaného z nejrůznějších míst, která ve skutečnosti nemají žádné společné vazby.

Podobným způsobem však postupoval i František Čáp, když nachystal dodnes pověstný přepis Baarova románu **Jan Cimbura** (1941). Nyní se věnujme tomu, jak režisér stvořil prostředí, které se - s výjimkou Cimburových jízd do Prahy - odehrává mezi vesnicemi Semice, odkud titulní hrdina pocházel, Hradiště, kde sloužil u sedláka Kovandy, a Putim, kam se posléze příženil. V Putimi sice vzniklo několik ojedinělých záběrů, také Písek coby správní střed se tu mihne, avšak namísto Hradiště a Semic jsou využita jiná místa, která nabídla přitažlivější vzhled (Albrechtice, Jiřetice, také Bavorov, Jindřichův Hradec, Tábor a Strakonice). Režisér tak stvořil jakousi ideální podobu jihočeské vesnice a jejích obyvatel, opět poskládanou z několika vzájemně nesouvisejících lokalit. Na znamení díků za služby, které Písek poskytl, se v polovině listopadu 1941 uskutečnila předpremiéra filmu právě zde.

Písek se v poválečném období proměnil v oblíbené filmařské místo, a to zejména zásluhou Václava Kršky, jenž sem a do okolí umístil řadu svých filmů. Nejznámější jsou dva přepisy Fráni Šrámka - **Měsíc nad řekou** (1953) a **Stříbrný vítr** (1954). Oba zdařile evokují realie maloměsta někdy z přelomu 19. a 20. století, vypomáhají si průhledy do starobyklých uliček, chybět nemůže kamenný most a samozřejmě ani splavem napěněná řeka. Krškovi se podařilo věrohodně propojit exteriéry pořízené v ulicích města s ateliérovými dotáčkami, které se týkaly bytů a interiérů vůbec.

V obou snímcích, natáčených již barevně, Krška postihl i v tlumených, zadumaných odstínech melancholický podtext vyprávěných příběhů, ať již se týká pocitu promarněného života, který bezúčelně protekl skrze prsty, nebo křehkého dospívání, vystaveného přetváře a pokrytectví dospělých. Zachycení prchavých nálad podporuje i procítěné herecké ztvárnění, mazlivá výslovnost básnivě stylizovaných rozmluv, kterým režisér dokázal vtisknout rozměr všednosti. Oba snímky - ještě jednou

připomínám, že vznikly v první půli 50. let! - se zcela oprostily od tehdy povinného třídního boje i budovatelských klišé, zacílily se na přiblížení snadno zranitelného lidského nitra. Kvůli tomu měl zejména Stříbrný vítr potíže, trvalo dva roky, než byl uvolněn do kin.

Krška měl Písek a vůbec jižní Čechy v oblíbené - a pokud to bylo možné, situoval tam aspoň částečně i další filmy. Ve smetanovském projektu **Z mého života** (1955) využil písecký most pro pěší korzo, v dalším životopisu **Mikoláš Aleš** (1951) vyhledal Mirotice a Zvíkov. Sociální drama **Kde řeky mají slunce** (1961) natáčel v rodné Heřmani, vesničky od Písku vzdálené jen několik kilometrů. A s Pískem či šířeji Píseckem jsou spojeny i poslední dva Krškovy televizní snímky - **Odcházeti s podzimem** (1965) a **Popel** (1969).

Oba vycházejí z milovaného Šrámka: Krška se vrátil k impresivní poetice svých prvních šrámkovských prepisů, opět zdůrazňuje prchavost citových vzplanutí i osudové důsledky ostychu či váhání. Smyslem pro obrazové básnivě postižení promarněných šancí, které se již nikdy nevrátí, se tak Krška přihlásil k dobové zálibě v takto orientovaných látkách - připomenu aspoň některá díla Otakara Vávry (**Zlatá reneta, Romance pro křídlovku**, která se ovšem natáčela v jiných lokalitách).

Proslulé krajiny Písecka - a dodejme, že přirozeně nejen Písecka - přímo vybízely k zobrazení idylickému, krásnému na pohled a uhrančivému svou malebností. Krška nebyl jediný, koho okouzly. Aspoň okrajově se Písku dotkli i jiní tvůrci, které si podmanil. Vojtěch Jasný v druhé, milenecké povídce z **Touze** (1958), programově poetickým čtyřpovídkovým projektu, rozpráženém mezi jednotlivými ročními obdobími i mezi dětstvím a stářím. Karel Kachyňa pořídil na Písecku několik záběrů do okupačního, z dětského pohledu nahlíženého dramatu **Ať žije republika** (1965). Přitom původ těchto záběrů je záměrně potlačený, použité obrázky se podílejí na vytvoření fiktivního blíže neurčeného prostoru (v Touze) nebo dokonce napomáhají konstrukci „typického“ jihomoravského venkova, kde se příběh prvoplánově odehrává (**Ať žije republika**).

Písek ovšem neposloužil jen jako výtvarně působivá kulisa, například v Balíkově dramatu **Bomba** (1957) vidíme město - aniž by bylo blíže specifikované - oprýskané, zahalené v blátivých plískanicích, prostě nevzhledné. Nebyl to samozřejmě nějaký pomlouvačný záměr, nýbrž zprostředkování pracovního tématu. Pozornost je upřena na těžká nákladní auta, zajišťující provoz mezi lomem a stavbou, i chlapy, kteří vykonávají náročnou fyzickou práci. A zápletky se točí kolem nálezu nevybuchlé bomby, nalezené na staveništi, kterou muži převážejí z města ven.

Balík tu docela dobře postihl obavy obyvatel skrytých za okny svých bytů, když liduprázdnými ulicemi nákladák projíždí. Takto vystavěný prostor tudíž získává novou, drsnější dimenzi. Naopak na zlověstné pohádkové kulise, ve výsledku dosti umělohmotné, se Písecko, jmenovitě okolí Ražic, podílelo u pohádky **Strakonický dudák** (1955). Přiznávám ovšem, že případné záběry z Písecka tam jen stěží rozpoznáme.

Různorodých použitých lokalit - i z jižních Čech - nalezneme dlouhou řadu, avšak měly by spíše odkazovat k západočeské oblasti, soudě tak podle titulových dud.

Zbývá ještě přidat další dva proslulé filmy, které souvisejí s Píseckem. Otakar Vávra inscenoval v **Janu Žižkovi** (1955) bitvu u Sudoměře v autentických reáliích, v týchž rybnících, kde se před šesti století odehrála. Musel dávat jen pozor na to, aby se v záběru neocitla v blízkosti stojící olbřímí Žižkova socha.

Karel Steklý natáčel putimskou epizodu v druhém dílu švejkovské komedie **Poslušně hlásím** (1957) také v Putimi: hlavní hrdina si vesnici prohlíží jak zdáli, tak se pohybuje přímo v ní. V blízkosti mostu přes říčku Blanici si filmaři vybrali domek, který z vnějšku posloužil jako četnická stanice (vnitřky se pochopitelně pořídily v barrandovských ateliérech). Dnes je na domě umístěná pamětní deska, sdělující, že právě tam se příslušné záběry natáčely.

Oproti dřívějším vizuálně působivým krajinomalbám začaly od 60. let převažovat pohledy protokolárně strohé, které žádné zvláštní emoce vzbuzovat neměly, vlastně jen dokreslovaly podobně vyprahlé či zmatené duše tam se vyskytujícími lidmi. Nebylo přitom rozhodující, zda se jedná psychologická dramata, dokonce snad pošilhávající po rozměru podobenství o marném hledání smyslu žití, nebo o více či méně rozverně komedie.

K vážně míněným výpovědím o stavu současnosti patří například **Bloudění** (1965) Antonína Máši a Jana Čuříka - dotýká se rozčarování starší generace, bolestivě se vyvazující ze svého podílu na zločinech stalinistické éry a navíc roztrpčené, že dospívající děti toto zpytování svědomí ani v nejmenším nezajímá. Ty totiž řeší vlastní, aktuálně pociťované problémy a minulost považují za mrtvou. Písecké reálie tu zaujmají drobnou roli - jako ubytovací zařízení se tu mihne někdejší hotel Otava.

Podobně postupoval Pavel Juráček v **Případu pro začínajícího kata** (1969), swiftovské alegorii zasazené tak říkajíc mimo čas a prostor, když pro zpustle vyhlížející stavby hledal souznějící krajinné motivy. Výsledná podoba málo vzhledného venkova s neposekanými travními porosty se rovněž skládá z bezpočtu dílčích plošek, natáčených na nejrůznějších místech.

Ani veselohry se nevymykaly z naznačeného trendu. Připomenu neškodnou podvodnickou komedii **Mezi námi zloději** (1963), která se odehrává v zemědělském družstvu okrádaném tamnímu ziskuchtivci, kteří se vetřeli do jeho vedení - film se natáčel ve vesnici Plástovice a okolí Písku se tu doopravdy jen mihlo. Zmínit ještě mohu prostřední část homolkovské série **Hogo fogo Homolka** (1970), kde se Jaroslav Papoušek vrátí k jihočeské rybníkářské krajině jako čemusi očištěnému, zvláště pak pro domýšlivé Pražáky. Ostatně rázovitou jihočeskou vísku, jakkoli vyhlížející jako kýčovitá a papundeklová pouťová atrakce, stvořil s velkou vervou také Zdeněk Troška - kdysi to byl cyklus komedií **Slunce, seno ...** (1983/1991), poté „jihočeské“ pohádky a nejnověji **Babovřesky** (2013). S tím ovšem Písek ani jeho nejbližší okolí nemají naštěstí nic společného.

Spíše opatrně a málo nápaditě Písek zužitkoval Zdeněk Podskalský při natáčení filmu **Ženu ani květinou neuhodíš** (1966). Použité průstříhy tu zastupují místa zájezdu jednoho pražského orchestru, s nímž cestuje i smolařsky vyhlížející flétnista (Vlastimil Brodský). Vymstí se mu, že z vrozené slušnosti nedokáže odmítnout místy až mateřskou péči dlouhého zástupu žen, které se vtírají do jeho přízně. A nezůstalo při jediné návštěvě: v bláznivé komedii **Trhák** (1981) všímavější diváci jistě rozpoznali, že letní kino, v němž víchr rozerve plátno a téměř zničí slavnostní premiéru právě dokončeného filmu, je právě to písecké.

Ostatně lze tvrdit, že umělci, kteří jednou Písek navštívili, se do něho rádi vrátili. Dotvrzuje to třeba Karel Kachyňa, jenž v okolí Písku i ve městě samém natočil několik filmů (**Už zase skáču přes kaluže**, 1970; **Láska**, 1973; **Duhová kulička**, 1985; **Dobré světlo**, 1986). Možná tak činil i proto, že jedním z jeho scenáristů byl písecký rodák Karel Čabrádek.

Během 70. a 80. let se v Písku vystřídala řada filmařů, někteří zanechali až dokumentárně cenné záznamy o podobě některých budov (například vnitřek divadla zachytil Václav Matějka v **Návratech**, 1972). Písecká kasárna poznáme v komedii Stanislava Strnada **Kluci z bronzu** (1980), vyprávějící o tom, jak vojáci nadšeně nacvičovali náročnou pohybovou skladbu pro spartakiádní vystoupení.

Oblíbeným obrazovým motivem býval také most, který zapracoval nejen Jiří Svoboda do dramatu **Dívka s mušlí** (1980), tklivém příběhu o mladičké dívce, které se namísto věčně opilé matky obětavě stará o své mladší sourozence. Nebyl jediný ani první: mnozí filmaři, kteří využili písecké realie, právě most volili jako dominantu města při pohledu zespoda od řeky.

Okolí Písku, byť mnohdy nerozeznatelně, se prolno do vícera snímků, ať podnes patří k oblíbeným diváckým evergreenům (**Jáchyme, hoď ho do stroje**, 1974) nebo naopak k dílům dnes již téměř zapomenutým (**Proč nevěřit na zázraky**, 1977; **Všichni proti všem**, 1977; **Má láska s Jakubem**, 1982). I televizní tvůrci si Písek oblíbili a nechali ho „hrát“ v řadě inscenací, připomenu aspoň **Lístek do památníku** (1975), kde František Filip s melancholickým nádechem, ale rozhodně bez slzopudných sklonů vylíčil jeden příliš opožděný vztah, nutiv protagonisty, aby prochodili bezmála celé město. Režisér oproti zvyklostem natáčel některé interiérové výjevy v autentických prostorách (například v hospodách) - a prý je ponechával v původním stavu. Koncem 60. let využil písecké scenerie Zdeněk Podskalský při natáčení zábavního písničkového cyklu **Bejvávalo**. Mikrokomedie **Bohoušův syn** (1976), navazující na neméně úspěšného Bohouše, se natáčela na Živci v Píseckých horách. V jednom z posledních dílů **30 případů majora Zemana** (1979) - v **Mimikrech** - Písek poskytl dům rodičů jedné z hrdinek. Pro zájemce bych dodal, že se nachází v Roháčově ulici.

Ani nyní si Písek na nezájem filmařů nemůže stěžovat. Vypravili se sem tvůrci seriálu **Cukrárna** (2011), aby pořídili několik exteriérových dotáček, také Bohdan Sláma ve **Čtyřech sluncích** (2012) zachytil některé jeho části. Avšak největší ro-

li Písku nabídl Brabcův pohádkový muzikál **V peřině** (2011), jehož tanečky rozhýbaly historická prostranství, od kostela až k parku. Ani zde však není Písku přiznána jeho identita, vystupuje jako snad trochu bizarní, ale každopádně barevně pestré, oduševnělé městečko, kde se však mohou odehrávat tajemné, snad až magické události. Pokud do Písku zavítáte, zjistíte, že takovým místem beze sporu je.

Jaroslav Cícha

VENKOVNÍ GEOLOGICKÁ EXPOZICE SEMICE - FLEKAČKY

Poblíž písecké Lesovny na Flekačkách byla dne 14. listopadu 2013 pro veřejnost otevřena venkovní geologická expozice, jejíž vytvoření po odborné stránce (odborná koncepce, výběr a vyhledání vzorků, vypracování informačních textů a geologických map) zajišťovalo pracoviště geologie Prácheňského muzea v Písku. Geologická expozice je spolu s expozicí lesního semenářství v historické budově tzv. sluneční luštírny první dokončenou částí projektu „Kraj pod horou Mehelník - Přírodně naučný areál Semice Flekačky“, na kterou získalo Město Písek v roce 2013 grant z Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí. Realizaci expozice zastrešovala společnost Lesy města Písek s.r.o., její výstavbu provedla firma Strabag a.s. ve spolupráci s firmou Ing. Jiří Hájek - zakládání zahrad.

Venkovní geologické expozice, někdy též nesprávně nazývané geoparky, jsou v současné době poměrně rozšířenou formou zlepšování informovanosti a vztahu veřejnosti k neživé přírodě. Na rozdíl od klasických muzejních expozic dovolují bezprostřední kontakt s horninou, které se návštěvníci mohou dotknout rukou, a velké bloky hornin umožňují komplexně postihnout charakteristické znaky a jevy, které nejsou na malých kabinetních ukázkách hornin patrné. Venkovní geologické expozice se u nás počítají již na desítky - z těch bližších je možné uvést např. geologickou expozici Pod Klokoty v Táboře, expozici jihočeských hornin Na Semenci u Týna nad Vltavou, šumavské expozice Rokyta a Stožec nebo geologickou expozici Podblanicka v Kondraci pod Velkým Bláníkem. Účelem expozice na Flekačkách je seznámit návštěvníky s horninami nejbližšího píseckého okolí s důrazem na oblast Píseckých hor, a to prostřednictvím ukázek velkých horninových bloků, reprezentujících většinu hornin, které se na Písecku ve významnější míře vyskytují.

Sběr ukázek pro expozici v terénu. Foto J. Cícha

Celkový pohled na expozici. Foto J. Cícha

linám (žilná leukokratická žula a turmalinické nodule v žilných žulách) a pozdním žilným vyvěřelinám a hydrotermálním žilám (pegmatit a žilný křemen). Na každém stanovišti je instalována informační tabule se stručným úvodem k tématu a s detailnější charakteristikou jednotlivých druhů hornin. U každé horniny je uveden její výskyt, vznik, minerální složení, textura, zvláštnosti konkrétní vystavené ukázky, případné využití a místa těžby horniny a také mapa se zakreslením jejího rozšíření a s původní lokalizací představeného vzorku. Na úvodním panelu k expozici se mohou návštěvníci ještě seznámit s geologickým vývojem a stavbou Písecka, s rozdělením hornin podle jejich vzniku a s celkovou geologickou mapou oblasti. Pro lepší patrnost textur a minerálního složení jsou jednotlivé horninové ukázky opatřeny menšími naleštěnými plochami.

Expozice na Flekačkách je svým konceptem oproti mnoha ostatním venkovním geologickým expozicím poněkud odlišná, a to svým striktním zaměřením na regionální geologii svého blízkého okolí. Výběr horninových ukázek ve venkovních expozicích často nebývá primárně podřízený reprezentativnímu výběru regionálních hornin, ale dostupnosti horninových bloků v činných kamenolomech. V takových expozicích mohou být sice prezentovány velké, atraktivní ukázky s čerstvými plochami, jednostranně však převažují druhy hornin vhodné pro lomovou těžbu, které je navíc mnohdy nutné dovážet i z větších vzdáleností a s místní geologickou stavbou nesouvisejí. Přísně regionální přístup zvolený v expozici na Flekačkách s sebou ovšem přináší určitá

Expozice je zřízena podél chodníku na louce mezi budovou sluneční luštěrny na sv. okraji osady Flekačky a Píseckou lesovnou, sídlem správy Lesů města Písku, ve které se rovněž nachází infocentrum Píseckých hor. Podél chodníku je vybudováno sedm tematických stanovišť vždy s dvojicí horninových ukázek, celkem je tedy představeno 14 druhů hornin. Horniny jsou řazeny podle geologických jednotek, způsobu vzniku a stáří. Jednotlivá stanoviště jsou tak postupně věnována pararulám (perlová rula a biotitická pararula), leukokratickým horninám podolského komplexu (leukokratický migmatit a metagranit), granulitovému masivu Žďárských Chalup (granulit a amfibolit), vložkovým metamorfovaným horninám (mramor a erlan), hlubinným vyvěřelinám (durbachit a červenský granodiorit), žilným vyvěř-

Detail stanoviště s informační tabulí. Foto J. Cícha

úskalí. Při nedostatečné odkrytosti našich terénů je mimo činné lomy velmi nesnadné získání vhodných, dostatečně velkých a větráním nenarušených horninových bloků, zejména u druhů hornin, které velmi snadno zvětřávají a netvoří skalní výchozy. Horniny jsou také často značně nehomogenními látkami, a pokud jde o jejich texturu, minerální stavbu, zrnitost, barvu apod., musejí být vybrané ukázky pro danou horninu typické. Z praktického hlediska bylo nutné, aby se vzorky hornin určené pro expozici nacházely v terénu dostupném pro těžkou techniku.

V píseckém okolí pracuje v současnosti pouze jediný lom, Kamenné doly při silnici na Tábor, s jen omezeným spektrem těžených hornin. Z tohoto zdroje bylo v době výstavby expozice možné využít jenom ukázek metagranitu a durbachitu. Značný problém představovalo získání vzorků hornin, které měly v minulosti na Písecku velký význam jako nerostné suroviny, ale v současné době jsou již jejich tělesa odlámaná. To je případ četných malých vložek píseckých mramorů, historicky vytěžených pro místní výrobu páleného vápna. Ukázka mramoru proto pochází z větších těles u vzdálenějšího Brlohu, kde jsou ovšem již mramory odlišného typu (drobnozrnné erlanové mramory u Brlohu oproti hrubozrnnějším čistým mramorům u Písku). Podobná je situace u proslulých píseckých pegmatitů, ze kterých byl v Píseckých ho-

rách koncem 19. století jako keramická surovina dobývaný živec; pro expozici se naštěstí podařilo dohledat ojedinělou, zapomenutou ukázkou s četnými krystaly turmalínu v jednom z drobných lomů u Mlak. Bez problémů nebylo ani získání vzorků některých hojněji rozšířených hornin. Vzorek biotitické pararuly, jinak hluboce zvětřavající a v terénu velmi špatně odkryté horniny, poskytly shodou okolností právě prováděné výkopové práce pro vodovod u Mladotic. Z bývalého velkého lomu u Semic, nyní sloužícího jako úložiště odpadu z písecké teplárny, se zase téměř na poslední chvíli povedlo zachránit před stoupající navázkou popílku jednu z posledních dochovaných velkých ukázek zdejší těžené horniny - leukokratního migmatitu.

Marcela Drhovská

PRŮŘEZ DOPROVODNÝMI PROGRAMY

V roce 2013 nabídlo Prácheňské muzeum školám devět nových doprovodných programů či akcí vztahujících se k aktuálním výstavám. Tyto aktivity přilákaly celkem 2632 dětských návštěvníků. Zvu čtenáře ke krátké rekapitulaci.

V březnu probíhaly paralelně výukové programy a besedy s literárními a filmovými tvůrci či odborníky. Vše ve vztahu s výstavou „Čtení z Písku“. Za koordinaci a scénář akcí patří dík kurátorkám výstavy, Věře Matoušové a Zdeně Kvasničkové. Role muzejního pedagoga v rámci této spolupráce spočívala v tvorbě dvou typů programů pro školy včetně pomůcek a samozřejmě v lektorování. Jen krátce k charakteru akcí. V úvodu se děti seznámily s knihovnou muzea a s některými regionálními autory. Předškoláci a skupiny prvňáků pokračovali v „Hrátkách s písmenky“, kde doplňovali rýmy, zpívali o abecedě, řadili se do tvarů písmen a vybarvovali písmeno v podobě šaška. Žáci 2. až 5. ročníků ZŠ pomocí hry a rozhovoru odkrývali „Co napoví přísloví“. V závěru setkání ilustrovali vylosované přísloví na základě příslušného čtyřverší z knihy Petra Kukala „Povídání a hry s českými příslovími“. Žáci dvou sedmých ročníků absolvovali literární dílnu „Pře(d)stavte si báseň“, vedenou Václavem Bočkem. Výsledky dětských tvůrčích dílen mohli návštěvníci muzea zhlédnout na nástěnkách umístěných v zadní Malé výstavní síni.

Při tvorbě koncepce doprovodných programů a metod zprostředkujících obsah výstavy je třeba stanovit si cíle, vycházet z informací o klíčových kompetencích žáků daného věku, dále pak přihlížet k osnovám RVP. Jednoduše řečeno muzejní pedagog musí znát své publikum a ovládat jeho jazyk. Zkušenosti pak vedou lektora k citlivému improvizacímu přístupu, kdy rozkóduje klima skupiny a na tomto základě dokáže z výkladu vynechat, nebo naopak rozhovorem dané téma prohloubit. Výstava „Arena Sancto-Joannea (Písek Svatojánský) Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému“ nabídla skvostné sochy a předměty, vážící se k světci, převážně z depozitáře Prácheňského muzea. Na nabídku doprovodného programu reagovaly

Program „Hrátky s písmenky“. Foto V. Komarová

Program k výstavě „Václav Rožánek - obrazy (výstava k 100. výročí narození)“. Foto V. Komarová

hlavně mateřské školy. Mladší děti přijímají poznatky přirozeně na základě obrazů, symbolů a gest. V průběhu setkání se jim na výstavě odkrývala legenda o světcích prostřednictvím ikonografie soch a rozhovoru. Společným zpíváním kramářské písně o Mistru Johánkovi si zopakovaly základní pilíře příběhu.

V průběhu roku byly programově doprovázeny tři výtvarné výstavy. Při výstavě obrazů Václava Rožánka, pořádané k příležitosti stého výročí umělceva narození, došlo k užší spolupráci muzea a Gymnázia Písek. 111 studentů zhlédlo Rožánkovy obrazy, které mladé generaci otevřely absurdní a šedivou podobu života v období socialismu. Následně studenti tvořili doslova mezi obrazy, jimiž se inspirovali. Některé práce byly se souhlasem kurátorky Ireny Mašíkové dány do klipů a vystaveny pod Rožánkova díla. Po skončení výstavy připravily vyučující estetické výchovy Irena Měšťanová a Lenka Kudrnová nástěnky na chodbě gymnázia dokumentující průběh výtvarné dílny. Výstava pastelů a akvarelů Lenky Horňákové - Civade s názvem „V krajinách Provence“ a prosincová výstava obrazů Renaty Štolbové „Madony a andělé“ přilákala kantory s dětmi 1. stupně ZŠ. V Malých výstavních síních malovalo a kreslilo 331 dětí.

V říjnu a listopadu probíhala výstava „Obrazový svět pozdního středověku - Gotické kachle na Písecku“. Scénář výstavy počítal s doprovodným programem. Naaranžované zákoutí srubové světnice s modelem kachlových kamen sloužilo muzejní pedagožce jako kulisa k úvodnímu vyprávění pro mladší děti. Panely týkající se vývoje středověkých topných zařízení splňovaly úlohu osnovy k výkladu pro starší žáky. Z připravených aktivit bylo na zemi nachystané velké pexeso s motivy kachlů, na magnetické tabuli seskládaly děti „kachlové střepy“, dále navazovala výtvarná činnost.

Na závěr mi dovolu osobní přístup. Vážím si spolupráce, ať už vzejde od kolegů z muzea nebo ze strany školy. Těší mě, když se paní učitelky s dětmi do muzea opakovaně vrací. Těší mě, když děti spontánně projeví radost, že jsou opět na programu, nebo když slyším: „Už je konec? To nějak rychle uteklo.“ Těší mě to a zároveň zavazuje do budoucna, aby neklesla kvalita programů a aby atmosféra při nich byla příjemná.

Jaroslav Jiřík - Jan Kypta - Vlastimil Simota - Martin Pták

„OBRAZOVÝ SVĚT POZDNÍHO STŘEDOVĚKU - GOTICKÉ KAMNOVÉ KACHLE NA PÍSECKU“ VÝSTAVA V GALERII PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA V PÍSKU

V měsících říjnu a listopadu probíhala v galerii Prácheňského muzea v Písku výstava „Obrazový svět pozdního středověku“, která byla slavnostní vernisáží otevřená v sobotu 5. října.

Výstava byla vyvrcholením mnohaletého zájmu jejích autorů a několika měsíčních technických i organizačních příprav. Byla realizována v rámci projektu Porta Culturae Jihočeského kraje.

Na výstavě byl prezentován unikátní soubor gotických kamnových kachlů, jehož jádrem byly nálezy 15. až počátku 16. století z Písecka a jižních Čech. Výstava byla připravena v široké spolupráci řady institucí, z nichž jmenujme například Národní památkový ústav, Národní muzeum, Archeologický ústav AV ČR v Praze, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Západočeské muzeum, Milevské muzeum, Muzeum Jindřichohradecka, Regionální muzeum v Českém Krumlově, Střední umělecko-průmyslovou školu v Bechyni či Muzeum Antonína Sovy v Pacově.

Výstavu kromě samotných kachlů doplňovaly početné vysvětlující panely a též modely kamnových těles z Horosedel a ostrova v Ostrovském rybníku u Okrouhlé. Současně s výstavou muzejní pedagožka Marcela Drhovská připravila poutavý doprovodný pedagogický program pro žáky mateřských, základních a středních škol.

Gotické kamnové kachle jsou vždy chloubou muzejních expozic, a to nejen v Čechách či na Moravě, a patří po umělecké stránce k tomu nejlepšímu, co mohou archeologové návštěvníkům nabídnout. Jen málokdo si však uvědomí, že za obrázky s biblickými motivy, s těmi všemi turnajovými scénami, fantaskními zvířaty, zemskými znaky i erby či ryze dekorativními motivy se skrývá mnohem více. Dotýkáme se zde dějin kultury bydlení, členění a výzdoby interiéru. Vynález kachlových kamen, které v sobě snoubí jak

Kopie honosných kachlů z arcibiskupského paláce v Salcburku. Foto V. Komarová

Model světnice s kamny z Horosedel. Foto V. Komasová

funkční, tak i estetické aspekty, znamenal pro středověkého člověka kvalitativní civilizační pokrok směrem od zakouřené, takřka ještě pravěké dymné jizby k čisté kouři prosté světnici, která mohla být využita jakožto reprezentativní místnost, odděleně od černé kuchyně, odkud se kamna obsluhovala. Gotická kamna často imitovala soudobou architekturu a mnohdy měla tvar fantaskních bohatě ozdobených věžovitých staveb.

Výstava v píseckém muzeu byla jedinečným a přehledným archeologickým a umělecko-historickým exkurzem, ilustrujícím dějiny středověkého kamnářství ze dvou hlavních úhlů pohledu.

Tím prvním byla různá sociální prostředí, v kterých se gotické kamnové kachle vyskytují. Měšťanské prostředí jsme zde ukazovali na příkladu nálezů z Písku a Milevska. Hrady reprezentovaly nálezy ze Zvíkova a píseckého hradu. Milevský klášter byl zase reprezentantem církevního prostředí. Byly zde zastoupeny i tvrze na příkladu nálezů z Kestřan a Brlohu. Hospodářský dvůr zde zastupoval soubor z ostrova u Okrouhlé. A nakonec zde bylo prezentováno i venkovské prostředí na příkladu nálezu usedlosti v obci Horosedly na Mirovicku. Tento příklad názorně ilustruje, že v zapadlých koutech jihu Čech byly užívány gotické kamnové kachle až do novověku, zdá se ještě na prahu třicetileté války, kdy ve vysokém umění již dávno gotiku vystřídala renesance a nastupující baroko.

Druhou osou byly samotné výjevy na kachlích. Výzdobné programy gotických kamen jsou otevřenou knihou motivů a námětů středověké imaginace. Duchovní

svět té doby je prolnut náboženskými obrazy ze Starého a Nového zákona či života světců a světic. Připomeňme, že se pohybujeme v konfesně rozdělených Čechách, takže i motivy ryze husitské a katolické jsou do jisté míry akcentovány. Dále jsou zde obrazy bájných postav, monster a zvířat, jako například jednorožců, gryfů či draků, lovecké a turnajové scény. Vyskytují se i čistě dekorativní motivy jako rozety a rostlinné motivy. Často jsou zastoupeny architektonické motivy, které mají v kamnovém tělese funkci imitace stavebního prvku konstrukce. Erby předních rodů, zemské a městské znaky zase vypovídají o možných rodových vazbách, politických aliancích a preferencích či ekonomických vztazích. Množství motivů kachlové tvorby je odrazem bohatství duchovního života té doby.

Výstava byla zasazena do regionálního kontextu jižních Čech. Kromě nálezů z Písecka zde byly prezentovány též exponáty z hradů Landštejn a Dívčí Kámen a měšťanských domů v Českých Budějovicích, Slavonicích a Českém Krumlově. Jako mimořádné exponáty doplňovaly výstavu kachle s králem Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem Habsburským (dvěma soupeři z bitvy na Moravském poli) z hradu Kyšperka a dále kopie honosných kachlů z arcibiskupského paláce v Salcburku (zhotovené na počátku 20. století v bechyňské keramické škole).

Dobrou zprávou se stalo, že výstava se stala putovní. O možnost jejího převzetí požádalo pro rok 2014 Regionální muzeum v Českém Krumlově a Hornické muzeum v Příbrami. Trvalou hodnotou, která po výstavě zůstane, je její katalog, v současné době stále v tisku.

Jan Kotalík

VÝBĚR NEJLEPŠÍCH PRACÍ Z VIII. MEZINÁRODNÍHO BIENÁLE KRESBY PLZEŇ 2012

Více než pět desítek kreseb od celkově 45 autorů z celého světa bylo možno zhlédnout na mimořádné výstavě připravené v muzejní galerii ve dnech od 3. května do 2. června roku 2013. Reprezentativní soubor byl vybrán z velkého množství autorských příspěvků, které byly hodnoceny a vystaveny nejdříve v místě konání bienále - ve městě Plzni, kde je jednou za dva roky tato prestižní akce konána.

Právě dosud poslední VIII. Bienále kresby v roce 2012 bylo zdrojem pro písecké výstavní ukázky různých autorských přístupů k této asi nejrozšířenější výtvarné disciplíně. Část vybraných prací byla skoro současně vystavena také v Centru Bavaria Bohemia v německém Schönsee.

O narůstající důležitosti a oblíbenosti této mezinárodní výtvarné události svědčí stále větší počet přihlášených. Jak uvedla na vernisáži v úvodní řeči PhDr. Jana Potužáková, prezidentka Bienále kresby Plzeň, oproti roku 2010, kdy se přihlásilo 388 autorů se 1494 pracemi, zaznamenal rok 2012 již 437 přihlášených autorů (ze 38 ze-

Pohled do prostor výstavy „Výběr nejlepších prací z VIII. mezinárodního Bienále kresby Plzeň 2012“. Foto V. Komasová

mí) s 1603 kresbami. V úvodu byly konstatovány i další zajímavé statistické údaje: největší počet zúčastněných umělců se v VIII. ročníku řadil do generace padesátých a osmdesátých let. Nejstarší rok narození byl zastoupen letopočtem 1930 a nejmladší rokem 1991. Nejpočetnější zastoupení bylo z Polska, České republiky, Německa a Slovenska a umělci z nejvíce vzdálených zemí byli z Austrálie a Japonska.

Vystavené práce, jednotně adjustované, svědčily o autorské nápaditosti, vynalézavosti a nebojácnosti experimentovat. Lze bez nadsázky uvést, že i návraty různých - již vyzkoušených - způsobů kresby byly velmi úspěšné a návštěvnický oblíbené. Všemocné stále se rozvíjející technologie, které zasahují citelně i do světa výtvarného umění, naštěstí nedokáží pohltnout a zastoupit vše. Autoři všech věkových kategorií ukázaly na této výtvarné prezentaci své znovunalezené uspokojení v prostém výtvarném vyjádření pomocí klasických metod - kresby za použití tužky, uhlu, pera nebo křídly. Poutavými se v řadě ukázek jeví i práce vytvořené méně obvyklými metodami. Pozornost přitahovala například výtvarná tvorba s pomocí kouře či sazí.

Návštěvníkům Prácheňského muzea v Písku se naskytla vzácná příležitost dozvědět se, co je v této části výtvarného dění aktuální, kam kresebné vyjádření směřuje nebo zda je práce s ručními kresebnými pomůckami již anachronismem. Opravdoví zájemci o tematiku kresby si mohli v pokladně muzea zakoupit kvalitně připravený katalog.

Je namístě poděkovat realizačnímu týmu Bienále kresby Plzeň za vstřícnost a pomoc při realizaci výstavy. Jmenovitě paní Mgr. Gabriele Darebné, jejímu manželovi a již zmíněné PhDr. Janě Potužákové.

Jan Kotalík

JAN SCHMID: PLAKÁTY PRO „YPSILONKU“

Studio Ypsilon, pražské divadlo známé spíše pod jednoduchým názvem „Ypsilonka“, nabídlo prostřednictvím prezentace výběru plakátů z celého období své existence v prosinci roku 2013 v muzejní galerii cenný pohled na historii divadla samotného a zároveň ukázalo autorský - v tomto případě výtvarný - rukopis svého samotného zakladatele Prof. Jana Schmida (*1936). Unikátní soubor autorského divadelního plakátu je v současnosti již vzácností a v době prudkého rozvoje technologií schopných nahrazovat práci člověka se dá spíše předpokládat úbytek návrhů propagační grafiky prostřednictvím kresby, malby, koláže nebo jiné - dnes již vlastně archaické - techniky. Nejstarší vystavené ukázky plakátů pocházely z úplného počátku šedesátých let, kdy „Studio Ypsilon“ ještě neexistovalo. Na ukázkách byl však osobitý autorský projev již jednoznačně patrný. V prvním výstavním sále bylo možno zhlédnout celkem 28 tištěných plakátů. Z toho byly k představením „Začarováný vůl“ (1969), „Outsider“ (1981), „Vosková figura“ (1987) a „Amerika“ (1988) vystaveny i původní originální návrhy. Pro srovnání byly návrh a tisk vždy umístěny vedle sebe. Menší - předělový - výstavní prostor „Galerie PM“ poskytl ukázky Schmidových kreseb, pozvánek a jiných originálních výtvarných prací. Nebylo zapomenuto ani na představení publikační činnosti autora. Ukázky jeho knižní tvorby bylo ostatně možné zakoupit v pokladně muzea. Poslední galerijní místnost navazovala v časové kontinuitě vystavenými plakáty k představením „Ypsilonky“ z počátku 90. let minulého století. Bylo prezentováno 24 plakátů a z toho u představení „Nadsamec“ (2006) a „Drama v kostce“ (2008) byly znovu připojeny také původní autorské návrhy. V této místnosti dotvářely divadelní atmosféru také ze stropu zavěšené části scény z inscenace „Mozart v Praze“. Závěr výstavy patřil plakátu - upoutávce - na aktuální představení „Škaredá středa aneb teta z Halifaxu“. Toto představení bylo zahráno přímo po vernisáži 5. prosince večer v píseckém Divadle Fráni Šrámka. Samotného slavnostního zahájení výstavy se zúčastnil nejen známý autor, ale také řada členů „Studia Ypsilon“. Účastníci vernisáže si tak mohli vychutnat přímo v muzeu menší improvizované vystoupení se známými osobnostmi, jakými bezesporu jsou Jiří Lábus, Martin Dejdar, Jana Synková, Oldřich Navrátil, Renata Rychlá, Jiřina Vacková, Lilian Malkina a další.

Celý vystavený soubor byl připraven přímo ve spolupráci s autorem a ředitelem divadla Prof. Janem Schmidem, jenž své unikátní plakáty vystavil již koncem roku

Prof. Jan Schmid, ředitel Studia Ypsilon, společně s herci Martinem Dejdařem a Janou Synkovou při slavnostním otevření výstavy. Foto V. Komarová

2010 v pražském „Museu Kampa“. Výstava tehdy trvala do března roku 2011 a byla zároveň i připomínkou 45. výročí samotného „Studia Ypsilon“.

Realizaci výstavy napomohla paní Zuzana Měsíčková a Miroslav Chloupek, členové „Studia Ypsilon“ a o zdařilou návaznost na vernisáž - divadelní představení v píseckém divadle - se postarala paní Alena Michlová z Centra kultury Písek o. p. s.

Jan Kouba

ROK VE ZNAMENÍ SVATÉHO JANA - VÝSTAVA „ARENA SANCTO JOANNEA. ÚCTA PÍSEČANŮ KE SV. JANOVÍ NEPOMUCKÉMU“

Jak výrazné pouto pojilo obyvatele města Písku s postavou českého světce Jana Nepomuckého v dějinách, napověděla výstava, kterou na květen a červen připravil kurátorský tým Prácheňského muzea pod vedením Mgr. Jana Adámka. Jejím hlavním pořadatelem byl Jihočeský kraj a mimo píseckého muzea se na realizaci akce podílela i Římskokatolická farnost Písek a Státní oblastní archiv Třeboň. Cílem bylo

Slavnost u sochy sv. Jana Nepomuckého na Kamenném mostě. Foto V. Komarová

zmapování, vyhledání a následné představení návštěvníkům co největšího množství dokladů o svatojánské účtě, která zvláště v 18. století dosáhla v královském městě s nejstarším kamenným mostem v Čechách významných rozměrů. Právě na mostě stojící socha tohoto patrona vorařů a loďářů je jedním z hmotných příkladů účty, mezi další patří stavba kaple na jižní straně děkanského kostela Narození Panny Marie a její výmalba a vybavení, či svatojánská statue v nice u téhož kostela. O odkaz svatého Jana pečovalo bratrstvo, z jehož činnosti pocházely do dnešních dob bohužel z větší části nedochované předměty. Ty dochované zastupoval na výstavě například procesní kříž zapůjčený Římskokatolickou farností Písek. Ta na výstavu ze svých sbírek dále zapůjčila honosný relikviář s autentikou k uložené relikvii, stříbrnou monstranci s figurami českých patronů či největší představený exponát vůbec – sochu sv. Jana z děkanského kostela. Dalším významným partnerem bylo město Písek. Na podnět pracovníků muzea nechalo před výstavou zrestaurovat polychromovanou pískovcovou sochu adorujícího Jana, stojící již od roku 1745 před hřbitovní zdí u kostela sv. Václava. Další logisticky náročnou akcí bylo zapůjčení tentokrát dřevěné sochy z niky domu v Jungmannově ulici čp. 32. Ta po více než dvě stěletí shlížela na dění v jedné z nejrušnějších ulic města. Stav plastiky odpovídal dlouhé době bez odborného ošetření, kterého se soše dostalo až před výstavou. Podle

slov majitelky objektu se kompletní restaurování této plastiky od neznámého řezbáře chystá po rekonstrukci celého domu, která začala krátce po skončení výstavy.

I sbírky Prácheňského muzea v Písku jsou dokladem značné slávy svatého Jana ve zdejšímu regionu - část drobnějších plastik, reliéfů a relikviářů z depozitáře je tak dlouhodobě zapůjčena do stálé expozice věnované tomuto ve světě nejznámějšímu českému světcovi v klášteře v Kladrubech, část je však představena i v expozicích píseckých. I tyto, na jiných místech instalované svatojánské artefakty, byly spolu s ostatními předměty, včetně starých tisků a rukopisů, na výstavě zastoupeny. O dosud živoucí úctě ke světcovi až do naší doby vypovídá i několik zapůjčených exponátů, jež jsou v držení současných obyvatel města Písku.

Připravený stejnojmenný výstavní katalog z pera hlavního kurátora se díky svému rozsahu (160 stran) a kompletnímu zobrazení všech vystavených předmětů, stal v takovémto podobě vůbec prvním v historii Prácheňského muzea. Spolu s výstavou vznikl díky podpoře mezinárodního projektu Porta culturae a byl tak kompletně přeložen

i do německého jazyka. Rovněž všechny panely a popisky v expozici byly dvojazyčné a to zásluhou překladatelky Mgr. Magdaleny Myslivcové.

Na slavnostní vernisáži promluvil o životě sv. Jana a o projevech jeho úcty v českých zemích prof. Jan Royt. Malíř a grafik Zdirad J. K. Čech k chystané výstavě připravil kresbu sv. Jana Nepomuckého jako nebeského ochránce města Písku.

V rámci doprovodných akcí prováděl Mgr. Jan Adámek jak výstavou samotnou, tak kaplí sv. Jana Nepomuckého v děkanském kostele. Muzejní pedagožka Mgr. Marcela Drhovská připravila tematický program pro děti I. stupně základních škol. Ve stejném duchu se 17. května, den po svátku sv. Jana, nesla i muzejní noc. Ta zahájila téměř po sto letech obnoveným procesím, které se za doprovodu děkana P. Karla Vrby vydalo k soše světce na Kamenný most. Po zpívaných litaniích a požehnání se procesí navrátilo na nádvoří muzea, kde po proslovu ředitele muzea PhDr. Jiřího Práška následoval další program. Ná-

Příležitostí výstavy byla ve dvojazyčné mutaci vydána stejnojmenná kniha, jejíž první část zpracovává nepomucenskou úctu v Písku, druhá je tvořena výstavním katalogem s fotografiemi všech exponátů. Kniha na stránkách časopisu Umění / Art, LXII 2014, s. 91 anotoval prof. Ivo Kořán

vštevňík se ocitl na menší svatojánské pouti, čekala ho řada stánků nabízejících svatojánské předměty ze dřeva, perníku či keramiky, dále podmalby nebo svaté obrázky. Starší návštěvníci mohli ochutnat i svatojánský likér či víno. O zábavu se starali kejklíři, šermíři, tanečníci a zpěváci kramářských písní. O duchovnější program se zasloužil brněnský herec Miroslav Gabriel Částek, který v Rytířském sále pronesl rekonstrukci svatojánského barokního kázání Studnice zapečetěná z 18. století z kostela na Zelené hoře. Stejný prostor rozezněl soubor Ritornello svatojánskými barokními písněmi. Litanie a instrumentální barokní hudba zazněla i v Obrazové galerii českých panovníků pod originálem svatojánské sochy z Kamenného mostu díky Chránovému sboru Klokoty a píseckému souboru Fautores Flautae. Každý návštěvník obdržel pamětní tisk v podobě záložky s výše jmenovanou kresbou Zdiřada Čecha. Muzejní noc se konala díky významné podpoře města Písku.

Irena Mašíková

VÝBĚR Z VÝSTAV PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

David Bartoň - „Jako nikdy“

Výstavní sezóna roku 2013 byla otevřena výstavou malíře Davida Bartoně, kterou zahájil přední český historik umění PhDr. Jaromír Zemina.

David Bartoň se narodil 3. srpna 1964 v Táboře. Vystudoval gymnázium v Českých Budějovicích a Vysokou školu zemědělskou v Brně. Od roku 1989 žije na Českomoravské vysočině. Pracoval jako zemědělský inženýr, skladník, hostinský, keramik. Od roku 1998 je výtvarníkem na volné noze a kurátorem desítek výstav jiných výtvarníků. V letech 1998 - 1999 spolupracoval s básníkem Jiřím Dědečkem a režisérem Zdeňkem Tycem na 25 dílech televizního pořadu Cizí slovo poezie. V letech 2005 - 2010 vedl Městskou galerii v Telči. Své obrazy představil přibližně na padesáti výstavách v České republice a na čtyřech výstavách ve Vídni. O jeho obrazech psali Jaromír Zemina, Ivan Martin Jirous, Věra Jirousová, Jiří Valoch, Milan Kozelka. Maluje převážně krajinu Českomoravské vysočiny, oblast, kterou malíř Karel Valter označoval 3T (rámovaná městy Telč, Třešť a Třebíč).

Menší část autorovy tvorby je figurální, inspirovaná lidmi z hospody a přáteli z undergroundu. Maluje olejovými barvami na sololit či plátno. Žije a maluje v Praze a v Telči.

Jaromír Zemina o obrazech Davida Bartoně napsal:

„Motivy Bartoňových obrazů jsou velmi prosté a kresba čistě liniová, lapidární, místy až znaková, a pokud si David zaznamenává barvy, tak většinou pouze písemnými zkratkami. Barvy krajiny pojímá ještě volněji než tvary. Často je na obraze zintenzivňuje, ale někdy, když mu jeho změněná nálada změnila i představu obrazu, nahradí je barvami zcela odlišnými. Nikdy jich není mnoho, David mnohdy vystačí jen se dvěma, jež však občas nanáší na jinak barevnou podmalbu tak, aby pak tu

Zahájení výstavy Davida Bartoně, zleva Jaromír Zemina, Irena Mašíková kurátorka výstavy a autor. Foto V. Komasová

a tam prosvítala. A někdy je doplní bělobou nebo, nebo čím dál častěji černí - černí nakreslených čar i větších plošek, jednoduchých a výrazných jako plochy barevné. Plošnost tu však neznamená hladkost, poněvadž ji David oživuje výtvarnými tahy štětce. Maluje dynamicky, ale přitom uvážlivě, a pádnost jeho obrazů má velmi jemné a křehké jádro. A zvukné barvy jeho krajin obklopuje ticho. Občas maluje i lidi, obyčejně ne o samotě, ale ve shlucích, avšak jejich hlučnost, jíž si tolik užil za své hospodské éry a v různých undergroundových sešlostech, do krajin své duše nepouští. Tam chce být sám.

Myslím, že to je asi především tahle jeho radost z barev zvucících v tichu, co k jeho obrazům přitahuje milovníky přírody a malířství.“

Některé z vystavených obrazů malíře Davida Bartoně figurují v novém českém filmu režiséra Zdeňka Tyce s názvem „Jako nikdy“, ve kterém titulní roli malíře ztvárnil herec Jiří Schmitzer, který doprovodil zahájení výstavy svým hudebním vystoupením. Vernisáže se rovněž zúčastnil režisér filmu Zdeněk Tyc, se svými filmovými kolegy.

Jaroslav Hübl - fotografie - Paříž má lásku

Galerie Prácheňského muzea představila svým návštěvníkům v měsíci dubnu velký cyklus černobílých fotografií s názvem „Paříž má lásku“, píseckého fotografa Jaroslava Hübla, který již po dlouhou řadu let navštěvuje každoročně v jarním a podzimním čase jak sám říká, své osudové město nad Seinou.

Fotografie ukazují všední život pařížské ulice, kaváren, metra, které občas vyjede i na povrch a poskytne svým cestujícím krátké výhledy na město, půvabné Pařížanky a pouliční muzikanty, vášnivé hráče petangu, nábřeží Seiny, pařížské žebráky i šťastné milence. Fotografie Jaroslava Hübla představují Paříž takovou, která si ve skutečnosti každého dne žije svůj neopakovatelný příběh.

Výstavu s názvem Paříž má lásku, doprovázela exkluzivní kniha stejného názvu, kterou autor vydal v předešlém roce a v jejímž textu kurátorka výstavy píše: *„Když se dívám na fotografie Jaroslava Hübla, vidím, že Paříž se zmocnila jeho duše. Paříž, město, které každého zasáhne bez rozdílu, okouzlí ho svou historií i přítomností, našeptává sladké pozvání, aby se do něho neustále vracel jako muž k ženě, která ho provokuje svou krásou, koketérií, tajemností, neustálou rozverností, bezstarostností, hýřivostí i panovačností, připoutává ho k sobě onou nepojmenovatelnou atmosférou svých ulic, parků, paláců, kaváren i drsných periférií. Omámí ho svými vůněmi jiskřivého vína ve sklenici, čerstvě rozlomené bagety, mořských plodů i jehněčího steaku s fazolkami, pozoruhodného množství výteč-*

Z vernisáže výstavy Jaroslava Hübla, zleva autor a Irena Mašíková, kurátorka výstavy. Foto V. Komarová

ných sýrů, skvělé kávy nebo čokolády s křupavým croissantem. Svůdná jsou pozvání do nespočetných muzeí a galerií, na pestrobarevné trhy se vším, na co si jen člověk vzpomene, vybízí ke klidnému posezení v půvabných kavárnách s přáteli u aperitivu, s knihou nebo novinami, ale i v obyčejných bistrech, od jejichž stolků se před vámi odvíjí tisíce příběhů pařížské ulice“.

Francouzské melodie v podání harmonikářky Štěpánky Suchanové, francouzské víno, sýry a vlastnoručně upečený jablečný závin, který vystavující autor přichystal pro návštěvníky, navodily příjemnou atmosféru.

V závěru vernisáže citovala kurátorka výstavy slova Michaela Wellnera Pospíšila, ředitele Českého centra v Paříži, který v textu katalogu píše: *“Fotografie Jaroslava Hübla svědčí o autorově talentu tvořivě a pohotově se dívat a hlavně VIDĚT, zachycovat kouzlo okamžiku, vyhmátnout detaily, pro jiné neviditelné, nacházet mezi nimi souvislosti. Jeho fotografie jsou důkazem toho, že Paříž upřímně obdivuje, mazlí se s ní, vstupuje do ní opakovaně a vždy s touhou vášnivého milence...”*

Jaroslav Hübl:

Narozen v Písku 1945

1974-76 Foto kurz u profesora Jána Šmoka

1986 Absolvent Institutu výtvarné fotografie

Ve své tvorbě se věnoval mnoha cyklům:

Aktu, krajině, městu Písku, portrétu.

Po otevření hranic cestuje po Evropě a z řady měst zůstává nejvěrnější své lásce - Paříži.

Vydal několik knih svých fotografií.

Zúčastnil se mnoha výstav doma i v zahraničí.

František Trávníček - Retrospektiva

„V umění je obtížné říci něco, co by bylo tak dobré, jako neříci nic“.

Ludwig Wittgenstein

Narozen 25. 6. 1953 v Písku. Vystudoval Polygrafickou školu v Praze a následně se vyučil knihtiskařem. Soukromě studoval u Oldřicha Smutného a Václava Rožánka.

Výstava Františka Trávníčka byla uskutečněna u příležitosti jeho šedesátin. Historik umění PhDr. Jaromír Procházka v úvodu zahájení výstavy řekl:

„František Trávníček se navrátil po pražských studiích do Písku a pracoval až do roku 1990 v tiskárně. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století společně s Václavem Rožánkem intenzivně navštěvoval Oldřicha Smutného, solitéra české moderní malby, který byl společně s Boštíkem, Kolíbadlem, Šimotovou a dalšími členy skupiny UB-12. Cestou na chalupu do Putimi vznikaly akvarely a samotný pobyt pak znamenal tvořivou diskusi o moderním umění. Zdá se, že zde byly formovány základní principy umělcovy tvorby.

Vedle klasiků F. Kupky či P. Cézanna se jistě probírala tvorba zakladatelů informelu a konceptuálního umění L. Fontany (1899-1968), A. Burriho (1915-1994) a jejich pokračovatelů A. Tapiése a R. Rauschenberga. V českém prostředí Kolíbala či Malicha.

Tyto inspirační zdroje doplňuje autorova četba klasiků literatury: H. de Balzaca, F. M. Dostojevského, F. Kafky či S. Becketta. Z hudby je to především Arnold Schönberg. Tato obsahová východiska se stávají jádrem autorovy práce.

Myslím, že ve všech těchto pramenech lze nacházet míru Trávníčkova díla. Jde především o proces a materiál, které jsou prostředkem k dosažení harmonie a rovnováhy. Jde spíše o chování materiálu než o osobní výraz - jak podotýkal Alberto Burri. Nejinak znějí slova samotného autora: „vezmeš do ruky papír a už s tebou mluví. Papír je nejdůležitější, vychází z řemesla a materiálu“. Docházíme tak k paradoxu - přestože autor nechce zaznamenávat příběhy, nechce vyprávět, chce být bez emocí, chce vytvářet čistou výtvarnou formu - přináší nám divákům pocity, kterým přidělujeme obsah. Jsme v onom začarovaném kruhu umění - jeho vzniku a interpretace, který však dává této činnosti (mimo osobního hledání) smysl. Shluky forem

Vernisáž výstavy k šedesátinám Františka Trávníčka, zleva Jaromír Procházka, Irena Mašíková, kurátorka výstavy a autor. Foto L. Kolářová

vytvářené rozválením válečkem, vzdorující a zároveň ukrývající tajemství prostoru, znak, jež je doplňuje, bod, který je ovlivňuje. To vše přináší urputné autorovo hledání. Hledání spojené s krásou i absurditou života, nevábnou realitou i schopností ji opustit, módností i pomíjivostí. Trávníčkovy hledání se tak stává konceptem života, který se umělec rozhodl představit veřejnosti“.

Vernisáž doprovodil hrou na kytaru a zpěvem písecký hudebník Jiří Smrž (držitel hudební ceny Anděl), který svou tvorbou daleko přesáhl region.

Vyšší odborná škola restaurátorská v Písku 1993 - 2013

Úctyhodné dvacáté výročí trvání Vyšší odborné školy restaurátorské v Písku, připomněla Galerie Prácheňského muzea v měsíci červenci.

Expozice výstavy obsahovala nespočet prací studentů a diplomantů školy. Převážně se jednalo o nábytek a umělecké kovářství. Studenti zde předvedli pozoruhodnou řemeslnou práci, dokumentovanou ve zhotovení kopií a restaurování nábytku a nej-různějších předmětů.

Zahájení výstavy Soukromé vyšší odborné školy restaurátorské v Písku, zleva zakladatel školy Milan Blahout a současný ředitel školy David Blahout. Foto V. Komarová

Vyšší odborná škola restaurátorská v Písku poskytuje vyšší odborné vzdělání v akreditovaných oborech Restaurování nábytku a dřevořezby a restaurování kovů.

Odbornou i teoretickou výuku vedou vysoce kvalifikovaní držitelé restaurátorských licencí Ministerstva kultury České republiky.

Posluchači třetích ročníků realizují svou restaurátorskou praxi nejen v oblastních muzeích a renomovaných institucích v České republice (Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Národní muzeum v Praze, Národní památkový ústav), ale také v zahraničí, v rámci Evropské unie.

Absolventi získávají titul DiS. a jsou nositeli speciální odborné kvalifikace, nutné pro realizaci restaurátorských zásahů na kulturních památkách. Někteří pokračují ve studiu na vysokých školách, jiní se uplatňují jako restaurátoři v muzeích a galeriích.

Výstavu zahájil ředitel školy MgA. David Blahout, akad. sochař a restaurátor, za přítomnosti svých rodičů, zakladatelů školy v roce 1993, Akad. malíře Milana Blahouta a Mgr. Emilie Blahoutové.

Jiří Voves - Stopy času

„Definování a připomenutí paměti věcí je zároveň připomínkou paměti naší a utvrzením se, že svědomí nelze vykoupit zapomenutím. Stopy všeho minulého i současného nelze vymazat nikým, ale hlavně námi samými. Vše uvnitř i vně je stále současné a zároveň je připomínkou našich pamětí...“

Jiří Voves

„Hlavní obsahová stopa, která poznamenává výtvarný výraz Jiřího Vovse, je fenomén času. Dělíme si den a noc, nikoli život a smrt. To my se podrobujeme zákonitostem času, nikoli čas nám. Ale uvědomujeme si chod času, jeho stopy v našem vědomí-naši schopnost paměti. A paměť občas běží jakoby mimo nás...“ Těmito slovy zahájil v srpnu v galerii Prácheňského muzea výstavu Jiřího Vovse PhDr. Jiří Šetlík, proslulá osobnost, kunsthistorik a přítel vystavujícího autora. Na vernisáži rovněž zazněly zvuky houslí a znepokojivý a tajuplně mladistvý zpěv mezosopranistky a hudebnice barokní a renesanční hudby, Jany Vovsové Lewitové, manželky Jiřího Vovse.

Jiří Voves se narodil v roce 1945 v Pardubicích, je absolventem Fakulty architektury ČVUT a Akademie výtvarných umění v Praze. Od roku 2004 je členem Umělecké besedy. Vystavoval na mnoha desítkách výstav doma i v zahraničí. Od roku 1977 se výhradně věnuje malbě, kresbě, grafice, grafickému zpracování knih a ilustraci. Se svojí první ženou Sašou, založili Obecně prospěšnou společnost pro zachranu kulturních hodnot s příznačným názvem „Paměť“, kterou provozovali dlouhých sedmáct let. Ve Studiu Pamět uspořádali kromě besed, křtů knih, večerů poezie, koncertů a divadelních představení na dvě stě výstav. Stopy času a paměti se prolínají celoživotní tvorbou Jiřího Vovse. Fenomén paměti se pro malíře stal výchozí základnou filosofického přemítání o souvislostech života a odtud impulsem

jeho výtvarného myšlení. Uvědomil si, že v rovině myšlení a cítění je paměť součástí svědomí. Prostupuje myšlením a cítěním, aby udržovala milosrdnou a někdy i ošidnou kontinuitu souvislostí života, nebo se naopak, jednou nechtěně a jindy násilně propadá do neznáma zapomnění. Pamatování a zapomínání poskytl umělci nepřebornost podnětů pro okruh námětů, k nimž se obracel ve vzájemně spjatých cyklech. V posledních sedmi letech - kresby, frontáže, obrazy a objekty z pěti cyklů: Zprávy, Partitury, Havrani, Stíny temnot a Potopa. Mezi jinými se k nim zařadily i motivy náhrobních kamenů židovských hřbitovů, které napomínaly vztyčené prsty.

Dlouholetý malířův přítel, Prof. PhDr. Mojmír Horyna, CSc. v jednom ze svých textů napsal: *„Pro Vovsovo dílo je velmi podstatná tato jakoby trvalá - malířem záměrně a leckdy i s vypětím sil udržovaná - nedefinitivnost pohledu a nedefinitivnost, neuzavřenost obrazové výpovědi. Snad proto tak četné Vovsovy obrazy (daleko výrazněji než kresby) se při delším prohlížení rozžívají v jakémsi zvláštním napětí, ve kterém působí dojmem možné otevřenosti změně, jakési vlastní vnitřní intence k jakési metakompozici, skryté za prvotním jevem, a dynamiky svého vlastního žití, otevřeného vůči divákovi. Silnou existenciální orientací svého díla i plnou nelomnou důvěrou ve smysl a sílu obrazu, náleží Jiří Voves plně do uměleckého kontextu i konceptem své generace, která začínala tvorbu v 60. letech ovlivněna silným obrazovým lyrismem, formální expresí i konceptem díla jako gesta otevírajícího sféru pravdy, gesta, za které umělec ručí i svým životem. To, že právě tyto základní devízy vyznačují Vovsovo dílo až do současnosti, dokládají opravdovost jeho nasazení. Díky jemu odolal vždy znovu a každému hrozícímu nebezpečí schematizace a zmrtvění dlouho sledovaného námětu, i lákavosti snadné relativizace všeho, kterou nabízejí koncepty různých obrazových travestií, množící se v posledním desetiletí na naší*

Malíř Jiří Voves při vernisáži své výstavy a vpravo Jiří Šetlík. Foto V. Komarová

umělecké scéně. Nejenom poutavostí a překvapivostí kompozičních vzorců a pozoruhodnou kulturou vlastního malířského provedení obrazů, ale i silou vždy znovu žité vydobývané výpovědi představují Vovsovy obrazy zcela osobitý výkon v naší současné malbě“.

Roman Erben - Events a jiné drobné akce - kresby, grafika, obrazy

V září představil v galerii Prácheňského muzea svoji výtvarnou tvorbu Roman Erben, básník, prozaik, malíř, fotograf, designér a typograf. Narodil se 3. října 1940 v Praze, vystudoval Fakultu strojního inženýrství ČVUT, v roce 1987 postgraduálně studoval CAD design v Media-digital-Institut v Mnichově. V roce 1980 emigroval do Německa (Mnichov), kde prošel řadou zaměstnání. Dnes žije v Mnichově a v Praze.

V případě Romana byly sudičky vskutku nezvykle štědré. Přiřkly mu vše, co potřebuje skutečný básník k životu: nezvyklou senzibilitu, smysl pro skutečnost, lásku k jazzu, nezvyklý humor, schopnost mystifikace, nepřehlédnutelnou hypochondrii a v neposlední řadě i nezaměnitelný luxus být sám sebou.

Roman od počátku své výtvarné dílo soustřeďuje do cyklů. Jak v básních, tak i v kresbách a obrazech si rychle našel svůj vlastní nezaměnitelný rukopis, vlastní řeč a obraznost v níž povlávající krajiny prošlých cest se proměňují v krajiny „gest a vizí“.

K rodokmenu jeho výtvarné činnosti patří surrealismus, láska k němému grotesku a jazzu, vlastní pojetí a rozvíjení komiks, svaly a zkroucená tvář Pepka námořníka a v neposlední řadě i jeho technické inženýrství, které, kdo ví proč, skutečně vystudoval. A vedle toho až bytostně živý smysl pro fantastickou předmětnost světa, jeho magii, tělesnost včetně tělesnosti samotného autora a jeho zaživačích ústrojí. Ne náhodou tvrdí: „*Být originál znamená nastavovat i rozpadlým židlím vlastní kůži*“. Všechny tyto nezbytné a dráždivé ingredience můžeme v té či oné míře vychutnávat v jeho díle, kde se vzájemně překrývají, bobtnají, aby dostaly konečnou a vyváženou chuť v jakýchsi intimních stopách, tak jak se vytvářejí na papíře, plátně, litografickém kameni či grafické desce. Téměř v automatickém gestu ne nepodobném prostému, nicméně přitažlivému lusknutí prstů. Prostě: „*Něco jako mračno vytlačené z tuby*“. Na rozdíl od převážné většiny současného malířství nehledá ve své tvorbě ani únik, ani útěchu a konec konců ani ne umění, ale důsledně rozvíjí, transformuje a transponuje svůj kritický potenciál, veškerou komičnost i obludnost současného světa a jeho pošklebujících se fragmentů, které se vzájemně požírají. Postupem času si Roman během svých „fantazijních záletů“ vytvořil svou obraznou abecedu, pro kterou je příznačná jak konkrétní znakovost, její až magické formy, tak i doslova rozházené a vzájemně se překrývající děje, jejichž metamorfózy i absurdnost jsou stejně naléhavé jako zvláštní druh humoru, který v nich ožívá a brání lidské já všudypřítomnému rozkladu. Vzdálený všem ideologiím a utopiím, zády k umění, pěstuje onu tajnou modernost, schopnost vnímat svět jako nepřeborné tajemství plné nečekaných zatáček.

Romanova výtvarná činnost je nejen přesnou analogií současného světa, ale i přízračným atlasem plným příběhů agresivního sarkasmu a groteskních samoznaků, jejichž aktuálnost má daleko k tomu, aby byla pouhou anekdotou, byť jakkoli bizarní. Oči sklánějící se nad jednotlivými stránkami jeho díla se otvírají, aby mohly jíst. Aktivně se účastnit hostiny tohoto vnitřního smíchu, která je stejně tragická jako komická, jako všechen ten „průmysl stehů za dřevěnými kůly“.

Na rozdíl od Romanových někdejších cyklů, které se v průběhu desítek let staly doslova legendou, jeho tvorba poté, co koncem 70. let emigroval do Mnichova, zůstává ve zdejších poměrech k velké škodě de facto neznámou. Sem tam se objeví nějaká kresba, pár věcí bylo možné spatřit před více než deseti lety na výstavě Přírozené známosti v píseckém Prácheňském muzeu.

Přesto lze právem hovořit o tvůrčí osobnosti, jejíž rozsáhlé dílo díky své objevnosti, smyslu po dobrodružství a nepřehlédnutelné autenticitě v mnohém přesahuje podstatou část toho, co se na nás denně valí z výstavních síní. Tvoří bezděčně, stejně jako dýchá, jeho imaginativní záznamy se organicky a přirozeně prolínají, proměňují, rozvíjejí. Jeho dynamický výraz, významový rejstřík, síla imaginativní myšlenky a v neposlední řadě i suverénnost výrazu jsou stejně zřetelné jako náš každodenní pohled do zrcadla, při kterém, na rozdíl od Romanovy tvorby, nejčastěji hledáme kdejakou výmluvu pro to, čím vlastně jsme.

Autor výstavy Roman Erben při vernisáži s Danielou Kolářovou a Jiřím Ornestem. Foto V. Komasová

Jan Gabriel

Stejný autor recenzoval výstavu po jejím shlédnutí v Písku v literárním časopisu Tvar. Text uvedly rovněž Hospodářské noviny a internetový portál IHNED.cz

„Erbenovy obrazy nabízí náplast na břídilství. Jeho výstava je nečekanou událostí. Letošní výtvarná sezona má prozatím dva vrcholy. Nepřehlédnutelnou expozici Jana Křtíčka v pražské Valdštejnské jízdárně a objevnou výstavu Romana Erbena v galerii Prácheňského muzea v Písku. Jejich rozdílnou tvorbu spojuje jedno: soustavné odkrývání a zpřístupňování vnitřního světa coby theatrum mundi. Výstava v Písku nazvaná Events a jiné drobné akce je událostí, která netrpí nedostatkem představ, obsahuje řadu ingrediencí, tak jak se hlásily o slovo v průběhu autorova života. Po emigraci počátkem osmdesátých let do Mnichova se obrazy, kresby a grafiky vytratily a zůstaly i pro přátele téměř neznámým, ale kdesi snad existujícím kontinentem. První a na dlouhá léta poslední výstavu měl v roce 1971 v pražském Mánesu, v jedné jeho místnosti, zasvěcené mladým. Sem tam se objevila nějaká kresba i později, právě ve společné výstavě v Prácheňském muzeu Přirozené známosti, v roce 2000. O to větší je ojedinelý úžas ze současné Erbenovy výstavy, téměř stovky kreseb, obrazů a grafik, které náhle představují nečekané, ale inspirativní dílo, jehož dobrodružství je stejně tak nálehavé jako osvobozující. Autentické i suverénní. Jakoby náhle někdo nabízel utiňující náplast na všechno to břídilství, s kterým se denně okolo sebe setkáváme“.

Vskutku pozoruhodná a bohatá tvorba Romana Erbena byla v galerii Prácheňského muzea představena pouze ve zlomové části. Tu další část díla, kterou kurátorka spatřila v atelieru Romana Erbena v Praze a z důvodu koncepce výstavy a nedostatečného prostoru, byť rozměrné písecké galerie nemohla vystavit, oželela s velmi těžkým srdcem. Viděla, že v Erbenově vile je uložena kompletní další výstava reliéfních obrazů, objektů a dalších nespočetných děl na papíře. Výstavu v Písku zahájil dlouholetý Erbenův přítel, básník, jazzmen a grafik Stanislav Dvorský, který v písecké galerii zahájil již řadu výstav, právě z okruhu Romana Erbena. Hudbou vernisáž doprovodil Jiří Stivín a pozdravit Romana Erbena přijela i řada jeho přátel. Herečka Daniela Kolářová a Jiří Ornest, malíř Martin Stejskal a Miloš Síkora-žijící v Paříži, básník Petr Král a mnoho dalších osobností z výtvarné a literární oblasti.

Roman Erben, jehož tvorba nám byla dlouhá léta utajena z různých důvodů, sám tvrdí: *“Není důležité vystavovat, je důležité žít.“*

Lenka Hornáková Civade - V krajinách Provence

Prostějovská rodačka, malířka a spisovatelka Lenka Hornáková Civade, která nyní žije ve Francii, se neustále do své vlasti navrácí, aby čas od času představila svá výtvarná díla, ale v poslední době také své knihy. V měsíci dubnu tak vystavila své kresby v Malých výstavních síních Prácheňského muzea.

Po maturitě začala Lenka Hornáková studovat Vysokou školu ekonomickou v Praze, po jejím ukončení ještě vystudovala několik semestrů na FFUK, a když se dozvěděla o možnosti brigády v Belgii, odcestovala z Čech. Nakonec se usadila ve

Francii, kde studovala ještě jeden rok ekonomii (Program Copernic). Souběžně navštěvovala výtvarný atelier na Beaux Arts v Paříži a soukromé hodiny malby a kresby. Po vystudování výtvarného umění na Sorboně, se věnuje kresbě a malbě, vystavuje a příležitostně publikuje.

V Belgii poznala na tamním divadelním festivalu jeho ředitele Jeana Luise Civade a o jejím dalším osudu bylo rozhodnuto. Láska ji natrvalo přisoudila Francii.

Po studiích Lenky se oba manželé rozhodli, že se přestěhují na venkov. Měli v plánu najít někde na jihu domek a vybudovat tam místo k setkávání divadelníků, malířů a hudebníků.

V té době již čekali druhé dítě. V okolí našli rozvaliny někdejšího záměčku St. Quentin, jehož původ sahá až do 16. století. Byla to výzva a oba manželé ji bez váhání přijali. V době rekonstrukce záměčku se stala jejich druhým domovem vesnička Saigon, posazená na vrcholu skal, odkud je za příznivého počasí vidět až k Avignonu. Po celou dobu rekonstrukce záměčku bydleli i se dvěma malými dětmi v kempovém mobilu, plastové budce o velikosti 24 metrů čtverečních. Mezi péčí o děti a spoluprací se zedníky a elektrikáři nezapomínala Lenka na svoje malování a kreslení. Pomáhalo jí to přežívat náročné dny budování jejich snu a krizí, které během tří stavebních let přicházely.

Na snímku Lenka Hornáková Civade a Irena Mašíková kurátorka, při zahájení výstavy Krajiny Provence. Foto V. Komarová

Autorské čtení Lenky Hornákové Cívade a Anne Delaflotte Mehdevi z jejich společné knihy *Prioritaire Praha - Paříž*. Foto V. Komarová

Manželům se podařilo zámek zrekonstruovat, ale nakonec místo původně zamýšlených kulturních aktivit tam provozovali penzion, v letech 1999 - 2003. Umělci za nimi jezdili, ale pouze soukromě.

Bohužel se nesetkali na místní radnici se vstřícností a pochopením úředníka a nemohli získat potřebná povolení k pořádání výstav a dalších akcí pro veřejnost. Se značným zklamáním se jednoho dne rozhodli zámek prodat a odstěhovali se zpět do St. Saturnin, kde žijí dodnes.

Lenka Hornáková Cívade se plně věnuje kresbě a malbě, vystavuje ve Francii i v Čechách.

Její díla jsou zastoupena v soukromých sbírkách v Německu, Belgii, Velké Británii, Francii, Austrálii, USA i České republice.

Výstavu, kterou otevřela v lednu roku 2012 v prostorách Opery v Avignonu, s názvem „Danse ta vie“ - Tančí svůj život, převezla později malířka do svého rodného města Prostějova. Výstava byla uskutečněna jako pocta pro Ballet Opera Avignon, se kterým malířka po několik měsíců pracovala při zkouškách a tvorbě různých představení. Kresby, pastely, tuže i akvarely, na první pohled jednoduché a pomíjivé, tu elegantně a s grácií transformuje v jemnou krásu nespočetných hodin těžké práce tanečníků.

Vedle výtvarné tvůrčí práce se Lenka Hornáková Civade věnuje intenzivně rovněž psaní. Její prvotina nesla název „Provence jako sen“ (2010) a vyšla v Nakladatelství Lidové noviny. Druhou knihu „Lanýži“ (2011), naplnil téměř detektivní příběh z francouzského venkova o sběru této speciality francouzské kuchyně. Třetí kniha s názvem „Prioritaire Praha - Paříž“ (2013), obsahuje korespondenci Lenky Hornákové Civade z Francie a její francouzské přítelkyně Anne Delaflotte Mehdevi, žijící v Praze, která tam spolu s manželem Američanem provozovala mezinárodní knihkupectví U knihomola. Jejich autorské čtení se uskutečnilo v rámci literárních nedělních odpolední v Památníku Adolfa Heyduka a setkal se s mimořádným zájmem posluchačů.

Václav Rožánek - obrazy. Výstava u příležitosti 100. výročí narození

V měsíci září se uskutečnila v malé galerii v přízemí muzea výroční výstava píseckého malíře Václava Rožánka, pozoruhodné výtvarné osobnosti, jehož dílo daleko přesáhlo daný region.

Expozice obsahovala rozměrné kombinované techniky, které dosud nebyly ještě vystaveny. Souběžně v chodbě knihovny v I. patře muzea vystavila kurátorka Rožánkovy monotypy, pastelové a tužkové kresby a suché jehly.

V této souvislosti byla stálá expozice děl Václava Rožánka, instalovaná v chodbě u galerie ve II. patře muzea, opatřena novými úvodními panely, s texty jeho přátel umělců a historiků umění.

Výstavu doprovázel drobný katalog, který vydalo Prácheňské muzeum za laskavého finančního přispění města Písku a firmy Lovato electric.

Václav Rožánek (5. 9. 1913 - 8. 5. 1994)

1924 - 1929

Studium na reálném gymnasiu v Písku (prof. kreslení Josef Velenovský)

1929 - 1934

Zaměstnán ve strojírně a slévárně Adolfa Raaba v Písku, kde se vyučil zámečnickem

1934 - 1973

Zaměstnán ve Vodohospodářských strojírnách v Písku

1942

Svatba s Vlastou Koubcovou

1945 - 1948

Členem Syndikátu výtvarných umělců československých

1947 - 1948

Členem Sdružení výtvarníků Purkyně v Praze

1965 - 1975

Členem Svazu československých výtvarných umělců

Od roku 1990 členem Unie výtvarných umělců

Václav Rožánek v ateliéru. Foto Z. Javůrek

„Ovlivněn svým učitelem - velkým českým malířem Emilem Fillou - nacházel jsem poučení v kubismu, který mně dával především způsob vidění jak skutečnost svobodně rozkládat a zjednodušovat. Intenzivní práce v mládí na kubisticky pojatých zátiších mně umožnila vypořádat se s problémy formy a tím se přede mnou začal otevírat nový svět malířských možností a to v samotném materiálu. Vedle tradičních a hustě nanášených barev olejových, zkoušel jsem možnosti asfaltu, latexu, laku a tak jsem objevil pro sebe kouzla různých kombinovaných materiálů.

Na základě těchto získaných zkušeností se moje tvorba zabývala tvary figurálními, zjednodušenými, někdy až do znaků, do symbolů.

Jsou to především hlavy a ženské akty. Hlavy - symboly dnešního člověka, nervozního a někdy až unaveného z trvalého napětí, který se konfrontuje se světem. U ženských aktů šlo mně především o záležitost vnitřní a vibrující vnímavost se změnila více v obnaženost nervů a těla.

I v krajině nezůstávám jenom pasivním pozorovatelem a snažím se ji řešit stejným názorem.

Václav Rožánek

Karel Steiner - Prchavý svět polaroidu

Český fotograf žijící v Paříži, se do výstavních prostor Prácheňského muzea navrátil téměř po šesti letech. V roce 2007 představil v galerii muzea svůj velký časobrný cyklus fotografií „Češi ve Francii“.

Karel Steiner se narodil v červenci roku 1953. Jeho rodina pochází z otcovy strany z Plzně.

Mládí strávil v Praze a další dvě třetiny svého života v New Yorku a v Paříži.

Rok po vpádu sovětských okupačních vojsk emigroval do Spojených států a tam zůstal dalších patnáct let. Pobyt v multifunkčním prostředí New Yorku mu pomohl překonat stesk po domově a po rodině. Našel zde přátele ze všech zemí světa. V letech 1972 až 1978 se věnoval studiu politických věd a fotografie. Zaměřil se hlavně na studium fungování amerického politického systému a práce amerického kongresu. Po politických studiích a občasných pracovních stážích ve Světové bance změnil své studijní směřování a zapsal se na Fashion Institute of Technology, kde absolvoval obor průmyslové fotografie.

V roce 1984 se odstěhoval do Paříže, kde žije a pracuje do dnešních dnů. Dojíždí do svého fotografického atelieru v Puteaux, bývalé malé obce u Paříže, dnes její součástí, kde svého času žil i malíř František Kupka, a tam v tichu a klidu pracuje na svých autorských fotografiích. Přestože má české a americké občanství, žije ve Francii. Paříž se stala jeho stálým domovem, kam si přivedl z Ameriky i svojí ženu. V posledních dvaceti letech se také často a rád vrací do Čech. V Plzni a v Praze nachází kořeny své rodiny a poznává místa, která v mládí ani nestačil navštívit.

Do České republiky se vrátil s rodinou na delší dobu hned na počátku devadesátých let a pracoval zde jako fotograf. Jeho stálým působištěm však zůstává Paříž, kde působí jako nezávislý fotograf a zároveň jako profesor fotografie na Parsons School of Design.

Kontakt se studenty mu přináší rovnováhu k práci v atelieru, kde bývá dlouhé hodiny sám.

V Paříži se také začal postupně sblížovat s českým milieu. Jde hlavně o umělce, kteří tam pobývají různě dlouhou dobu a většina z nich se stala naturalizovanými Francouzi. V posledních letech se věnuje zachycování fotografických portrétů Čechů ve Francii v jejich soukromém prostoru. Vytvořil tak unikátní umělecký časobrný dokument české komunity v Paříži. Mnozí z portrétovaných v písecké muzejní galerii vystavovali a následně jejich prezentace v těchto prostorách občas trvá.

Karel Steiner vystavil své fotografie na mnoha výstavách v České republice. S podporou Francouzského institutu a Židovské obce v Praze představil svoji velkou retrospektivu v Jeruzalémské synagoze v Praze. České centrum v Paříži rovněž uspořádalo velkou výstavu jeho fotografií, která vzbudila velký zájem českého i francouzského publika. Kromě samostatných autorských výstav se Steiner zúčastňuje různých společných mezinárodních projektů, ve kterých jsou zastoupeni umělci mnoha uměleckých žánrů.

Vernisáž výstavy Karla Steinera zleva Štěpánka Suchanová, Irena Mašíková kurátorka výstavy a autor. Foto V. Komasová

Výstava nesla název: „Prchavý svět polaroidu“. Byl to projekt pro všechny milovníky Polaroidu a instantní fotografie vůbec. Písecká výstava obsahovala náměty cyklů: Zátíší, Amerika, Paříž, Praha a Akty. Protože byla výstava pořádána jako doprovodný program 13. Mezinárodního studentského filmového festivalu v Písku, uspořádal Karel Steiner pro studenty Filmové akademie workshop reklamní fotografie, v prostorách kavárny U Vavřiny.

A protože všechno se vším souvisí, je nutné zmínit, že kurátorka spolu s Karlem Steinerem věnovali tuto výstavu k počtě a vzpomínce na dlouholetého společného přítele - na žurnalistu a hlasatele rádia Svobodná Evropa a Rádía France, Písečana, Jiřího Slavička. Jednomu z portretovaných Čechů ve Francii, velkému znalci Paříže, dobrého jídla, vína a především dobrého člověka, nikdy nezapomínajícího na město nad Otavou.

Celý měsíc duben byl věnován ve všech výstavních prostorách Prácheňského muzea fenoménu Francie, v souvislosti s nepravidelným cyklem výstav, které Prácheňské muzeum po řadu let uskutečňuje a které se Francie dotýkají nejrůznějšími způsoby.

V galerii to byla výstava fotografií z Paříže píseckého fotografa Jaroslava Hübla, v malé galerii výše jmenovaná česká malířka žijící ve Francii, v chodbě knihovny fo-

tografie píseckého autora Gustava Klabana rovněž z Paříže, se vzpomínkou na básníka Roberta Desnose a žurnalistu (původem Písečana), Jiřího Slavíčka.

V podzimním měsíci září se ještě představil svými originálními fotografiemi český fotograf žijící v Paříži, Karel Steiner.

Prácheňské muzeum tak naplňuje dlouhodobý odkaz vzájemných kulturních vztahů mezi Čechami (dříve Československem) a Francií, který v historických souvislostech trvá již od doby po třicetileté válce, kdy některé francouzské šlechtické rody přesídlovaly do Čech a zanechaly zde výraznou kulturní stopu, která v průběhu dějinného kulturního vývoje pokračuje dodnes.

Jiří Škoch - Fotografie

Výstava píseckého fotografa Jiřího Škocha v malé galerii v přízemí muzea, připomenula jeho 75. výročí narození. Kurátorský výběr fotografií a instalaci provedl autorův dlouholetý přítel František Nárovec, který k výstavě vydal ve spolupráci s Prácheňským muzeem i malý katalog.

Vystavené fotografie představily výběr z několika cyklů fotografického díla Jiřího Škocha. Zejména fotografie z Reynkova Petrкова, fotografie s píseckými náměty a originální fotomontáže, charakteristického Škochova fotografického rukopisu.

Jiří Škoch se narodil 24. dubna 1938 v Písku. Vystudoval fotografii na Průmyslové škole grafické v Praze u prof. R. Skopce. První autorskou výstavu měl v Písku v roce 1962.

V roce 1963 se setkává s básníkem Bohuslavem Reynkem a počíná se jejich celoživotní přátelství. V roce 1964 se stává kandidátem Svazu československých výtvarných umělců a pracuje jako nezávislý výtvarný fotograf. Vznikají první fotomontáže a začátek cyklu „Pohádky“.

V roce 1967 absolvuje na pozvání Otto Steinera měsíční studijní pobyt v BRD. V letech 1967 - 1973 vyučuje fotografii na Střední filmové škole v Čimelicích a studuje sociologii kultury na FFUK v Praze. Cyklus fotomontáží Petrkov Bohuslava Reynka vzniká v letech 1967 - 1975. Za urážku socialismu je podmíněčně odsouzen v roce 1970. Diplomovou práci na téma „Výzkum fotografických autorů“, obhájí v letech 1971 - 1973. Fotografii vyučuje na Učňovské škole, později na Středním odborném učilišti v Praze. Od roku 1991 pracuje jako sociolog v České televizi. V roce 2004 odchází do důchodu a pracuje v letech 2005 -2008 jako odborný konzultant sociologického výzkumu v České televizi.

V roce 2006 se stává Jiří Škoch předmětem natáčení krátkého filmu „Diagnóza“. V roce 2008 vzniká o Jiřím Škochovi a jeho díle dokumentární film v rámci dlouhodobého cyklu „Výtvarnické konfese“, natočeným filmovým režisérem Petrem Skalous, narozeným v Písku.

Jiří Škoch vystavoval na mnoha výstavách doma i v zahraničí a účastnil se rovněž řady výstav společných.

Z výstavy k 75. výročí narození Jiřího Škocha. Zleva František Nárovec kurátor výstavy a autor s manželkou. Foto V. Komarová

PhDr. doc. Jaroslav Med CSc., o Jiřím Škochovi v katalogu napsal:

„O Škochově fotografování bylo už leccos řečeno a napsáno a všichni, kdo jakým-koli způsobem komentovali jeho dílo, shodně konstatovali, že tvoří často pomocí fotomontáže, jež má blízko k výtvarné a literární koláži.

Chápeme-li takto Škochovu imaginaci, dělí nás už jen krůček k pochopení Škochova neokázalého, ale o to hlubšího křesťanského vnímání světa, v němž jsou věci ve Stvořitelově dlani míseny a přetřásány jakoby s láskyplným humorem, který nechává vyrůstat stromy v okapních rourách a nebe zrcadlí v kalužích. Ano, veškeré fantaskní nesouvztažno Škochových fotomontáží či citlivým okem ozářený písečný detail jsou, ať chceme či nechceme, chválou stvoření, v němž dostává smysl každá realita, jíž budujeme mýtus našeho domova na této zemi.

O příteli Jiřím Škochovi by se dalo mluvit ještě dlouho, ocenit jeho úžas i souznění s dílem Bohuslava Reynka, jehož Petrkov Škocha doslova fascinoval, - ale to už by byly jen detaily na jeho celoživotní pouti za fotografiemi, jimiž chtěl a chce zmnožit náš život a připomenout krásu každého okamžiku v proudu pomíjivosti. A za každý takový okamžik, zachycený citlivým okem Škochova fotografického aparátu, mu patří náš opravdový a upřímný dík.“

Miloslav Růžička - výstava jednoho dne na parkánech Prácheňského muzea

Vzpomínková výstava píseckého malíře byla uspořádána díky laskavému zapůjčení obrazů z archivu jeho syna, pana Martina Růžičky. Krásný červnový den, setkání s obrazy u sklenky vína, za doprovodu příjemných tónů swingu na parkánech muzea nad řekou Otavou s krásným výhledem na Kamenný most, bylo pro návštěvníky zcela mimořádným zážitkem.

Druhého února roku 2012 opustil svoji rodinu, přátele a město Písek Miloslav Růžička, malíř, básník, muzikant, člověk osobitého vtípu a humoru, bohém, nesoucí hluboko ve svém nitru s pokorou a tichostí svoji víru.

Miloslav Růžička je ve výtvarné terminologii zařazován do okruhu takzvaných insitních umělců. Malířsky zcela nedotčen odborným výtvarným vzděláním, se právě proto dopracoval svého čistého malířského stylu, který snad můžeme v některých jeho dílech svoji atmosférou přirovnat k malbě Jana Zrzavého. Výtvarné vyjádření Miloslava Růžičky bylo vždy prosto jakéhokoli kalkulu a módních trendů, jeho ma-

Výstava jednoho dne Miloslava Růžičky na parkánech muzea. Foto V. Komarová

lířská cesta vedla duchovní krajinou inspirovanou biblickými příběhy, ale maloval i písecké a figurální motivy.

Diváci se mohli s jeho obrazy seznámit pouze na několika výstavách. Ta poslední se uskutečnila v Prácheňském muzeu v roce 2000 k jeho 65. výročí narození. Výstavu zahajovala spisovatelka Eva Kantůrková, malířova dlouholetá přítelkyně a sousedka z Hradiště, kam často z Prahy jezdila se svým manželem.

Miloslav Růžička se narodil 3. září 1935 v Hradišti u Písku. Vyučený nástrojař pracoval ve svém oboru do roku 1971 v Kovosvitu Písek. Během zaměstnání vystudoval průmyslovou školu a absolvoval při Střední knihovnické škole v Praze kulturně vzdělávací kurs. Následně od roku 1971 pracoval v Okresním muzeu v Písku jako odborný pracovník v oddělení provozu a především realizování výstav, až do konce roku 1984. Byl rovněž dlouholetým členem Klubu amatérských výtvarníků při Okresním kulturním středisku v Písku.

Přední český historik umění prof. dr. Ivo Kořán, DrSc., který Miloslava Růžičku a jeho dílo dobře znal a měl velmi rád, napsal k výstavě v Galerii 9 v Praze v roce 2003 tato slova:

„Znám člověka, který po nocích skládá verše. Dodneška neví, že je už přes sto let zakázáno rýmovat láska-páska, ale zato mu v té tmě občas upadne metafora, pro níž by se rád shýbl sám Vladimír Holan. A s malováním M. Růžičky je tomu obdobně. Sám říká, že neumí kreslit a některé barvy nevidí, přesto by se však před jeho oslátkem, nesoucím Pannu do Egypta, jistě se zalíbením zastavil Jan Zrzavý. Ostatně viděl jsem, jak nejlepší znalec českého moderního umění před Růžičkovou Nevěstou hádal na jména našich předních malířů.

Tiše a přitom ve velkém duchu běží vyprávění z Bible. A kde že jsou duchovní kořeny malování těch příběhů i krajin? Viděl jsem je až velmi hluboko, někde v tajené víře a vzteklé vzpurnosti undergroundových písmáků našeho 17. a 18. století. Z jejich ducha podivuhodnými cestami prorostly až k Alšovi, Ladovi a Trnkovi.

Jde tu zjevně o tradici specificky českou, spíš literární a slovní než výtvarnou, a o to v obrazech vzácnější, sympatičtější a přitažlivější.“

S Miloslavem Růžičkou se naposledy rodina, přátelé a kolegové z píseckého muzea rozloučili v putimském kostelíku v pátek 10. února. Odpočívá v pokoji v hrobce, kterou si sám vlastníma rukama na tamním hřbitově zbudoval.

Na ulici už nepotkám malíře Miloslava Růžičku, jeho vysokou nepřehlédnutelnou hubenou postavu, připomínající i tvář rytíře Dona Quijota, jeho tmavé, veselé, bystré a pronikavé oči, jeho vtipné glosy, nad kterými jsem mnohdy zůstávala v rozpacích; nikdy v rozhovoru s ním se neskončilo u banalit, vždy překvapil.

Miloslav Růžička už kráčí svojí krajinou, volně, svobodně, tak jak se štětcem vyjadřoval ve svých obrazech.

ČTENÍ Z PÍSKU

V roce 2011 jsme ve spolupráci s Městskou knihovnou Písek a za finanční podpory města Písek představili webové stránky www.ctenizpisku.cz věnující se literatuře v regionu. Díky využití moderních technologií tak vznikla veřejnosti snadno přístupná a stále aktualizovaná databáze, která ukazuje Písek a Písecko jako oblast s bohatou kulturní minulostí i současností. Když jsme dále uvažovali o krocích, které by „Čtení z Písku“ zviditelnily, rozhodli jsme se připravit výstavu a knihu. Navržený projekt byl úspěšný a opět jsme získali podporu z grantového programu města. V březnu roku 2013 jsme do prostor Malých výstavních síní nainstalovali výstavu s názvem *Objevte literární tváře regionu* představující v kombinaci s bohatým fotografickým materiálem „ikony“ píseckých literárních a kulturních dějin Fráňu Šrámka, Adolfa Heyduka, Richarda Weinera a další. Výstavu jsme doplnili bohatým doprovodným programem, pro který jsme zajistili přednášející žijící či pocházející z Písku a okolí. Filmový kritik Jan Jaroš mluvil o historii filmu v Písku.

Historik Martin Gaži působící v Národním památkovém ústavu v Českých Budějovicích uvedl svou knihu *Svatyně za hradbami barokních měst*. Jana Klusáková, rozhlasová redaktorka a překladatelka, vyprávěla o svém životě s knihami. Pro školy připravil literární dílnu k básni Jaromíra Boreckého *Rybník v lese* lékař a básník Václav Boček. Zoolog a autor knihy *Jak dělá žirafa* Karel Pecl za doprovodu zvukových záznamů představil řeč živočichů. Textař Milan Princ hovořil o poezii v současné hudbě a režisér Bohdan Sláma objasňoval zákulisí filmové řeči. Ve spolupráci s muzejní pedagožkou probíhaly dvě tvůrčí dílny -

Hrátky s písmenky a *Co napoví přísloví*, pro které byl vytvořen prostor již při koncipování výstavy ve druhé místnosti výstavních síní, kterou si děti v průběhu měsíce svými výtvarnými dílky samy vyzdobily.

Na podzim se projekt Čtení z Písku prezentoval stejnojmennou publikací, která byla pokřtěna 19. listopadu v přednáškovém sále muzea. Tento stručný literární bedekr věnuje svou pozornost 23 osobnostem, od nichž můžete přijmout pozvání na procházku po Písku a blízkém okolí. Konkrétně se jedná například o scénáristu Karla Čabrádka a s ním spojenou městskou plovárnu, básníka Jana Čarka, jenž navštěvoval písecké gymnázium (dnes budova Středního odborného učiliště), archeologa Jiřího Fröhliche, který vás pozve k rybníku Němec v Píseckých horách. Jsou zde zastoupeni jak ti, kteří již nežijí, tak současní autoři. Kritériem výběru byla významnost podílu na formování kulturní úrovně regionu a nadregionální úspěšnost v daném oboru. Sjednocujícím prvkem pak skutečnost, že všechny zde představené osobnosti mají své profily na již jmenovaných webových stránkách.

Karel Pecl

KONZERVÁTOR JIŘÍ KLOBOUČNÍK ODEŠEL DO DŮCHODU

V roce 2013 odešel do důchodu můj dlouholetý muzejní kolega a kamarád, Jirka Kloboučník. Protože strávil v píseckém muzeu 42 let, sluší se jeho působení zhodnotit a shrnout. Vzhledem k tomu, že jsem byl jeho kolegou 38 let a v prvních třiceti letech byl náš vztah poměrně intenzivní, byl jsem požádán, abych o Jirkovi napsal právě já.

Do píseckého muzea jsem nastoupil v červnu 1970. Ale už prvního září jsem musel muzejní kolektiv opustit, protože mne čekala svatá povinnost - roční služba při obraně socialistické vlasti. Po absolvování měsíčního příjmače v Týně nad Vltavou jsem byl převelen k tankovému pluku do Písku. Hned při první vycházce jsem samozřejmě zamířil do muzea.

Když jsem byl, jako čerstvé vojenské ucho, v říjnu roku 1970 přivítán mými muzejními spolupracovníky, bylo mi představeno jiné ucho, v tomto případě muzejní - Jiří Kloboučník. Ani jeden z nás tenkrát netušil, že to bude pro nás oba setkání osudové.

Vlast jsem tenkrát, v těsném svazku s našimi sovětskými okupanty, proti imperialismu ubránil a tak jsem se mohl po roce vrátit zpátky do muzea. V této publikaci Prácheňského muzea se můžete dočíst, jaká specializovaná pracoviště současné muzeum má a jak různorodou činnost vyvíjí. Ale v době našich společných začátků byla sice snaha po co nejširším záběru, ale nebylo dost peněz a tím pádem ani lidí. Co však nechybělo, bylo nadšení. Tehdejší ředitel, pan Frey, byl vizionářem a zapáleným budovatelem muzea.

I když by nadřazeným tenkrát stačilo představit veřejnosti historii dělnického

Foto V. Komarová

hnutí a vůdčí úlohu komunistické strany a pak by měl ředitel od nadřazených pokoj, on se s takovou degradací muzea nehodlal smířit. Chtěl muzeum povznést a tak vymýšlel různé novoty. Jejich realizace vyžadovaly finanční dotace od odboru kultury a také netradiční pomůcky a vybavení. I když byl pan ředitel Frey neodbytný, nikdy nezískal pro své projekty dost peněz. Když už nějaké získal, nedalo se potřebné vybavení tenkrát nikde ani koupit ani objednat jeho výrobu. Pokud by tuto zprávu četl někdo mladý, tak musím upozornit, že píšu o socialistických sedmdesátých letech 20. století, ne o středověku. Díky socialistické realitě byla práce v muzeu permanentní improvizací. Vitríny, sokly, rámy - všechno se muselo vlastnoručně vyrobit. Pokud se ovšem sehnal potřebný materiál. A pro svépomocnou výrobu potřebovalo muzeum údržbáře. Pan Frey si chtěl tenkrát muzejníky vychovat k obrazu svému a tak dával přednost mladým. Jeden takový se právě nabízel. Jmenoval se Jiří Kloboučník. Zrovna mu skončil sezónní úvazek správce chatové základny na Jistci a tak sháněl práci. Do jara 1970 byl placeným tajemníkem Svazu klubů mládeže. Stráníkům se zdálo, že aktivity těchto klubů odvádějí mladé od budování socialismu a tak svaz zrušili. Jirkovi Kloboučníkovi byla slíbena jiná funkce, ale podmínkou byl vstup do KSČ. Tu se mu nechtělo splnit a tak zůstal bez zaměstnání. Jako v Elektropřístroji Písek vyučený zámečník-údržbář se jevil jako vhodný adept na místo údržbáře v muzeu.

A protože pan Frey věděl, že v muzeu, podobně jako v cirkuse, nemůže nikdo dělat jen svou profesí, počítal s Jirkou do budoucna i na onačejší práce - na ošetřování muzejních sbírek.

V tomto bodě musím udělat malou vsuvku. Mám-li psát dál o Jiřím Kloboučníkovi, musím si to trochu zjednodušit. Abych nemusel stále psát celé jméno nebo oslovení pan Kloboučník, využiju občas jeho přezdívky, která, nikdo neví proč, zní „Klobouk“. Takže odtěd budu psát o Jirkovi, Kloboučníkovi a Kloboukovi. Bude se jednat stále o tutéž jednu osobu, která je, myslím, za ta léta na svou přezdívku už zvyklá. Stejně mu nikdo z muzejníků jinak neřekne.

Práce údržbáře vyžadovala, aby mu sem tam někdo pomohl něco přinést, odnést nebo podržet a tak jsem se s ním pozvolna sbližoval. Byl jsem docela manuálně zručný a vymýšlení a vyrábění mě bavilo a tak jsem s Kloboukem trávil čím dál víc času. Já pomáhal jemu a on zase mě, třeba při výstavách nebo při výstavbě akvárií. A protože jsme spolu nejen pracovali, ale také žvanili, přišli jsme na to, že máme spoustu společných témat a zájmů. Oba jsme byli postiženi muzejní nemocí - sběratelstvím. U mě to začalo kaktusama a taky muzikou - gramofonovými deskami. V době mých studentských let se vinylové desky nedaly jen tak koupit, samozřejmě s výjimkou revolučních písní nebo častušek. Kdo chtěl mít něco lepšího, musel být organizovaný. Exkluzivní desky, často i západní se daly získat jen díky členství v Gramofonovém klubu Supraphon. Byl založen v roce 1958, já měl pořadové číslo 471 a kupoval jsem, co se dalo. A ejhle, Klobouk sbíral gramodesky také. On kromě nich všechno, co zvuk přenášelo. Byl to on, kdo mne, jako píseckou náplavu,

seznámil s bratry Píchovými, Honzou Samcem, Frantou Kalábem, Jirkou Smržem, Vojtou Belfínem, Vládou Komrskou a dalšími z partičky, která se zajímala o muziku a o zvukovou techniku. Pod jeho vedením byl v roce 1975 založen v Písku HIFI klub. Scházeli jsme se v klubovně městské knihovny, kde jsme si pouštěli magnetofonové nahrávky a desky s hudbou. Kromě vážné hudby se jednalo většinou o muziku, která byla režimu trnem v oku. Abychom mohli poslouchat západní rozhlasové stanice, montovali pro nás radioamatéři udělátka, která české rádio přeladila na západní frekvence. A nejen to. Protože jsme nebyli spokojeni s kvalitou zvuku těch několika sériově vyráběných přístrojů, sháněli jsme co nejvyšší radia a magnetofony. Špičkou byly tehdy radiogramofon Sonáta a magnetofon Sonet Duo. Reprobedny a gramofony jsme si dokonce sami montovali. Tady někde nejspíš začalo Jirkovo sběratelství zvukové techniky. Jak se časem měnily podmínky, přibývaly možnosti i množství získaných přístrojů. Klobouk nashromáždil takové množství přenosové techniky a zvukových nosičů, že postihl vývoj od hracích strojků, voskových válečků, krystalek a gramofonů na kliku až po moderní digitechniku. Díky tomu mohl dát dohromady bohatě vybavenou výstavu „Cesta zvuku“. Návštěvnický úspěšná výstava byla představena celkem pětkrát, z toho v Písku hned dvakrát. Jednou to bylo v Prácheňském muzeu a podruhé v rámci Píseckých slavností v ekonomické škole. Další presentace byly muzejní - ve Strakonících, Blatné a Milevsku.

Klobouk se ale nespécializoval jen na sbírání věcí kolem hudby. Jeho zájmy byly velice košaté. Nelze vyjmenovat všechny sběratelské okruhy (myslím, že sbírá prakticky všechno, co je aspoň rok staré) a tak se omezím jen na malý vzorek. Má třeba malý nákladaček a taky šest aut značky Saab. Další už nesbírá, jen na těch starých nabírá rez. Stále ho zajímají například fotoaparáty a staré fotky, knihy a časopisy a také výtvarná díla menších rozměrů. O Jirkově sběratelské mánii by se dal napsat samostatný a obsáhlý příspěvek, ale vraťme se do muzea.

Jirka si při zaměstnání stačil udělat maturitu, oženit se, absolvovat dvouletý kurz muzejní konzervace v Brně, postavit družstevní byt a zplodit dvě dcery. Naše společné působení v muzeu se odehrávalo v době velkých změn. O ty první se zasloužil náš první ředitel, pan Frey. Ten získal zámek a tvrze v Kestřanech s tím, že se z těchto objektů stane pobočka muzea, která bude věnovaná historii zemědělské výroby. Dalším jeho nápadem bylo získání církvi nevyužívaného kostela Svaté Trojice a jeho přeměna na muzejní koncertní a výstavní síň. Jeho nápadem byl i můj úkol, vybudovat ve sklepích trvalou expozici živých ryb našich vod. Už jen výčet těchto úkolů, by byl pro těch pár muzejníků dost, ale u toho nezůstalo. Přišli noví ředitelé a s nimi i nové úkoly. V průběhu času se ukázalo, že je neúnosné, aby muzeum udržovalo dům s památkem loutkáře Matěje Kopeckého v Miroticích. Tak jsme ho museli vyklidit. Havarijní stav dřevěných konstrukcí královského hradu, ve kterém muzeum sídlí, vedl k nutnosti generální rekonstrukce muzea. Protože nebylo možné najednou uvolnit pro přestavbu všechny prostory, museli jsme vše přestěhovat do jednoho křídla hradu. Když bylo vyklizené křídlo zrekonstruované, přenesli

Na oslavě - s kolegyněmi Irenou Mašíkovou a Jitkou Čukovou. Fotoarchiv Prácheňského muzea

jsme všechny sbírky i pracovny do něj. Když pak byla dostavěna i ta druhá část hradu, zase se vše stěhovalo, nyní už na místa k tomu určená. Mezitím jsme ještě museli přestěhovat do Písku všechny sbírkové předměty ze zrušeného Památníku města Protivína. Při rekonstrukci muzea byly vyčleněny nové prostory pro trvalé expozice, takže nás čekalo opět stěhování, tentokrát už jen sbírkových předmětů do budoucích expozic.

Pro dobu ředitelování pana Freye, je třeba ještě vzít v úvahu, že v muzeu, kromě údržbáře a konzervátora v jedné osobě, nebyl žádný technický personál. Proto se na instalacích i likvidacích výstav museli v rámci svých možností podílet všichni pracovníci muzea. A nešlo jen o obrazy. Často jsme vláčeli po schodech nahoru a dolů i věci mnohem těžší, například výstavní vybavení, sochy, lidový nábytek aj. Výtah byl do muzea vestavěn až po roce 1990 při generální rekonstrukci. Z uvedeného je zřejmé, že zvláště mužská část muzea, fungovala jako špatně placení stěhováci. A protože při stěhování si jeden většinou nevystačí, bylo nutné mít parťáka. Už vzhledem k mnoha společným zájmům byla volba pro nás jednoznačná - já a Klobouk, vždy spolu. Protože jsme si spolupráci vyzkoušeli při stěhování a protože jsme byli oba šikovní, a taky jsme potřebovali peníze, byli jsme první, kdo se hlásil o placené práce mimo úvazek. Pan Frey byl uznalý. Věděl, že nad rámec našeho tabulkového (nizkého) platu nám nemůže dát nic a tak nás najímal na různé manuální práce, abychom si přivydělali. Firmy o tyto práce neměly zájem, musely plnit

plán a závazky pětileté. Hledání řemeslníků na melouchy bylo problematické, protože oni je dělat nesměli. Pokud by kývli a někdo by to udal, hrozilo jim i propuštění. A protože nikdo jiný takto všehoschopný v muzeu nebyl, zbyli jsme panu řediteli jen my dva. Na těchto akcích jsme tudíž trávili společně spoustu času i mimo práci. Když nás pak lidé ve městě ještě mohli denně vidět, jak jdeme společně do závody na oběd nebo z oběda, upadli jsme do podezření, že naše sexuální orientace není většinová. Ale to byly nepodložené pomluvy. My jsme spolu chodili vlastně proto, abychom si mohli povídat o svých koníčcích a taky o ženských.

Mimo stěhovací období jsme se oba v muzeu věnovali svým profesím. Jirka musel několikrát vyklidit a přestěhovat svou konzervátorskou dílnu. Jednu si dokonce musel sám stavebně upravit v budově bývalé márnice vedle svatotrojického hřbitova. Praxi měl z výstavby družstevního bytu. Díky lokalizaci své dílny do márnice se většinou do telefonu nehlásil jako „konzervační dílna“, ale jako „márnice“. Občas to volající zaskočilo. Třeba když mu jednou volali esenbáci kvůli konzultaci ohledně odcizené zbraně.

Já měl zase místnostku, kde jsem zpracovával sběry hmyzu a také nálezy uhynulých živočichů pro případnou budoucí preparaci. Té místnosti jsem říkal „pítevná“. I v tomto případě je zřejmé, že jsme měli k sobě blízko, stejně jako márnice a pítevná.

Jirka nebyl restaurátor specialista, ale konzervátor. Jeho prvotním úkolem bylo očištění nového sbírkového předmětu, dalším pak jeho ošetření proti škůdcům a plísním. Do depozitářů se mohly ukládat jen předměty čisté a preventivně ošetřené. Další, již odbornější konzervátorské úkony, pak musely být věnovány předmětům před jejich vystavením, ať už krátkodobě při výstavách nebo při budování trvalých expozic. V době zimní uzávěrky muzea se každoročně otvírají a čistí vitríny. I při tom byla role konzervátora důležitá. Musel všechny předměty zkontrolovat, a když to bylo potřeba, tak je musel znovu ošetřit.

V muzeu je velké množství materiálů různorodých sbírkových předmětů. Stát-ní muzea mají proto specializované konzervátory a restaurátory. To si muzeum našeho typu nemůže dovolit. Jirka si ale musel poradit téměř se vším sám. Proto byl jeho odborný záběr velice široký. Snad jen s výjimkou oděvních součástí nebo obrazů, musel Klobouk zvládnout konzervaci v rozsahu od žebříňáku pro uvažovanou expozici v Kestřanech, přes rybářské nářadí, lidové sošky až po zbraně nebo mechanické a elektrické součástky pro expozici v písecké staré elektrárně. O jeho odbornosti svědčí i skutečnost, že byl od roku 1972 předsedou Oborové komise jihočeských konzervátorů. Jeho zájem o nové poznatky se projevoval také každoroční účastí na celostátních seminářích konzervátorů. Jednou dokonce takový seminář v píseckém muzeu zorganizoval. Zúčastnilo se ho na 250 muzejníků, včetně několika ze zahraničí.

Jirka si byl dobře vědom náročnosti a také zodpovědnosti svého oboru a tak, když si nebyl jistý, neváhal se obrátit s prosbou o radu na specialistu. Spolupracoval pro-

to například se soukromou restaurátorskou školou akademického malíře - restaurátora, Milana Blahouta. Na oplátku zase této škole pomáhal tím, že vedl na svém muzejním pracovišti praxe jejích studentů.

Nemyslím si, že by součástí mého příspěvku měl být výčet toho, co a v jakém počtu Klobouk pro muzeum zkonzervoval. To ponechám jiným. Naopak si myslím, že jsem to podstatné o svém příteli napsal. Možná to bude poučné nejen pro veřejnost, ale i pro dnešní mladé muzejníky, kteří přišli tak říkajíc do hotového a proto se mohou v klidu věnovat svým odbornostem. Je to tak trochu i díky průkopníkům, kteří měli muzeum jako svůj druhý domov a pro jeho rozvoj dělali, často bez ohledu na svůj volný čas, všechno, co bylo v jejich silách.

Je večer, manželka šla cvičit. Jsem sám se svými vzpomínkami. Zvedám poklop gramofonu a pokládám na jeho talíř vinylovou desku z bílého alba Beatles. Jirko, vzpomínáš? Když mi, ještě za komunistů, přišlo poštou z Německa, tak jsi ho ode mne loudil a sliboval za něj hory doly. Pamatuješ, jak jsi nemohl přenést přes srdce, že já, amatér, ho mám a ty, odborník a sběratel, ne? Vzpomínáš, jak jsi chtěl, abych ti ho odkázal v závěti s nadějí, že nějakou tu expedici třeba nepřežiju a ty ho přeci jen získáš? Dnes už ho máš taky, tak si ho mohu bez výčitek užívat.

Z reproduktorů se linou známé tóny připomínající naše mládí. Sedám do křesla a zavírám oči. Před nimi se mi otvírají obrazy z historického filmu našeho společného muzejního mládí.

Obraz první

Jsem s Kloboukem v zámku v Kestřanech, kde máme za úkol vyklidit byt po babce Adensámové, která brutálně zavraždila svého otce a tak ji přestěhovali do basy. Prostory zámku chce pan Frey využít k uskladnění větších kusů starého zemědělského nářadí pro budoucí expozici historie zemědělské výroby. Podle zkazek o paní Adensámové tušíme, že nás nečeká nic příjemného a tak se nám podvědomě do plnění úkolu nechce. Jdeme si nejdřív prohlédnout všechny prostory zámku. Stoupáme po nízkých stupních schodiště na půdu. Její podlaha už zdaleka není souvislá. Voda zatékající děravou střechou udělala své. Někde už jsou jen trámy, jinde visí kusy prken nad podlahy místností druhého patra. Po několika opatrných krocích po trámec a zbytcích prken se radši vracíme na schodiště.

Sestupujeme a prohlížíme si prostory v druhém patře. Tam podlahy ještě drží, ale místnosti jsou prázdné. Totéž v prvním patře v prostorách, které Adensámová neobývala. Zato v jejím „bytě“, to je jiná káva. Špína, odpadky, vše umatlané - jedním slovem humus. Představa, že to budeme muset za chvíli vykydat, mne děsí. A to jsme ještě neviděli „koupelnu“. Ve vaně je smrdutá hmota vzniklá z hnijících brambor promísená s prázdnými platíčky od Algeny. Ta se ostatně povalují skoro všude. Ne nadarmo se bývalé obyvatelce zámku říkalo „baba Algena“. V rukavicích a s šátky přes pusy, které nás mají ochránit před všudypřítomnou plísní, vyklízíme prostory. Nejdřív vynášíme harampádí a nábytek. Skládáme to na hromadu na dvůr před

zámek pro budoucí odvoz. Drobnosti skládáme do kýblů a ty sypeme na narůstající hromadu. Když si myslíme, že už máme hotovo, zjišťujeme, že ve výklenku chodby je pod oknem chlívek, ve kterém naše nájemnice chovala prase. Nezbylo, než i toto chovatelské zařízení odstranit. Seškrabujeme suchou kejdu a poté kladivem rozbíjíme chlívek. Nejhorší je prasečí prach v očích. Konečně je hotovo. Je odpoledne, když vycházíme na čerstvý vzduch. Jsme rádi, že to máme za sebou. Když chceme zavřít vchodové dveře, máme problém. Jejich křídla vlhkem nabobtnala a tak nejdou dovřít. Opakovaně se snažíme násilím obě křídla najednou přibouchnout. Konečně se to podařilo. Sotva jsme poodešli od dveří, ozývá se ohlušující rána a z vymláčených oken druhého patra se vyvalil prach. Abychom zjistili, co se stalo, znovu ode-

Jiří Kloboučník mezi kolegy Karlem Peclem (vlevo) a Zdeňkem Jíšou, 1978. Fotoarchiv Prácheňského muzea

mykáme a obezřetně stoupáme po schodišti. Z podesty mezi prvním a druhým patrem zjišťujeme, že se zřítil trámový strop mezi druhým patrem a půdou. Na první pohled je zřejmé, že trámy jsou totálně prorostlé dřevomorkou. Když si uvědomíme, že jsme před pár hodinami po těch trámech chodili a poté se pohybovali dokonce pod nimi, není nám dobře od žaludku. Spěšně prostory opouštíme. Když odjíždíme muzejní dvanácttrojkou do Písku, není nám do řeči.

Obraz druhý

Jsme v prázdné lodi kostela Svaté Trojice. Kromě nás dvou je tam ještě restaurátor Milan Blahout. Naším úkolem je rozebrat barokní oltář, aby mohl být kostel muzeem využíván jako koncertní a výstavní síň. Milan je s námi jako odborný dozor. Zatímco já s Jirkou přinášíme nářadí a pomůcky doprostřed kostelní lodě, Milan si prohlíží konstrukci oltáře. Na zadní straně jsou dva vertikální trámy, spojené navzájem menšími trámkami horizontálními. Vertikální trámy nesou v horní části boční křídla oltáře. Milan mi dává pokyn, abych jako první odmontoval ta boční křídla. Beru si padákovou vestu s lanem opatřeným karabinou. Šplhám po horizontálních trámech skoro až pod strop chrámové lodě. Po uchycení pojistného lana povolují matky a šrouby závěsů pravého oltářního křídla. Před úplným uvolněním ho uvazuji na lano a vylézám co nejvýš, abych mohl oltářní křídlo opatrně spouštět dolů. Tam ho ode mne berou Jirka a Milan a po uvolnění z provazu ho odnášejí blíž ke dveřím. Já mezitím uvolnil zabezpečovací lano a přelézám k levému oltářnímu křídlu. Opět si ve výšce pasu omotávám zabezpečovací lano kolem horizontálního trámku. Povolují matky úchytů oltářního křídla. To se, po uvolnění úchytů, poněkud vyklání k boční stěně kostela a tím mi svírá šroub, který nejde vysunout. Snažím se dosáhnout na vnější okraj oltářního křídla, abych si ho přitáhl k sobě a tím uvolnil sevření šroubu. Jak se natahuji co nejdál k okraji oltáře, ozývá se pode mnou podezřelý skřípání a oltář se naklání do strany. Strnu. V zápětí se ozve prasknutí a celý oltář se nakloní do boku a dopředu. Milan s Jirkou, kteří stáli dosud před oltářem a sledovali, co dělám, teď utíkají lodí od oltáře ke dveřím. Křičí na mne, že se oltář řítí, abych seskočil. Dobrá rada nad zlato! Ale nejdřív se musím odvázat. Když chci otevřít karabinu zabezpečovacího lana, ozve se další rána a jeden z uvolněných horních trámů padá a přiskřípne mi lano. Snažím se ho vyrvat, ale nejde to. Když si odepínám padákovou vestu, je oltář už v pohybu. Už nestihnu nic. Jen vyděšeně zírám na kostelní podlahu, kam nejspíš za okamžik spolu s oltářem dopadnu. Pak přijde další rána. Oltář narazil na boční stěnu kostela. Je sice nakloněn i dopředu, ale neposunuje se. Teď teprve si všímám kluků dole. I oni mají vyděšený výraz. Bojím se pohnout, abych tím neodstartoval pokračování pádu. Konečně se zbavuji vesty. Napadá mne, abych seskočil dozadu za oltář. Ale to by určitě nedopadlo úplně dobře. Jednak jsem dost vysoko a potom za oltář spadlo z podpůrné konstrukce několik dřev, takže hrozí nejspíš zlomenina nohy.

Jirka s Milanem mi radí, abych se opatrně přesunul k druhému vertikálnímu trámu a zkusil u něj slézt. To se i mně jeví jako nejlepší řešení. Kdyby oltář znovu padal, už budu nejspíš o něco níž a taky mohu seskočit do boku, kde na zemi nic není. Opatrně se tedy posunuji na druhou stranu. Nic se neděje. Slézám pomalu dolů. Oltář, zapřený o zeď, stále drží. Teprve když stojím na pevné zemi, uvolňuje se mé napětí.

Zajímá nás, co způsobilo ten pád. Abychom to mohli zjistit, musíme se dostat k patě levého vertikálního trámu. Obezřetně se přibližujeme na dohled. Příčina je zřejmá. Spodní část trámu byla na místě styku s vlhkou podlahou uhníla. Když jsem odstranil pravé křídlo, porušil jsem tím rovnoměrné zatížení obou nosných trámů. Statiku oltáře jsem ještě navíc vychýlil doleva tím, že jsem na této levé straně stál. Když jsem se pak nahýbal pro zachycení okraje levého křídla, uhníl spodek trámu zatížení nevydržel a zhroutil se. Mě zachránilo to, že se oltář opřel šikmo o kostelní zeď. Díky tomu, že zeď nebyla hladce omítaná, tak oltář nepokračoval pádem dopředu. A já jsem ve zdraví přežil. Vděčím za to jen fyzikálním zákonům?

Oltář jsme podepřeli a pak už bez problémů rozebrali. Dostali jsme za to každý 1 200 korun československých. Tenkrát to byly velké peníze. Měsíční plat se pohyboval okolo 1 800 Kčs. A Jirkou vysněný kabát stál právě těch 1 200. Nevybavuji si, za co jsem peníze utratil já, ale Klobouk si ten kabát koupil. Za dva dny potom ho zlevnili na polovinu.

Obraz třetí

Na spodním nádvoří, které muzeum sdílelo s ekonomickou školou, stojí lípa. Je poblíž východní zdi muzea a její koruna dosahuje k vrcholu střechy. V tom je právě potíž. Listí z velké části koruny padá na střechu, z které je déšť splachuje do okapu. Ten se zanáší, voda listí splavuje do hrdla okapového svodu a ucpává ho. Dešťová voda se pak přelévá na rohové zdi okolo svodu. To způsobuje odlupování omítky a narušování zdí. Je třeba okapy vybrat. Ale jak na to? Lešení je drahé, stejně tak i autojeřáb. Ten by navíc ani do dvora průjezdem neprojel. Levné řešení panu řediteli, Freyovi nabízí již osvědčená firma KLOPEC. PEC-l sleze po střeše k okapu a bude vybírat listí, KLO-boučník ho bude jistit pomocí lana a navíc bude odebírat kbelíky s listím. Zakázka je přijata. Na půdě si oblékám padákovou vestu. Tu jsem si již dříve obstaral pro lezení na komíny kvůli kroužkování čapích mláďat a využíval jsem ji také při lezení na stromová hnízda. S její pomocí jsem se jistil i při bourání oltáře. Na karabinu pojistného lana vesty uvazuji horolezecké lano. Jirka lano přehazuje přes trám. Vylézám střešním oknem uprostřed střechy. Po zadku se šoupu po střeše k okapu. Začínám uprostřed. Vsedě, s roztaženými nohama, opřenými o vnější lem okapu, vybírám napadané listí do kbelíku. Když je okap pode mnou čistý, posouvám se doprava. Abych se mohl posunout, musí mne Jirka sledovat a podle potřeby o kus povolit přes trám omotané jistící lano. Po naplnění kbelíku zavolám a Jirka ho na provaze po

střeše vytáhne a vysype. Já si prázdný kbelík za druhý konec provazu zase stáhnou k sobě. Promyšlená metodika dobře funguje a tak nám jde práce rychle od ruky. Už sedím na nejvzdálenějším konci střechy. To je nejnebezpečnější místo. Kdybych teď uklouzl nebo kdyby povolil okap, a já spadl, tak bych obloukem proletěl tak asi dva metry nad zemí a pak bych jako kyvadlo pokračoval do výšky, kde bych se rozplácl o boční zeď ekonomky. Možná bych proletěl oknem do chodby před třídami. Radši se tím směrem nedívat. Kýbl je plný a tak volám na Klobouka, aby ho vytáhl. Nic se neděje. Zavolám znovu. Zase nic. Natáčím se, abych viděl na střešní okno. Jirku nevidím. Zatahám za jistící lano. Žádná odezva. S plným kýblem v ruce se šoupu pozpátku k oknu. První šok je, když zjistím, že Klobouk na půdě není. Druhý, když zjistím, že jistící lano je na trámu uvázané na kličku. To mne přivádí k myšlence, co by se stalo, kdybych ze střechy spadl. Jsem v šoku. Sedím na okraji okna a čekám. Po chvíli se objevuje Jirka s vysvětlením, že pro něj přišli, aby si šel do pokladny vztít telefon. Nemám slov. Neměl jsem je ani tenkrát, nemám je ani teď.

Na počátku jsem si vytknul za cíl zhodnotit a shrnout Jirkovu muzejní etapu života. Hodnocení už bylo napsáno. Zbývá tedy shrnutí.

Naši prapředkové byli lovci a sběrači. Pokud má někdo v tomto směru o vývoji člověka pochybnosti, tak Jirka může posloužit jako důkaz. Zatímco většina lidstva přešla do fáze pěstitelů a chovatelů, Jirka zůstal původnímu zaměření lidstva věrný. V zoologii se tomu říká živá zkamenělina. Ale v jeho případě to není úplně přesný termín, protože on obsah sběračství pozvedl na vyšší úroveň. Ze sběrače se stal sběratelem. Jeho loveckým zaměřením se zabývat nebudu, to bylo jednostranné, ale zato zájem sběratelský rozvinul do nebývalé šíře. Někomu by stačilo sbírání zvukových nosičů a přístrojů, které nám zvuky zprostředkovávají. Ale Jirkovi to nestačilo. Jako konzervátor zachraňoval mnohdy rozbité haraburdí a měnil ho ve sbírkový předmět, dokládající život a schopnosti našich předků. Ale muzeum nemůže sbírat všechno. Shromažďuje a ukládá jen předměty, které odpovídají jeho zaměření nebo expozičním záměrům.

Ale Jirka takové omezení neměl. Sbíral skoro všechno, co bylo jen trochu staré. A co zrovna nevyhovovalo jeho zájmům, to by se mohlo hodit k prodeji nebo následné výměně za něco, co by se mu líbilo. A protože zachraňoval hodnoty pro muzeum, tak je zachraňoval i v soukromém životě. Za svůj dosavadní život dokázal nakupit tolik haraburdí, že jím zaplnil všechny dostupné prostory, ať už byly jeho, zapůjčené nebo pronajaté. Jisté je, že Jirkovi nehrozí, že by se v penzi nudil. Co mu popřát na závěr? Samozřejmě zdraví. A taky energii a sílu na to, aby se mu podařilo nashromážděné věci zhodnotit a výtěžek si i užít.

Až se ti, Jirko, podaří vyklidit alespoň pronajaté a zapůjčené prostory, dej mi vědět. Pak před tebou smeknu klobouk. Ale dělej, čas letí. Nemusel bych se toho dožít.

ZOOLOG RNDR. JIŘÍ ŠEBESTIAN, CSC. OSLAVIL PADESÁTÉ NAROZENINY

Tento narozeninový medailon je o mém nástupci v muzeu, kolegovi Šebestianovi. Právě proto, že se Jirka Šebestian stal pokračovatelem v mé práci, omlouvám se, že musím v úvodu napsat nejdřív pár slov o sobě.

Ne každému se poštěstí, aby byl jeho koníček zároveň jeho zaměstnáním. Mně se to splnilo. Práce zoologa v muzeu byla zajímavá a různorodá. Mohl jsem zkoumat zvířenu v terénu, mohl jsem se svými poznatky seznamovat veřejnost prostřednictvím přednášek a výstav a mohl jsem konkrétní znalosti využít i při výstavbě expozic. Jako vedoucí ornitologického kroužku a při prázdninových táborech v rezervaci Řežabinec (Akce Acrocephalus) jsem mladým zájemcům o ornitologii předával všechno, co jsem sám věděl. Bral jsem to jako radostnou povinnost, jako splátku za to, co dělali jiní zoologové v mém mládí pro mne. Tím, že jsem v muzeu zavedl cyklus cestovatelsky a přírodovědecky zaměřených přednášek jsem nejen zprostředkoval poznání a poučení veřejnosti, ale zároveň jsem si rozšiřoval obzory i sám.

Za 38 let mého působení se z mnohých původně krátkodobých výzkumných aktivit staly aktivity pravidelné a dlouhodobé. Díky nim se v muzeu nashromáždila spousta dat o výskytu živočichů v regionu, přibýly mnohé sbírkové předměty, rostla se odborná knihovna, nabaloval se počet fandů zoologie a amatérských spolupracovníků. Není proto divu, že když se blížil můj odchod do důchodu, vzrůstala moje obava o osud výsledků mé práce. Znal jsem mnohé případy, kdy na místo muzejního zoologa, který se celý život zabýval obratlovci, přišel po jeho odchodu entomolog, který se zajímal jen o brouky. Důsledkem toho bylo, že všechny doposud nahromaděné informace skončily, v lepším případě někde v archivní skříni, v horším třeba ve sběru. A to je ještě relativně dobré, protože bylo aspoň znovu obsazeno místo zoologa. Někde, po odchodu zoologa, tuto specializaci úplně zrušili a přijali třeba historika umění. Jihočeský kraj se vyznačuje relativním bohatstvím typů přírodního prostředí. Přesto jsou v jeho muzeích jen čtyři zoologové. Dva jsou v Českých Budějovicích, jeden v Soběslavi a jeden v Písku. Jsem proto rád, že bylo v Písku místo zoologa zachováno. A ještě radši jsem, že byl přijat někdo, kdo nezahodí všechno, co jsem započal a shromáždil. Jsem spokojený, že po mně přišel někdo, kdo na mou práci naváže, rozšíří ji a ještě dokáže získané výsledky mnohem lépe zpracovat a vyhodnotit. Takový člověk se našel, jmenuje se Jiří Šebestian.

Ale vraťme se na začátek.

Jirka se narodil 2. července 1963 na Kladně. Tam také vychodil první a druhou třídu základní školy. Poté se rodiče přestěhovali do Kojetic u Neratovic, kde Jirka v září roku 1970 nastoupil do třetí třídy. Změnou pro něj bylo nejen bydliště, ale i typ školy. Zatímco na Kladně chodil do více třídní školy, v Kojeticích bylo málo dětí a tak se učil v jednotřídce. Byl dítětem bystrým a tak mu učení nedělalo potíže. Jeho

V Kanadě divocí ptáci žerou ornitologům z ruky. (2003, Národní park Algonquin, sojka šedá - *Perisoreus canadensis*) Foto: Štěpánka Šebastianová

učitelé brali své povolání jako poslání a tak se snažili výuku obohatit besedami i vycházkami do přírody. Jednou pozvali na besedu kojetického amatérského ornitologa, pana Jecha. Jeho zanícené povídání o přírodě a jejích ptačích obyvatelích, se stalo zlomovým impulzem pro Jirkův následující život. Pan Jech si Jirku získal, a když pak poznal jeho vážný zájem, ochotně se mu věnoval. Jirka pana Jecha navštěvoval, povídal si s ním o ptácích, chodil s ním za ptáky i do okolí, půjčoval si od něj knížky o ptácích a hlтал každou jeho radu. Když se po třech letech pan Jech odstěhoval, bylo semínko zájmu již hluboce zakořeněné. Jirka už sám pokračoval v pozorování a studiu našich ptáků.

Po základní škole byl přijat na gymnázium v Brandýse nad Labem. Jeho dlouhodobým cílem bylo studovat zoologii, nejlépe ornitologii, na vysoké v Praze. Ale jeho zájem se neomezoval jen na ptáky. Měl buňky i na hudbu. Kdo jiný může říci, že se učil na lidové škole hrát na sedm hudebních nástrojů a jeden z nich zvládl dokonce tak, že hru na housle posléze i sám vyučoval. Po úspěšném složení zkoušky dospělosti přišel čas na dospělé rozhodnutí – co dál? Moc se mu chtělo studovat ptáky, ale šance, že by, po ukončení studia, našel v tomto oboru zaměstnání, byla nulová. Míst

bylo málo a to málo bylo na dlouhý čas obsazené. Těžkým rozhodováním, spojeným s úvahami o perspektivnosti oboru, ornitologie nakonec propadla. Jeho dalším koníčkem byly matematika, fyzika a zejména chemie. Na tu nakonec padla volba. Na Přírodovědeckou fakultu UK Praha byl na chemii přijat v roce 1981. Ale Jirka přeci jen tíhnul k té biologii. A tak se, po třech letech studia chemie, začal specializovat na biochemii. Přesto, že nestudoval svůj nejoblíbenější obor, věnoval se mu natolik poutivě a zodpovědně, že byla úroveň jeho studijních výsledků ohodnocena udělením ceny rektora Univerzity Karlovy. V roce 1986 ukončil Jiří Šebestian studia na katedře biochemie jako doktor přírodních věd.

Pak přišla chvíle, kdy musel nastoupit, jako absolvent, na roční vojenskou službu. Měsíční příjmač si odbyl u motostřelců (dříve pěšáci) v Plané u Mariánských lázní. Když měl být poté zařazen k bojovému útvaru, čekalo ho překvapení. Spolu se čtyřmi dalšími absolventy byl, z neznámého důvodu, převelen do vojenského gymnázia v Bánské Bystrici. Všichni samozřejmě pátrali po příčině nečekaného štěstí. Nebylo to jednoduché, ale nakonec se dopátrali. Na této škole byli protekční synáčkové politiků a důstojníků. A jak to tak bývá, nedovedli si takové fešácké vojny vážit. Pět z nich jednou uteklo z kasáren, opili se a ještě urazili a zesměšnili vysokého důstojníka. To se neměla veřejnost dozvědět a tak byli v tichosti posláni k motostřelcům a na jejich místa nastoupil Jirka a čtyři jeho spolubojovníci. Vojna se tak pro Jirku stala mnohem snesitelnější, než kdyby se musel plazit bahnem nebo pochodovat prachem. Něco se na vojenské škole naučil a dokonce i sám na ní učil ostatní vojáky. Stal se lyžařským instruktorem a tak mu bylo v zimě dovoleno, aby si chodil na svah tréninkově zalyžovat.

Po návratu z vojny se v roce 1987 posunul dále, již přímo k biologické vědě, a nastoupil na studijní pobyt na Katedru genetiky a mikrobiologie jako mikrobiolog. Právě na této katedře poznal svou budoucí ženu, Štěpánkou Brandlovou, která tam studovala genetiku. Tenkrát však ani jeden z nich netušil, že je budoucnost dá dohromady. Jirka měl dobré pracovní výsledky a tak dostal příležitost stát se odborným vědeckým pracovníkem (1989 - 1992), posléze odborným asistentem (od září 1992) a ještě mu bylo umožněno, aby si studiem při zaměstnání zvýšil v roce 1996 kvalifikaci na kandidáta věd.

V tomto místě nemohu přeskočit významný rok 1989. Ten byl přelomový nejen pro historický vývoj naší země, ale i pro vývoj osobního života Jirky Šebestiana a již zmíněné Štěpánky Brandlové. Katedra genetiky a mikrobiologie měla spolupráci se stejnou katedrou v lotyšské Rize. Na jaro 1989 byla naplánovaná exkurze studentů pražské katedry do Rigy. Zájem byl nevalný a tak tým doplnili účastníci z jiných kateder. Díky tomu víc než polovinu účastníků tvořili ornitologové.

Jak se v Rize ukázalo i tam tvořili hostitelskou skupinu převážně ornitologové. Proto byla většina času věnovaná návštěvám chráněných území a také pozorování ptáků. Když bylo vyčerpáno blízké okolí Rigy, jezdili účastníci do vzdálenějších míst i několik hodin vlakem. Vedoucí české skupiny byla Štěpánka Brandlová, ja-

ko pomoc jí byl k ruce určen Jirka Šebestian. Uvolněná atmosféra, vstřícné chování hostitelů, krásné dojmy z jarní lotyšské přírody, zajímavá pozorování – možná to vše dohromady zapříčinilo, že se Jirka se Štěpánkou sblížili. A to natolik, že spolu začali chodit a po třech letech se v říjnu 1992 vzali.

Ale v roce 1989 čekal oba, Jirku i Štěpánku, ještě jeden nezapomenutelný zážitek. Tím byl 17. listopad. Společně se zúčastnili demonstrace studentů a pochodu na Václavské náměstí. Společně si na Národní třídě prožili přes a mlácení obušky. Jirka měl tenkrát na sobě kabát ze silné látky a díky kapuci (a možná i soucitu některých esenbáků) nebyly rány, které na něj dopadaly, nijak závažné. On chránil Štěpánku a ona je oba manévrovala ke kraji obklíčení. Když se jí to podařilo, ocitli se před neprostupnou hradbou štítů a nad nimi vyčnívajících helem. Štěpánka se podívala do očí v nejbližším ohelmovaném obličejí a pronesla osudovou větu: „S dovolením, my bychom chtěli projít.“ Esenbák poodstoupil a nechal je odejít. Sice za ním okamžitě přiběhl s výhrůzkami jeho velitel, ale to už oba mizeli v postranních uličkách. I to se může při převratu stát.

Myslím, že nebudu daleko od pravdy, když zde prohlásím, že nejvýznamnější událostmi pro budoucí zaměření kolegy Šebestiana byla, jednak jeho účast na kroužkovací akci *Acrocephalus* v rezervaci Řežabinec, a dále jeho setkání a posléze i spolupráce se světoznámým zoologem, profesorem Zdeňkem Veselovským.

Odchytů na Řežabinci se Štěpánka Brandlová zúčastnila o rok dřív než Jirka. Bylo to v červenci 1989 (zase ten přelomový rok). Přivedl ji tam její bratr, Pavel, který se kroužkování zúčastnil už rok předtím. Jirka s ní ještě tenkrát nebyl. V roce 1990 přijeli na Řežabinec už spolu a pak už se společně účastnili všech odchytů.

Dr. Veselovský vstoupil do Jirkova života, když mu bylo 6 let. Tehdy se s ním setkával zprostředkovaně díky televiznímu pořadu „Máme rádi zvířata“. Jakmile se naučil číst, staly se pro Jirku knížky profesora Veselovského zdrojem poznání o zvířatech a jejich fascinujícím životě. I když už kolega Šebestian studoval na vysoké škole a znal i odborné práce prof. Veselovského, ani ve snu si nepředstavoval, že jednou bude jeho spolupracovníkem. K tomu došlo po roce 1996, kdy Jirka Šebestian opustil Prahu a nastoupil jako vědecký pracovník na Biologickou fakultu Jihočeské univerzity V Českých Budějovicích, kde profesor Veselovský učil. Pracovní vztahy mezi nimi posléze přerostly v přátelství. Když se měl narodit Šebestianovým syn, byli poctěni tím, že jim profesor Veselovský navrhl pro budoucího synka jméno a stal se dokonce jeho kmotrem. Jakoby se kruh uzavřel.

Pro mne byla účast Štěpánky i Jirky na Řežabinci významnou pomocí. Když jsem odchty v roce 1977 začal, zúčastnilo se jich jen 12 mladých ornitologů, bylo méně sítí a chytali jsme jen týden. V dalších letech se akce *Acrocephalus* zúčastňovalo 20 – 30 zájemců z řad dětí a mládeže a deset dnů jsme kroužkovali ptáky chytané do 220 metrů sítí. Z uvedeného si lze představit, že organizace takového prázdninového tábora byla poměrně náročná. Kromě toho, že jsem musel okroužkovat, změřit a zvážit všechny chyčené ptáky, musel jsem sám zajišťovat veškerý provoz akce.

Šlo o stavbu tábora i jeho zbourání. Denně jsem musel zajistit 10 kontrol na třech okruzích sítí a také dovoz vody na pití i mytí, v neposlední řadě i odvoz odpadků. V době, kdy neprobíhaly kontroly, bylo třeba děti také nějak zabavit. Když v roce 1990 přijeli na Řežabinec Jirka se Štěpánkou, velice se mi ulevilo. Mohl jsem se věnovat jen kroužkování, o ostatní se už oni postarali. Jirka víc pomáhal s organizací, Štěpánka se zase o něco víc věnovala dětem. To samozřejmě neznamená, že na to byli sami. Pomáhali i jiní starší účastníci, za což jim patří můj dík. Ale Jirka se Štěpánkou byli rozhodně mými nejvýznamnějšími spolupracovníky. Od roku 1997, kdy Jirka získal kroužkovací licenci, byl jeho podíl na odchyťových akcích ještě významnější.

S tím, jak ubíhala léta v novém společenském zřízení, kupily se stohy zákonů, vyhlášek a nařízení. Tyto předpisy čím dál víc podvazovaly a omezovaly veškeré občanské aktivity. Protože organizace našeho ornitologického tábora s dětskými účastníky v mnoha směrech nesplňovala zákonné podmínky, stávalo se jeho pořádání rok od roku stále rizikovější. S tím, jak mi přibývala léta, tak jsem si víc uvědomoval, na jak tenkém ledě se pohybuji a do jakého třeba i fatálního průšvihů se mohu dostat. Stačilo by, aby se nějaké dítě vážněji zranilo a hned by se ukázalo, jak partyzánskou akcí náš tábor je. Nic tam nebylo zajištěno a provozováno podle platných předpisů. Věk a únava, a taky nechota tolik riskovat, mne vedly k tomu, že jsem se rozhodl s organizací odchyťových táborů rokem 2002 skončit. Jejich dlouholetí účastníci se s tím však nechťeli smířit. Mnozí se Řežabinců účastnili už od dětství, a i když už dospěli, bylo jim líto nepokračovat. Někteří starší účastníci byli dokonce přesvědčeni, že by atmosféru Řežabinců měly poznat i jejich děti. A tak se Jirka Šebastian nechal ostatními ukecat a převzal moje otěže. Podmínky se však musely změnit. Dalších táborů už se nezletilí zájemci mohli zúčastnit jen s doprovodem rodičů. Bylo to sice určité omezení, ale tábory mohly pokračovat. Roli v tom hrála i skutečnost, že zachování místa zoologa i pokračování v komplexním ornitologickém výzkumu rezervace Řežabinec bylo i zájmem Prácheňského muzea.

Já jsem, jako pracovník muzea, pořádal tábor v pracovní době, dostával jsem diety na stravu a dopravní náklady hradilo muzeum. Jirka se Štěpánkou převzali organizaci i za tu cenu, že si veškeré náklady uhradí sami a navíc si na to musí vzít dovolenou. Měli ornitologii tak rádi, že si takový úvazek dobrovolně na sebe vzali. Já jsem je k tomu nepřemlouval, ale byl jsem rád, že akce *Acrocephalus* neskončí. Kdyby kvůli ničemu jinému, tak i kvůli výsledkům. Čím déle je jedna přírodní lokalita zkoumaná, tím přesněji se dají sledovat změny ve složení a početnosti ptačího společenstva a díky tomu i směr vývoje přírodního prostředí zkoumaného území.

V roce 2007 mi bylo 62 let a tak nastal čas přemýšlet o odchodu do důchodu. Dělal jsem práci, která byla mým celoživotním koníčkem a hodně mne bavila. Ale přesto jsem chtěl na závěr života nedělat nic. Proto jsem potřeboval najít svého nástupce. Bylo logické, že první, koho jsem oslovil, byl právě Jirka Šebastian. Jeho rozhodování bylo poměrně rychlé. Když si uvědomíme, že chtěl být zoologem – or-

nitologem už od dětství, jaká jiná příležitost by se mu v jižních Čechách (bydlí s rodinou v Českých Budějovicích) mohla naskytnout.

K 1. dubnu 2009 jsem odešel pobírat rentu. Zemřel král, ať žije král. Pecl odstoupil, Šebestian nastoupil. A nastoupil do rozjetého vlaku. Převzal po mně všechny dlouhodobé úkoly, ať už to bylo pravidelné měsíční sčítání ptáků na Řežabinci, účast na výzkumu společenstva jihočeských hus nebo cyklus přednášek s přírodovědeckou a cestovatelskou tematikou. O akci *Acrocephalus* jsem se už zmiňoval, výsledky z 2013 najde zájemce na jiném místě této výroční zprávy. Jirka také pokračuje v péči o trvalé expozice v píseckém i protivínském muzeu. Protivínskou expozici *Exotické přírody* ještě vylepšil. Další akce v letech 2009 až 2014 jsou již v jeho režii. V galerii Památníku města Protivína uspořádal celkem 12 výstav. V Prácheňském muzeu nainstaloval v roce 2012 výstavu ke 130. výročí vydání prvního českého překladu Brehmova *Života zvířat* – „Zvířata živá a jako živá“. Konkrétní pracovní výsledky zoologa Jiřího Šebestiana za rok 2013 jsou uvedeny v této výroční zprávě v části věnované odborným pracovištím.

Kromě muzeí jsou veškerá zoologická pracoviště úzce zaměřená a natolik specializovaná, že jim to neumožňuje zabývat se základním výzkumem, tj. výskytem, rozšířením a početností živočichů regionu. V tomto je úloha muzejních zoologů nezastupitelná. Jejich zjištění pak slouží jako podklady pro ochranná opatření, doporučující jednotlivé druhy, pro plánování péče o chráněná území, ale i jako varování před případnými negativními dopady hospodaření v krajině. Nejvhodnější (modelová) skupina pro sledování změn v krajině jsou ptáci. Mají tu výhodu, že jsou velice mobilní. Když se jim někde nelíbí, když je někde nebezpečno nebo, když se změní prostředí, kde dříve hnízdili, případně když ubude jejich potrava, tak prostě odletí a najdou si jiné vhodné místo. Z uvedeného vyplývá, že výsledky ornitologických výzkumů nás informují jak o kvalitě přírodního prostředí, tak i o jeho případných změnách. Ty mohou být samozřejmě k horšímu, ale i k lepšímu. Aby výsledky výzkumů byly průkazné a tím mohly přinášet užitek, musí být dlouhodobé.

Mezi takové výzkumy lze zařadit jak kroužkování v rámci akce *Acrocephalus* nebo měsíční sčítání ptáků rezervace Řežabinec, v kterých Jirka Šebestian pokračuje po mně, ale i další, které začal sám ještě jako ornitolog amatér. Jedná se například o výzkum složení ptačích společenstev v pěti ptačích oblastech Jihočeského kraje nebo o výzkum chřástala polního, který spoluorganizuje s Dr. J. Pykalem, pracovníkem Agentury ochrany přírody a krajiny v Českých Budějovicích.

Výzkum Řežabince pomocí kroužkování při akci *Acrocephalus* a při pravidelném měsíčním sčítání slouží především ke sledování změn ve vývoji přírodních podmínek rezervace. Jirka ale na Řežabinci kroužkuje i mimo akci, a sice v rámci celoevropského projektu (CES), který se zabývá sledováním změn početnosti ptačích společenstev a úspěšnosti jeho hnízdění. Výsledky tohoto projektu nám pomáhají pochopit příčiny změn ve složení a početnosti společenstev běžných druhů ptáků. I když se mnohým lidem jeví kroužkování jako negativní zásah do života ptáků, je-

ho výsledky jednoznačně slouží k ochraně ptáků i jejich prostředí. A tím konec konců i k ochraně prostředí našeho. O tom, jakou zásluhu na ornitologických výzkumech, využívajících kroužkování, kolega Šebestian má, svědčí 15 436 ptáků, které konci roku 2013 okroužkoval.

Určování ptáků v přírodě není jednoduché. Zvláště, když vás, kromě přiřazení k jednotlivým druhům, zajímá i určení jejich pohlaví nebo stáří. Pozorování je mnohdy krátké a často ho ještě stěžují špatné světelné podmínky. S tím se Jirka nehodlal smířit a tak chtěl využít technické možnosti, které nabízí fotografie. Pokud máte dobré vybavení a taky trochu štěstí, tak si můžete ptáka na fotografii prohlédnout do detailů. A navíc u vzácných druhů poslouží fotka jako doklad o výskytu. Proto se Jirka dal do fotografování. A jak už to u něj bývá zvykem, nespokojil se jen s amatérským přístupem, ale vystudoval pražskou Soukromou střední školu fotografie a v roce 1988 se stal členem Klubu fotografů přírody při Českomoravské myslivecké jednotě, v roce 1991 i členem Společnosti přátel fotografie a v roce 1995 ještě Svazu českých fotografů. Že se mu daří i v tomto koníčku, o tom svědčí účast na několika fotografických výstavách a také skutečnost, že se dostal do výběrového řízení pro spoluúčast na internetové databance fotografií přírody NaturphotoCZ.

Dalším Jirkovým koníčkem, který je také spojen s fotografováním, je cestování. Protože měl Jirka v době studií i při následné vědecké práci dobré výsledky, zúčastnil se studijních pobytů ve Švédsku a Kanadě (dvakrát) a jako zoolog expedic do Norska a Velké Británie.

Jako ornitolog a kroužkovatel byl v minulosti členem výboru České společnosti ornitologické a Jihočeského ornitologického klubu. V současné době je členem představenstva Kroužkovací stanice Národního muzea.

Když kolega Šebestian v dubnu 2009 nastoupil jak zoolog do Prácheňského muzea, byl si vědom toho, že nemá muzejní vzdělání. Proto se přihlásil do dvou semestrového kurzu muzejnictví pořádaného Asociací muzeí a galerií (2010/2011) a po jeho absolvování ještě do Školy muzejní propedeutiky, která se zabývá všemi způsoby prezentace muzejních sbírek, od estetiky, přes výstavnictví až po výstavbu muzejních expozic. Tuto školu, kterou také pořádala Asociace muzeí, ukončil v roce, který představuje tato výroční zpráva, tj. 2013.

V rámci Asociace muzeí pracují oborové komise, Jirka je předsedou Oborové komise zoologů muzeí a proto i členem senátu této asociace.

Být zoologem není jen zaměstnání, je to tak trochu i úděl. Příroda nefunguje od 7.00 do 15.30. A pokud ji chcete poznávat a dokumentovat, musíte být v terénu za svítání, ale i za soumraku, někdy i v noci a třeba i v neděli a o svátcích. Je to povolání krásné, ale náročné na čas i pochopení rodiny. Vztah rodiny k přírodě se projevuje nejen tím, že se na ni chodí dívat. To jim nestačí, chtějí mít s živými tvory bližší kontakt. Chtějí je poznávat a učit se od nich. Proto většina milovníků přírody něco živého doma chová. Neznám zoologa, který by v určité životní fázi neměl doma něco živého. Kromě manželky a dětí, samozřejmě. Pro Šebestianovy to platí ta-

ky. Mají morčata a rybičky, Štěpánka si pořídila kocoura (jmenuje se Šnury). Její kamarádka měla fenu belgického ovčáka Groenendael. Když měla štěňata, byli u nich Šebestianovi na návštěvě. Jedno roztomilé štěňátko si Štěpánku oblíbilo a běhalo za ní. Kdo by odolal? Jsou to krásní a inteligentní psi. A tak se fenka Bintí stala členem jejich rodiny. Když měla štěňata Bintí, tak neodolal zase Štěpánek. K Bintí přibyl její syn Korál. A tak má Jirka na starost oba psy. Je to pocitově obohacující, ale zároveň časově náročné. Až bude Štěpánek větší (teď chodí do druhé třídy), určitě mu s tím pomůže. Mohu z vlastní zkušenosti říci, že zvířata mají schopnost rozpoznat, komu mohou důvěřovat. Mě si ochočila polodivoká kočka natolik, že se o ni už několik let se ženou staráme. A rádi. Slabost Šebestianovy rodiny si vyčhlí mnohem exotičtější tvorové. Našel si je párek vlaštovek a rozhodl se, že nejlepší místo pro hnízdo bude v kuchyni jejich panelákového bytu ve druhém patře. Už tam hnízdí druhý rok. A jaro zase, jako každoročně, přijde. Tak přeju Šebestianům, aby se jim jejich vlaštovky vrátily.

Co popřát k padesátinám Jirkovi? Číslovka 50 je v lidském životě magická. Mne napadá jen rčení 50 na 50, halb und halb nebo půl napůl. Takže proč ne půl života. Tak ti, Jirko, do další padesátky přeju, ať tě příroda stále obohacuje, ať ti jde fotografování, ať můžeš realizovat své projekty a ať se ti někdy povede vycestovat na expedici s partou zoologů muzejníků ze společnosti Zoogeos. Přání je to dost, ale to všechno by bylo málo, kdyby nebylo zdraví. Tak přeju tobě i tvé rodině, ať vás nepouští naděje.

Výběrová bibliografie do roku 2008

1988:

Differences in the binding substrates to cytochromes P-450_b and P-450_e from rat liver microsomes, Biomed. Biochim. Acta 47 s. 837 – 842 (s kolektivem)

Structure and Function of Heme-Thiolate Proteins, in: Spectroscopic and Structural Studies of Biomaterials: I. Proteins.“ J. Twardowski (ed.), Sigma Press, Wilmslow, Cheshire (U.K.) (s kolektivem)

1990:

Postnatal appearance of uncoupling protein and formation of thermogenic mitochondria in hamster brown adipose tissue, Biochim. Biophys. Acta 1015 s. 441 – 449 (s kolektivem)

1991:

Transport draslíku a jeho role u bakterií, Biologické listy 56 s. 194 - 209

1992:

Národní park Muddus, Nika 3 s. 64-65 (s kolektivem)

Ptačí hory ve Švédsku, Nika 3 s. 122-123 (s kolektivem)

1993:

Adaptation of Bacillus subtilis to osmotic shock, Folia Microbiol. 38 s. 99 (s kolektivem)

Adaptation of Bacillus subtilis to the ambient pH, Folia Microbiol. 38 s. 100 (s kolektivem)

1994:

Membrane homeostasis induced by pH in Bacillus subtilis, Proceedings - 7th Int. Congress Bacteriol. and Appl. Microbiol., Praha, s. 44 (s kolektivem)

Regulation of osmolarity in Bacillus subtilis, in: Proceedings - 7th Int. Congress Bacteriol. and Appl. Microbiol., Praha, s. 45 (s kolektivem)

Osmoregulation in Bacillus subtilis: Growth under K⁺ limitation and preliminary characterization of the inducible, vanadate sensitive K⁺ ATPase, in: Proceedings - 7th Int. Congress Bacteriol. and Appl. Microbiol., Praha, s. 56 (s kolektivem)

1995:

Structure and dynamics of bacterial membrane during pH stress, 20th congress of Cs. Microbiol. Soc., Ostrava, s. 5 (s kolektivem)

K⁺ stimulated ATPase activity inducible by potassium starvation in Bacillus subtilis is induced too by osmotic shock, 20th congress of Cs. Microbiol. Soc., Ostrava, s. 63 (s kolektivem)

2000:

Is there a common transport mechanism for pharmacologically important cyclic peptides and flavanolignans in hepatocyte plasma membrane?, Cells 2nd 2, s. 146

Searching for a common transport mechanism for cyclosporine A and other pharmacologically important cyclic peptides and silymarines in liver cell plasma membrane, Chem. Listy 94 s. 601-602

hesla a obrázky z mikrobiologie a virologie, in: Ilustrovaná Encyklopedie Diderot, 1996-2000, Nakladatelský dům OP, Praha (s kolektivem)

2001:

Osmoregulation in Bacillus subtilis under potassium limitation: A new inducible K⁺ stimulated VO₄³⁻ inhibited ATPase, Can. J. Microbiol. 47 s. 1116-1125 (s kolektivem)

2002:

Interaction of different cyclosporines and silymarines with the lipidic part of hepatocyte plasma membrane: The role of the second aminoacid substituent in cyclo-

- sporines, different effects on the fluidity of model and native membranes, *Materials Structure* 9 s. 48-49 (s kolektivem)
- Plant growth support via depletion of plant ethylene levels, in: *13th congress of the FESPP – Book of Abstracts* (Roubelakis-Angelis K.A. Ed.), Hersonissos, Greece, s. 247 (s kolektivem)
- Differences in uptake and transport of flavanolignans stereoisomers from Milk Thistle (*Silybum marianum*), in: *13th congress of the FESPP – Book of Abstracts* (Roubelakis-Angelis K.A. Ed.), Hersonissos, Greece, s. 370 (s kolektivem)
- 2003:
- Prevalence of 1-aminocyclopropane-1-carboxylate deaminase in *Rhizobia* spp, Anton. Leeuw. Int. J. G. 83 s. 285-291 (s kolektivem)
- Membrane transport without receptors? Interaction of different cyclosporines and silymarines with lipidic part of hepatocyte plasma membrane, *Mol. Cell. Proteomics* 2 s.755 (s kolektivem)
- 1-aminocyclopropane-1-carboxylate deaminase, plant ethylene and flower fade, *Mol. Cell. Proteomics* 2 s. 866 (s kolektivem)
- The role of structural differences of flavanolignan silybin stereoisomers in binding to hepatocytes, *Materials Structure* 10 s. 60 (s kolektivem)

- 2004:
- Membrane transport without receptors? The role of cyclosporines and Silymarines Structures for Their Interactions with Lipids of Hepatocyte Plasma Membrane. *Materials Structure* 11 s. 15-17 (s kolektivem)

- 2005:
- Reducing of the stress plant ethylene level by plant growth promoting *Rhizobacteria*, in: 6th Int. Symposium Recent advances in plant biotechnology s. 96 (s kolektivem)
- Výsledky 28. kroužkovací akce „*Acrocephalus*“ v národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůň“, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2004* s. 77-82

- 2006:
- Silybin reduces lipid peroxidation of rat hepatocyte membrane caused by cyclosporin A, *Biochemistry (Moscow)* 71 s. 1110-1114 (s kolektivem)
- Replacement of cyclosporin A from its binding to hepatocyte plasma membrane by silymarin flavonoids, *Lett. Drug Des. Discov.* 3 s. 429-435 (s kolektivem)
- Výsledky 29. kroužkovací akce „*Acrocephalus*“ v národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůň“, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2005* s. 81-84

2007:

*Za profesorem Zdeňkem Veselovským, Ptačí svět 14 č. 1 s. 10 (s kolektivem)
Třicet let kroužkovácí akce „Acrocephalus“ v národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2006 s. 55-67*

2008:

Akce „Acrocephalus“ v NPR Řežabinec - odchyceno již 25 000 ptáků!, Kroužkovatel 5 s. 18-29

25 tisíc ptáků odchycených v rámci kroužkovácí akce „Acrocephalus“ v národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2007 s. 59-63

Bibliografii od roku 2009 lze nalézt v muzejních ročenkách.

Jiří Kučera

VZPOMÍNKA NA UČITELE A AMATÉRSKÉHO ARCHEOLOGA JOSEFA KUČERU¹

Josef Kučera se narodil dne 31. července 1906 ve Starém Sedle (Orlík nad Vltavou). Po skončení obecné školy studoval na reálce v Písku, kterou ukončil v roce 1926. Právě na reálce si oblíbil studium historie a archeologie. Archeologie se stala pak m.j. jeho celoživotním zájmem. Po absolvování učitelského ústavu v Praze se stal učitelem. Začal učit na obecných školách v Písku, Orlických Zlákovicích a Skočicích, delší dobu pak v Dobevi, kde skončil v roce 1933. Po složení příslušných zkoušek získal kvalifikaci odborného učitele a tím způsobilost pro výuku na měšťanských školách.

V roce 1933 nastoupil jako odborný učitel na měšťanskou školu na Husově náměstí v Písku, kde učil předměty matematiku, výtvarnou výchovu, rýsování a dějepis.

V době, kdy učil na obecných školách a na měšťance, se seznámil s Bedřichem Dubským. Spolupracoval s ním nejdříve na průzkumu v oblasti rybníka Řežabinec a dále hlavně na Orlicku, protože ten kraj znal. Prováděl průzkum u obce Nevěžice a dále v okolí obce Laziště, m.j. v lese na jih od obce, směrem k místu, kterému

1) Vzpomínka Jiřího Kučery na otce Josefa Kučeru nám přibližuje dnes již polozapomenutou spolupráci jihočeského a též píseckého archeologa Bedřicha Dubského právě s tímto učitelem a archeologickým nadšencem především na severním Písecku. Částečně též nastiňuje osud a cestu některých archeologických nálezů, z nichž některé byly posléze zapsány do sbírky Prácheňského muzea v Písku.

se říká Tisíčky. Další průzkum prováděl v okolí obce Kožlí, zejména v lesní oblasti, které se říká Vávrovky.

V době, kdy učil dějepis na měšťanské škole, se skupinou svých žáků, kteří měli zájem o tento předmět, navštěvoval historicky i archeologicky významná místa v okolí Písku. Jezdil také do oblasti Ražic (např. Zlatý vrch).

V roce 1953 nastoupil na nově založenou Jedenáctiletou střední školu Dukelských hrdinů v Písku, kde učil matematiku, výtvarnou výchovu a zemědělským předmětům.

V této době se také seznámil s ruským archeologem V. D. Musinským, který byl z města Jaroslavl. Vzájemně si dopisovali a vyměňovali archeologic-

Nález keramiky u obce Nevězice. Unikátní fotografii archeologického nálezu keramické nádoby mladší doby bronzové lze s jistotou dávkou pravděpodobnosti ztotožnit s výzkumem, který zmiňuje Bedřich Dubský ve valu nevězického oppida v roce 1930. Foto Josef Kučera

kou literaturu, neboť u archeologie ho zajímala historická podstata oboru a zejména výtvarný projev lidí v různých kulturách a jeho srovnání ve vzdálených oblastech.

Josef Kučera působil na Jedenáctileté střední škole až do roku 1967, kdy odešel do důchodu. Zemřel 12. listopadu 1978.

Josef Kučera v odborné literatuře:

Dubský, Bedřich 1943: Pravěké oddělení Městského muzea v Písku. Cyklostylováno.

Michálek, Jan 1981: Nevězice, Výzkumy v Čechách 1976-1977, 92 (zde uvedena i přír. č. Prácheňského muzea v Písku).

Fröhlich, Jiří 2007: Malé výběrové biografie dárců archeologické sbírky Prácheňského muzea. In: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2006, Písek, 68-71.

Fröhlich, Jiří – Jiřík, Jaroslav 2006: Časně laténský „knížecí“ hrob s vozem z Nevězic, okr. Písek. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 18, 35-43.

OBSAH

ZPRÁVA O ČINNOSTI ZA ROK 2013

Vážení přátelé a příznivci Prácheňského muzea v Písku !	3
Centrální evidence sbírek	9
Přednášky Prácheňského muzea	13
Výstavy Prácheňského muzea	15
Přehled návštěvnosti	17
Oddělení společenskovedné	19
Archeologické oddělení	27
Knihovna a studovna	31
Oddělení přírodních věd	32
Ekonomické oddělení	37
Technické oddělení	39
Sekretariát, prezentace	41

ODBORNÉ PŘÍSPĚVKY

Jan Adámek	
Počátky píseckého kostela Svaté Trojice do roku 1619	43
Daniel Kovář	
Listy o víně, silnicích a clu	
Korespondence mezi městy Pískem a Českými Budějovicemi	
z první poloviny 16. století	59
Václav Vlček	
Otázka autorství dřevorezby sv. Jana Nepomuckého	
z děkanského kostela v Písku	76
Jiří Pešta	
Zápisy píseckého cechu kožešníků o pamětihodných událostech	
v letech 1840-1857	82
Jiří Prášek	
Válečná besídka	102
Jaroslav Cícha - Milan Novák - Radek Škoda	
„Minerál“ písek ve světle nových výzkumů	104
Jiří Šebestian	
Výsledky 37. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v Národní přírodní	
rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“	112

Jan Jaroš	
Film v Písku	119
Jan Jaroš	
Písek ve filmu	122

MUZEJNÍ AKCE

Jaroslav Cícha	
Venkovní geologická expozice Semice - Flekačky	129
Marcela Drhovská	
Průřez doprovodnými programy	132
Jaroslav Jiřík - Jan Kypta - Vlastimil Simota - Martin Pták	
„Obrazový svět pozdního středověku - gotické kamnové kachle na Písecku“. Výstava v Galerii Prácheňského muzea v Písku	135
Jan Kotalík	
Výběr nejlepších prací z VIII. mezinárodního Bienále kresby Plzeň 2012	137
Jan Kotalík	
Jan Schmid: Plakáty pro „Ypsilonku“	139
Jan Kouba	
Rok ve znamení svatého Jana - výstava „Arena Sancto-Joannea. Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému“	140
Irena Mašíková	
Výběr z výstav Prácheňského muzea	143
Věra Matoušová	
Čtení z Písku	164

PERSONALIA

Karel Pecl	
Konzervátor Jiří Kloboučník odešel do důchodu	166
Karel Pecl	
Zoolog RNDr. Jiří Šebestian, CSc. oslavil padesáté narozeniny	176
Jiří Kučera	
Vzpomínka na učitele a amatérského archeologa Josefa Kučeru	187

**PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM V PÍSKU
V ROCE 2013**

Editori: Mgr. Jan Adámek, PhDr. Jiří Prášek

Redakční rada: Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D., Mgr. Jan Kotalík

Za obsah příspěvků odpovídají jejich autoři.

Sazba, grafická úprava a technická realizace: IRES Písek

Vydalo Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014 v nákladu 400 kusů.

ISBN 978-80-86193-43-4